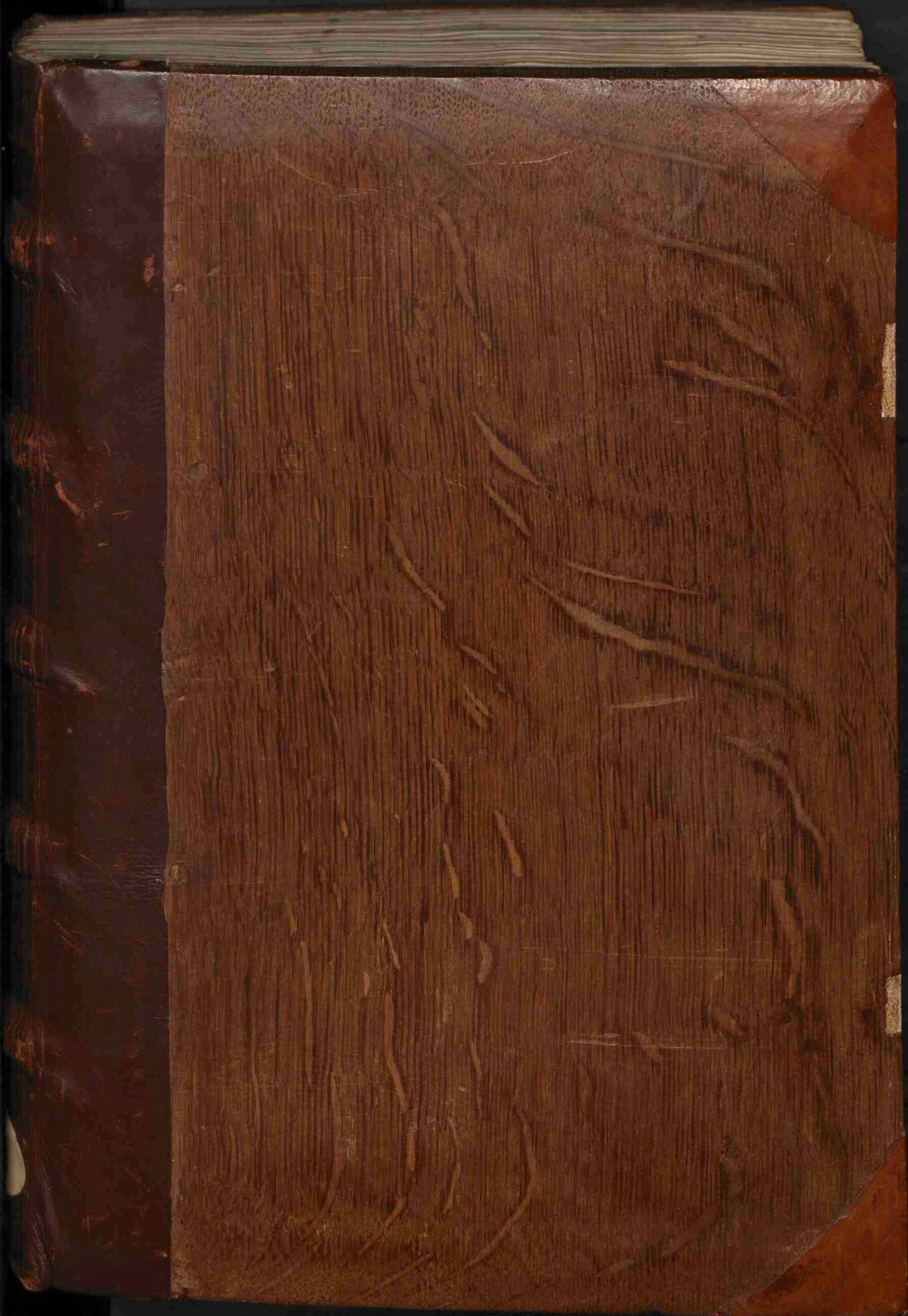

Historiae ecclesiasticae libri IX.

<https://hdl.handle.net/1874/327093>

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
No. 88.

Hs.
3 D 1

K3 AD
N1
T. 84

84 (*Eccl. 88, antea 294q.*) *Membr. fol. 153 ff. 2 col. Saec. XV.*
Eusebius Caesareënsis, *Historiae ecclesiasticae* ll. IX in Lat. versi
et libro X et XI aucti per Rufinum presb. Aquilejensem.

Fol. 1a. Beatus iheronimus in cathalogo quem scripsit, cet. Fol. 1b. Quod
ecclesiasticam historiam eusebius cesariensis scripserit et quod eam rufinus presbiter
de greco in latinum transtulerit testatur augustinus cet. . . . Incipit prologus rufini cet.
„Pertinet ad Carthusienses prope Traiectum inferius.”

De Carthusiensibus ppe Traiectu inferius

Pertinet ad carthusien ppe traiectu inferius

nº 259. q.

nº 294. q.

**Beatus iheronimus in catha-
logo quē scripsit ad dextrū
de illustribus viris caplo sep-
tuagesimo septimo textus**

Damphilus p[re]s-
biter eusebii
cesariensis
epi necessa-
rius. tāto a-
more biblio-
tere diuine

flagrauit. ut maximā partē
voluminū origenis sua ma-
nu descripserit. que vsq[ue] ho-
die in cesariensi biblioteca
habent[ur]. **Sed et in duodeci**
phetas quīdecim questionū
comētarū Et h[ec] p[er] e[um] n[on] a[li]o
id est scripta origenis volu-
mina manu eius exarata
repperi. que tanto amplector
et seruo gaudio ut tres opes
habere me credā. Si enī le-
ter vnā epistolā habē me ni-
tiris. quāto magis tot milia
versū qui michi vident[ur] sui
sanguis signasse vestigia.
Passus est cesaree palestine
sub p[er]secutione maximiani

Idem de eodem caplo. lxxx

Eusebius cesaree pa-
lestine ep[iscopu]s in scp-
turis diuinis studio-
sissim[us] et bibliotece dñice cū
panphilo martire diligētis-
sim[us] p[re]stigato[rum] edidit infi-
nita volumina. de quib[us] her-
sūt. ep[iscopu]s q[ui] h[ab]et d[omi]n[u]m n[ost]r[u]m alre
ē v[er]o ep[iscopu]s n[ost]r[u]s n[ost]r[u]s ille p[ro]p[ri]e
yt le libri decē. ecclesiastici libri

decē k[on] p[ro] t[em]p[or]e k[on] n[on] p[ro] k[on] n[on]
n[on] o[mn]imodā hystoriā. et eor[um]
dyaconiū et euāgelioz dya-
coniū. et in ysaya libri xv. et
contra porphyrū qui eo t[em]p[or]e
scribebat in sicilia ut quidā
putāt libri xxv. i[tem] p[ro] q[ui] sūt k[on]
n[on] liber id est a p[ro] o n[on] o p[ro]t[est]at
At porrigene libri sex. de vita
phanphili libri tres. de m[un]di
bus alia opuscula. et in cētū
quīquaginta psalmos erudi-
tissim[us] comētaris et alia
multa. **Floruit maxime sub**
constantino imperatore et cō-
stantio. et ob amicitia pan-
phili m[un]di ab eo cognomētū
sortitus est Idem quoq[ue] iheo-
nimus ad desiderū de duode-
cim p[re]datis scriptorib[us] docto-
scib[us]. de vno h[ic] eusebio m[un]di

Eusebi[us] cetera p[ro]mit-
tus cesariensis dāvis
scripturaz. custosq[ue]
nou[us] testamētū multis maior
in conscriptione esse a grecis
comendatur. **Tria sūt p[re]da-**
ta que hoc in operibus eius
vere testant[ur]. canones qua-
tuor euāgelioz et decem
libri historie ecclesiastice q[ui]
nouū testamētū narrāt atq[ue]
custodiūt. et cronico id est tē-
porū breuiariū. et p[ro] o[mn]ia e[ss]e
vestigia vllū imitari potuiss[et]
se m[un]di repperim[us]. Beatus
quoq[ue] papa gelasius decre-
tales in sede ap[osto]lica vrbis ro-
me cū septuaginta ep[iscopis] a-
gens de recipiendis et non

Sū carissimorum prop[ri]e v[er]itatis

recipiendis libris. hec tñ de
rufino eius apud latinū int-
prete q̄ de ipso inquit euse-

Rufinus vir religi- **bio**
solus plurimos eccl̄stici
operis dedit libros. Nō nullas
etiā scripturas interpretat̄ est.
Sed qm̄ beatissim⁹ iheronim⁹
hic in aliquibus arbitrii liber-
tate notauit. illa sententiā que
predictū beatū iheronimū sen-
tire cognoscim⁹. et nō solū de
rufino. sed etiā de vniuersis
quos vir sepius mēoratur zelo
dei et fidei religione rep̄hēdit.
Idē paulo post. **Itē** cronica
eusebii cesariensis atq; eiusdē
historie eccl̄stice libros qm̄q;
in p̄mo narratiōis sue libro te-
puerit. et post in laudib⁹ atq;
excusationib⁹ orientis scisma-
tici vniū consēpserit librū p̄
rerū singulaz noticiā queq;
ad instructionē ptinet vsq; q;
nō dicim⁹ rēnuendos. **Gēna**
dinus massiliensis post beatū
iheronimū ip̄e cathalogū de
viris illustribus scribens de
rufino narrat capitulo xvij

Rufinus aqueleiesis
presbiter eccl̄e. non
mīma pars doctorū
in transferēdo de greco in la-
tinū elegans ingeniū habuit.
Deniq; maximā partē gre-
corū bibliothecē latinis exhibu-
it. basilij scilicet cesariensis
capadocie ep̄i. gregori⁹ na-
zāzeni eloquētissimi hoīs. de-
mētis romani cognitionū li-

bros. eusebii cesariēsis pales-
tine eccl̄sticā historiā exist-
sentētiās. euagri⁹ sentētiās
panphili m̄ris aduersū ma-
thematicos. **Hoz** om̄iū que
cūq; p̄missis prologis a lati-
nis legunt̄. a rufino int̄pre-
tata sūt. **Que** autē sine pro-
logo. ab alio trāslata sūt qui
p̄logū facere voluit. **Orige-**
nis autē nō om̄ia quia ihero-
nim⁹ trāssudit aliqua q̄ suo
p̄logo discernūtur. p̄prio au-
tem labore p̄mo dono gracie
dei exposuit. idē rufinus
symbolū. ut in eius cōparati-
one ali⁹ nec exposuisse cre-
dant̄. **Differuit** et benedic-
tionē iacob sup̄ p̄riarchas.
triplici id est historico. mōa-
li et mystico sensu. **Scripsit**
et epl̄as multas ad timorē
dei hortatorias. m̄t̄ quas p̄-
minēt ille quas ad p̄bā de-
dit. **Historie** etiā eccl̄stice
quā ab eusebio consēptam
et ab isto dicim⁹ int̄pretatā
addidit decimū et vndeci-
mū librū. **Sed** et obtrecta-
tori opusculoz suoz r̄ndit
duobus volumib⁹. argu-
ens et cōuīces se dei intui-
tu eccl̄e vtilitati auxiliāte
dño ingeniū agitauisse. illū
vero emulatiōis stimulo in-
citātū ad obloquiū stilū ver-
tisse. **Ad eccl̄sticā historiā**
eusebius cesariensis sc̄p̄scit
et qd̄ eam rufin⁹ p̄br̄ de gre-
co in latinū transtulerit. tes-

2
tat² augustinus in libro d'cu-
ra p mortuis agenda ita di-
cens legimus in ecclesiastica
historia quā grece scripsit
eusebius et in latinā liguā
vertit rufinus martirū cor-
pora in gallia canib⁹ expo-
sita et cetera que sequuntur
Incipit prologus rufini
pbr̄i viri eloquentissimi sup
interpretationē historie ec-
clesiastice
Dictorū di-
cunt esse me-
dicoz ubi mi-
minere urbi-
bus uel regi-
onibus gene-
rales viderint morbos pui-
dere aliqd medicamētū uel
potuli gen⁹. quo p̄muniti
hōines defendant^r ab imminē-
ti exitio **Q**uod tu quoq³ vene-
rande pater cromati medi-
cine exequēs genus tempe-
quo disruptis ytalie claustris
alarico dūce gothoz se pes-
tifer morbus infudit. et ag-
gros armēta viros longe
lateq³ vastauit. pplis tibi a
deo cōmissis feralis exitij
aliqd remediū querens. p
qd egre mētes ab ingruētis
mali cōtagione subtrahere
melioribus occupate studi-
is tenerent^r. inuigis michi
ut ecclesiasticā historiā quam
vir eruditissim⁹ eusebius ce-
sariensis greco sermone cō-
scripserat in latinū vertere

cui⁹ lione anim⁹ audientū
vinctus dū notitiā rerū gesta-
rū audis petit. obliuionem
quodāmodo maloz que gere-
rent acciperet **A** quo ego ope-
cū excusare me velle utpote
inferior et impar. et qui in tā
multis ānis vsū latini sermo-
nis omiserim. considerau⁹ q³
nō absq³ aliquo aplice institu-
tionis ordine nobis ista pre-
ciperes **N**ā et cū dñs aliquā
in deserto esurientib⁹ audi-
toz turbis dixisset ad aplos.
date vos eis manducare. phi-
lipus vnus ex aplis intelli-
gens eo magis splendescere
diuine virtutis insignia. si
mimutoz quoq³ misterijs ex-
plerentur. nō ptulit panes
aplica reconditos pera. sed
puerulū adesse dicit habētē
quāq³ panes et duos pisces.
quē verecūde excusans ad-
iecit. sed hec quid sūt ad tantos
quo magis in angustis opibus
et desperatione. clara fieret diui-
na potentia **S**ciens ergo ex
illis te quoq³ descendē discipuli-
nis. recordatus qd philippi for-
tassis exemplo ubi pascēdi tur-
bas tempus vidisti. puerulū
subrogaueris. qui panes qdē
quāq³ duplicatos sicut accepe-
rat adhiberet ad explendum
tamē euangelicū sacramen-
tū p̄prio labore captos addēt
etiā pisciculos duos. aggress⁹
lū exequi ut potui qd precepe-
ras. certus qd excusabit impe-

ritie nre culpas pccipientis
auctoritas. **S**ciendū sane
est qđ decim⁹ liber hui⁹ opus
in greco qm̄ pparū erat i re-
bus gestis. reliqua om̄ia me-
piscopoz panagiritis trac-
tatibus nichil ad scientiam
rerū conferentib⁹ occupat.
Omissis ergo que videban-
tur supflua. historie si quid
habuit nonno cōueni⁹ libro
et in ipso eusebii narrationis
dedim⁹ finē. **D**ecimū vero
vel vnderimū librū nos cō-
scripsim⁹. partim ex maior⁹
traditionibus. partim ex hys
que nra iā memoria compre-
henderat. et eos velut duos
pisciculos supradictis pani-
bus addidim⁹. **Q**uos si tu ul-
pbaueris vel bñdixeris pro
certo confidā qđ sufficient tur-
bis. **C**ontinet autē ōne opus
res in ecclia gestas a saluato-
ris ascensione et deinceps.
Nostri vero duo libelli a tē-
poribus constantini post p-
secutionē vsq; ad obitū theo-
dosi augusti. **E**xplēit plo-
gus. **I**ncipiunt capla libri pmi.

Refatio de deitate
xpi qđ deus ac dñs
creator om̄iū ac dis-
pensator vniūsoz
ip̄e sit scđm ea que in lege et
pphetis sc̄pta sūt. **D**e
tēpore natiuitatis xpi scđm
carnē. **M** De iuda galileo
M De herode qđ de alieni-
genis ad regnū venit. **M**.

Quod herodis tēpore inter-
rupta sit regū successio scđm
danielis pphete vaticiniū. **V**.
De diuersitate gnationū
a mattheo et lucā consc̄pta.
et que de hys referat affri-
can⁹. **VI**. **D**e magis adue-
nientibus et necē infantū
apud bethleem. **VII**. **D**e
cruciatibus herodis ip̄ius
qui necari iussit infantes.
VIII. **D**e crudelitate hero-
dis quā mortis sue tēpore
p̄petrauit. **IX**. **D**e archelap
regno post herodem. **X**. **Q**đ
falsa esse acta que iudei p̄fe-
rūt etiā iosephi testimonio
cōuincantur ex relatione
tempoz. **XI**. **Q**uod a pon-
tifice āna vsq; ad caryphan
quatuor pontifices fuerūt
et singulis ānis āmīstraue-
rūt pontificatū in quibus
p̄dicatio xpi completa est.
XII. **D**e electione aploz
et discipuloz. **XIII**. **D**e
baptista iohāne testimoniu
iosephi quo asserit eū iustū
viri fuisse. et ob eius necē
vindictam in iudeos esse p-
pagatā. **XIV**. **T**estimoni-
ū iosephi de xpo. **XV**. **Q**đ
om̄i aploz noīa reperiri
in euangelio sed non discipu-
loz. **XVI**. **N**arratio de
abagaro rege. **XVII**. **E**x-
plar eplē abagari ad dñm.
et dñi ad ip̄m. et eoz que cō-
sequēter de syrorū lingua
translata sūt. **XVIII**. **E**xem-

plū rescripti ihu ad abagarū
thiowarthā p ananiā ē fore.

**xix. Explicit capitula
Incipit prefatio eusebii
cesariensis epi sup ecclia
ta historia**

Adressioes
sanctorū
aploz et
tēpora q̄
a saluatoe
nro ad nos
vsq̄ decursa sūt. queq̄ et q̄
lia in hys erga ecclie statu
gesta sūt. qui etiā insignes
viri in locis maxime celeb
rimis ecclie p̄fuerunt. uel q̄
singulis quibusq̄ tēporibz
seu scribendo seu docendo
verbū dei nobiliter astruxē.
quq̄ etiā vel quanti. ul̄ q̄
noua contra religionē dog
mata preferentes. ad pro
fundū erroris sui studio cō
tentionis elapsi false scien
tie auctores se preceptores
q̄ professi sūt. passim velud
lupi graues gregem xp̄i la
cerantes. necnō et ea mala
que iudeoz gētem pro msi
dys quas aduersus saluatoe
moliti sūt vastauerūt. quibz
etiā modis et quotiens. qui
busue temporibz doctrina
xp̄i et sermo diuinus a genti
libus impugnatus est. quātiq̄
hys tēpestatibz vsq̄ ad sup
plicioz patientiā et p̄fusi
onē sanguis pro verbi dei
veritate certauerūt. sed et

martiria nris suscepta tēpori
bus atq̄ in hys dñi et saluato
ris nri erga singulos quosq̄
vnicū demētissimūq̄ subsidi
ū scribere michi volenti non
aliūde sumēdū videtur exor
dīū q̄ ab ip̄a dñi et saluatois
nri ihu xp̄i p̄ntia corporali
Sed michi queso veniā dari
Confiteor namq̄ qd̄ in hoc
ope viribus nris maiora tēp
tamq̄. ut et fideliter et inteḡ
que sūt gesta narremq̄. et ru
dem ac nulli fere mōz digres
sam viā huius itineris p̄mi
audeamq̄ mcedere. **E**t licet
deū ducē futurū dñiq̄ salua
toris nri certus sim nobis af
futura suffragia hoīm tamē
nulla quibus possimq̄ inuti cō
spicimq̄ precessisse vestigia.
nisi qd̄ sparsim singulorū quo
rūq̄ temporis sui rerū gesta
rū ad nos vsq̄ iudicia ac mo
nimēta transmissa sūt. **E** q̄bz
quedā nobis lūminū faces
velut in obscuro positis enu
nus accendunt. et tamq̄ e
sublimi specula qua nos gres
sū tendere oporteat. ac viam
verbi absq̄ errore dirigere
eorū vocibus admonemur
Querūq̄ igitur. p̄posito opi
cōuenire credidimq̄ ex hys
que illi sparsim q̄mēdauērūt
eligentes ac velut e rōnabi
libus cāpis doctoꝝ flosculos
decerpentēs. historica narra
tionē in vñū corpus redigere
et coaugmētare tēptabimq̄

satis habundep̃ gratiū putā-
tes. et si nō ōniū nobilissimoz
certe saluatoris nr̃i aplorūq̃
successiones celebrioribz qui-
busq̃ eccl̃is traditas in vnu
colligere atq̃ in ordinē modū
q̃ digere. **O**p̃us autē michi
pnecessariū videor̃ assūpsisse
eo magis quo ut superius dixi
nemine eccl̃asticū dūtaret
scriptorē ad hanc p̃tē narrati-
onis aīn adierisse cōperior.
In quo illud etiā spero qd̃ et
utilitatis plurimū ex rerum
gestarū cognitione studiosis
quibusq̃ nr̃e h̃c labor confect̃
q̃uis iam de h̃is ip̃is nō illā
etiā in croniciis id est in eo o-
pere qd̃ de t̃pm ratione con-
scripsimz breuiter succinteq̃
p̃strinxerimz. pleniq̃ tamē
in p̃nti ope singulor̃ narrati-
onē aperire tēptabimz. **I**nci-
piet igit̃ michi sermo ab ip̃o
dño sicut p̃misimz x̃po. **D**ex
quia xp̃ianor̃ res gestas scri-
bere p̃ponimz. consequēs vi-
detur vti p̃us vel geñ hoc ho-
minū vñ ducat exordiu vel
quid noīs ip̃ius contineat rō.
cuiq̃ gens ista uel ppl̃us appel-
latione censetur. repetentes
paulo altius exponamz. **I**gi-
qm̃ xp̃us duplici ex mō q̃stat.
et diuina in eo pariter atq̃
hūana natura plenitudinē
tenet. caput in eo diuina s̃ba
pedes hūana. quā p̃ salute
nr̃a suscepit habeant. **E**t ita
demū p̃fectius nobis narra-

tio dirigetur. si a capite id est
a diuinitatis eius verbo su-
mam exordiu. p̃ qd̃ xp̃ianor̃
q̃ geñ noue appellatiois cre-
ditur. antiquitas pariter et
nobilitas ostenditur. **G**eñ
igitur xp̃i et ip̃am s̃bē eius
naturā p̃ferre ac pandē illz
sermo sufficit. siquidē dñū
etiā de eo ita p̃nūciavit om-
nibz dicens. **G**enerationē au-
tem eius quis enarrabit. **S**z
et alibi celestibz nichilominz
de eo vocibz ita refert̃. quia
nemo nouit filiū. nisi pater sed
neq̃ patrē quis nouit. nisi filiz
Solus ergo ille qui genuit
nosse dicit̃ filiū pater. et sine
dubio excludit ceteros a dis-
cutienda noticia qui ad vnu
solū patrē filij scienciā reuo-
cauit. **H**ic igitur in h̃is vo-
lūmibus. que diuino sp̃u cō-
scripta credunt̃. lux eterna
et ante mūdi initū semper
fuisse p̃dicat̃. ea quoq̃ sapiē-
tia s̃balis et verbū vnu in
p̃ncipio apud deū. et deus
verbū substituisse narratur.
Quis ergo poterit eū qui
ante ōnem creaturā visibilē
atq̃ invisibilē semp̃ fuisse et
in iūris iam fuisse ex ip̃o p̃re-
natus. et cū p̃re sempiternus
existisse describit̃ sermone
comprehendē. **Q**uis ōm̃
celestiū immortalū dīnarūq̃
virtutū dñm et ducē et p̃n-
cipē celestis militie. et mag-
ni consilij angelū. volūtatisq̃

4
paterne efficaciam que cum
patre omnia que sunt creasse et
condidisse constat. ut verum
filium et unigenitum et omnem que
creata sunt. dominum et regem ac do-
minatorem perna virtute ac
potestate cuncta moderante
verbis explicet. nisi quod ad in-
telligentiam plenitudinis eius
per secretiora et mystica divi-
norum voluminum informamur
eloquia. **I**ohannes denique
spiritu dei repletus in principio
inquit erat verbum. et verbum
erat apud deum. et deus erat
verbum. hoc erat in principio
apud deum. **O**mnia per ipsum facta
sunt. et sine ipso factum est nichil.
Sed et moyses maximus et
vetustissimus prophetarum multis
ante seculis hec eadem pretestatur
cum celitus inspiratus originem
mundi et rerum initia deo ple-
nus aperiret. conditorem
omnium premissum cum filio mysticis
ac sacris designans eloquiis
Alyt namque **E**t dixit deus
Faciamus hominem ad ymagi-
nem et similitudinem nostram
Sed et dauid antiquissimus
etiam ipse prophetarum licet moysen
posterior dicit **V**erbo domini
celi firmati sunt et spiritus oris eius
omnis virtus eorum **E**t alio idem
nichillominus designat oracu-
lo de deo dicens **I**psius dixit et
facta sunt ipse mandavit et cre-
ata sunt **I**n quibus evidenter
mandatis personam patris et filii
operantis expressit **C**um igitur

hinc et aliis quod plurimis vocibus
sparsim per divina volumina cre-
ator omnium cum patre filius decla-
retur. superest ut de hinc que per
conditionem mundi pro hominum
dispensatione transegit quam
possumus breviter perstringa-
mus **M**ultis quidem et antea
pietate preeditis viris assistisse
et docuisse que ad cultum divinum
pertinere videbantur ostenditur.
sed evidentius ac familiariter
abrahe atque eius familie quan-
tum fas erat deum hominibus inotu-
isse describitur. et velut precep-
tor quidam ac monitor illius
existisse perspicitur **R**efertur
denique in divinis oraculis scrip-
tum. quia apparuit deus abra-
he tamquam cois aliquis homo sede-
ti ad plures menses **A**lle ex-
urgens cum hominem videret. ad-
orat ut deum et veneratur ut
dominum **S**ed et apertius vocis per-
fessione premissam se testatur non
ignorare divina dicens **D**omi-
tor domine qui iudicas omnem terram
nonne facies iudicium **Q**ue v-
tigitur omnia non ad premissum sed ad
filium referenda. posterioris
incarnatio dispensationis
plenius expleta designat **E**t
idem propheta dauid dicit de deo
Iussit verbum suum et sanavit
eos. et liberauit eos de corrup-
tionibus eorum **S**ed et adhuc
evidentius per moysen de eo
quod dominus sit ipse cum domino. divina
testantur eloquia cum dicit
Voluit dominus super sodomam et

gomorra sulphur et igne a
dño Eūdemq; cū apparuisset
iacob deū esse eādē scriptum
designat. cū diceret ad iacob. Jā
nō vocabitur nomē tuū iacob
sed israhel erit nomē tuū q̃
inualuisti cū deo. Et paulop̃
dicit. Et vocauit inquit iacob
nomē loci illius visio dei dñs
Vidi enī deū facie ad facie
et salua facta est aīa mea. Ne
q̃ enī fas est de aliquo ange
loꝝ vel celestīū virtutū ista
sentire. Nullū enī eorū si qñ
mortalibus ex celesti precipi
unt esse mandato. dñm uel
deū diuinū sermo cōmēorat
Hic etiā ihesu successorī mo
ysi cū astitisset. percussit ei
quos esset. responsis euidentis
simis designauit dicens. P̃
cepe milicie virtutū dñi ego
sū. Quāq; his auditis adorasset
famulq; ut debebat. solue iqt
ad eū corrigiā calciamenti
tui. Locus enī in quo stas tra
sancta est. In quo considera
da est preceptorū similitudo
quāquidē non erat hic aliq; ab
eo qui dixerat ad moysen de
rubo ignis dicens. Ne appro
pies hic. solue calciamenta
de pedibus tuis. Locus enī in
quo stas tra sancta est. Et ad
didit dicens. Ego sū deus pa
trū tuorū. deus abrahā. deus
ysaac. et deus iacob. Claruit
igitur in hīs omnibus qđ vbu
dei deus et dñs et creator o
mīū cū p̃e filius designatus

est. Fluit vero etiā illud vide
am⁹ quōd et sapientiā dei se
substantialiter existere. idē
ip̃e in diuinis ostendat oracu
lis. p̃ salomonē. her de semet
ip̃a sapiā mysticis vocibus
prodens. Ego inquit sapiā
inhabitauī consiliū et sciām
et sensū ego inuocaui. p̃ me
reges regnant. et potentes
per me scribūt iusticiā. p̃ me
p̃ceres magnificant. et tyrā
ni p̃ me obtinent trā. Et p̃
aliquāta iterū dicit. Dñs pos
sed it me in initio viarū suarū
in opa sua. ante sēla fundauit
me. in initio p̃uisq; trā face
ret. et aīq; prodirent fontes
aquarū. p̃uisq; montes fun
darent. Ante ōnes colles
generauit me. qñ p̃parabat
celos adērā ei. et qñ firmos
ponebat fontes sub celo. cū
ip̃o eram cōponēs oīa. Ego
erā cui aggaudebat cotidie.
Letabar autē corā ip̃o in oī
tempore. qñ letabatur corbe
p̃fecto. Ex quibus omnib; fu
isse ab initio. ymo et ante oē
qđ dici p̃t initū. ab ip̃o p̃e
p̃genitā sapiām constat. Qđ
autē cause fuerit qđ nō oib;
passim sicut nūc etiā antea
inotuerit. et ad ōnes eius fi
des ac scientia puenēit ex
ponem⁹. Tādā capere po
terat p̃fectā sapiēcie xp̃i doc
trinā rudis adhuc mūdus et
pericie totius ignarus. De
niq; statim in miche cū adhuc

hij qui primi creati fuerat hoies
in beatitudine degeret. ma-
dato dei negligentia corrup-
to. in hanc vitam mortalem et fra-
gilitati obnoxiam deciderunt.
ac sic huius diuina maledictio-
ne dampnate. habitaculum per pa-
radisi delictis commutarunt. **I**n
vero qui ex huiusmodi ge-
toribus per orbem terre diffusi si-
fermo magis ac beluino ritu
aberrantes non urbes ad socie-
tatem. non mores ad honestatem.
non leges ad vite iustitiam tenu-
ere. **A**rtium vero disciplinarum
quod apud eos et totius phie ne-
ipsum quidem nomen habebatur.
sed agrestes quidem et vagi per
deserta nullis sedibus vaga-
bantur. **S**i qua vero in ipsis
boni semina naturaliter de-
mentia moleuerat conditoris.
hec inculta et incodita relin-
quentes magis ad usum malicie
quo via humani itineris. peri-
uis vergit conferebant. **E**x quo
accidit ut nephariis sceleribus
inter semetipsos agentes
nunc corruperent. nunc etiam
interimerent ab invicem usque
quo procedente immanitate etiam
devorarent ab alterutro. hic
ille qui mundo sceleris fabulas
reliquere thematie et gigan-
thomachie exorte sunt donec
nephariis ausis ultio diuina
nunc inundatione diluuii. nunc
etiam populatione ignei ymi-
bris obsisteret. et immanitatem
scelerum penarum varietate con-

primeret. **D**erum quoniam creatori
suo humanum genus malicie mor-
bo et contagione corruptum.
emendandum potius videbatur
quam delendum. miseratus tunc ob-
scuratas per nequitiam mentes.
et tenebris recitatis obstruc-
tas. ille ipse qui in principio
erat apud deum deus. verbum et
sapientia prius nunc angelorum ac
mistrarum virtutum legationibus
vititur. nunc etiam ineffabili dig-
natione ipse adest. et varium
sibi quem dei ac iusticie memo-
rem repperit. diuinis revela-
tionibus. monitis salubriori-
bus instructione qua deum de-
cebat reformare ac reuoca-
re de tenebris humanum nititur
genus. non in alia quam hoies specie
qua solum hoies doceri aliquid
et instrui ac iuvare possunt. do-
net paulatim gentem integram
que hebreorum appellabatur ad
sui cultum venerationemque con-
vertit. **I**n quibus etiam utpote
adhuc rudibus et contagione
vite prioris infectis per moysen
prophetam typos et ad umbratio-
nem diuini cultus per sabbata
quedam mystica et circumscrip-
tio corporis altius aliquid in spiritu
significat. ceteraque huiusmodi pre-
cepta legalia velut elementa
sacratioris olim future eru-
ditionis impressit. **Q**ue tamen
lex cum velud nutum quoddam
lucis mundo hunc effulisset. et
odoris sui fragrantia mare
ac terras longe lateque comprehenderet

atq; ex ipsa diuersis in orbis
partibus nidorē quēdā pru-
dentiores quiq; capiētes le-
gislatōres vel p̄hi modesta
queq; et veretūdiora p̄cep-
ta atq; honestatis et iusticie
consciām auditoribus suis
paulatim tradē atq; insinu-
are ceperūt. et agrestes ac
feros hoīm mores ad decora
atq; honesta instituta reuo-
care. tūc amicitis corremit
se viros et concordie subire
federa docuerūt. tūc iuuāe
se invicē hoīes et vsū rerū
discūt hīc cōem. donec insti-
tuti prudentioris docilis
huāna mens et societati ad-
invicē patiens redderetur.
ut huiusmodi consuetudis
aplusione p̄missa. apti iā et
parati etiā ad diuina fiēt
instituta. priusq; oīm dei scie
capaces existerēt. In quo
ip̄e iterū oīm virtutū m̄gr̄
ip̄e sermo ac rō. et verbū ac
sapia dei. ip̄e qui in iūctio cū
p̄re creauerat hoīem. ip̄e ip̄
huāne quoq; nature assumpta
substantia et specie forme
seruile indutus. in nullo pe-
nitus ab eo qd' nos sum⁹ dif-
ferens. tempore quo romani
imperij regnū nobilius lati-
usq; consurgere ip̄e prestite-
rat. ingressus hūc mūdū cōi-
quidē nobiscū nascendi adi-
tu. sed nullo auctore patefco.
ea egit et parturit que d' eo
futura p̄phē predixerant.

Viri etenim diuinitus inspira-
ti hoīem qui simul esset et
deus huic mūdo aduentare
et doctorē oīm gentiū p̄ne-
pietatis ac religionis futurū
sacrosanctis oraculis cerne-
rūt. Sed et mortis modū
quo de hac vita discederet.
utq; rursum inositato more
ad viuētes repedaret a mor-
tuis et post hoc celū adiret
vnde descenderat. atq; in deū
rediret. De quibus q̄uis
evidenter q̄ plurimu signi-
ficauerūt. p̄phaz vni⁹ tamē
iudiciū danielis scilicet q̄ bre-
uitatis nēctas indulget ad-
hibeam. Dicit ergo de eo
ita. Videbā et ecce sedes po-
site erat. et vetustus dierū
sedebat. et vestimēta eius
sicut nix alba. et capilli ca-
pitis eius sicut lana mūda.
thronus eius flāma ignis.
rote eius ignis adurēs. flu-
uius igneus p̄currēbat añ
eū. Iudiciū positū est et li-
bri aperti sūt. Et post hec
videbam et ecce in nubibus
celi tamq̄ filius hoīs venie-
bat. et puenit usq; ad vetus-
tū dierū et in consp̄u eius
platus est. et datus est ei
p̄ncipatus et honor et reg-
nū et oīs ppli tribus et lin-
gue seruiēti ip̄i. Potestas
eius potestas eterna que nō
p̄transiet et regnū eius nō
corrūpetur. Hec oīa mani-
festissime de nullo alio nisi

de saluatore nro qui erat
in principio apud deū. deus
verbū dicta intelligūt. **Filius**
etenim hoīs ppter hoc qd in no-
uissimis tēporibus in carne
natus est dicit. de quo laci9
si quis scire desiderat in suis
locis assertiones horū diges-
sim9. **N**omē autē hoc qd
dixim9 xpi. quō etiā p pphās
olim fuerit adumbratū tē-
pus est edocere. **P**rim9 ipse
moyses volens ostendē quid
venerationis in se nomen
xpi et misterij contineret.
cū iuberetur typos et ymagi-
nes sacramētorū celestiu sicut
ei in monte fuerat ostensum
describere. quicūq; ritū con-
stituēdi pontificis traderet.
quantū mortale docere fas
erat. eū quē supra omēs hoīes
ut esset honore et meritis de-
cernebat. per vngenti cui9
dam mystici sacramētū xpm
nōiauit. quo p hoc discerent
hī qui p legē instituebant.
quia qd sup omēs hoīes honore
et reuerētia habendū est.
xpus nōiatur. **S**ed et idē
moyses longe p dei spm pui-
dens qui sibi ipararet suc-
cessor et pnosceret qd is qui
post se regnū suscipet. ma-
ioris sacramēti mīster exis-
teret. ihesū cognominauit
eū qui prius ausēs parētū
fuerat appellatione vocita-
tus. sciens qd in hui9 sacra-
mēto vocabuli maioris cōdā

6
glorie rex quā mortalis na-
tura recipit poneretur. **I**ta
igitur p gemina hec appella-
tionis indicia. in altero pon-
tificatus. in altero regalis for-
me expmūtur insignia. et
ihesus xpus tāq; qui rex et
pontifex esset parit nōiatur.
ut in eo neq; aliqd qd ad reli-
gionē. neq; qd ad potestatem
ptinet deesse. ppius p prece-
dencia sacramēta mystice i-
stitutus agnosceret. **U**nde
et pphē acti dīno spm simul et
impietate d iudeorū et gēti-
liū in eo pvidebant salutem
et tale aliqd vnus ex ipīs cui
ihemias nomē est pmebat.
Spius mgt volens nri xps
dñs. comp̄hensus est in cor-
ruptionibus nris. cui dixim9
in vmbra eius viuem9 in gē-
tib9. **S**ed et dauid magnific9
vates. hec de eodē memorat.
Quare fremuerūt gentes
et ipī meditati sūt inania.
Astiterūt reges tē et pnci-
pes cōuenerūt in vnu. adu-
sus dñm et aduersus xpm e9.
Et paulo post ait ex psona
ipius xpi. **D**ñs dixit ad me
filius meus es tu ego hodie
genui te. **V**ete a me et dabo
tibi gentes hereditatē tuā.
et possessionē tuā tminos tē.
Non solū autē pontifices
vngento crismatis apud he-
breos consecrabant. verū et
reges. qui et ipī qm diuinita-
tis nutu p pphās sacratio qdā

crismate delibuti sortiebant
sceptra regalia. licet ymagi-
narie. tñ etiā ip̄i xp̄i appella-
bant. quo scilicet etiā in ip̄is
celestis regis ymago ac sp̄s
seruaret. **S**ed et in ppheta-
rū ordine inuenim⁹ non nul-
los simili modo vngento cris-
matis consecratos mīsteriū
dñis eloquijs prebuisse. et
gnaros redditos futurorū
Ex quibus oībus constat q̄
filius dei et verbū ac sapiā
pr̄is quia verus rex est oīm
seculorū et quia verus ponti-
fex est futurorū bonorū. et q̄
verus ppha est quippe qui in-
spiret et repleat pphas. **I**deo
vero xp̄us nōiatus est. cui⁹
nōis per eos quos supra enu-
merauim⁹ pontifices pphas
et reges typus et ymago p̄-
cesserat. **V**erū illi qm̄ ut dixi-
m⁹ ad breue temp⁹ vite hui⁹
xp̄i appellabant ad solā veri
xp̄i ymaginē q̄seruandā q̄
uis quadā cōpositione misti-
ca consecrato oleo. tamē h⁹
que inter nos haberi solet
materie liquore pungebāt.
Verus autē hic qui de celis
venerat. et cui oīa que p̄ce-
debant gesta fuerant. xp̄s
non hūanis opibus quesita
sūpsit vngenta sed nouo ac
singulari modo patris sp̄u
infusus et vinctus xp̄us effi-
citur. sicut multis añ seculis
de eo vates ysayas p̄dixent
ex p̄sona ip̄ius xp̄i diceno

Spūs dñi sup me. ppter qd
vnxit me. **E**uangelizāe pau-
peribus misit me. p̄dicare
captiuis remissionē et recis
visū. **F**let solus ysayas diui-
nis hec p̄dixit oraculis. sed
et dauid similiter inspiratus
testatur de xp̄o dicens ad ip̄m
xp̄m. **S**edes tua deus in se-
culū scli virga equitatis v̄gn
regni tui. **D**ilexisti iusticiā
et odisti iniquitatē. p̄terea
vnxit te deus. deus tuus oleo
leticie. p̄ p̄cipibus tuis.
In quib⁹ verbis p̄mo quidē
eū euidentē deū designat. 2°
vero per equitatis virgam
sceptrū in eo regnāle cōmēo-
rat. post etiā vero qualiter
xp̄us effectus sit indicat di-
cens qd vinctus sit deus a dō
nō oleo cōi sed oleo leticie.
nec sicut p̄cipēs sui id est
illi qui in ymagine p̄cesserāt
sed p̄ p̄cipibus suis. **O**-
leū vero leticie in sacris vo-
lūibus intellēū mystico sp̄us
scūs designatur. **S**ed et de
pontificatu eius idē dauid
alio in loco tale aliqd archa-
nis signat eloquijs tamq̄ ex
p̄sona pr̄is de filio p̄nūcian-
tis. **D**e ventre m̄q̄t añ luci-
ferū genui te. **I**urauit dñs
et non penitebit eū. tu es sa-
cerdos mēsnū secundū ordi-
nē melchisedech. **H**ic autē
melchisedech in dñis volu-
mibus sacerdos fuisse dei sū-
mi refertur sed qui nō oleo

7
cōi punctus sit. neq; qui ex
successione gñis suscepit
sacerdotiū sicut apud hebre-
os fieri mos erat. **E**t ideo se-
cū dū ordīe ip̄ius sacerdos
futurus dicitur xp̄us. qui nō
olei liquore. sed virtute celestis
sp̄us consecratur. **I**dcirco
deniq; cū multi ante apud he-
breos oleo in hoc ip̄m solēp-
niter consecrato uncti sunt
xp̄i. et siue reges siue pph̄e
siue etiā pontifices p hoc fu-
erint instituti. nullis tamē
ip̄oz vel genti vel discipulis
aut sectatoribus ex suo voca-
bulo nomē dare potuit et
appellare discipulos xp̄ianos
nisi hic solus qui verus ē x̄s
et non oleo hūano sed p̄no
sp̄u perunctus. **H**ic secta-
torz suor p̄los et vniuersā
p totū mūdū sui nōis gentē
ex veri xp̄i vocabulo appella-
ri fecit p̄hēni nōie xp̄ianos.
Si igitur vnde gen̄ ducat
xp̄us requiris et eius aucto-
re r̄mario qui auctor ē oīm.
audi quid oracula dīna per
dauid magnificentissimū va-
tem ex p̄sona ip̄ius sūmi pa-
tris loquant̄. sicut et paulo
superius mēorauim̄. **D**e
ventre m̄q̄ ante luciferū
genuit. Et q̄ius ventris ap-
pellatio in eo qui r̄e in cor-
poreus creditur. cōuenire mī-
me vident̄. tamē tropicis ac
misticis legibus hoc est qd̄
indicat̄. qd̄ nō extrinsec̄ et

aliūde substituerit filiū pat̄.
sed ex semetip̄o. ac si dici p̄t
de interioribus suis. ut h̄ ip̄m
sit ille qui natus est qd̄ est ille
qui genuit. **E**t ne adoptionis
lege extrinsec̄ videat̄ as-
sūptus. sed quātū appellatio
ventris intelligi suggerit sal-
ua reuerentia incorp̄alitat̄is
intrinsec̄ editus designetur
veritate nature. **Q**uō v̄o apt̄
ante luciferū. ante mūdū et an̄
totius creature designat mū-
ciū. **D**istinctio sane m̄t verū
xp̄m et ymaginarios illos. q̄
prius p̄cesserāt que habeatur
euidens in hoc indicū dat̄.
qd̄ illi p̄ores xp̄i nulli penit̄
nisi genti p̄prie cogniti sunt.
huius autē veri xp̄i nō solū no-
mē sed et potestas et regnū
p̄ oēs nationes. et p̄ vniuer-
sū orbē t̄re diffusū est. nō sola
cognitione vocabuli. sed et
diuinitatis cultu ac religiois
reuerentia consecratū. **I**n om̄i
nāq; terra tamq̄ verbū. et sa-
pientia p̄ris tamq̄ deus. et
dñs xp̄us ihesus colit̄ et ado-
ratur. sicut diuinū de eo p̄mū-
travit eloquiū dicēs. quia in
noīe ih̄i om̄e genu flectitur
celestiū terrestriū et inferno-
rū. et oīs lingua confitebitur
quia dñs ihesus xp̄us in gl̄a
est dei p̄ris. **U**nde nō solum
potestas eius et regnū sed
et affectus et amor tantq̄ de
eo credentiū mētib; moleuit
ut etiā aīas ponē p̄ noīe eius

et ceruices suas p̄secutorū
gladijs obicere non morent̄
dūmō sacrosctā apud eos no-
minis ei⁹ fides et reuerētia
conseruetur. **H**ec interim
uobis necessario narratioēz
rerū precesserunt quā p̄seq̄
institutum⁹. in quib⁹ ostenda-
tione ih̄u xp̄i dñi ac saluato-
ris nr̄i. non nouelle appella-
tionis alicui⁹ aut ex carnali
natiuitate sed a deo ip̄o ori-
ginē ducere. **Q**uod autē recē-
tis vocabuli xp̄ianorū gens
videtur et ritus obseruatiōe
eius nup̄ exortus. qd̄ etiam
hec ip̄a nouitas in se vetusta-
tis contineat ostendamus.
Antiquissimū fē p̄ om̄ibus
fere gentib⁹ hebreorū gen⁹
haberi puto qd̄ nulli dubitā-
dū videtur. et qd̄ apud ip̄am
gentē secretior quidā religi-
onis cultus et obseruantia
dñis mandata volumib⁹
continet̄. in quibus etiā de
nō nullis iusticia et pietate
preditis uiris refertur. q̄b⁹
dā quidē qui et ante diluuiū
fuerunt. alijs autē et post di-
luuiū. **I**n quibus de noe atq̄
eius filijs om̄iq̄ p̄ sapia scri-
bitur. et usq̄ ad abrahā p̄-
tendit̄ quē patētē gentis
hebreorū constat existē. **O**s
ergo illos qui ab abrahā sur-
su uersus usq̄ ad p̄mū hoīem
gnationis ordine describūt̄
etiā si nō noīe. rebus tamē
et religione xp̄ianos fuisse

si quis dicat. nō michi uidet̄
errare. **C**ū enī nomē xp̄ia-
ni hoc indicet. qd̄ xp̄o quis
credens p̄ eius doctrinā fidē
pietate ac iusticiā teneant.
et studijs diuine inherant
sapientie. atq̄ om̄e qd̄ ad uir-
tutē ptinet exequatur. si
m̄gi hec sūt que vocabulo
xp̄iani noīe indicant̄. et uē
eū religionis sectatorē de-
signāt. hoc erant etiā illi sc̄i
de quib⁹ supradicim⁹ uiri
qd̄ xp̄iani nūc esse p̄fitent̄.
Fleg enī aut corporalis eis
merat circūcisio. aut obser-
uatio sabbati sicut ne nob̄
quidē aut uilla de riborū ob-
seruatione religio. uel cet̄a
que postrioribus p̄ moysen
figuralit̄ magis et mystice
obseruanda tradunt̄. **C**ū
igit̄ absq̄ hys om̄ib⁹ obser-
uationib⁹ fuerint religio-
si illi quorū supra memim⁹
uiri. secuti autē sūt fidē e⁹
quē nos nūc sequim⁹ xp̄i.
quē frequēt apparuisse eis
et edocuisse uel monuisse
ea que ad fidem et pietatē
ptinent in superiorib⁹ ap-
p̄baurim⁹. quō dubitabitur
ab illis cepisse et ab illis eē
deductā hui⁹ gentis origi-
nē. qui et eundē auctore
et ducē uite sequebantur
et in simili religionis obser-
uatiā p̄sistebant. **I**n t̄m
deniq̄ hec in illis p̄missa
et p̄formata religio est.

ut ne ipso quidē noīe qđ ēte
solū dīam fātē videt̃ habe
ant̃ alieni. sed et ipsos iā
tūc nō solū xpianos sed et
xpos esse appellatos dīna
testant̃ eloquia **D**icitur
enī eis de ex psona dei ad
alienigenas gentes **N**oli
te tangere xpos meos. et i
phētis meis nolite maligna
ri **H**ec tūc de abrahā uel de
hys qui p illud tempus ad cul
tū dei ptinebant dicta refe
rant̃ euidentissime et luce da
rius in ipīs et ante ipos xpi
anos gens iam tūc fuisse et
ōnē tenuisse pietatis ac reli
gionis obseruantia designa
tur. quā nūc per aduentum
carnalis pntie xpi per omīs
gentes cōiactā et omib9 imp
titā nationib9 constat quo
sapie pietatq; thesaur9 qui
velud intra angustū concla
ue p raris quibusq; cultori
bus tenebat̃ vniūsu mūdū si
dei ac religionis pfusione
ditaret. et qđ prius viriū p
bebatur nūc siml et subito
gentib9 integris et ipīs ac
nationib9 ingeratur **Q**uā
ita futurū dīna inspiratiōe
pntiens quidā eximius p
phetarū stupore mētis atto
nitus cū admiratione ex
clamar̃ dicit **Q**uis audi
uit talia. et quis locutus est
ista **S**i peperit terra i vna
die et si genita est gens fil
Et iterū in alio loco de hys

8
ipī qđ sūmo dīu gentē fil pti
riendā esse predixit con
testat̃ et dicit **H**ys autē
qui seruiunt michi vocabit̃
nomē nouū qđ benedicetur
sup iras **Q**uā autē ita nomē
nouū qđ xpianorū vocabulū
gentib9 datū est **N**ouū at
dicit nomē nūc dispersū nō
nūc iuentū **V**erū et hoc
ipm ita futurū et hāc bene
dictionē noīs ac fidei cōibus
esse gentibus largiendā. ne
quaq; diuina oracula silue
rūt **D**e ipso nāq; abrahā
cū adhuc in pntio constitu
tus dicit sermo dīn9 **C**redi
dit abrahā deo et reputa
tū est ei ad iustitiā et amiq;
dei appellat9 est **C**redidisse
igū refertur ei quē apparu
isse frequēter et instruxisse
eū quē ad pietatē et religio
nē ptinet supra edocui9.
xpc scilicet p quē oīa cōstrie
quē gesta sūt uel gerenda se
pe probatū est. a quo etiam
ad ipm abrahā responsa hui9
temodi deferūt̃ **E**t bñdicit̃
tur inqt in te omīs trib9 frē
Et iterū **F**atiā te in gentē
magnā et multā. et benedi
cent̃ in te omīs gentē terre
In quo euident̃ exprimit̃
qđ ille cultus atq; fidei grā
quē tūc abrahā et paucis ill
qui ad id ipīs fide ac pietate
insignes erant concedebat̃
postmodū p omīs gentes ac
p omīs iras esset bñdictionis

titulo p̄ diuinā gratiā lar-
gienda. **C**ertū namq̄ ē qđ
sicut ille credens ei qui sibi
apparuit iustificatus est. et
patris sup̄stitionib⁹ repu-
diatis ac sp̄retis. dei veri p̄-
cepta fide atq̄ operib⁹ exe-
cut⁹ est. et p̄ hoc ei dicit⁹ qđ
benedicent⁹ in te om̄s trib⁹
et om̄s gentes t̄re. ita et xp̄m
ani fide atq̄ opib⁹ id agāt
ut patris sup̄stitionis errorē
depulso sequant⁹ deū quē
secut⁹ est abrahā. et ex fili
fide iustificent⁹ sicut iustifi-
catus est abrahā. **Q**uid igi-
obstat ut non vna atq̄ eandē
religionis obseruācia depu-
tetur in hys in quib⁹ vnā
atq̄ eandē fidei atq̄ op̄ez
esse constat formā. **E**t ideo
nō nouella neq̄ p̄grina ē
xp̄ianoz religio uel nup̄ ex-
orta. sed si fas est libere indi-
care qđ verū est. **P**rimo o-
m̄iū ab ip̄a simul mūdi origi-
ne atq̄ natiuitate descēdēs
eodē xp̄o deo doctore et in-
stitutore iā inde ab initio
sp̄m formāq̄ suscipiēs. et
de hys ista quidē sufficiant.
Verū postea qđ consequēt
ea q̄ historicā narrationē
debuerāt antecire p̄missim⁹
sup̄est iā ut a corpali p̄ntia
dn̄i et saluatoris nr̄i et de
hys que deinceps gesta sūt
velud itineris nr̄i aggredi-
am⁹ exordiu. n̄m oīpotētē
verbi patrē deū. sed et n̄m

cui res geritur ih̄m xp̄m
dn̄m ac saluatore nr̄m ce-
leste dei verbū adiutorē et
auctore narrationis nr̄e
p̄ribus invocantes. **E**xpli-
cit prefatio.

Incipit lib̄ pri-
m⁹ eccl̄astice h̄s-
torie. **C**aplin⁹.

Tgitur scđo et q̄-
dragesimo ipe-
rii cesaris au-
gusti āno ab e-
gipto vero sub-
iugata. et antho-
nij et cleop̄re in-
teritu. in quo
nouissima p̄tho-
lomeoz apud
egiptū regna-
ceriderūt octa-
ue et vicesimo
āno dn̄s nr̄ et
saluator ih̄es⁹
xp̄us prima as-
criptione cēs⁹
cyrmo syrie p̄-
sidente secūdu

ordine totius p̄phetie que
de ip̄o p̄dicta est in bethleē
inde opido nascit⁹. **C**aplin⁹ 2.

Hunc autē cyrmi
tēporib⁹ habitū
censū etiā ioseph⁹
illustis hebreoz
historiograph⁹ memorat.
ānectens hūc narrationi
etiā galileoz heresim isdē
exortā esse temporib⁹ d̄ q̄
apud nos lucas in actibus
aploz meminit hys verbis

Post hunc inquit surrexit
 iudas galileus in diebus re-
 scriptionis census et auertit
 populum post se. Sed et ipse pe-
 ruit et omnes qui credebant ei
 dispersi sunt. De his autem
 ipse iosephus de quo supra
 diximus in historia sua decimo
 octavo antiquitatum libro hoc
 modo memorat. Cuius autem
 vir unus ex consensu curie
 romane per singulos migratus
 usque ad gradum consulationis
 ascendens. per cetera quoque
 honorabilis cum paucis syri-
 am venit. a cesare ius dante
 gentibus missus et censor sil-
 vae primoniorum futurus. Et per-
 ait. Judas vero gamalites
 vir de ciuitate gamala. sa-
 durum quendam phariseum assu-
 mes magnopere nitebatur
 sollicitudine plebem. asserens eis
 quod ascriptio census nichil
 aliud quam apertissima im-
 poneret seruitutem. siliquehorta-
 batur gentem suam ne perderet
 libertatem. Sed et in secunda
 historia iudaici belli de hoc
 ipso hec scribit. Quo in tem-
 pore inquit vir quidam galileus iu-
 das nomine ad discessionem po-
 pulos cogebat pessimum fo-
 rum eis persuades. si acquies-
 cerent soluere tributa romis
 et post deum mortalem susci-
 perent dominatum.
 Hec iosephus.
 Capitulum tertium
 Et idem tempus

herodes primus ex alienigena
 rum gente artus regnum iuda-
 ce gentis obtinuit. et in ipso
 completur prophetia quam mo-
 yses ante predixerat. quod non
 deficeret princeps ex iuda. neque
 dux de femoribus eius usqueque
 veniret cui repositum est. De
 quo etiam pronuntiavit idem mo-
 yses. quia ipse sit expectatio
 gentium. Imperfectus namque huius
 presagii pendebat euentus. do-
 nec sub proprie gentis principi-
 bus regerentur. qui incipien-
 tes ab ipso moyse qui hec pre-
 dixerat usque ad augusti impe-
 rium perdurauit. Quo in tem-
 pore primus ut supra dixi herodes ex-
 terni generis vir a romanis
 iudeorum suscepit principatum.
 Cui herodes secundum eam quod de-
 que iosephus tradit ex ydu-
 meorum gente paternum genus.
 ex arabum vero materni san-
 guinis originem deducebat.
 Africanus autem qui et ipse pri-
 cipuus in historiographis
 habetur. ait inquit qui de
 eo diligentius explorauit
 antipatrem quendam patrem esse
 herodis ascalonitem. qui et ipse
 fuerit herodis cuiusdam filius
 templi apollinis editus. Hic
 antipater ab ydumeis latro-
 bus captus. admodum puer
 permansit cum predonibus. pro eo
 quod pater eius rei familiaris
 inopia filium redimere non
 valeret. Verum puer latro-
 num vita et moribus instituitur.

postmodū hircano cuidā iu-
deorū pontifici familiaris ef-
ficatur. ex quo nascit herodes
is qui saluatoris tēporibus
fuit. *Hec africanus Cap. iii*
Mgitur cū in hoīem
externe gentis
iudeorū deuenis-
set imperiū. im-
nebat sine dubio etiā illa p-
phetis predicta vocib⁹ ex-
spectatio gentiū. quippe cū
desecisset apud eos ab origi-
ne ipius moysi cepta pri-
cipii regnūq; successio. Prius
enī q̄ in captiuitatē babilo-
nie ducerent. regnauit a-
pud eos saul prius et inde
dauid. *Flam* ante reges a
iudicibus regebant. qui p̄
moysen et ihesū successorē
eius gentis illius tenuerūt
principatū. *Post* reditum
vero de babilonia nō defuē
eis gubernacula disciplinis
optimis instituta. *P* ponti-
fices etenī rerū summa gere-
batur. donec pompeius ro-
manorū magistrat⁹ adueni-
ens iherosolimā urbē quidē
romanis armis oppugnāet
et caperet. sancta vero et sa-
cratissima queq; templi pol-
lueret. ita ut ne ab ip̄is q̄dē
aditis ingressū temperaret
hostilem. *Cū* vero qui per
aiutā successionē per idem
tempus regno simul et pō-
tificio fingebar. aristobo-
lū noīe vinctū cū liberis ro-

mā misit. hircano fratri ei⁹
pontificatū relinquēs. oēs
vero iudeorū gentem ex illo
tributariā romano fecit i-
perio. *Sed* et hircano in
quē ultimū iudeorū gentis
pontificatus fuerat deuo-
lutus a parthis capto. p̄m⁹
sicut supradixi externi ge-
neris vir herodes p̄ senat⁹
consiliū augusto imperā-
te iudeorū gentis adipiscit⁹
gubernacula. *S*ub quo
imminente iā saluatoris ad-
uentu. etiā gentiū salus
et vocatio expectata illa
scdm̄ ea que p̄phete p̄dixe-
rant consecuta est. *Ex q̄*
vtrūq; tempore interrupta
successionis sene ductū uel
principiū qui de iude femo-
ribus descendebāt. conse-
quenti rōne ordoq; sacer-
dotū ab auis et paus inde
diminabiliter currens repē-
te confundit. *H*abes et d̄
hys idoneū testem ip̄m io-
sephū qui indicat herodem
postq̄ regnū sibi iudeorū
a romanis concessū est. nō
iam scdm̄ generis ordinē
constituisse pontifices. sed
ignobilibus quibusq; sacer-
dotia p̄misse. *S*imilia
quoq; in sacerdotib⁹ ordi-
nandis egisse etiā succes-
sorē eius archelaū refert
postq̄ iudeorū imperiū di-
cit recepisse romanos. *I*psē
ipse iosephus indicat q̄

etiā sacra vestem pontifi-
cis summi herodes obelusam
sub signaculo suo tenuerit
nec vniq̃ pontificibꝫ vsu
eius potestati ue p̃miserit
Hoc idem et successor eius
archelaus. hūc et romani
post ipsos more pontifical'
iniurie tenuere. **H**ec autē
dicta sūt nobis approbare
volentibus veritatē p̃phe-
tie que in aduentu dñi nr̃i
ih̃u xp̃i et saluatoris imple-
ta est. **S**ed et apud daniēle
p̃phetā euident̃ nūc septiā
natū qui usq̃ ad xp̃m dūcē
futurꝫ designatur impletꝫ
est. de quibꝫ in alijs locis ex-
posuimus. **P**ost quā septi-
manā consumationē ab-
olendū esse crisma qđ apud
iudeos sacratissimū serua-
bat. **I**dem p̃ph̃a designat qđ
quidē manifestissime eo ip̃o
tpe quo dñs nr̃ ih̃esus xp̃us
aduenit p̃batur impletū
Hec autē a nobis p̃ncipio
relata ad ostendendā veri-
tatē tēporū teneāt. **Cap. v.**
Quā qm̃ de gnati-
onibꝫ xp̃i varie
nobis mattheꝫ et
lucas euangeliste
tradiderūt. et contraria sibi
a qm̃ plurimis dicere putā-
tur. in quo etiā nā nulli fide-
liū veritatis ignorantia cō-
mēta quedā pro suis quisq̃
opinationibꝫ conant̃ adhi-
bere. etiā de hoc historiam

que ad nos usq̃ deducta est
in mediū p̃feramus. **A**ffrica-
nus cuiꝫ superius fecimus
mētionē scribens ad aristi-
dem quedā de euangelioꝝ
consonantia. et de genea-
logiis que a mattheo et lucā
diuerse referunt̃. ceteroꝝ
quidem opiniones procū
a veritate oberrantes coar-
guit. ipse autē historiā quā
compererat. h̃jor̃p̃is p̃tu-
lit verbis. **A**pud gentē m̃q̃t
israhel gñationū noīa. nūc
secundū naturā. nūc etiam
scđm legis ordinē nūant̃. **I**n la-
ture quidē successiones habē-
tur que ex semīs vel sanguīs
veritate descendūt. legis autē
cū quis filius alio generāte
substituit̃ sub noīe fr̃is defūc-
ti sine liberis. **C**ū enī resur-
rectionis m̃t eos spes nēdū
fuisset accepta. p̃ her resur-
rectionis quādam imitabā-
tur ymaginē. vti ne nomē
gñis viciū sterilitatis aboleret
Cū ergo huiꝫcemodi apud
eos generationū ordines ser-
uarent̃. ut quidā ex ip̃o ger-
mine quidā ex substitutōe
ab alijs generati. alijs filij
legis beneficio deputaret̃.
a singulis euangelistarum
vtriusq̃ modi cōmēorata suc-
cessio est. id est ut alter eoz
eū qui genuisset. alter vero
eū qui quasi genuisse videt̃
exponeret. **E**t ita fit ut neu-
trū euāgelij mētiat̃. dūm

aliud nature ordinē. aliud
legis exequit. **R**etōiūctū
nāq; sibi est iūcem gen9 et
illud qđ p salomonē et illud
qđ p nathan deducit. p lega-
les substitutiones que fiebāt
hys qui sine liberis decedebāt
et per secundas nichillomin9
nuptias quibus vnus atq; idē
alys parentib9 pgenit9. ali-
oz esse filius videbat. **E**t ita
fit ut vtraq; narratio gñati-
onū vsq; ad ioseph verissimis
lineis deducatur. diuerso qđē
sed satis explorato ordine de-
signata. **U**t autē clarius fiat
qđ dicit ipas gñationū cōse-
quēcias enarrabim9. **A**dāuid
p salomonē gñatio quā dnu-
merat matheus. terciū a fine
facit mathā qui dicit genu-
isse iacob patrē ioseph. **P**er
nathā vero lucas de dauid ge-
nerationū ordinē texens. ter-
ciū nichillomin9 eiusdē loci
facit melchi. **D**icit enī ioseph
qui fuit hely. qui fuit melchi.
Iobis ergo iminet ostendē
quō ioseph qui dicit secundū
matheū quidē patrē habuif-
se iacob qui deducit p salomo-
nē. scđm lucā vero hely qđ de-
ducit p nathan. vtrq; isti ipi
id est iacob et hely qui erant
duo frēs habentes alius qđē
nathan. alius autē melchi
prēm ex diuerso gñe veniē-
tes. etiā isti ioseph aui eē vi-
debant. **E**st ergo mod9 iste
mathā et melchi diuersis tē-

porib9 de vna eadēq; vxore
esta noīe singulos filios pro-
creariūt. quia mathā qui p
salomonē descendit vxorē
eam pīm9 acceperat. et re-
lictō vno filio iacob noīe de-
functus est. **P**ost cui9 obitū
qm lex viduā alio viro nō
vetat nubere. melchi qui p
nathan gen9 ducit. cū eēt
ex eadē tribu sed nō ex eodē
gñe. relictā mathe accepit
vxorē. ex qua et ipē suscepit
filiū noīe hely. **P**er qđ ex
diuerso patrū gñe efficitur
iacob et hely vtermi fratres.
Quoz alter id est iacob fra-
tris hely sine liberis mortui.
vxorē ex mandato legis ac-
cipiens genuit ioseph. nā
quidē germis suū filiū ppt
qđ et scribitur. iacob autem
genuit ioseph. **S**cđm legē
vero pceptū hely efficitur
cui9 iacob quia frater erat
vxorē ad suscitandā frīs se-
mē accepit. **E**t p hoc rata
iūenit atq; integra gñatio
et ea quā matheus enūat
dicens. **J**acob autē genuit
ioseph. et ea quā lucas cōpe-
tenti obseruatione desigt
dicens. qđ putabat esse fili9
ioseph. qui fuit iacob. qui et
ipē subsonante eadē distic-
tione hely esse filius puta-
batur qui fuerat melchi. qđ
legalem hanc successionē
que velud adoptione qđā
erga defūctos cōstat magis

q̄ germis veritate cōpetē
ti. satis designauit iudicio
obseruās euangelista ne
ōmo in hui⁹cemodi succes-
sionibus genuisse aliquem
notaret. p̄ qd̄ digna distinc-
tione nō descendēs sed asce-
dens vsq̄ ad adā. et ad ip̄m
vsq̄ puenit deū. **H**ec aut̄
non nobis ad subitū reperta
aut absq̄ ullis auctorib⁹ cō-
mētata sūt. sed ip̄i her salua-
toris nr̄i scdm̄ carnē. p̄m̄q̄
seu studio tanti semis d̄mō-
strandi seu docendi q̄ scdm̄
veritatē gesta sūt tradiderūt
addentes etiā her. qd̄ cū y-
dumei latrones ascalonita-
ne ciuitati irruētes de appol-
linis tēplo qd̄ muro vrbis
adherebat cū cetis spolijs.
etiā antiprēm herodis cui⁹
dam editui filiū captiuū di-
ripuissent. accidisse postmo-
dū ut ad amicitias hircani
pontificis antipater puei-
ret. cui⁹ principatū qd̄ m̄q̄
plurimis iuuisset. defūto
eodē hircano herodi filio suo
a rōnis p̄ ambitionē rignū
iudee gentis acceperit. **V**e-
rū her et in alijs grecorū his-
torijs designant. **S**ed illud
p̄cipue supradī viri mēorie
tradiderūt. qd̄ p̄ idem tēpus
ōnes hebreorū gn̄ationes
descripte in archiuis tēpli
secretiorib⁹ habebant. **I**n
quibus etiā alienigenarū
quorūq̄ cōtinebant̄ origi-

nes sicut archior ex amonitis
et ruth ex moabitis. alij etiā
ex egipto qui dicunt̄ israheli-
tis esse p̄mixti. **V**erū hero-
des cū sumā potestātē tene-
ret vidēs qd̄ hui⁹cemodi ge-
neris iudicia si p̄manerent
obfuscationis sibi plurimū
quererēt. ignobilitatis sue
consciā exagitatus. ōnes lib̄s
in quib⁹ conscriptio gn̄is habe-
batur iussit incendi. estimās
se nō nobile videri posse. si
nouitius esse et aduena isra-
helitici gn̄is nullis conscriptio-
nū fascibus vrgeret. **V**erū
fuere tūc pauci diligentes
et studiosi viri. qui uel descp̄-
tos ex parte aliqua hui⁹ce-
modi libros domi haberent.
vel etiā mēorit̄ a uite ordi-
nē prosapie retinerēt. p̄ci-
pue quos dimissa a paup̄s
nobilitas cōmonebat. **E**x q̄-
bus fuerūt et h̄i quos paulo
ante memorauim⁹. disposinoe
idest heriles vel d̄mici appella-
ti p̄t̄ p̄m̄quitatē gn̄is xp̄i
qui et nazarei fuerūt ex vico
corchaba iudeorū. **Q**uiq̄ p̄
ōnē regionē circueūtes. or-
dinē supradicte gn̄ationis p̄tē
mēoriter. p̄t̄m̄ etiā ex dierū
libris in quātū erat possibile
p̄docerant. **I**n quib⁹ ita a nob̄
in quātū diligentia potuit p̄-
scrutatis. euidentissime euā-
geliorū p̄ her varietas decla-
rat. **H**ec sūt que ab affrica-
no didicim⁹. **N**ec itaq̄ mō

in ioseph primū generatione de-
ducta. dubitari iam nō pōt d'
maria quā eiusdē gnis atq;
eiusdē tribus extiterit. Si
quidē scdm legē moysi non
licebat in diuersis tribubus
nuptias pmissē. sed vni et
eodē p̄lo atq; ex eādē fami-
lia inupta p̄cipit copulari
vti ne p̄mutione cōiugij e-
ciā fors hereditatis deducā
in dubiū. et de alia tribu cōt'
fas ad aliā transferat. Sed
de hīs satis dictū **Caplin vi**

Cristo igit scdm
p̄phetie fidē nato
in bethleem iude-
p̄ibus supradicti
herodis de orientis p̄tibus
aduētantes quidā viri ex
magorū gente p̄cūtant
ab herode vbi nam esset rex
qui nup̄ natus est iudeorū af-
firmātes se vidisse stellam
eius in oriente que sibi etiā
dux itineris extitisset. causa
vero tante p̄perationis ad-
orandi et venerādi nup̄ edi-
ti regis esse. Quibus ille au-
ditis incredibiliter deterret
verens ne status sui pericli-
taretur imperij. Inter sitis
ergo legis doctorib; p̄cūctā
vbi nā xp̄m nasci speraret.
Vt vero ex michæe oracul'
locus natiuitatis eius apud
bethleem designatus ē vno
p̄cepto rex om̄es lactantes
pueros nō solū apud bethle-
em sed et in om̄ibus finibus

a bimatu et infra scdm t̄p̄
qd̄ explorauerat a magis
interim iubet. si quo modo
etiā ihesū cū equen̄is possit
extinguere. Sed p̄uenit
regis insidias puer adductus
in egiptū. parentib; de do-
lo regis angelo p̄nūtiante
cōmonitis. Verū her etiā
factis euangeli; vocib; edo-
rem. **Caplin vii.**
Sed ope p̄ctū est
crudelitatis herodis in xp̄m et eq-
uos eius videre mercedē.
Statim nāq; nec mora
vltio in eū diuina cōuertit
que nō solū p̄ns inferret exi-
tū. verū et quibus p̄ mte-
ritū simplicitis esset excruci-
andus ostenderet. Longū
est si prosperitates impe-
rij eius quibus ad illud t̄p̄
usq; pollebat domesticis re-
ferā da. dibus obscuritas
Ignominia infimorū fu-
nera liberorū quorū tamē
ip̄e extiterit parricida. so-
roris etiā p̄p̄mquorūq; om̄
si exequatur clades. trage-
dia magis q̄ historia texi
videbit. De quibus tamē
si quis scire vult. ioseph; ple-
nū refert. Igit cū p̄ sacrile-
gio qd̄ in saluatōrē cōmiserat
et scelere qd̄ in equos eius
pegerat. vltio eū diuina pur-
geret in mortē. quē dedecit
exitū nō puto indecorū. si ip̄s
ioseph; in septio decio libro

antiquitatū her referentis
sermonibꝫ explicemꝫ **H**e-
rodē inquit porro amarior
indies morbus urgebat. sup-
plicia cōmissi dudū sceleris
expetēs **L**ento nāqꝫ igne
extrinsecꝫ in superficie corpo-
ris urebatur. intrinsecꝫ
vero vastū condebat. incē-
diū **A**uiditas inexplebilis
ei semp merat cibi. nec tñ
satiari umqꝫ rabidis incita-
ta faucibꝫ valebat in glui-
es. intestina intrinsecꝫ ul-
ceribus obsepta. doloribus
quoqꝫ coli qꝫ maximis cru-
ciabat. humor liquidus et
luridus erga pedes timi-
dos oberrabat. et ab inferi-
oribus p̄tibꝫ pubetenus
timore distentus **S**ed et
verenda ip̄a putredine cor-
rupta scatebant v̄nibus
Ventris quoqꝫ incredibi-
lis inflatio et tentigo ob-
stena satis et exerranda
His autē omibꝫ doloribꝫ
fetoꝝ dirior vel ex mēbro-
rū putredine vel ex respi-
ratione anhelitus redde-
batur **I**ta ex omi pte cru-
ciatibꝫ fesso. nulle vires
sufficere ad tolerantia po-
terāt. dicebat ergo hñ q̄bꝫ
diuinādi pericia erat. has
diuinitus penas ab impe-
ratore ob multa eius ip̄e
et crudeliter gesta deposci
Hec quidē in supradicta
historia refert vir de quo

paulo an mēbrauimꝫ **S**ed
in scdo libro idē historiogra-
phus filia mithillominqꝫ de
eodē scribit hoc modo dicēs
Post her vero ōne corpus
eius morbus invadēs diuiso
eū sibi met corruptele gñe
vendicabat **F**ebri namqꝫ
in pte lenta vexabat. pruri-
go ex alia pte intollerabilis
p̄ ōne corpis diffusa superficie
Coli quoqꝫ creberrimꝫ do-
lor. pedes pubetenꝫ v̄dropis
obsederat timor **V**erēda
corrupta putredine. et sca-
tētia vermibꝫ horrescebāt
Inflationes etiā tortuosi
spiritꝫ et suspiria crebra cō-
uulsis admodū visceribꝫ p-
ducta. ita ut diceretur a va-
tibus nō morbi corpis her
sed diuine vlcionis esse sup-
plicia **Q**uicꝫ cū tot morbis
et tam feralibus urgeretur
tamē spem adhuc viuēdi ge-
rens. de medelis ac remedi-
is cogitabat **D**eniqꝫ tran-
sito iordane aquis calidis q̄
apud calleroen sūt utebat.
que etiā potantibꝫ cōmode
dicūt **D**isū est autē medi-
cis etiā oleo calido ōne cor-
pus eius fouendū **C**ūqꝫ d-
positus fuisset in huiꝫcemo-
di fomēto. ita resolutus est
ōnibus membris. ut etiā o-
culi ip̄i e suis sedibꝫ soluerē-
tur **R**eportatꝫ ex m̄ iherico
et famuloꝝ plantibꝫ admo-
nitus vbi salutē desperare

cepit. militib⁹ quidē quīqua-
genas dragmas diuidi iub⁹.
duribus vero et amicis su-
is plurimū pecunie largit⁹.

Mose autē *Cap. 8.*
iā furore plē⁹
et ip̄i ut ita dicā
munitās morti

fertur in facin⁹ execrabile
Etenī ex singulis quibusq⁹
vitis uel castellis. si qui nobi-
liores et p̄marj erant viri
ex om̄i iudea ad se colligi et
retrudi iubet in loco q̄ dicit⁹
ypodrom⁹. Altera sita cū so-
rore sua salome atq⁹ viro
noīe alexandro. nom̄ mqt
iudeos de meo interitu ga-
uissuros sed potero habere
lugentes et exequias hono-
rabiles ex plangētū multi-
tudine si volueritis vos me
is parere p̄ceptis. *Hos os*
quos in custodia haberi ius-
si totius iudee nobiles viros
statim ut ego sp̄m exalau-
ero interficite in hoc ip̄m mi-
litib⁹ p̄paratis. ut oīs iudea
et oīs dom⁹ israhel etiā ibi
ta defleat obitū meū. *Etp⁹*
pauca idem iosephus ait.
Rur sū autē nā et tibi au-
ditate et tussis cōuulsione
distendebat. cū ex dolorū
violētia iā vite exitū ad-
esse sensisset. malo accepto
culturū poposcit. *Solebat*
enī per semetip̄m purgatū
sic pomū atq⁹ incisū edere.
Tū demde circūspectans

ne quis esset qui phiberet
eleuauit in semetip̄m dex-
terā ictūq⁹ librauit. *Ad her-*
idem p̄sequit⁹ scriptor qd̄
paulo anteq⁹ nouissimū sp̄m
redderet. tertiu post dños
quos ante necauerat filiū
suū p̄ceptis imp̄is iugulas-
set atq⁹ vltimā lucē sicut ne
absq⁹ maximo dolorib⁹ cor-
poris. ita etiā non absq⁹ pri-
tidj piaculis aufugisset. *Ta-*
lis igit⁹ herodis exitit finis
qui digna supplicia pro scelē
qd̄ in bethleem erga puulos
gesserat. et p̄ in s̄iōis dñi nr̄i
ac saluatoris exactus est. *t*

De *Cap. 9.*
cessione vero ei⁹
historia nos euā-
gelica p̄docet qd̄
postea q̄ p̄ angelū cōmonē-
t⁹ ioseph. sublato puero et m̄re
eius de egipto rediit ad trā-
iudeā. audiens inquit euā-
gelista quia archelaus reg-
naret in iudea pro herode
p̄re suo. timuit illo ire. *Cō-*
monit⁹ autē in s̄iōis abijt
in p̄tes galilee. *Huius autē*
euangelice veritati cōsona
scribit etiā supradict⁹ histo-
riographus diligenter hec
exequēs. quō ex testimoio
herodis p̄ris sui adiudicate
etiā cesare augusto regni
iudeor⁹ successor extiterit
archelaus. et ut post derē
ānos imperio deuolut⁹ sit
ut p̄ philippus et herodes

iunior frater cū lisanīa in
tetrarchias diuisū iudee rē-
nū regebāt **Capitulum**

MDem quoq; ipse
historiographus
in octauo decimo
libro refert Duo
decimo ano imperij tiberij
cesaris qui augusto septem
et quinquaginta annis pnci-
patu potito successerat. pō-
tū pilatū iudee pcuratio-
nē suscepisse. atq; mibi p-
derem continuos ānos usq;
ad ipm pene finē tyberij
pduasse. **E** quibus oībus
figmentū impudēs euident
arguit actor. que recenti
confecta plasmate adūsus
xp̄m dñm pferūtur. In q-
bus pmo oīm tps ip̄m tra-
ditio arguit falsitatē. **C**ū
to nōq; consulatū tyberij
qui consulatū septimo āno
imperij eius fuit. pnculi
in saluatore cōmissi tēpus
falsa hec acta p̄scribūt. **Q**-
m tpe euident ostenditur
ne missus quidē adhuc ad
iudee pcuratiōnē pilatū
scdm iosephi pbatissimū hys-
torici testimoniū qui ple-
nissime designat duodecimo
āno tyberij cesaris iudee
pcuratiōnē suscepisse pi-
latū. Consonant autē in
hys cū historico euāgelista
concordat. quito decimo dices ā-
no tyberij cesaris in quo
quartus erat pilati pcurā-

tionis ān. cū etiā iudee
tetrarche haberent hero-
des et lisanīa et philippus
dñm et saluatore nrm ih̄m
xp̄m fuisse annorū triginta
qn ad iohānē baptizandū
aduenit. **T**ū etiā mīcū
euāgelice p̄dicationis mīsti-

R **Capitulum xi**
E fert autē eū di-
uina sc̄ptura oē
doctrinē suē tps
exegisse sub pontificib; ā-
na et caypha. quo sc̄licet ā-
ne pontificatū tpe incipē-
te docere reperit. et usq; ad
mīcū cayphē ptendit. in
quib; spacijs vix toti qua-
tuor concludunt. āni. **L**ega-
libus porro p̄ceptis iā per
illud temp; vi et ambitioe
cessantib; nulli quippe pō-
tificatū honor vite uel q̄nis
merito reddebat. sed rōna
potestate alijs nūc. itē alijs
nūc sūma sacerdotū presta-
batur. ita ut ānuis iā succes-
sionib; mutaretur. **D**eniq;
idē iosephus refert quatuor
p ordine usq; ad cayphā pō-
tificatus officio post annū
esse perfictos. hys verbis
scribens. **V**alerius gratū
anna sacerdotio deturba-
to ysmahelē pontificē de-
signauit. filiū bassi. sed et
hūc nō multo post ab iēs
eleazarū ananie pontificis
filiū pontificatū subrega-
uit. **P**ost ānū vero hūc

arret officio. et symmoni cui-
dam camfi filio pontificatus
tradit mīsteriū. **Q**uo nō
amplius et ipse q̄ vniq̄am
spacio p̄fectus. iosephum
cui et caphas nomē fuit
accepit successorē. **A**l p̄ hoc
ōne temp̄ quo dñs et salua-
tor noster in iis docuisse
describitur intra quadriē-
nij temp̄is spacia coartat
in quo quatuor iste quas io-
sephus memorat successiōs
pontificū describunt vix p̄
ānos singulos mīstrate. **C**ō-
sonant igit̄ s̄d̄m ea q̄ iose-
phus scribit caphā ponti-
ficē āni illius quo saluator
passus est etiā euangelij
scriptura designat. **Cap. 12**

Hic dñs et sal-
uator n̄r nō mīto
post mītiū p̄dica-
tionis sue duode-
cim ex oībus discipulos as-
sup̄sit. quos et ceteris secta-
toribus suis p̄ferēs sp̄ali q̄-
dam electionis privilegio
ap̄los noīauit. cuius noīs vir-
tus missos indicat. **S**ed et
alios post hos elegit septu-
aginta duos quos et ip̄os bi-
nos p̄ loca diuersa et vrbes
ad quas ip̄e accessurus erat

Quāvis **Cap. xii**
Etū breui m̄ter-
to tempe iohānes
baptista ab hero-
de filio herodis capite p̄mūt
de quo et in euāgelij quidē

refertur. **C**oncordi vō testi-
monio etiā iosephus de hoc
scribit noīatim etiā de heo-
diade cōmēdāns. velud de
cōiugio fr̄is philippi viuetis
violenter abstracta. et suis
ab herode m̄testis nuptijs
sociata. p̄pria et legitima
dimissa vxore. **Q**uā heo-
diadem filiā dicit fuisse a-
rethe regis arabie p̄pter
quā etiā iohāne baptistā
cōmemorat m̄temptū. **B**el-
lū quoq̄ exortū inter arethā
dicit et herodē tāq̄ ob igno-
miniā filie v̄ndicandā. in
quo bello exercitū refert
herodis extinctū. hec autē
oīa ei accidisse p̄pter m̄acu-
lū qd̄ in nere iohānis admi-
sit. **I**dem quoq̄ iosephus
iustissimū sup̄ oīs iohāne
dicit fuisse s̄d̄m euāgelio
rū fidem. et ab herode p̄pter
herodiadē capite cesū re-
fert. **P**ter quā etiā reg-
no eū mēorat esse depul-
sū atq̄ in exilio viēnā gal-
lie vr̄bem tr̄nsū. **H**ec in
octauo decio antiquitatū
libro. h̄ys ip̄is quib̄ infra
ānotatū est sillabis scribit
Quibusdā autē m̄q̄t iude-
orū videbatur ideo perisse
herodis exercitū qd̄ in eū
satis iuste vltio diuina cō-
mota sit. p̄ v̄ndicta iohānis
qui vocabatur baptista. q̄
p̄mūt herodes virū val-
de bonū. qui p̄cipiebat iude-

14
is virtuti operā dare. iusti-
ciā inter se invicē custodiē
et in deū servare pietatem.
p baptismū in vniū coire. **H**
enī pacto baptismū accepta-
bile fore. si non solū ad ablu-
enda pīa sumat. verū et
ad castimoniā corporis atq;
aīe iusticiā purificationēq;
seruet. om̄q; pariter vtu-
tū velud signaculū et custo-
dia quedā fidelis habeantur.
Que cū ab eo p precepta
huiusmodi docerent. atq;
ad audiendū eū p plurima
multitudo concurreret. veri-
tus herodes ne forte doct-
ne eius p suasionē ppli a suo
regno discederet. videbat
enī qd pceptis eius ac mōi-
tis in om̄ib; obedire plebs
esset parata. melius credidit
priusq; noui aliquid fieret
anticipare hōiem necesse. qm̄
postmodū turbatis reb; se-
ram penitudinē geret. **E**x
sola igitur suspitione hero-
dis vinctus in castellū ma-
cheronta abducit. iohānes
ibiq; obtruncat capite. **H**ar-
tenus de iohāne. **Cap. xiiii**
Sed et de saluato-
re nro in eisdem
historiarū suarū
libris idē ioseph;
ita scribit. Fuit autē hysde
temporib; ihesus sapiens
vir. si tamē virū eū noīare
fas est. **E**rat enī mirabiliū
operū effector. doctor hōim

eorū qui libenter que vera
sūt audiūt. **E**t multos qdē
iudeorū. multos etiā ex gē-
tibus sibi adiūxit. **C**ristus
hic erat. **H**ūc accusatione
primorū nr̄e gētis viroz cū
pilatus in crucē agendū eē
decreuisset. nō deseruerūt
hī qui ab initio eū dilexerūt.
Apparuit enī eis die tertio
iterū viuus. scdm̄ qd diuinit;
inspirati pphē. vel her uela-
lia de eo innumera miracula
futura esse p̄dixerāt. **S**ed
et in hodiernū diē xpianorū
qui ab ip̄o nūcupati sūt. et
nomē perseuerat et genus.
Hec cū ip̄e hebreorū scriptor
olim suis libris inserta tā de
iohāne baptista qm̄ etiā de
dn̄o et saluatore nro tradide-
rit. qd vltimū effugiū. que ex-
cusatio impudentib; ac p̄si-
dis remanebit. quo min⁹ de
falsitate gestorū que postmo-
dū confinxerūt apertissime
cōuincant. **S**ed de hys ista
sufficiāt. **Cap. xv**
Postolorū at dn̄i
et saluatoris nr̄i
noīa que referūt
ex ip̄is euangelis oib; palā
est. **S**eptuaginta vero dis-
cipulorū vocabula nūq; qdē
repm̄ scripta. **D**icit tamē
vnus exesse ip̄is barnabas
cui⁹ etiā in actib; aplorū mē-
sio facta est. **S**ed et paulus
nichilomin⁹ scribēs mem̄it
eius. **D**eniq; ip̄m dicit esse

qui cū sostene et paulo tho-
rinthis scribit Clemēs uō
in quarto dispōnū libro ce-
phe mētiōē facit. de quo pau-
lus dicit Cū autē venisset
cephas antiochiā. in faciē
ei restiti Et dicit eū unū ēē
ex septuaginta discipulis
cognitiōē petri apli Sed
et mathiā ex ipis ēē dicit q̄
p iuda in aploz nūō subro-
gatus est. et eū qui cū ipō ē
statut⁹ est ad sortē Thadeū
quoq; unū ex ipis esse tradit
De quo et historiā que ad
nos usq; puenit. exponere
necessariū dūro **F**lā et plu-
res q̄ septuaginta fuisse dis-
cipulos saluatoris iuenies.
si obseruas ea que paulus
indicat dicens. post resur-
ctiōē apparuisse dñm **U**nū
quidē cephe. postea illis vn-
decim. et post hos amplius
q̄ quīgentis fratrib⁹ simul.
ex quibus quosdā dormisse
dicit plurimos autē adhuc
pmanere eo tēpore quo scri-
bebat **P**ost hos etiā dicit
eū visū esse iacobo. qui erat
vnus ex hys qui frēs salua-
toris appellabant **T**ū dem
tamq̄ preter hos duodecim
ad eoz similitudinē essent ali
quidē apli sicut et ipē erat
paul⁹ addit et dicit **P**ostea
apparuit aplis oibus **N**ouis-
sime autē inquit visus est et
michi **S**ed de hys ista suffi-
tiant **Capitulum sextū decimū**

Narratio uēō quā
de thadeo pmissi.
in hūc habet mo-
dū **D**ñi et salua-
toris nrī ihu xpī diuinitas.
cū pro mirabili virtutis ope
p ōnē locū celebraret. inu-
meros tam de vicinis q̄ de
peregrinis et longe positis
p remedioz et cure vītutib⁹
inuitabat. si qui p̄cipue mor-
bi alicui⁹ egritudine labo-
rent **U**nde et rex quidā ab-
agarus noīe gentis ultra
eusfraten posite p̄cipatū
nobiliter tenēs. morbo quo-
dā corpis irremediabili qm̄-
tū inter hoīes tenebat **Q**u-
cū de noīe ihu et de mirabi-
libus virtutū eius audisset.
supplex ei per ep̄lām fact⁹
exorat. misso in rē hoīe diu-
tini morbi vinculis quibus
tenebat absolui **S**ed ad
p̄is quidē a dño corpis ei⁹
cura differtur. dign⁹ tamē
efficit⁹ rescripto ep̄lē saluato-
ris. in qua simul etiā p̄mit-
titur ei qd nō multo post
desideriū sui consequeret⁹
effectū **D**eniq; post resur-
rectionē atq; ascensionē dñi
ad celos thomas aplus ex
cōmonitione dñi thadeū
quēdā unū ex septuaginta
discipulis ad ediffenā cui-
tatē euāgelistā et p̄dicato-
rem verbi dei emittit. sil
et que a dño pmissa fuerāt
impleturū **H**ec in archi-

nis publicis ediffene ciui-
tatis in qua tunc supradictus
abagarus regnauit ita de-
scripta repim⁹ in hys cartis
que gesta regis abagari ser-
uata antiquit⁹ continebāt
Et ut euident⁹ dictorū ve-
ritas fiat. ipaz exēplaria e-
pistolaz ex syrorū lingua
translata ponem⁹ **Exem-
plar epistole scripte a rege
abagaro uel thoparcha ad
ihesū. et misse iherosolimis
per ananiā cursore. Cap. xvij**

Abagarus ychame
filius thoparcha.
ihesu saluatori bo-
no. qui apparuit
in locis iherosolimoz salutē
auditu michi est et de te et
de sanitatibus quas facis qd
sine medicamentis aut herbis
fiant ista p te. et qd verbo
tantū cecos facis vidē. clau-
dos ambulare. leprosos mū-
das. et imūdos spūs ac de-
mones eicis. et eos qui lon-
gis egritudinib⁹ afflictant⁹
curas et sanas. mortuos qd
suscitās **Quib⁹ oībus audi-
tis de te. statui in aīo meo v-
nū esse e duobus. aut quia
tu sis deus et descenderis d
celo ut hec facias. aut qd fi-
lius dei sis qui hec facis. Po-
terea ergo scribens rogauē
tē te ut digneris usq ad me
fatigari. et egritudinē meā
qua iam diu laboro curare
Nam et illud comperi qd**

iudei mīmurāt aduersū te.
et volūt tibi insidiari **Estāt
michi ciuitas pua quidē sed
honestā. que sufficiat vtrisp⁹
Exemplū rescripti ab ihu
per ananiā cursore. ad
abagarū thoparchā. xvij**

Bonus es qui cre-
didisti in me. cū
me ipse non vide-
ris **Scriptū est
enī de me. quia hī qui me vi-
dent nō credent in me. et hī
qui non vident me. ipi cre-
dent in me et uiuent De eo
autē qd scripsisti michi ut ve-
iam ad te. oportet me oīa pte
que missus sū hic explere. et
postea qd compleuero reci-
pi me ad eū a quo missus sū
Cū ergo assumptus fuēo mit-
tam tibi aliquē ex discipulis
meis ut curet egritudinē tuā
et vitā tibi atq hīs qui tecum
sūt et ciuitati tue prestat **E-
rat autē hīs epulis aduictum
etiā hoc lingua syrorū quod
infra scriptū est Postea vero
qm ihus assumptus est. misit
ei iudas qui et thomas tha-
deū aplm vnū ex lxx Qui
cū venisset manebat apud
thobiā filiū thobie **Ut autē
audiuit de eo abagarus nū-
tiatū est ei qd venisset aplūs
ihū scdm qd ei scripserat Cūq
cepisset thadeus in virtute di-
currere cōne languorē et infir-
mitatē ita ut omīs miraret⁹
Abagarus consideratis miā-******

bilibus que faciebat recorda-
tus est qđ ipse esset de quo s'
ih̃us scripserat dicēs. cū at
fuero assūptus. mittā tibi a-
liquē de discipulis meis qui
egritudinē tuā sanet. Et vo-
cādo ad se thobiā apud quem
manebat aptad eū. Audiu
qđ vir quidā potens venit
et manet in domo tua. adduc
eū ad me. Cūq; redisset tho-
bias ad thadeū. dixit ei. Aba-
garius thoparcha vocauit me
ad se. et dixit michi ut te ad
eū pducā ut cures eū. Et tha-
deus. Vādā inq̃t. qm̃ maxie
ppter ipm̃ missus sū. Postea
igit die thobias mane assūp-
to thadeo venit ad abagarū.
Et cū fuisset ingressus p̃nti-
bus p̃matibus eius. statim
ingressu visu est abagaro
diuini nescio quid splendo-
ris in vultu apli thadei. Qđ
cū vidisset abagarius adōa-
uit thadeū. Sup̃ quo amma-
ti sūt om̃s qui assisteāt r̃gi.
Ip̃i enī nichil horū videbāt
quia solo abagaro fuerat os-
tensū qui et dicere cepit ad
thadeū. Vere discipulus es
ih̃u filij dei. qui michi dixerat
mitto tibi aliquē de discipu-
lis meis qui te curet et vitā
tibi prestat. Et thadeus res-
pondit. Quia magnifice
credidisti in eū qui me misit
ppter ea missus sū ad te. Et
si pmanseris in fide eius et
credulitate. prestabit tibi

oīa desideria cordis tui. Tūc
et abagarius ad eū. Vsq̃ue
adeo inquit credidi ei ut et
iudeos qui eū crucifixerūt
vellem si vlla michi tanta
adesset exercitiū copia tru-
cidare. et si nō romani r̃gi-
ni auctoritas impediret.
Et thadeus apt ad her. Do-
minū n̄ voluntatē pr̃is sui
impleuit. qua impleta assūp-
tus est et rursus ad patrē.
dicit ei abagarius. Et ego
scio et credo in eū et in pr̃is
eius. Et thadeus. P̃terea
inquit pono manū meā sup̃
te in noīe eius. Et cū hoc fe-
cisset. statim om̃i egritudis
morbo quo tenebatur absol-
uitur. Miratus est abaga-
rus qđ sicut audierat verbū
de ih̃esu. ita rebus et opib;
repperit p thadeū discipu-
lū eius impleri. qui eū absq;
medicamentis et herbis
curarat. Non solū enī illū
sed et abdon quēdā ab dei
filii pdegra laborantē cū
se vestigijs eius aduoluēt
manū impositione sanauit
multosq; alios verbis illius
cures varijs obsessos sana-
uit in cōmodis. Et sic opa
magna et amiranda p̃fici-
ens p̃dicabat verbū dī. P̃ q̃
her autē abagarius apt ad
thadeū. Tu inquit cū ṽtute
dei her facis et nos om̃s vi-
dentes miramur. Verum
quero te. enarra michi de

aduentu ihesu quomodo factu
sit. et de virtute eius in qua
faciebat hec que audiui. Et
thadeus. **N**unc quidem inquit
taceam. Verum quia missus sum
verbum predicare. crastino
congrega michi omnes ciues
tuos et coram ipse predicabo et
seminabo in eis verbum vite
vel aduentu ihu quo fuit. et
cur uel qua de causa missus
est a patre. et de virtutibus o
perum eius. vel de mysterijs
que locutus est in hoc mundo
et in qua virtute hec fecit.
sed et de noua eius predica
tione. et quod ita apparuerit hu
lis. et quo ita se humiliauerit
et deposita maiestate pui
fecit deitatem suam. ita ut et in
cruce ageret. et in infernum
descenderet. et dissipet sepe
quam a seculis nemo dissipe
rat et mortuos suscitaret. **E**t
descendit quidem solus. ascen
dit autem cum grandi multitu
dine ad patrem suum. Iussit ex
go abagarus ut mature omnes
ciues conueniret. et audiret
predicationem thadei. Et post
hec iussit dari ei aurum et ar
gentum. sed ille non accepit
dicens. **S**i nostra dereliquimus
quo aliena accipiemus. Ges
ta autem sunt ista quadringē
tesimo et tricesimo anno. **H**ic
non inutiliter ut puto a no
bis ad verbum ex syrorum lingua
translata hunc in nostris libris
teneant locum. **Explicit lib**

**primus historie ecclesiasti
ce Incipit capitulum libri secundi**

De vita et institu
tione apostolorum post
ascensionem christi
ii. Quæadmo
dum tyberius de christo edoctus
et a pilato commonitus est. **iii.**
Ut in omni mundo breui tempore
diffusa de christo predicatione
est. **iiii.** Quæadmodum post tibe
rii grauius cesar regem iudeorum
constituit agrippam. herodi per
petua pena dampnationis im
posita. **v.** Ut philo per iudeis le
gationem suscepit ad garum. **vi.**
Quanta iudeis acciderint
grauia post temeritatem cru
cis in christo. **vii.** Et pilatus quomodo
semetipsum morte dampnaue
rit. **viii.** De fame temporibus
claudii. **ix.** Martiriū iacobi
apostoli. **x.** Et agrippa herodes
apostolos persecutus est. diuinam
continuo senserit vindictam.
xi. De theodora qui depraua
uerat populum. **xii.** De hele
na regina adiabenenorum. **xiii.**
De symone mago. **xiiii.** De
predicatione petri apostoli apud
romam. **xv.** De euangelio se
cundum marcum et quæadmodum
primus per egiptum christi noticiam
predicauit. **xvi.** Qualia de ab
stinētibus apud egiptum filo
scribit. **xvii.** Quanti filonis
ad nos puenerunt libri. **xviii.**
Et claudius iudeos urbe di
pulerit. **xix.** Quomodo cla
des compresserint iudeos te

pore claudn^{xx}. **D**e egi-
ptio cuius actus aploz faciunt
menciónē ^{xxi}. **Q**uēadmo-
dū sub nerone de iudea pau-
lus romā missus in vinculis
sit et omni culpa liberatus sit

^{xxii}. **E**t sit passus iacobus
qui dñi frater dictus est ²³

Quod post martū p̄m̄us
ep̄us alexandrie eccl̄ie or-
dinatus sit amian⁹ et de ne-
ronis malis actib⁹ ²⁴. **D**e
p̄secutione neronis. sub quo
petrus et paulus pia confes-
sione decorati ²⁵. **Q**d in iudeis
iudei malis affluti sūt tēp̄e
neronis ac nouissime a flore
diuersis penis cruciati. **Ex-
plicuit capla Incipit liber**

secund⁹
De cūq;
oportuit
velut in
in p̄nci-
pijs et
desiasti-
ce histo-
rie desig-

nari. siue de diuinitate sal-
uatoris siue de antiquitate
nr̄e religionis ac vestustate
doctrinē et ut olim tradita
sit xp̄ianorū que nouella vi-
detur institutio. sed et de ad-
uentu ip̄ius dñi et saluato-
ris nr̄i nup̄ impleto ac passi-
onibus consumato. de aplo-
rū quoq; elc̄ione superiore
libello. quāta potuim⁹ bre-
uitate strinxim⁹. **Age. iā n̄**

que etiā post ascensionē eius
consecuta sūt videam⁹. p̄t̄m
diuinaz scripturaz testimonijs
edotentes. p̄t̄m et extrinse-
cus ex hys que fidelit̄ in com-
mētarijs qui ad mēoriā pos-
teritatis iuenti sūt cōpeim⁹
approbantes. **P**rim⁹ igit̄
in apostolatū pro iuda tradi-
tore mathias sorte consistit̄
qui erat vn⁹ ex discipulis dñi
sicut supra dem̄iatū est. **O**r-
dinatur et draconi autē sep-
tem nūo p̄ orōnes et manus
impositionē aploz. m̄stern⁹
videtur gr̄a. **I**n quibus step-
phan⁹ qui et p̄m⁹ post dñm
statim post ordinationē suā
lapidatur ab hys qui et dñm
occiderūt. p̄ quod et nōis sui
corona stephano donatur a
xp̄o. **T**ū deinde qui dicebat̄
frater dñi iacobus. p̄ eo quod
esset filius ioseph. qui xp̄i q̄si
pater habebatur. q̄mquidē
desponsata ei fuerat virgo
maria. que p̄usq; cōueniret
cū eo iuenta est in vtero h̄us
de sp̄u sc̄o sicut euāgelia pro-
testant̄. **H**ūc inq; ip̄m iaco-
bū qui et iustus cognōiatus
est ab antiquis. virtutū mei-
tis et insignis vite priuilegio.
p̄mū historie tradiderūt sus-
cepisse eccl̄ie. que in iherosoli-
mis est sedem. sicut demens
in sexto dispositionū libro
asserit dicens. **P**etrus enī
inquit et iacobus et iohan-
nes post ascensionē saluato-

ris quāuis ab ipso fuerit pe-
ne omnibus plati. tamen
nō sibi vendicant p̄mat̄ glo-
riā. sed iacobū qui dicebat.
iustus ih̄eosolimoz ep̄m sta-
tuit. Idem quoq; ip̄e in sep-
timo eiusdē opis libro. addit
de ipso etiā hec **I**acobo m̄q̄
qui dicebatur iustus et iohā-
n̄ et petro post resurrexiōē
suā dñs ōnem sciām tradidit
et ip̄i ceteris aplis. qui apli
illis septuaginta discipulis
tradiderūt. ex quib; vnq̄ erat
et barnabas. **D**uos autē ia-
cobos fuisse constat. hūc vnū
iustū qui de pinna templi d̄-
iectus. fullonis vecte p̄cussus
est et morti traditus. **A**lius
est autē ille qui ab herode ca-
pite cesus est. **H**uius autē ius-
ti iacobi etiā mem̄it paulus
cū scribit. **A**liū autē m̄q̄ a
postolor̄ vidi neminē nisi
iacobū frat̄e dñi. **I**n hoc ḡ
tempe etiā th̄adeus de quo
supra memorauim; sc̄d; dñi
p̄ceptū ad regē abagarum
missus. ip̄m quidē egritudiē
morbi corporalis absoluit. vni-
uersā vero ciuitatē edisseno-
rū xp̄o dñō fidei satis credu-
litate sociauit. ita ut in hodi-
ernū ciuitas illa quippe que
ip̄ius dñi et saluatoris meru-
it sc̄pta suscipē. velut sp̄ali
quadā xp̄o deuotione dica-
ta sit. **I**nterea p̄secutio p̄ma
aduersus eccl̄iam dei que est
ih̄eosolimis facta sub primo

m̄re stephano. om̄s discipulos
exceptis x̄i per vniuersā in-
deam. samariāq; dissipit. seu
potius ut sc̄a scriptura indi-
cat disseminauit. ex quibus
nōnulli ad fenicē et usq; ad cy-
prū atq; anthiochiā deuenie-
rūt. qui gentib; quidē credē
mysteriū fidei nondū audebāt
iudeis tamē p̄dicabāt. **I**ntēa
paulus adhuc vastabat eccl̄iaz
ingrediens domos et pertra-
hens viros ac mulieres trade-
bat in carcerē. **S**ed philippus
qui erat vnus de septē cū ste-
phano dyacon; ordinat; des-
cendit samariā virtute dñi
repletus. et p̄dicabat prim;
verbū dei samaritanę genti.
In quo tanta erat diuine gr̄e
efficitia. ut etiā simonē ma-
gū suis p̄dicatiōib; conster-
neret. qui per idem tēp; ce-
lebris fame apud samarita-
noz ip̄los habebatur. ita ut
virtus dei magna esse putarē-
tur. **S**ed is cū vidisset signa
et miracula que a philippo p̄
diuine gr̄e potestātē fiebant
obstupescit et territ; cessit.
et credere se in ih̄m vsqueq;
etiā baptisimū accipēt simu-
lauit. **Q**uod reuera mirari dig-
nū nō est. hodieq; eodē ordine
fieri ab hys qui velut heredi-
tariā ab illo simulationē ser-
te ip̄purissime susceperūt. q̄q;
auctoris sui artibus instituti
eccl̄iam fraude qualibet in-
gressi lauacrū furant; et sc̄a

nra velut alicuius morbi con-
tagione commaculant. **S**er-
pit enim eorum venenatus ser-
mo sicut virus in gregibus et
occultis verborum morsibus in-
cantis letale virus insinuat
donec noxius eorum latebras
diligentia pastoris investiga-
tus educat ad lucem. sicut et
ipse symon petri industria
comprehensus penam quam me-
batur expendit. **V**erum per
dies singulos augesciente fi-
dicatione verbi divini per dei
providentiam ex ethiopie regio-
nibus adest quidam regine ge-
tis illius propositus. moris quod-
pe est illi nationi etiam nunc
a seculis regi. tamquam vota in ihe-
rosolimis redditur. **H**unc
philippus responsio sancti
spiritus visus primo ex omnibus
gentibus misterium fidei et
sacramentum baptismi tradi-
dit. et velut quassam deo promi-
tias omnem conferrat nationum.
Hunc opinio tenet ad priorem
terram regressum sciam dei su-
mi et salutare domini nostri presen-
tia indigenis gentibus sicut
sibi tradita fuerant predicasse.
In quo rebus ipsis completa
est per eum prophetia que dicit e-
thiopia perveniet manum eius
deo. **Q**ui hec igitur aguntur
paulus vas electionis non
ex hominibus neque per hominem sed
per revelationem ihesu christi et
dei patris qui eum suscitavit a
mortuis. in apostolum vocatur

celesti ad se voce delata. **N**

Altera cum ponere
iam locum de resur-
rectione et mira-
bilibus domini nostri ihesu
christi. et de ascensione eius ad
celum felix fama loqueretur ac
per omnium aures beati huius ru-
moris volueretur opinio. et
quoniam antiqui moris erat a-
pud romanos ut principum
iudices si quid forte novi in
hys quas regerant principibus
accidisset. vel principum vel se-
natui nuntiarent. ut ne ex
hys que gerebantur ignorare
aliquid viderentur. de resur-
rectione a mortuis domini et
saluatoris nostri ihesu christi. quam iam
in omnem locum fuerat divul-
gata. pilatus tyberio princi-
pi refert. sed et de ceteris
mirabilibus eius. et ut post
mortem cum resurrexisset a quo
plurimis iam deus esse crede-
retur. **T**iberius que compe-
rat retulit ad senatum. sena-
tus autem sprevisse dicitur per
eo quod non sibi prius huius rei
iudicium fuerit delatum. sed
auctoritatem suam pervenerit
volgi sententia. **L**ex etenim
erat antiquitus designata
ne quis apud romanos deus
haberetur. nisi senatus decreto
et sententia confirmatus.
Porro autem pro vero hoc
erat quod agebatur ne divina
virtus humanis putaretur
assertionibus indigere. **C**umque

scdm ea que supradiximus
renuisset senatus. tyberius
tamē tenuit suā suā. ne
quid aduersus doctrinā xpī
contrariū moliretur. **H**ec
tercullianus vir et legū et
institutionū romanorū pe-
ritissim⁹. et inter nrōs sc̄p-
tores admodū clarus. in a-
pologetico suo quē aduersū
gentes p̄ nrā fide scribit h̄o
modo retulit. **U**t de origie
inquit aliquid retractem⁹
eiusmodi legū vetus erat
decretū. ne quis deus ab ipe-
ratore consecraret. nisi a
senatu p̄batus sicut marci
emilius de deo suo alburno
facit. **E**t hoc ad causā nrā
qd̄ apud nos hūano arbitri-
tu diuinitas pensatur. et
nisi hōi deus placuerit. deus
non erit. homo ergo iā deo
ppitius esse debet. **T**iberi⁹
ergo cui⁹ tempore nomen
xpianū in selm intrauit a-
nūtiata sibi ex syria pales-
tine que illis veritate istius
diuinitatis reuelauerāt. de-
tulit ad senatū. **C**ū proga-
tiua suffragi sui senat⁹ q̄
ipe non p̄bauerat respuit.
cesar tamē in snia sua mā-
sit cōminat⁹ periculū actu-
satoribus xpianorū. **H**ec
tercullim⁹.

Tertii caplin

Quod p̄fecto diuina
p̄uidentia ita tūc
cesaris sensibus
ingressit. ut absq̄

ullo obstaculo in ip̄is dūtax-
at michi euāgelij p̄mo usq̄ q̄
q̄ p̄curreret. **U**nde et factū
est ut repente quasi celitus
lumē ostensū aut radius qdā
solis effulgens. totū orbem
claritate sup̄ni lumis illust-
ret. ut impleret et illa pphe-
cia que dixerat. **I**n ōnem
trā exiuit sonus eorū. videli-
cet ap̄lorū et euāgelistarū.
et in fines orbis terre verba
eorū. **E**x quo et p̄ ōis ciui-
tates ac vicos imēse multi-
tudines velut messū tēpōe
frumēta ad arenas. ita ad ec-
clesias ppli congregabant.
Quicūq̄ etiā illi a parētib⁹
traditi sibi moribde sup̄stici-
onis vinculis tenebant. per
doctrinā xpī simul et p̄ vir-
tutū miracula que fieri vi-
debant. recepta veri dei no-
titia tamq̄ a tyrānicis do-
minis liberati. ad vñū vēr-
deū et dñm creatorēq̄ suū
vetusti penitentes erroris
fidei confessione veniebāt.
Cū igitur passim iā p̄ ōis
etiā gentiliū p̄p̄os p̄fusius
effunderet diuina dignatio.
prim⁹ cornelius apud cesa-
reā palestine urbem mari-
mā cū ōni domo sua ad fidē
xpī petro mīstrante p̄ducit.
Iam inde q̄ plurimi et alij
ex gentib⁹ apud antiochia
ad fidē veniūt eorū p̄dicatio-
ne pertracti. quos p̄ sediti-
one aduersus stephanū cō-

mota. disseminatos esse per
omnem locum superius edocui
mus. per quos et apud antio
chia florentissima congrega
tur etiam. in qua erant etiam
prophetici ordinis viri qui plu
rimi. cum quibus et barnabas
et paulus. Quibus omnibus
pariter in gratia dei et vnanimi
tate de gentibus. ibi primum
discipuli velut ex perhenni
fonte sumpto vocabulo appel
lati sunt christiani. Quia tem
pestate agabus quidam unus
ex hiis qui aderant prophetis
famem magnam futuram di
uinis presagabat oraculis.
Paulus vero et barnabas
cum misterio a fratribus col
lato quo sanctorum visibus deser
uirent. iherosolimam destinant.

Quartum capitulum
Altreca tyberim
duobus et viginti
circiter annis sui
principatus exactis fine
vivendi fecit. Post quem ga
rius imperium cepit et con
tinuo iudeorum principatum
tradidit agrippe. simul et
philippo ac lysanie tetrar
chias. cum quibus et paulo
herodem pariter contulit.
ipsum vero herodem qui vel in
iohannis nate auctor extite
rat. vel in passione domini inter
fuerat. multis excruciatum
modis eterno dampnat exi
lio. sicut iosephus in hiis que
supra inseruimus scribit.

Capitulum quintum
Divus temporibus
silo insignissimus
scriptorum florebat
qui non solum in nostra. verum et
in grecorum lingua primus inter
primos habebatur. Hic autem
græce quidem a paucis hebreis.
apud alexandriam vero in
omnibus claris et nobilibus
viris clarior ac nobilior erat.
In divinis autem legibus et pa
trius institutis quatenus quisque
fuerit. ex hiis que nobis li
brorum suorum tradidit moni
mentis. omnibus clarus est. Quis
enim digne valeat explicare
quanta eius in liberalibus li
bris fuerit institutio. quanta
in philosophicis. quantumque
maxime in platonice et
pythagorice fuerit disciplinis
utque omnes et qui secum floru
erant pene et qui precesse
rant superaret. Hic igitur
ipse temporibus gratum quanta
iudeis acciderit mala quique
voluntibus exponit. Sed et
de eiusdem gratum mentis insania
inducat quod in tantam superbiam
elatus sit ut deum se voluerit
appellari. In ipso autem ubi
de iudeorum cladibus refert.
sua quoque legatione quam pro
contribulibus suis iudeis de
tulit ad urbem romam describit.
et quod porans apud gratum pro
patris legibus nichil aliud
quam irrisione retulerit domi
nimo et pene periculum mor

19
tis incurreret. **S**ed et iosephus meminit horum in octavo decimo antiquitatum libro talia quedam scribens. **E**t quod cum seditio apud alexandriam fuisset exorta inter iudeos et grecos, terni ab utrisque partibus legati mittuntur ad garum. **I**n quibus pro parte grecorum erat quidam legatus apion nomine qui cum in ceteris quam plurimis insimularet iudeos, tamen maxime quod honorem cesari non deferret ut moris est facere omnibus qui romae fasces subiacent. **H**ic garum agebat, neque aras garum neque templa constituit, neque alia huiusmodi in quibus ei divini honores a provincialibus deferuntur, sed soli sunt qui neque statuas ei decernant, neque sacramentum nominis eius observent. **C**umque haec et alia graviora allegaret apion pro quo concitari crederet garum, philo qui legationi praerat iudeorum, vir in omnibus magnificus alexandri alabarthe frater philae non ignarus potentissime purgavit obiecta, sed abiicit eum garus, et iubet ilico e conspectu suo abscedere, dum iracundia repletus secum ipse rimetur quid in eos conferat mali. **E**gressus autem philo cum iniuria apionem ad iudeos qui sibi astant, bono animo nos esse oportet quibus iratus est garus, quia necesse

est adesse divinum, ubi humanum cessat auxilium. **H**ec quidem iosephus. **Capitulum sextum**
Sed et idem philo in ipso libro quem de sua legatione conscripsit, sigillatim de omnibus quae a semetipso gesta sunt refert. **E**x quibus illa sola commemorabo quae legentibus evidenter in iudeos divina pro piaculis quae adversus christum ausi sunt indicent ultionem. **P**rimo quidem tyberii temporibus refert in urbe roma fuisse ianum quendam, magni apud imperatorem loci universam eorum gentem summo nisu interimere voluisse. **I**n iudea autem pilatum sub quo in salvatorem facinus admissum est, dum templum quod in iherosolymis est adhuc manebat integrum, appanare temptaret, maximis eos perturbationibus agitavisse. **S**ed et post tyberii occisum garum refert successorem eius cum ceteris quam plurimis, cum etiam iudeorum genti aterbissimum extitisse, quod presto est etiam ex ipsius scriptoris sermonibus discere. **M**ulta quidem magni erat in garo ingenii prauitas, quae erga omnes homines tamen precipue erga iudeorum gentem ferebatur, et speciali quadam seuitia loca eorum quae in divinis habent supplicationibus consecrata, incipiens ab alexandria di-

tripi. et contra religionem
moreq; gentis aphanari iu-
bet. statuis suis et signis ea-
atq; ymaginibus replēs **Tē-**
plū quoq; sancte ciuitatis.
qđ solū manebat totius p-
phane contagionis intactū.
et a maiorib; pdurauent
asylū cōmutare in templū
aprii nois ausus est. ut edes
ionis nobilissimi noui dei
grā vocaretur **Sed** et
alias inuās clades et vlti-
mīs tragicos luctus apđ
alexandriā iudeis irroga-
tas esse sub gāyo. in scđo o-
peris sui de virtutib; lib^o
vir mēoratus exequitur
Flet non et iosephus con-
sona huius de pilati tempo-
ribus scribens pro piaculis
in saluatore que vniūse gē-
ti acciderint mala. audi ut
ip̄e etiā in scđo iudaici belli
defleat libro **I**pse ergo ait
Qui missus est in iudeā a
tyberio. pcurator pilat; noc-
tu velatus in iherosolimā in-
tro ferri ymagines cesaris
iubet ac statui **Q**đ vbi dies
exortus est. magnā pertur-
bationē iudeoz p̄lis excita-
uit. stupētibus et p̄turbatis
ad nouā faciē rerū **C**ōici-
ebant namq; ex hoc qđ sper-
nerent et contulerentur
iam leges sue. et oīa insti-
tuta maiorū. quib; nichil
tale haberi intra menia vr-
bis illius fas erat **Sed** hoc

solū est nimirū in quo eos
impie professionis sue ve-
lox vindicta dāpnauit. pro
eo qđ scđm euāgelij relatio-
nē simul gens conclamauit
vniūsa. nō habem; regem
nisi cesarē **T**amē deinde
idem scriptor aliā quoq; in
eos delatā vltionē cōmēo-
rat dicens **P**ost hec autem
alia in eos incidit p̄turba-
tio. p̄ eo qđ sacrū erariū qđ
apud eos patria lingua cor-
banas appellatur cont̄ fas
in vsus cōes publici aq̄dur-
tus. progari viderent. qui
a trecentis stadys deduceba-
tur **P**ro quo nimia indig-
natione p̄lis cōmouebat
Cūq; adesset pilatus ihero-
solimis audient adire ad eū
et clamoribus fatigare **A**t
ille p̄uiderat enī seditionē
futurā. milites habitu ple-
beis obtectis armis multitu-
dini imiscuit. p̄cepto eis da-
to. vti ne gladiis in seditio-
ses sed fustibus vterēt **I**gī
vbi tempus fuit. signo eis
de tribunalib; dato. cedi. p̄-
sterniq; ceperūt. nōnulli v-
berant iū vulneribus. pluri-
mi autem in fugā cōuersi p̄-
ruūt. p̄pria constipatione
p̄culsi perire **R**eliqui vērō
dispersi et suoz vulnerib;
deteriti. vni doloris silen-
tio repressere **M**ultas p̄te-
rea clades in iherosolimis
eis obuenisse. dū nouis sēp

rebus seditiosius student.
idem scriptor exponit. osten-
dens qd' ex admissi sacrilegi
tempore ab eis seditionū fu-
ros nūq' bella morteq' res-
sarūt. vsquequo ultimū et
exitiale malū temporibus
vespasiani eos obsidionis:

Igitur in **vi** induit
deos p'romisso scele-
re ultio diuina dāp-
nabat. **S**ed et pila-
tus qui in saluatore iniqui
iudicis functus officio est
isdem temporib' gan' tantis
actalib' malox' cladib' ex-
cruciatus est. ut appria se ma-
nu trāsuerberasse. et nefar-
iā vitā vi abieciſſe. refec-
tur. **F**lec enī poterat tāti
piaculi mīster impunitus
evadere. sicut in historiis
grecor' reperim'. eor' dū
taxat qui olimpiadas scri-
būt. et annales rerū gesta-
rū libros ad posteritatis
mēoriam condūt. **Caplin 8**

Sed enī g'ypo qua-
tuor ānis necdū
integris princi-
patu nūstrato
claudius imperator succe-
dit. **S**ub quo fames satis
dura vniūſū orbem terre
obtinnit. **H**oc tamē ita fu-
turū longe ante. n'ri p'dix-
erunt. pphete. sicut in actib'
aploz' refertur agabū quē-
dam pphetā famē magnā
futurā sub n'peratore clau-

dio denūtiasse. **V**erū lucas
qui her de agabo refert cō-
iūgit etiam hoc qd' p' paulū
et barnabā. frēs qui erant
anthiochie. pro virib' suis
vniūſq'q' sūptū miserunt scīs
habitantib' iherosolimā. **E**t
post hec addit dicens. **I**n i.
autē tpe sine dubio temp'
designans qd' sub claudio fu-
it cū fames erat inuſit. inq't
herodes rex man' suas ut
affligeret quosdā de eccl'ia
et interfecit iacobū fratrē
iohānis gladio. **Caplin. ix**

De hoc autē iaco-
bo clemens alex-
andrin' etiam
historiā quādam
dignam memoria in septio
disposicionū suar' libro scri-
bit. perlatā ad se vsq' ex f-
ditione maior'. **C**ūquidē
inq't et is qui obtulēat eum
iudici ad martiriū iacobū
scilicet. motus etiā ip'e con-
fessus est esse se xpianū. **D**uc-
ti sūt inquit ambo pariter
ad supplicii. **E**t cū ducerēt
in viā rogauit iacobū dari
sibi remissionē. **A**t ille parū
perdeliberans. pax tibi in-
quit. et osculatus est eū. **E**t
ita ambo simul capite plexi
sūt. **S**ed hūc inquit ut apt
scriptura diuina. videns hero-
des quia de iacobi nere gra-
tū esset iudeis addidit adh.
et petrū coniecit in carce-
rem. sine dubio etiā ipsū

punire volens nisi diuinū af-
fuisset auxiliū quo angelus
ei noctu assistens mirabiliter
eū vinculoꝝ nexibus soluit.
et ad mīsteriū p̄dicationis re-
liberū iussit. Et cū petro q̄dē
hec gesta sūt. **Capitulum decimū**

Regis vero facinus
in ap̄los p̄petratū
dilationem nō pa-
titur ultionis. sed
continuo vindex adest dinitꝫ
dextera. sicut historia in ap̄lo
rū actibus conscripta nos edo-
cet. Cū inquit cesareā desce-
disset herodes. et in die so-
lēpni preclara veste regia
indutus pro tribunali cōse-
disset. ac de sublimi cōrona-
retur ad p̄siliū. cūqꝫ p̄ls ac-
clamaret ei dei voces et nō
hoīs. statim inquit percussit
eū angelus dei. eo qd' nō de-
derat gloriā deo. et scitens
vermibꝫ expirauit. Mira-
culū autē dignū est tantam
consonātiā dinaz scriptura-
rū cū historiographo gētis
illius deprehēdi. Ipse etenim
iōsephus de eisdem cōmēo-
rans nonodectio libro antiq̄-
tatiū. hīs quibꝫ infra scriptū
est hec sermonibꝫ refert. Ter-
tiū inquit annū imperij iudee
totius impleuerat. cū forte
cesareā que p̄us purgus stra-
tonis vocabat̄ aduerit. Vbi
cū in honorē cesaris specta-
cula cuibꝫ ederet. votiuo ut
videbatur salutis cesaris die

cūqꝫ illuc totius p̄uicie viri
honore et facultatibꝫ p̄diti
cōuenissent. sc̄do spectaculo-
rū die indutus veste fulgēti
ex auro argentoqꝫ mirabili-
ter contexta. incipiente die p̄-
cedit ad theatrū. Vbi cū p̄-
mos solis radios argenteae
vestis gremio suscepisset. r̄-
percusso splendore duplica-
ta spectantibꝫ lucē fulgor me-
talli vibrantis effudit. ut in-
tuentibꝫ perstringeret acie
terror aspectus. et p̄ hoc p̄ls
aliquid de eo q̄ hūane na-
ture est artifex arrogātia
mētiretur. Illico adulātis
volgi contrepitāt voces ho-
norē sonātes sed exitiū fe-
rentes. Et hinc atqꝫ illinc
caueis cōclamatibꝫ deus cō-
pellatur. utqꝫ fiet p̄uicue
suppliciter exoratur. dicē-
tibus p̄lis. qd' nūc vsqꝫ ut ho-
minē te timuimꝫ sed ex hoc
iam supra hūanā te esse na-
turā fatemꝫ. Sed rex accla-
mationē contra fas habitā
nō repressit. nec impietate
illicite adulationis exhorru-
it. donec respiciens paulo-
post imminētem atqꝫ subsiste-
tem capiti suo videret ange-
lū. eūqꝫ sensit cōtinuo exitiū
sui mīsteriū quē prius noue-
rat. p̄uiforē honoz. Et ecce
repente cruciatus eū ex do-
lore. incredibili ventris atqꝫ
inflatione corripuit. Res-
piciensqꝫ ad amicos. en inq̄t

ille ego deus vester. ecce pro
 pelloz confestim et deturboz
 ex vita. quoniam quidē diuina vtrū
 nuper collatas in me falsas
 arguit votes. et qui modo ī
 mortalis esse dicebar a vob.
 p̄ceps iam iāq; rapior ī mor
 tem. **S**ed suscipienda ē sūa
 quā deus statuit. nā et vici
 m9 ante contēpnendi. et lō
 geuitatē que beata putabā.
 expleui m9. **E**t cū hec dixis
 set. vi doloris vehemētius
 exagitatus. instans ad pa
 latii repostatur. **C**ūq; di
 uulgatū esset eū p̄pe diem
 moriturū. ingens multitu
 do totius etatis et sexus cō
 ueniens more patrio supra
 cilia strati. oīpotenti deo
 pro regis incolumitate sup
 plicabant. **O**īs autē dom9
 regia planctib9 et gemitib9
 p̄sonabat. cū interim rex ip̄e
 in excelso solario recubans
 et deorsū respiciens. ac pro
 nos p̄stratosq; oīs cū fletu
 bus p̄uidens. ne ip̄e quidē
 tempabat a lacrimis. **V**erū
 continuis quūq; dieb9 ven
 tris doloribus excruciat9
 vitā violentē abrupit. quī
 quagesimū etatis et quar
 tū agens annū regni vob sep
 timū. **Q**uattuor etenī sub
 gajo cesare annis regnaue
 rat. philippi tetrarchiā tri
 bus annis obtinēs. quarto
 autē etiam regnū sibi ad
 iūgens tribus reliq; annis

sub claudio cesare exactis.
Cū in ceteris q̄ plurimis io
 sephū cū in hys tam integre
 dīne sēpture concordare val
 de mirat9 sū. **Q**uōd vero vidē
 in solo regis vocabulo varia
 re. cū et temp9 et actus et r̄s
 eundē ostendāt fuisse. possi
 bile est ut sicut in alijs q̄ plu
 rimis iudeoz nōib9 inue
 nim9 etiā hūc duplici voca
 bulo nūcupatū. quoz altē
 lucas noster. altero vsus sit
Ioseph9. **Capitulum xi**
Et cū qm̄ rursum lu
 cas in actibus ap̄lo
 rū introducit ga
 melielem. cū de ap̄lis in iu
 deoz consensu deliberatio
 fieret. hoc ip̄o in tpe dirētē.
 quia surrexit theodas quidā
 dicens se esse magnū quēdā
 qui destructus est. et oīs q̄
 sequebant eū dissoluti sūt.
 age etiā de hoc qd ioseph9
 in hoc eodē libro sēpserit. p̄
 feram9. **F**ado inquit iudeā
 p̄curante deceptor quidam
 magus theodas noīe p̄sua
 det ip̄li multitudinē sublati
 ap̄rijs facultatibus vrbes ex
 cedere et ripas iordanis flu
 minis obsidere. **D**icebat at
 se esse etiā p̄phām et posse
 verbi sui precepto flumē flu
 entia dirimere. et facile ser
 tatoribus suis flumē tran
 sitū dare. **Q**ue cū diceret.
 multos decepit. **F**adus uo
 nō in longū vecordie eius

indulsit. sed emittit equitū
turma que ex impulsu irru-
ens sup eos q̄ plurimos q̄dē
perit. multos autē et viuos
cepit. Ipsi quoq; theode ca-
pit desertū. iherosolimā de-
portauit. **Caplm̄ duodecimū**

Dest hec idē sc̄ptor
etiā de fame que
sub claudio facta
est hoc mō mēorat

Per idem temp̄ inquit fa-
mes magna obsederat etiā
iudeam. Quia tēpestate r̄gi-
na noīe helena multis pecu-
nijs compātū frumētū de e-
gipto et iherosolimā delatū
indigentib; mīstrabat. Ad
tā consonās tāq; concordans
q̄ hec sūt cū illis que in acti-
bus ap̄lōz scribunt. ubi dicit
quia discipuli qui erāt anti-
ochie prout potuit vnusq; q̄
miserūt mīsteriū sc̄is ha-
bitantib; in iudea. perferē-
dū p̄ man; barnabe et pau-
li. ac per presbiteros dispē-
sandū. Helene v̄o huius
cui; historiographus intu-
lit mentionē. etiā nūc ex-
stat sepulchrū nobile pro-
portis iherosolimoz. Reg-
nasse autē apud agabenoz
gentē refertur. **Caplm̄ 13**

Litera cū fides
dn̄i et saluatoris
nr̄i ih̄u xp̄i p̄ om̄
cresceret mentes
et p̄ dies singulos religio-
nis p̄pagarent augmēta

nequaq; quiescit hostis salu-
tis h̄iane. sed urbem maxi-
mā que est caput om̄i p̄ueit
et symonē illuc de quo in su-
periorib; dixim; euocat.
Cui; nepharis artib; ad-
minicula ip̄e maiora suppe-
ditans. plurimos urbis illius
ciues in erroris eius vīcula
coiecit. Designat hec vir in
sc̄pturis nobilis. nō multo p̄
ap̄lōz temp̄ exortus iusti-
nus. de quo suis in locis que
competūt assignabim; Hic
igitur in apollogetico suo
quē pro fide nr̄a ad impea-
torē anthoninū scribit. d̄ h̄is
hoc mō refert. Et post ascē-
sionē inquit dn̄i ad celos isti
gabant demones quosdam
hoīes qui dicerent se deos
esse. quos nos fugauim;. Sy-
mon deniq; quidē samari-
tan; de vico qui dicitur gu-
tho sub claudio cesare magi-
cis artibus et ope demonū
subleuatus in urbe vsa que
regnū om̄i tenet q̄ plurimis
per fantasias deceptis. de
decretis est. et simulachri
apud vos quasi deus hono-
re donatus. in flumīe tybe-
ris inter duos pontes collo-
cati. habentis etiā tytulū
latino l̄ris sc̄ptū symōi
deo sancto. Quē om̄s pene
samaritani et nō nulli etiā
ex ceteris gentib; tamq̄
sūmū deū et adorant et
confitentur. Sed et sele-

nēne quādā erroris ei9 ac
 deceptionis comitē q̄ pri9
 in p̄stibulo steterat apud
 tyrū urbem fenicis cū ipso
 velut p̄mā quādā mētē cō-
 secraverūt. **H**ec quidē ius-
 tin9. **C**onsona vērō hui9 etiā
 hyreneus scribit. in p̄mo ad
 versus hereses libro. in quo
 vel quis ipse fuerit symō ul'
 q̄ impura eius opa atq; doc-
 trina pleniq; refert q̄ multū
 est ut hys inseram9. cū lice-
 at volentib9 ea scire p̄ singu-
 la ex ipsius supradicti hyre-
 nei libris. vel de hoc vel de
 ceteris auctorib9 diversaz
 heresū. et de venenatis eo-
 rū dogmatib9 diligēt9 nos-
 cere. **C**aput ergo totius p̄-
 uitatis et p̄ncipiū oīs hēsis
 a symone incepisse accepim9
 ex quo usq; in hodiernū se-
 ctatores eius simulātes adie-
 se purissimā xpianoz ph̄iaz
 quā vident apud oīs p̄ cas-
 titate vite et instituti s̄cti-
 tate mirabilem. sup̄stitionis
 ydoloz quā deserē vident
 rursū vinculis inertiuntur.
 colentes ac venerātes pic-
 turam et ymaginē symōis
 et illius quā ei sceleris ac
 turpitudinis extitisse soti-
 am dixim9 selenē. hys in-
 censos odores offerūt. hys
 sacrificia et libamina ipu-
 ra delibāt. sed et hoz adhuc
 nequiora et execrabilia ora
 cōmittūt. **A**ut enī esse q̄

dā apud se ineffabilia. q̄ cū
 p̄mo quis audierit mētē ex-
 cedat. et eoz quasi virtute p̄-
 culsus velut attonit9 mane-
 at et usq; ad demētia veniat.
Que cū ita sint cōtū impos-
 sibile esse vel sc̄pture ea tra-
 di vel ore ac labijs proferri.
Hec qui audit p̄ veneratio-
 ne ita se habē rem credit. **P**or-
 ro autē vērā illa hui9 sūt. que
 p̄ impuritate et obscenitate
 sui castis et pudicis auribus
 execrabilia et penit9 horres-
 cenda ducant. **Q**uidq; enī
 illud est turpe et impurū qd
 excogitari a quoq; potest. oī
 hoc impurius esse illud tradi-
 tur. qd inquinatissime hui9
 heresis mystice tectū apud
 se reservari pollicentur ar-
 chanū. infelicibus p̄ her mu-
 lierulis et p̄cis ut art ap̄ls
 oneratis. detestabiliter illudē-
 tes. **H**ūc igitur talium maloz
 patre et auctore p̄ idē temp9
 symonē ex apparitoz suorū
 nūo dyabolus suscitans. ad vi-
 bem maximā ire cōpulit ro-
 mā. ut ibi potentissimus ath-
 letis dñi ac saluatoris nostri
 ihu xp̄i ap̄ls in hoc ip̄m ab eo
 subrogatis obfisteret. **S**ed
 dīna virtus et grā in maxio
 p̄cipuo certamine nūq; dese-
 rit suos. **Q**ue etiā incensam
 maligni flāmā tota celerita-
 te restringuit. et ōnem alti-
 tudinē destruit extollentē
 se adūsus sc̄iam dei. **P**ropt̄

quod neque symon neque alius quod
congressus tunc aduersus a-
postolos domini potuit obtinere
qui veritatis lux et verbi di-
uini claritas que ob salutem
hominum nuper effulserat. per apostolos
suos totius medietate discussa
caligine de humanis mentibus
ignorantie tenebras effuga-
ret. Denique supradictus ma-
gister veri luminis fulgore percul-
sus. cecitate continuo male sa-
ne mentis incurrit. quippe qui
iam et prius in iudea per
apostolum petrum de hijs que ege-
rat teleribus confutatus. trans-
marmam aggressus est fugam.
et ab oriente ad occidentem
usque pertendit. nusquam sibi vitam
nisi in fuge subsidio sperans
Is igitur urbem romam ingressus
utens adminiculo assistentis
sibi et adherentis demoniare
virtutis. quam paredrum vocant
breui tempore in tantum malorum
venit. profectum. ut etiam simula-
chri a ciuibus romanis tanquam
deus honore potiret. **xiii.**

Sed non in longum
permanet. fraude que
sita diuinitas. Co-
tinuo namque in ipsa
claudij temporibus clementia
diuine prouidentie. probatissimum
omni apostolorum et maximum fidei
magnificentie et virtutis
merito primorum principem petrum
ad urbem romam. velut adu-
sus humani generis commonitionem
repugnaturum deducit. ducem

quendam et magistrum militie
sue scientem diuinam plenam gerere.
et virtutum castra ductare. Is-
te adueniens ex orientis par-
tibus. ut celestis quidam nego-
ciator mercumonia diuini lu-
minis si quod sit comparare paratus
aduexit. et salutaris predica-
tionis verbo per ipsum in urbe
roma euangelij sui clauibus
ianuam regni celestis aperuit.

Situr **Capitulum. xv**
Cum romane urbi cla-
rum verbi diuini lumen
fuisset exortum symo-
nis quidem tenebre cum suo auc-
tore restructe sunt. sermo autem
veritatis et lucis qui per petrum
predicabat. vniuersorum mentes
placido illustrauit affectu.
ita ut cotidie audientibus eum
nulla vniquam satietas fieret
Vnde neque auditio eis sola
suffecit. sed marcum discipulum
eius omnibus scribis exorant.
vtn ea que ille verbo predica-
bat. ad perpetuam eorum comoni-
tionem habendam scripture tra-
deret. quo domi foris que in huius-
modi verborum meditatio-
nibus permanerent. Flet prius
ab obsecrando desistunt.
quod que orauerant impetra-
rent. Et hec fuit causa scri-
bendi quod secundum marcum dici-
euangelium. Petrus vero
ut per spiritum sanctum religioso se
spoliatum comparit furto
destratus est. fidem eorum per
hoc deuotionemque considerans

factūq; confirmant. et in
p̄petuū legendā scripturā
ecclesie tradidit. **C**lemens
in sexto dispositionū libro
hec ita gesta esse describit.
Cui sile dat testimoniū etiā
ierapolitanus ep̄us noīe pa-
pias qui et hoc dicit. qđ pe-
trus in p̄ma eplā sua quā d̄
urbe roma scribit memineit
marci. in qua tropice romā
babiloniā noīauit. cū dicit sa-
lutat vos ea que in babilone
est collā ecclia. et marci filij
meus. **H**ūc autē marci tra-
diit primū ad egiptū prexis-
se atq; mihi euangelij quod
ip̄e consp̄erat predicasse.
et ip̄m p̄mū eccliam apud a-
lexandriā constituisse. **xvi.**

Quinta autē refert
multitudo creden-
tū viroz ac muli-
erū p̄mo ingressu
exemplo sobrietatis eius et
cont̄mētie congregata. ut e-
ciā cōuersatio eoz qui per
ip̄m crediderant. et vita to-
tius abst̄mētie ac frugi eoz
sobriaq; cōuiuia libroz mēo-
rie mandarent. a viro diser-
tissimo philone quē sermo
tenet temporib; claudij im-
peratoris romā venisse. et
petrū aplm vidisse. atq; ei
adhesisse colloquijs verbum
dei p̄dicantis. **Q**uod valde
est verisile. quia et scripturā
istā quā dixim; posteriorib;
ab eo tēporib; constat ēē cō-

positā. in qua euidentissime
oīa ecclie instituta completi
que et tūc tradita sūt. et in
hodiernū seruant; a nobis.
Sed et abst̄mētū vitis eo-
rū dūtayat qui tūc in ecclis
vel monasterijs degūt. diges-
sit ad liquidū. **U**n plane et
manifestissie prodit. nō solū
sciens que v̄ra sūt sed et am-
pletens. quippe qui diuie
laudibus extulit sui t̄pis a-
pl̄icos viros ex hebreoz q̄i
tū intelligi datur. p̄cipue ge-
nere credentes. **Q**uinquē
constat qđ h̄m qui sub apl̄is ex
israhelitis credebant. iuda-
icis adhuc institutionib; et
legis obseruationib; inhere-
bant. **H**ic igit; describēs hec
in libello quē de vita theore-
tica uel simplicū attitulauit
nichil oīno vel de p̄prio vel ex
trinsecus addidit. sed p̄mo o-
m̄i viros ip̄os cultores et
seias cū ip̄is apt̄ cultrices ap-
pellari. **C**ausā v̄eo huius vō-
buli vel ex eo ductā. qđ cōue-
nientiū ad se aīas tamq̄ ru-
des et agrestes excolerent.
vel qđ erga dei cultū pura
et integra conscia p̄duraret.
Quod nomē siue ip̄e impo-
suit p̄m; illis ex ip̄oz actib;
colligens. siue vere in multis
ita appellabant; qui scđm e-
uangelij viuebant. anteq̄
xp̄ianoz appellatio per om-
nē locū diffunderet; nichil
interī dūmō ex ip̄is rebus

nomē ad quos ptineat com-
probetur. **D**icit ergo pmo
om̄ qd̄ renūcient cūctis fa-
cultatibus suis qui se ad h̄
temodi p̄hiam dederūt. et
quib⁹ bonis suis inter sūt ce-
dant. **T**ū dem̄ qd̄ om̄s etiā
vite sollicitudines p̄culabi-
tiant. et extra urbē egressi
in ortulis velexiguis q̄busq̄
agellulis degant. refugien-
tes imparis. p̄positi confor-
tia. et vite dissilis contuber-
nia. scientes impedimento
esse h̄c arduū volentibus
iter virtutis credere. **T**ali
quippe ordine talore fidei
inuitati. h̄i qui p̄mitus cre-
debant. vitā duxisse memo-
rant. sic euidenter in acti-
bus ap̄loz legim⁹ scriptū.
quia om̄s qui credebant
sub ap̄lis possessiones suas
et predia vendentes. p̄tia
ponebant ante pedes ap̄lo-
rū. et diuidebatur vnicuiq̄
put cui⁹ opus erat. ita ut
non esset in eis quisq̄ egēs.
Quia ergo et h̄c similia
scribit geri. ab h̄is q̄ apud
alexandriā credebāt. sicut
illi qui in iherosolimis ante
crediderant. certū est quod
idem actus eadēq̄ institu-
tio. eandē sine dubio et re-
ligionis fidē designēt. **D**e-
niq̄ libro ip̄i de quo supra
dixim⁹ tale m̄itū dedit.
In multis est inq̄t orb̄ f̄re
partibus hoc gen⁹ hoīmū

Oportebat nāq̄ hui⁹ p̄fecti
boni p̄cipē fieri om̄em gr̄ia
om̄emq̄ barbariā. **I**n egip-
to tamen maior est copia per
singula quęq̄ territoria. p̄-
cipue autē circa alexandriā.
Nā optim⁹ quisq̄ ex om̄ib⁹
locis velut ad vberis patrie
glebā festin⁹ accurrat. **R**egio quedā est p̄hie magis
q̄ frugibus oportuna. supra
lacū cui mare nomē est sita.
colliculis quibusdā molliter
et demēter erecta. ad muni-
mentū simul atq̄ aeris tē-
periem cōmoda. **P**ost h̄c
descriptis eoz habitaculis ut
se habeat singuloz qualitas
et situs. etiā de eccl̄is q̄ apud
eos sūt ita dicit. **E**st autem
inquit in singulis locis cōse-
crata oīoni dom⁹. que appel-
latur sēnion vel monastēiū.
Sēnion autē in m̄ā lingua
significare p̄t honestoz con-
uenticulū. **I**n quo seceden-
tes inquit honeste et caste
vite misteria celebrāt. nichil
illuc prorsus qd̄ ad cibū potū
q̄ ptinet inferētes. uel ad
reliqua hūani corporis m̄ste-
ria. sed legis tantū libros et
volumina p̄h̄az. p̄nos quoq̄
in deū cet̄q̄ h̄is filia. i. quoz
disciplinis atq̄ exercitiis in-
stituti ad p̄fectā beatāq̄ vi-
tam studiis iugib⁹ coalescāt.
Et post aliquāta iterū dicit.
Ab ortu autē diei usq̄ ad ves-
perā om̄e eis spatiū in studi-

24
orū exercitijs ducit. quibus
ad diuinā philiam per sacras
lras inbuiuntur. patrū leges
in allegorica intelligentiā
deducentes. qm̄ quidē for-
mas esse et ymagine ea q̄
in legis lra scripta sūt opina-
tur. latentis intrinsecus p-
fundi cuiusdā diuiniq̄ miste-
rii. **H**abet autē etiā dispu-
tationes quasdā et m̄pre-
tationes veterū viroz qui
et auctores ipsius hereseos
extiterūt. quos eis allegoi-
ce ac figuralis intelligentie
normā q̄ plurimis scriptoz
suoꝝ constat tradidisse moi-
mētis. quoz illi velut itine-
ris sui ductoz et auctoz in-
stituta parit sequūt et mo-
rem. **H**ec autē dixisse hūc
virū certū est de euangelicis
et aplicis libris. in quibus
quō lex et pphetia spiritali-
ter intelligi debeant edoce-
mur. **P**ost pauca rursum etiā
de eo qd̄ psalmos faciāt no-
uos ita scribit. **I**taq̄ nō so-
lū subtilius intelligūt ynos
veterū. sed et ipsi faciūt no-
uos in deū. omnibus eos et
metris et sonis honesta sans
et suauī compage modulā-
tes. **M**ulta quidē et alia in
eodem libro enumerat que
a nr̄is vel in ecclia uel in mo-
nasterijs excutuntur. sed ppe-
randū nobis est illa ex om-
nibus dicere. que ecclesiastica
pprie continēt formā. ex q̄b9

cuius manifestū esse debeat
ad eccliam p̄tinere que scrip-
ta sūt. **A**yt ergo **C**ontinētia
vero velut quoddā fundamē-
tū p̄mo in aiām collocant et
ita demū super hanc reliq̄s
p̄gunt edificare virtutes. **C**ū
bū potūq̄ nullus eoz caput
ante solis occasū. videlicet tē-
pus lucis cū phie studijs. cu-
rā vero corpis cū nocte soci-
antes. **N**on nulli autē etiā
post tridū in cōmōtione ve-
niūt tibi. quos salicet edaci-
oz studioꝝ fames purget.
Iam vero hī qui in eruditi-
onibus sapientie. et in pro-
fundiore intelligentia sacro-
rū voluminū conūsant tāq̄
copiosis dapibus inhiātes
expleri nequeūt. et cōtine-
do acris inflāmātur. ita ut
nec quarto iam nec quito s̄
sexto demū die nō tam desi-
deratū q̄ necessariū corpoi
indulgeant tibi. **H**ec philo-
nē de m̄oz institutis referre
quis audeat dubitare. **N**ō
si cui adhuc videatur ambi-
guū adhibebim9 etiā alia
eius dca. que nulli oīno nisi
nostris tantūmō cōuenire
etiā infidelissim9 quisq̄ fa-
tebitur. **A**yt ergo **C**ū viris
autē quos dicim9 sūt et feie
In quib9 plures iā grādene
sūt virgines integritatem
casti corporis nō necessitate
aliqua sed deuotione seruā-
tes dū sapie studijs semet

gestiuit. nō solū aīo sed et cor-
pore consecrare. indignū du-
centes libidini inactipne vas
ad capiendā sapienciā ppa-
ratū et edere mortale partū
eas a quibus diuini verbi cō-
tribitus sacrosanctus et im-
mortalis expetitur. ex quo
posteritas relinquitur. ne
quāq̃ corruptele mortalita-
tis obnoxia. **Q**uod si adhuc pa-
rū videtur istud. audi qd post
aliquanta scribat. **T**ractatū
autē sanctorū inquit volumi-
nū huius habet modi. ut magis
allegoricis opinionib⁹ utam⁹
Quāquidē oīs lex istis hōib⁹
videtur aīali esse silis. qd cor-
pus quidē habeat ipām lram
et ea que scdm lram designā
aīam vero occultū in lra spi-
ritalem et inuisibile sensū. q̃
illi ab auctorib⁹ suis edocti sū
lūm⁹ et nobilius velut inspi-
tientes p speculū contēplā.
ex ipīs etiā nōib⁹ admirā-
das quasdā spēs intelligētie
proferentes. **Q**uid autē ad-
dere hīs opus est etiā de cō-
uentib⁹ eorū que conscribit.
et ut seorsū quidē viri. seor-
sū etiam in eisdē locis fcie
congregent. et ut vigilas
sicut apud nos fieri moris ē
pagant. et maxime diebus
illis cū passionis dnice solēp-
nitas celebrat. cū in ieiunijs
pnoctare. et lēionib⁹ scis au-
ditū prebere consueuim⁹.
Que oīa supradictus vir e-

odem ordine. eadēq̃ cōse-
ptia qua apud nos geruntur
expressit. et ut vnus ex ōni-
bus consurgens in medio
psalmū honestis modulis cō-
tinuat. utq̃ precinēti vnū
versiculū ōnis multitudo rē-
pondent. atq̃ in ipīs diebus
in ira recubentes sicut anti-
quis moris fuisse dicit. vniū
quidē nemo oīo ut ipse ait
ne gustu quidē contingat
sed nec quālibet carnē. tantū
autē aqua sit eis poculū. et
panis cū sale vel pso po cib⁹
Addit adhuc hīs quō sacer-
dotes vel mīstri exhibebant
officia sua. uel que sit supra
oīa epālis apicis sedes. **E**t
cūcta si quis plen⁹ vult et
exploratius discere ostendi-
m⁹. ex quo ista fonte debeat
haurire in quibus supdctis
vir ecclīastice institutionis
initia. et originē aplice et
et euāgelice traditionis in-
textuit. **C**aplin⁹ **A**
Est autē idē philo-
sophus affluētissim⁹ qdē
in eloquētia. in
sensibus p̃fundissim⁹. et in
interpretatione atq̃ intelligē-
tia dīnaz sc̃pturaz subtilissi-
m⁹. copiose iuueniens et cop-
iosus eloquēs. **M**ulta deniq̃
dñi nobis etiā ipse ingenij
sui monimēta dereliquit. **P**ri-
mo quidē p ordinē in gene-
sim sc̃psit libros. quos attitu-
lauit sacre legis explanatio

figuralis. Tū demde et ali-
os continētes sparsim de di-
uersis caplis questiones in
quibus que requiri debeāt
et pponit et soluit. Quas
questiones et absolutiones
de genesi et exodo attitula-
uit. Sūt et alij eius libri q̄
supscribunt ppositionū. qui
sunt de agricultura duo. et
de temulentia duo. Sed
et alij q̄ plurimi extant ex
libri diuersis vocabulis ad-
notati. sicut est que sint pro
quibus mēs debet orare deū.
et de confusione linguarū
et de natura et inuentione.
de hys que congregari debe-
ant ad erudiendū. et qui sit
qui heres sit dinor. que sit
equaliū et inequaliū diuisio.
Item de tribus virtutibus
quas descripsit moyses cū re-
teris. Item de hys quoz in
scripturis noīa cōmutata sūt.
et ex quibus causis cōmuta-
ta sūt. in quibus refert se sc̄p
sisse etiā de testamētis p̄mū
et sc̄dm. Est et alius liber ex
de captiuitate et de vita sa-
pientis eius qui sc̄dm iustici-
am p̄fectā et leges natura-
les consumatq̄ est. de gigan-
tibus de eo qd̄ m̄cōuertibile
sit qd̄ diuū est. de moysi vi-
ta libros quīq̄. de eo qd̄ a dō
sint oīa. Hec pene oīa in ge-
nesim sc̄p sit. Sed et in exo-
dū questionū et absolutionū
libri quīq̄. de tabernaculo

de decem verbis legis. de hys
qui inferunt sub specie decal-
logi. et de aīalibq̄ que sacrifi-
cis deputata sūt. et que sūt
spēs sacrificior. et que pposi-
ta in lege bonis p̄mia et ma-
lis maledicta. Tū p̄terea sin-
gulares eius libri de p̄uidē-
tia. de iudeis polliticq̄ liber.
hoc est de vita urbana. et ad
alexandriū dicentē rōnem
habere mūta aīalia. de eo qd̄
seruus sit oīs qui peccat. Itē
alius de eo qd̄ liber sit oīs qui
bonis studiis operam prebet.
de vita theoretica vel suppli-
cū. hic ipse in quo et de aplicis
viris esse que sc̄pta sūt supra
edocuiq̄. sed et interpretati-
ones noīm hebraicor. q̄ sūt
in lege et p̄phetis. Hic t̄pibq̄
ganj impatoris romā. p̄fectq̄
cū de impietate atq̄ impuri-
tate ganj q̄ plurima sc̄p sis-
set que per hironiā de virtu-
tibus attitulauit. et ea sena-
tui recitasset. in tanta dicit
admiratione habitus ut bi-
bliotheca digna eius scripta
decernerent. **Capitulum 38**

Utrū p̄ idem t̄p̄s.
paulo ap̄lo ab illiusa-
lem et in circuitu
vsq̄ ad illiricū p̄-
dicatione verbi dñici minis-
trante. claudius imperator
iudeos vrbe depellit. Tunc
aquila et priscilla cū ceteris
iudeis expulsi asyram vēiūt
ibiq̄ coherent ap̄lo. tūc pri-

mū ecclie mihi fundamenta
tienti. sicut edoret liber d
actibus aploz q̄ scripty **Cap. 19**

Claudio vero in ipe-
rio adhuc p̄durā-
te in ip̄a solēpnita-
te pasche tanta in
deis p̄turbatio et vastitas
iherosolimis accidit ex sediti-
one cōmota. ut illi soli qui in
foribus templi constipatiōe
ip̄li necati sūt xxx milia in-
deoz nūmerarent. et con-
uersus est dies festus eorū
in luctū. Sed et alia q̄ plū-
ma iudeis mala irrogata. io-
sephus p̄ her verba designat
Claudius inquit agrippā fi-
liū agrippe iudeoz regē con-
stituit. felicē vero totius pro-
uincie samarie quoq̄ et gali-
lee et regionis que dicit̄ m̄s
iordanē p̄curatōrē misit. Et
post pauca addit etiā her. In-
flāmat̄ autē et seditio acer-
bissima a pontificibz aduersū
sacerdotes et p̄mos plebis in-
deoz iherosolimoz. quorū
singuli conquiretes sibimet
p̄ditoz iuuenū. et nouis r̄bz
gaudentiū manū. duces se-
metip̄os p̄prie factionis in-
stituebant. qui confligentes
ad invicē primo cōuictis la-
cessere ceperūt. tū deinde et
saxis invicē sternē. nec q̄sq̄
erat qui cohereret. sed agebā-
tur oīa tamq̄ in vrbe non ha-
bente rectore. Igitur ponti-
fices in tantā venere p̄furiā

ut seruis suis ad arenas mis-
sis invaderēt decimas q̄ sac-
dotibus debebant. Et acci-
debat ut nōnulli ex m̄ioribz
sacerdotibz quoz alimonie
vi fuerant d̄trepte. media
deperirent. Ita seditionū
violentia ius fasq̄ cōfide-
rat. Item post pauca subiū-
git etiā her. Non nūq̄ autē
in media ciuitate occurren-
tes sibi trucidabāt. Precipue
in diebus festis sic ar̄j plebi-
bus admixti occultis pugio-
nibus oberrantes. ut quisq̄
designatus eis cominū m̄ci-
derat perimebāt. Et arte
nepharia cū corruisset is
quē occulto vlnere strauē-
rant. cū idē ip̄i p̄russores ve-
lut indignari se simulabāt
aduersū eos qui her in me-
dia vrbe cōmitterēt. atq̄ h̄
modo occulta eoz facinora
p̄manebāt. Et p̄mo om̄iū
ab h̄is ionathas pontifex
interficitur. Post illū q̄ pli-
mi iugulabant. ut ita etiā
ip̄is mortibus esset grauior
metus mortis. dū vnusquis-
q̄ quasi in p̄mctu semp po-
situs per momēta singula
speraret m̄fici. **Caplin. xx.**

Post her autē m̄f-
iectis quibz dā ad-
dit etiā ista. Gra-
uius vero om̄i hac
vastatione afflicti iudeos
egyptius quidā falsus p̄ph̄a
Qui cū venisset ad iudeam

homo magnus fide sibi ipse
magica arte consuevit. et
continuo ad triginta milia vi-
rorum congregans et ducens
eos per desertum puenit cum ipsis
ad montem qui vocatur olimeti
paratus inde irruere ihero-
solima. et vi ac potestate vi-
bem tenere. simulque roma-
norum presidia ac plebem tyra-
nidi sue subiugare. fretus per
omnia hys quos secum eduxerat
satellitibus. Sed conatus
eius puenit felix. confestique
cum armatis obuiam pergens. secum
etiam plebe reliqua conspirante.
congressione facta egyptium
quidem cum paucis in fugam ver-
tit. peremptis vero alijs. alijs
etiam captis temere cepta fa-
cile restrinxit. Hec in secundo
historiarum suarum libro iosephus
refert. Operereptum tamen est
hec que de egyptio scribitur. cum
illis que in apostolorum actibus de-
signata sunt comparare. ubi sub
felice tribuno qui in iheroso-
limis erat ad paulum in quem
iudeorum fuerat commota sedi-
tio dicitur. Nonne tu es egypti-
us ille qui ante hos dies con-
citaueras populum et eduxeras
in desertum ad quatuor milia
hominum sicariorum. Sed suffici-
ant ista de felice. **Cap. xxi**

Ilterea claudio tre-
decim annis et octo
mensibus romanorum
imperio perfuncto. ne-
ro suscepit principatum. a quo

festus mittitur in iudeam succedere
felici. Apud quem causa dicta
paulus vinctus mittitur romam.
aristarco secum comitante. qui
consequenter in eplis suis co-
captiuum appellat. Sed et lu-
cas qui et actus eius cetero-
rumque apostolorum describit. sed pri-
us pauli. de quo etiam hoc in
fine designauit. quod biennio in
urbe roma positus verbum dei
predicabat nemine prohibente.
quem tamen affuisse sibi et dese-
disse apud nerone. et rursum
perfectum esse ad predicationis of-
ficia sermo confirmat. et per
hec denuo redisse ad supra-
dictam urbem ubi et martirio
consumatus est. Tunc cum in vi-
culis positus esset. secundum ad
timotheum scribebat epistolam.
in qua et de prima sua confes-
sione. et de penulti simul indi-
cat passione. Suscipe ergo
de hys singulis testimonia
In prima inquit ipse paulus
mea defensione nemo michi
affuit. sed omnes me derelique-
runt non illis imputetur. Do-
minus enim michi assistit. et con-
fortauit me ut per me predi-
catio impleteret. et audiant
omnes gentes. et liberatus sum
ex ore leonis. Manifestissi-
me per hec designat quia primo
quidem ut per ipsum cepta predi-
catio impleteret. liberatus est
de ore leonis. nerone scilicet
in leone pro crudelitate de-
signans. Tum demum in conse-

quentib⁹ adicit et dicit Libe-
rauit me dñs de ore leonis.
Preuidebat enī in spū cōsu-
mationē suā. ppter qd̄ et dixit
quia liberatus sū de ore leo-
nis. **E**t iterū liberauit me
dñs ab ōni ope malo et sal-
uū me faciet in regno suo ce-
lesti. signis per her qd̄ esset cō-
festum martirio coronāndus
De quo tamē euidentiq̄ in
eadem eplā scribens dicit
Ego enī inquit iā imolor et
temp⁹ resolutionis mee iſtat
Hec autē dicta sūt a nob. ut
ostenderem⁹. quia nō eo tpe
quo pauli actus in vrbe roma
conſp̄sit lucas. martirio p-
functus est paulus. **P**otuit
enī fieri ut in mitchs adhuc
lenior esset nero. et defensi-
onē pauli p nro dogmate nō
aspernante acciperet. pro-
cessu vero tps cū ceteris ma-
lis aucta sit eius etiā in aplōs
seuitie rabies. **Capitulum. xxv**
Ligitur iudei postea
q̄ paul⁹ ad cesarem
quē appellauēnt a
festo trāsmisus est
et frustratas insidias quas
ei intenderant vident in ia-
cobū fratrem dñi imanitatem
nequitie sue vertūt. cui epā-
lis in iheo solimnis delegata.
ab aplis fuerat sedes. quēq̄
hoc mō adorti sūt. **P**roductū
in mediū abnegare eū fidē
xp̄i corā ōni pplō expetunt
At ille contra ōniū opinionē

vore satis libera. et multo
maiore q̄ vellent corā vni-
uerso pplō cū ōni fiducia p-
fiteretur filiū esse dei saluato-
rē et dñm nr̄m ih̄m xp̄m. **T**ū
illi nō ferentes tam graue
et tā liberū testimoniū viri
p eo maxime qd̄ iustissim⁹
apud ōnis habebatur ob re-
ligiose et continētissime vi-
te sue merita. in nere eius
vertunt. fauēte sibi occasio-
ne temporis et morte rō-
ris. **C**ontigit enī festū per
idem tempus obire apud
iudeam. et sine rōre ac p̄i-
cipe esse pronūciā. **N**am
mortis iacobi modus iam
quidē et in superiorib⁹ a
nobis demētis sermonib⁹
indicatus est. cū de pinna
templi eū precipitatū. et
fullonis percussū verte de-
scribit. **E**xploratus tamē
de eo egesipus qui post ip-
sas statim p̄inas aplōz suc-
cessionem fuit. in quito cō-
mētarioz suoz libro h̄is
verbis refert. **S**uscepit
inquit etiam cū aplis frater
dñi iacobus qui ab ōnib⁹ cog-
nōtatus est iustus. ab ipse
dñi temporib⁹ perdurās us-
q̄ ad nos. **E**t multi quidē ia-
cobi vocati sūt. sed hic ex vte-
ro matris sue sanct⁹ fuit. **V**i-
nū et sicerā non bibit. sed ne-
q̄ aīal manducauit. ferrū i
caput eius nō ascendit. **O**leo
non est punctus. balneis nō

est usus. **H**uic soli licebat i-
troire in sancta scōz. **F**leg
enī laneo utebat^r indumēto
sed tantū sindone. **S**olus
ingrediebat^r templū. et iace-
bat sup^a genua sua orās pro
ppli indulgētia. ita ut orādo
callos faceret in genib⁹ ad mo-
dū cameli semp^r genua flet-
tendo nec unq^q ab orōne res-
sando. **I**taq^q pro incredibi-
li hac contmētia et sūma ius-
titia appellatus est iustus.
et obliis qd^o est interpretatū
minimētū ppli et iusticia.
sicut et pphē de eo indicarūt
Quidā autē de septē here-
sibus que erant in p^olo. de q^{ib}
bus superius scpsim⁹ mīro-
gabant eū qd^o esset ostiū ihu
At ille dicebat hūc esse salua-
torē. **E**x quibus aliquātū cre-
diderūt. quia ihus est xpūs
Ille autē hereses quas sup^a
dixim⁹ nō crediderūt. neq^q
surrexisse eū. neq^q ventū. ut
retribuatur unicuiq^q scdm^o opa
sua. **Q**ui vero crediderunt
p iacobū crediderūt. **I**n q^{ib}
cū multi etiā ex principib⁹
credidissent. p^oturbatio eāt
iudeoz et scribarū et phari-
seoz dīctū. nichil iā sup^a est
quin oīs pplus in ihesu cōdat
putās qd^o ipse sit xpūs. **D**e-
cam^o ergo te ut suadens. **C**ō-
nuentes igitur ad iacobū
dicebāt ei. **O**ram⁹ te ut re-
uocēs pplm. quia ecce errat
in ihesu putās qd^o ipse sit xpūs

Deprim^o ergo te ut suadens
ōnibus cōueniētib⁹ in die pas-
che de ihu. **T**ibi enī oīs obte-
perabim⁹. et de te tā nos qm^o
pplis testimoniū ferim⁹. quia
iustus es et psonā nulliq^q acci-
pis. **T**u ergo suade p^olo d^o ihu
ne erret. quia oīs tibi obedi-
m⁹. **A**scende itaq^q in excelsū
locū p^omnē tēpli. ut in edito
positus apparens ōnib⁹. et v-
ba tua audiant^r a cūctis. quia
in diebus pasche cōueniūt non
solū iudeoz sed et gentiū mlti-
tudo. **S**tatuērūt ergo sup^a
dicti scribe et pharisei iacobū
supra p^omnā tēpli. et voce
magna clamātes ad eū dicūt
Viroz iustissime. cui nos ōs
obtemperare debem⁹. qm^o pplis
errat post ihm qui crucifig⁹
est. enūcia nobis quid sit osti-
ū ihesu. **T**ū iacob⁹ ad eos ingē-
ti voce dixit. **Q**uid me mīro-
gatis de filio hoīs. **E**t ecce
ipse sedet in celo a dextris sū-
me virtutis. et ipse ventura
est in nubibus celi. **C**ūq^q hac
i^ospōsione et testimoio iacobi
multis satisfactū esset. et libe-
ter audissent que iacobus p-
testatus est. reperūt glorifi-
care deū et dicere. osanna fi-
lio dauid. **T**ūc rursum ipi scribe
et pharisei ceperūt adiūctē
dicere. **N**ī tale ferim⁹ tale tes-
timoniū prestare ihu. **S**ed
ascendam⁹ et p^oripitem⁹ hūc
deorsū ut ceteri terreant^r et
non credant ei. **S**il^o et voce

magna exclamauerunt dicē-
tes **O** et iustus errauit. Et
cōpleuerūt scripturā que my-
saya scripta est. dicentē. **I**nse-
ramq iustū qm̄ inuolūis ē nob̄
p̄ptea fructū operū suoz mā-
ducabūt. **A**scenderūt ergo
et p̄cipitauerūt eū. et dice-
bant adinbūcē. **L**apidemq iā-
cobū iustū. **E**t repperūt eū vr-
gere lapidibus. **Q**ui deiectus
nō solū mori nō potuit. sed
cōuersus et sup̄ genua sua
p̄cūbens dicebat. **R**ogo dñe
domine deus pater remitte
eis p̄ccm̄. nō enī sciūt quid
facerūt. **C**ūq eū talia orantē
desup̄ lapidibus purgerēt.
vnus de sacerdotibz de filiis
rechab filij rechabm̄ de qbz
p̄testatur iheremias p̄ph̄a ex-
clamauit dicēs. **P**arcite q̄-
so. **Q**uid facitis. **P**ro vobis
orat iustus hic quē lapidatis.
Et vnus ex illis fullonis ar-
repto fuisse in quo vestes ex-
p̄mi solent cerebro eius illi-
sit. **E**t tali martirio consu-
matq est ac sepultus in eo-
dem loco p̄pe templū. **H**ic
est qui extitit veritatis tes-
tis iudeis et gentibz. q̄a ihs
est xp̄us. **E**t nō multo post
oppugnatio consecuta est
vespasian. **H**ec latius qdē
sed nō consonant clementi
etiā egesippus retulit. qd̄
ita mirus quidē et apud os
hoīes op̄matissimq in obser-
uatione totius iusticie ia-

cobus habebatur. et ut iudeo-
rū prudentes quoq credent
hanc esse causā. statim consecu-
te oppugnatiois iherosolimo-
rū qd̄ in illū sceleratas iere-
rūt manq. et iosephus itaq
videri euidēt indicat. **p̄ h̄i b̄**
Que oīa inq̄t accidit iudei
p̄ vindicta iacobi iusti. q̄ eāt
frat̄ ihu qui dicit̄ xp̄us. quē
iustissimū et p̄missimū om̄iū
confessione virū iudei m̄-
fecerūt. **I**dem etiā mortē
eius in vicesimo antiquita-
tū libro hys verbis designat.
Sicut autē cesar albm̄ iu-
dee p̄fectū. festi morte com-
perta. **A**nianias autē iunior
quē pontificatū suscepisse
supradiximq. proterius
admodū et insolens mori-
bus heresim defendebat. sa-
duceoz qui in iudicis cru-
deliores ceteris iudeis vidē-
tur. sicut etiā supra osten-
dimq. hic insolentie sue tē-
pus datū credens ex morte
festi confessū iudicū cōuo-
cat et introducit in mediū
frat̄ ihu qui dicitur xp̄us
iacobū noīe et alios q̄ plū-
mos. **Q**uos velut contra le-
gem agere intusans tradidit
lapidandos. **Q**d̄ facimq si
quis ex ciuibz modestior fu-
it et equior ac legis obseruā-
tior. grauissime tulit. **Q**ui
etiā occulte legationem
ad cesarē mittūt. orantes
eū scribere ananie. ne her-

agat. quia nec prius huiusce
modi facta mora recte comi
sit. Quidam autem ex istis etiam
albino occurrunt de alexan
dria ad ipsos iter agentem atque
edorent quod non licuerit ananie
se in consilio confessori iudicium
conuocare. At ille commotus ex
hys que dicta sunt cum indigna
tione scribit ad ananiam comi
natus ablatum se ab eo iu
dicandi potestate quia non
recte utebatur. quia et agrip
pa rex cum tribus solis mensibus
functum hoc honore priuauerit
et ipsum danieli filium in locum eius
subrogauerit. Hactenus etiam
de iacobo cuius illa habetur
epistola que prima scribitur inter
eas que canonicis appellantur.
Sciendum tamen est quod a non
nullis non recipitur nec facile
quis antiquorum memine
rit eius. sicut ne illius quidem
que dicitur iude que et ipsa est
vna de septem. **¶** Hos tamen sancti
etiam istos cum ceteris ab omnibus
pene ecclesiis recipi. **Cap. 23**

Ligitur nerone pri
mo imperante anno per
martin euangelista
ecclesie apud alexan
driam amianus sacerdotum
suscepit. Sed nero regni
sui potestate conalescente
post multa que animo conce
perat. nepharia et impu
ra flagitia. ad ipsam quoque
dimitatis iam tendebat iuriam
Longum est et nostro operi inco

ueniens proba eius flagitia
quod describere maxime cum mul
ti de hys plenius scripserint. Ex
quorum libris si quis dedecoro
sani eius vitam atque omnibus ob
noxiam sceleribus scire vult fa
cilis potest. In quibus etiam in
veniet in tantum sceleris esse
progressum. ut ne a propriis quidem
ac domesticis temperauit. sed
et in matrem et in fratres et in
uxores et in omnes sanguines pri
mos et patricios et incestus ex
titerit. Hys ergo omnibus deest
ut ipse prius ex imperatoribus
romanis etiam in ipsum deum impietatis
arma conuertit. sicut ter
tullianus vir scriptorum nobilissimus
refert dicens. Consultate comen
tarios vestros. illuc reperietis
prius quoque nerone in hac ser
tam tam maxime rome orientem
resareano gladio ferocem. sicut
dedicatore damnationis nostre
etiam gloriari. Qui enim scit illum
intelligere potest non nisi grande
aliquid bonum a nerone dampna
tum. Teptauerat et domitia
nus portio neronis de crude
litate. sed quasi homo facile
ceptum repressit. restituit etiam
quos relegauerat. Tales nobis
semper persecutores. iniusti. impij.
turpes. quos et ipsi dampnate
consueuistis. a quibus dampna
tos restituere soluti estis. **¶** Hec
tertullianus. **Cap. 24**

Ligitur nero ut aptum
se hostem dimitatis
metatisque professus est

ipſoz p̄mos ap̄loz quippe q̄
duces et ſigniferi erāt in p̄lo
dei expetit nere. Et paulū
quidē capite in ip̄a vrbe ro-
ma. petrū vero crucis pati-
bulo condēpnat. **H**oz testio-
niū querē extrinsecū sup̄ flu-
ū p̄lto. cū rem gestā usq̄ in
hodiernū diem splēdidissia
eoz monimēta testant. **D**e-
rūptamē scribit de hys etiā
gagius quidā scriptor antiq̄
qui cū zephermo ep̄o roma-
no aduersus p̄culū quēdam
cathēstigā disputās. hec de
ap̄loz cōmēorat locis. **E**go
inq̄t habeo trophea ap̄lorū
que ostendā. **S**i enī predas
via regali que ad vaticaniū
ducit. aut via ostiensi in vici-
es trophea defixa. **I**n quibus
ex utraq̄ parte statutis rō-
na cōmunit. etiā. **Q**d autē
eodē tpe ambo passi sūt. cori-
thioz ep̄us dyonisiū cū in
vrbe positus esset. et de sc̄p-
turis disputaret hec dicit.
Sed et vos habentes cōmo-
nitionē a petro et paulo.
plantationē romane et co-
rinthioz eccl̄ie cōiūxistis.
Ambo etenī siml' aduentā-
tes et in nr̄a corinthioz ec-
clesia docuerūt. et p̄ ōnem
italiā atq̄ in hac vrbe sil'
docentes. etiā martirio pa-
riter vno eodemq̄ tpe co-
ronati sūt. **H**ec autē retu-
linq̄t historia que in opi-
nionē om̄i est. confirmatioz

habeat. **Capitulum. xxv.**

Iosephus autē scribēs
quāte clades iudeoz
gentē p̄uasemit. et
ut eoz vastitas p̄pa-
gata sit. addit etiā hec. **D**ex
ad innumera mala que iude-
is acciderant. addit etiā hoc
q̄d florq̄ qui p̄ idem tempus
iudee p̄curatiōē tenebat.
ut honorabiles quosq̄ viros
flagris verberaret. et in ip̄a
vrbe sacratissima iherl̄m pati-
bulo subfigeret. eo tpe quo
pturbati iudeoz statū noua-
rū rerū q̄molitionibz accidit.
duodeciō scilicet āno imperij
neronis. **S**ed et p̄ ōnem sy-
riam in sediciosos iudeoz
atrocissimā refert excitatā
esse seuitiā. ita ut etiā illi qui
per vrbes singulas cōmixti
gentibus cōmanebāt. in hos-
tiū nr̄o deputarent. et vi-
de res repletas inhumatis
corpibus ciuitates. iacētes
mortuos. sil' cū puilis senes
seiarūq̄ absq̄ vlla sexus re-
uerētia nudata in publico
reietaq̄ cadauera. atq̄ v-
niuersam p̄uiciā innumeis
malis refertā. **S**ed tñ tā-
diro hoc et tā atrocis specta-
culo multo grauius eos fu-
turoz et p̄ dies singulos
augescētū maloz metus
et formido terrebat. **H**ec
ad verbū iosephus refert.
Verū in hoc loco de iudeis
ista sufficiant. **Explicit lib.**

scds Incipiunt capitula libri

tercij ecclial. hpl. 3

In quibus locis xpi
apli pdicauerunt

De eplis a

postolorum **De** successo

tribus aploz **De** iude

oru expugnatione p xpm

De fame que oppressit

eos **De** muliere que

urgente fame comedit filiu

De hys que a xpo p

dicta sunt **De** porte

tis ante bellum **De**

iosepho et quos reliquerit

libros **De** dinaz meinit

scripturaz **Qu**eadmo

du post iacobu symeon iheo

solimoz rexit ecclesiam **De**

vespasianaz posteritate

dauid iussit inquiri **Qu**od

alexandrie ciuitati scdus

abilus prefuit **De** rone

ecclie scdus epus anacletus

fuit. et tertius ab hoc clemes

De epla dementis

et de psecutione sub domiti

ano **De** iohane aplo

et reuelatione ei **Qu**eadmo

du domicianaz posteritate

dauid iussit occi

di **De** ecclie alexandri

noz tertius cerdon **De** an

thoche scdus ignati **Re**latio

de iohane aplo

De ordine euange

loz **De** dimis et idu

bitatis scripturis **De**

susceptis scripturis de qbus

tame a nonnullis dubitatu e

De scripturis apotri

sis **De** scripturis he

reticoru **De** mena

dro mago et ceteroz hetico

ru sectis **De** hys a

postolis qui no sut aspernati

iura coniugii **De** phi

lippi et iohannis excessu vel q

etis loco **Qu**eadmo

du symeon iheo solimoz epus

passus sit **De** psecu

tionibz ecclie et queadmodu

trayanaz xpianos vetuerit in

quiri **De** successio

nibus potificu **De**

ignatio et eplis eius **De**

hys euangelistis qui

p id temporis eminebant

De epla dementis

alysq scriptis eius **De**

libris papie **Expliciunt**

capitula **Incipit liber tercius**

Capitulum 3

Citur in

dei debitis

cladibus

purgebantur. sancti vero a

postoli

dni et sal

uatoris nri ihu xpi. ceteriq

discipuli ad predicandu ver

bu dei p singulas quasq orb

terre pnuicias dirigunt. Tho

mas sicut nobis traditu est

sortitus est parthos. mathe

ethiopiam. bartholome

riori indiam. andreas cithi

am. iohanes asyam. vnde a

pud ephesū et cōmorat⁹ est
et defunct⁹. petrus pontū
galathiā. bithiniā. capado-
ciam ceterasq; confines pro-
uincias iudeis dūtaxat predi-
cans circuisse deprehendit⁹
et ad ultimū in vrbe roma cō-
moratus. **U**bi et crucifixus
est capite deorsū demerso. qđ
ip̄e ita fieri deprecatus est ne
exequari dño videretur. De
paulo autē quid dicā. qui ab
ihrlm vsq; ad illiricū repleuit
euāgelio xp̄i. et ad ultimū sub
nerone martirū duxit. **H**
itaq; per ordinē in t̄cio libro
explanationū genesis orige-
nes exposuit. **Capitulū scđm**

Utrū petrus apl̄s
monimēta p̄dica-
tionis sue nob̄ p̄-
pauca dereliquit
Vna etenī eius eplā est de
qua nullus ōmo dubitauit.
Iā de scđa multis incertū ē.
apud plimos tamē etiā ip̄a
legenda suscipit⁹. Ille vero
libellus qui dicit⁹ actus petri.
et qđ nōis eius euangelium
nūciat⁹. sed et que dicitur
eius predicatio uel reuelat⁹
in scripturis prorsus canōicis
non habetur. **S**ed ne aliq̄s
quidē scriptorū veterū vti eorū
testimonijs iuenit⁹. **V**erū p̄-
cedente nobis historie narra-
tione p̄ oportunitatē locorū
cū scriptores eccl̄asticos me-
morabim⁹. necessario etiā
scripturaz libros qui in auc-

toritate esse debeant. et q̄rū
min⁹ sequēda sit auctoritas
exponem⁹. **I**nterim petri ut
dixim⁹ p̄ma eplā. ab ōnibus
veteribus est recepta. pauli
quoq; manifeste quatuor de-
cim sūt epl̄e que in auctori-
te habent⁹. licet sc̄iā apud lati-
nos de eplā que ad hebreos
scribitur haberi dubitationē
Sed et de ip̄a quid vnusq; s̄p̄
veterū scriptorū senserit. in tē-
pore p̄ferem⁹. **E**t libellus her-
me qui appellat⁹ pastor. cui⁹
paulus in epl̄is suis memit
a plimis nō est receptus. ab
alijs autē necessarijs iudica-
tus est. p̄p̄ eos qui p̄mis ad
fidem institutionib⁹ imbuiūt⁹.
Unde et in nō nullis eccl̄is
legitur. et multi veterū sc̄p-
torū vsi sūt testimonijs eius.
Hec interim nobis p̄missa
sint de dīnoꝝ librorū fide. qm̄
mox etiā veterū astipulati-
one firmabim⁹. **Capitlm. m**
Dulus autē qđ ab
ihrlm in circuitu
vsq; ad illiricū gē-
tibus euāgelium
p̄dicauerit ex ip̄ius vocib⁹
comprobat⁹. et ex hys que lu-
cas in actibus aplōꝝ scribit.
Sed et petrus in quib⁹ etiā
ip̄e p̄uict⁹ hys qui ex circū-
cisione sint p̄dicauerit xp̄m
p̄p̄ris vocibus in ea eplā que
ip̄ius absq; ambiguitate cla-
ruit esse designat. in qua ad
eos qui in dispersione sunt

scribit sine dubio ad hebreos
 Ipsi etenim dispersi dicuntur
 tamquam propriis sedibus pulsi.
 et positi in dispersione. ut
 ait ipse ponti galathie. capa-
 docie. asie et bithimie. Ex
 quibus si qui constantes in fide
 et emulatores verbi dei rep-
 ti sunt. etiam regendas ecclesias
 quas apostoli fundauerant susce-
 perunt. Quorum nomina non est
 facile explicare per singulos.
 Ex apostoli tamen pauli sermone
 colligere possumus multos
 esse. quos ille nunc adiuto-
 res. nunc comilitones. nunc etiam
 gratiosos et collaborato-
 res in euangelio et comites
 nominat. Sed et lucas in acti-
 bus apostolorum plurimos eius soci-
 os memorat et participes predi-
 cationis sicut timotheum
 meminit atque tythum. quorum alter
 in epheso episcopus. alter ordinatus
 apud cretam ecclesie ab eo
 preficitur. Ipse autem lucas ge-
 nere quidem antiochenus
 arte medicus. comes vero
 pauli. et ceterorum apostolorum so-
 cius et necessarius fuit. Is
 ergo secundum hanc medicinam
 quam ex apostolorum vel societate
 vel traditione susceperat
 duos nobis medicinales li-
 bros quibus non corpora sed
 anime curarentur. explicuit. Eu-
 angelium scilicet in quo e-
 tiam sic prefatur. sicut tra-
 diderunt nobis inquit hi
 qui ab initio ipsi viderunt

et missi fuerunt verbi dei quos
 et ab initio secutus sum. et actus
 apostolorum quos non iam auditu per-
 ceperat sed oculis inspexerat.
 Tradit autem quod euangelium suum
 ex ore pauli descripsit. et ipsum
 sit quod apostolus suum euangelium so-
 leat nominare cum dicit. secundum eu-
 angelium meum. sicut et marcus
 qui ex ore petri fuerat predica-
 ta conscripsit. Memoratur autem
 ex comitibus pauli crescens
 quidam ad gallias esse perfectus.
 linus vero et demetrius in urbe
 roma ecclesie prefuisse. qui co-
 mites et adiutores eius fuisse
 ab ipso paulo perhibetur. Et
 et dionysium ariopagita apud
 athenas. quem lucas describit
 primum paulo predicante credidisse
 et inter socios eius fuisse.
 et ecclesie atheniensium constat
 sacerdotem suscepisse. Sed
 nunc interim ad historie ordi-
 nem redeamus. **Capitulum III**
Dicitur post nerone
 qui tredecim annis
 obsedit romani cul-
 mis principatum. gal-
 ba et otho anno et sex mensibus
 detento principatu defuncti.
 vespasiano regni gubernacu-
 la derelinquit. posito per idem
 tempus in proximo belli quod
 iudeis intenderat. ubi ab ipso
 exercitu cum quo oppugnabat
 iudeam subrogatur imperio
 Ipsi confestim romam tendentes
 titus filio suo curam belli et ihe-
 solimorum oppugnationes re-

liquit. **V**erū post ascensionē
dñi et saluatoris nr̃i iudei ul'
in ip̃m cōmissi piaculi. vel pse-
cutionis in ap̃los. et necis in
stephanū sed et obtruncationis
in iacobū ap̃lm. et in iacobū
nichillomun⁹ fr̃em dñi qui ap-
pellabat iustus sceleris admis-
si. ceterorūq; om̃ quos ppter
fidem xp̃i in fidei dolis atq;
om̃ fraude nequicie cōuene-
rant. pro hys inq; om̃ib⁹ mal'
penas dñitus repositabant.
Et ap̃li quidē ab illis prius
fugati ac p̃ om̃ē locū disper-
si sicut supradixim⁹ pgebāt
in virtute xp̃i qui eis prece-
perat dicens. **E**untes dote-
te om̃s gentes. baptizantes
eos in noīe meo. **E**tia ṽeo
que in iherosolimis fuerat cō-
gregata responso q; deo accep-
to emigrare iubet. et transi-
re ad opidū quoddā pellam
noīe trās iordanē. quo abla-
tis ex urbe sanctis et iustis
viris ṽmdite celesti fiet loc⁹
tā de urbe sacrilega q; de p̃lo
impio p̃ exidū p̃rie euer-
sionēq; sumēde. **Q**uātis ergo
malis gens tūc ṽniūsa multa
sit. utq; ip̃a iudee tra bello
fame igni. cedibusq; vastata
sit. quāta p̃loz milia pr̃es
simul cū cōiugibus ac puulis
et liberis absq; nūo absq; dis-
cretionē trucidati sint. que
etiā diuersaz urbū obsidio-
nes sed et ip̃ius magnifice et
famosissime ciuitatis ih̃u sa-

lē que vastitas. et quāta fue-
rit diuersaz mortū strages.
quis vep̃ her singula belloz
extiterit modus. et ut scdm̃
id qd̃ pphete predixerāt abhōi-
natio desolationis in ip̃o quō-
dā dei famosissimo collocata
sit templo. utq; ad ultimū q̃-
ta ignis populatus sit et flā-
ma consūperit. si quis plei⁹
nosse vlt̃ h̃istorias relegat
iosephi. **N**os vero ex hys ea
tantū que ad explanationē
suscepti op̃is sufficiūt assime-
m⁹. in quibus refert qd̃ ex oī
iudea p̃li in die solēpni pas-
che iherosolimā velut exilia-
li quadā manu cogente cōue-
nerant. quos tricies centena
milia hoīm dicit fuisse. iusto
scilicet dei iudicio tempore
hoc vltionis elcō. ut qui in di-
ebus pasche saluatōrē suū et
salutarē xp̃m dñm cruentis
manibus et sacrilegis vocib⁹
violarāt. in ip̃is diebus velut
in vñū carterē om̃is multitu-
do conclusa. feralis pene exi-
ciū qd̃ merebatur exciperet.
Preteribo que in eos vel
gladij cede vel alijs belli ma-
chinis collata sūt explicare.
ea tñmōdo que dire famis
exitio p̃tulerūt. supradicti
h̃istoriographi sermonib⁹
p̃feram. quo legentes hec in-
telligant. quāti piaculi sit au-
dere aliquid in xp̃m et q; g-
uib⁹ causa supplicis expie-
tur. **A**ge itaq; **Q**uātus io

sephi hystoriarum liber ponat
in medio. ex quo ois eoz luc
tuosa tragedia pnotatur

Capitulum quintum

Divitiis autē p
manere in vrbe
inquit aut perie
vni atq; idem erat. Si enī
in vrbe pmasissent. faculta
tū suarū causa crimie obiecto.
quasi qui de trāsfugiendo co
gitarent perimebant. **F**le
ressitas vero famis factioso
rū extollebat arrogantia
ut utrūq; simul media cū te
meritate credebatur. **P**ublice
quidē frumētū nūsq; ois eat.
sed irruentes vrbes predones
pserutabant domos. **E**t si q
dem inuenissent tamq; de hys
qui fefellerant penas sume
bāt. si vō ū iuēisset. nichilomin
tamq; eos qui diligentia et
occultius absconderit cruci
abāt. **I**nditiū vō hī ab eis
pabula rapiebāt. hoc ipso qd
adhuc viuere et subsistere cor
poribus videbant tamq; qui
pfo qui iā interissent nisi ab
sconditos uspiā detegent ci
boes. **S**i quos sane tabescen
tes inatie vidissent hos cū
venia pteribāt supflūū pu
tantes permie quos paulo
post absumeret fames. **M**ulti
tamē in occultis oī censu suo
mercati sūt vniū metriū. si di
uites frumēti ordeī si in seio
res fuerūt. **E**t concludētes
se in interioribus quibusq;

penetralib; domū. nō nulli
ner in panes confectas fru
ges edebant. alij vō in quā
tū uel nctitas uel metus p
mittēt excoquebāt. **E**t mē
sam quidē nullus expecta
bat apponi. sed ex ipso sem
usta igni rapientes ppa ve
lut furtiva deuorabant et
erat infelicitis ipius cibi spec
taculū miserabile. cū validi
ores quiq; inuēta diriperēt.
imbecillioribus vō nichil
preter luctus superat et la
crimas. **E**t licet ōniū acer
bitates rerū superaret fa
mes nichil tamē ita subruit
et subuertit sicut veretūdīā
Quidq; enī saluis rebus pu
dore dignū est. id in hac neces
sitate contēpnit. **D**eniq; et
vxores de viroz manib; et fi
lii d'parētū. et qd est infelicit
matres cibos de puuloz suoz
manib; atq; ore rapiebant
et cū dulcissimi liberi in mā
bus atq; ante ora positi tabes
cerent. exigua vite subsidia
dentibus ipis eximere nemo
prebat. **V**erū ne ipos quidē
infelices et p exiguos cibos
sumētes latebant. sed conti
nuo aderat quis predonū et
statim ut clausas cuiuspiam
conspexissent fores inditiū
hoc credebatur esse qd intrinse
tus positi ederent. **E**t repē
te despicatis foribus pcpites
irruiebant. atq; ab ipis ut ita
dicā faucibus expmētes. si

quid forte iam fuerat incoisumptum
renouabant. **V**erberabant
senes si cibum venditione temptas-
sent. **S**parsis etiam criminibus
mulieres trahebant occulte
nitentes. si quid forte de prehe-
sione fuisset in manibus. **N**ulla se-
nibus pro caritate reuerentia.
nulla erga puulos misratio
sed in exiguo panis fragmen-
to puulos inherentes. et ex
ipso cui inhererant suspensos
elidebant in terram. **I**n eum uero
qui raptorem cibo peruenisset
assumpto crudelius semiebant
et exrogitabant dura simplitia
obturantes infelicibus na-
les digestionum meatibus. alios
vero paritas fides pro eadem
verenda adigentes. **H**or-
resco que gesta sunt referens.
ad confessionem per hec unum pa-
nis aut crati farinam miseros
purgebant. **N**am ipsi tortores
nec patiebantur famem. esset e-
nim quodammodo tolerabilius si
hec compulsi media facere viderent.
sed ut uel prepararet sibi
in posterum cibos. uel ut crude-
litas exercitio conualesceret.
In his etiam si qui forte furti
pro stationes hostium pro colligen-
dis herbis erepsissent. occu-
rentes eis qui se hostium manum
effugisse gauderet. diripiebant
quidque attulerant. **D**uplici-
tibus autem et terribile quiddam
sibi nomen dei inuocantibus ut
vel partem aliquam ex his que
cum mortis periculo consueuerant

indulgerent. nichil proorsus
fibeant. sed et hoc unum fieri
loco cederet si comprehensum vi-
um euadere licuisset. **I**s autem
post aliquam aduiguit dicens
Iudeis uero cum egressu urbis
omnis pariter spes excludebatur.
salutis. et inualescens acerbi-
tas famis domos simul et fa-
milias gentemque vastabat. ita
ut in penetralibus strata iace-
rent mulieres. puulorumque cada-
uera. pro plateas uero infelicium
senum corpora. fame magis quam
etate consupta. **I**udeis uero
atque omnis etas robustior uelut
simulachra quedam in uis et
in egressibus oberrabant. cor-
ruentes quocumque loci gressum
subtruisent media. **S**epeli-
re autem cadauera mortuorum non
defunctorum multitudo. nec ui-
rum debilitas permittebat. si-
cut et pro sue unusquisque uite incerto
Denique aliquanti super eos quos
sepeliebant animas emisisse.
Multi etiam dum persequuntur fu-
nera priusquam ad sepulchrum
veniretur efflabant. **S**ed non
placatus ex more defunctis
exhibebatur aut luctus quia
hoc sibi totum vendicauerat
fames. **S**ed nec ariditas
medie humorum cuique relinque-
rat lacrimarum. **O**bsederant
ciuitatem profunda silentia et
nox plena mortis tincta con-
texerant. **I**n quibus malis om-
nibus grauiores soli uigebant
predones. qui ne sepulta quidem

diripere et spoliare cadaue-
ra illicitū dūcebāt. nō tam
p̄dam petentes q̄ scelus
irrisione cūmulantes. et
aciem gladioꝝ suoz in ca-
dauerū obtrūcatione p̄bā-
tes. Interdū etiā in nō nul-
los adhuc spirantes micro
examinādus agebat. **Q**uod
aliq̄ semineres cū viderēt sim-
plices dexterās protendebāt
ut in se quoq̄ bñficij loco con-
uerteret scelus. quo scilicet cru-
ciatibus famis velocius absol-
uerent. **S**ed nouo crudelita-
tis genere necē quā sp̄ote in-
ferebant. si rogarentur nega-
bāt. **C**ū tamē unusquisq̄ defi-
cientiū cū gemitu oculos re-
torqueret. ad templū nō de-
ppria morte dolens sed de ipu-
ritate predonū quos sup̄stites
relinquebat. **E**t p̄mo quidē
sūptu publico sepeliri mortu-
os iusserāt. fetoris tolleratiā
nō ferentes. **U**t vero omnē
sūptū repit vincere multitu-
do morientū. de mitro cada-
uera p̄cipitabāt. **A**l cū tytus
circuens p̄uidisset repletos
mortuoz cadaueribꝫ valles
et hūani corpis tabo patriā
terrā rigari. cū ingenti gēi-
tu eleuantis ad celū manibꝫ
deū inuocat testē hoc suū opꝫ
nō esse. **E**t post aliquāta itez
talīa quedā p̄sequit. **N**on
cūctabor inquit p̄ferre quod
sentio. **A**rbītroꝝ enī qd etiā
si aduersū impios ciues rō-

norū paulisp̄ arma cessasset
aut hiatu terre. aut aquedi-
lūio aut zodomitanis igni-
bus et fulmībus relictis tortis
sup̄pitiū ciuitas p̄soluisset. q̄
multo infaustiorē illis qui h̄
p̄pessi sūt. et nequiorē viroz
p̄ntē hanc p̄tulisset etiā. pro
quibus et oīs gens parit̄ mē-
retur extingui. **S**ed et in sex-
to libro de eisdē talia scribit. **E**t
eoz inquit qui p̄ totam ciuita-
tem famis media corrūpebā-
tur multitudo inuābilis erat
quoz nec explicari miseria
potest. **P**er singulas namq̄
domos sicubi fuisset aliqd cū
reptū. bella continuo et cedes
inter caros iposq̄ patētes ac
liberos nascebant̄. dū nō solū
e manibꝫ sed etiā faucibꝫ in-
vitē cibū capere certabāt. **S**i
des autē nec iā mortuus erat
sed et ipi cū iā sp̄m exalarent
p̄scrutabant̄ a p̄donibꝫ. ne
cui forte intra gremiū cibi ali-
quid resedisset. **A**lii autē per
mediā hiantes velut rabidi
canes huc atq̄ illuc ferebāt̄
et quasi insania quadā exa-
gitati in easdē domos sub mo-
mēto temporis iterū ac sepiꝫ
irruerant. **O**īa tamē neces-
sitas vertebat in cibū. etiā
illa que ne mūtis quidē aīali-
bus edere vsus fuit. **A**d vlti-
mū ne loris quidē aut singul-
aut ip̄is etiā caltramentis
abstinerūt. **D**ozoz quoq̄
indimēta detrahētes confi-

tienda dentibus ingeriebant
Non nulli eorum et feni veteris
festucas edebant. Sed et de
quisquilijs vnderuq; collatis
paruissimū pondus dragmis
quatuor distrahebāt. Sed
quid opus est p̄ hec pondus
famis illius explicare. cum
gestū sit ibi fatim⁹ qd̄ neq; a
pud grecos neq; apud barba
ros ullus accepit auditus.
Horrendū quidē dictū. au
ditu vero incredibile. **E**qdē
libent̄ tam imane fatim⁹ silu
issimū ne quis me credet mō
struosa narrare. nisi multos
memorie n̄re viros testes cō
missi sceleris habuisse. Porro
vero nec aliqd̄ patrie in hoc
prestare me arbitror. si subē
ham eorum malorum verba quorum
peritūlit facta. **Capitulum vi.**

Mulier quedā ex
hys que ultra ior
danis alueū q̄ma
nebat. maria noīe
eleazari filia de vito belze
bub qd̄ interpretat̄ dom⁹ p̄so
pi gñe et facultatib⁹ nobilis
cū reliqua multitudine que
confluxerat iherosolimis re
perta. cōmune cū omnib⁹ obsi
dionis casū ferebat. **H**uius
reliquas quidē facultates q̄s
a domo in urbē cōuexerāt ty
rāni inuasere. **S**i quid vērō
reliquarū ex magnis opib⁹
supfueāt. quibus virtū cordi
anū p̄tenuē ducēt. irruētes
p̄ momēta predonū scatelli

tes rapiebāt. **P**ro quib⁹ iḡes
mulierē velut infamia iā qdā
ex indignatione fatigabat.
ita ut interdū predones ma
ledictis in necē sui et cōvicio
instigaret. **V**erū neq; cū ir
ritatus quisq; neq; miserat⁹
eam perimeret. et si qd̄ forte
cibi fuisset ab ea quesitū id a
lijs quereretur. nec iā vsq; repe
endi copia fieret. famis autē
dura visceribus ipsis insisteret
ac medullis et ad furorē iam
purgeret media. fame et ira
pessimis v̄sa consultorib⁹ q̄
ip̄a iam armat⁹ iura nature
erat nāq; ei sub vberib⁹ p̄
uulus filius. **H**ūc ante oculos
ferens infelicitis inquit matris
o infelicioz fili. in bello fame
et direptione p̄donū cui te
re seruabo. **N**ā et si vita spe
rari possit. iugo romane ser
uitutis vrgemur. **S**ed nūc
etiā ip̄sam p̄uenit fames. **P**
dones vero utraq; vi grauior
es purget. **V**eni ergo nūc
o my nate esto matri cib⁹. p̄
donibus furor. seculis fabula
que sola deerat claudibus iude
orum. **E**t hec cū dixisset simul
filium iugulat. **T**ū demde igni
suppositū torret. et mediū q̄
dem consumit. mediū vērō re
seruat obtectū. **E**t ecce con
festim p̄dones irruūt obuste
carnis nidore concepto. **M**u
nant̄ mortē nisi sine mora
cibos quos paratos senserāt
demonstraret. **T**ū illa **E**qdē

partē inquit vob' optimā re-
seruavi. Et continuo q̄ sup-
fuerāt mēbra detexit infā-
tis. At illos repēte ingēs hor-
roz inuasit. et imanes quāuis
animi diriguere vox faucib'9
interclusa est. Illa vērō truci
vultu et ipis iā predonibus
truculentior. meus inquit hic
filius meus est partus. et meū
est facin'. edite. **F**lā et ego
prior cōmedi quē genui. Flo-
lite effici aut matre religio-
siores. aut seia molliores. qd̄
si vos pietas vincit et exer-
mini meos cibos. ego que iā
talibus pasta sū. ego hys itex
pastar. Post hec illi territi
tremētesq; discedūt. qui hūc
solū ex omnibus facultatibus
misere matri reliquerāt ci-
bū. **R**epleta est autē confes-
tim vniūsa ciuitas nepharij
sceleris nūcio. et vnusquisq;
ante oculos facin' qd̄ petra-
tū fuerat adductus tamq; si
ipē hoc petrasset horrebat.
Om̄s autē quos famis nū-
tas purgebat. festinabāt ma-
gis ad mortē. beatos dicentes
eos quibus contigit interisse
priusq; talū maloz polluerē-
tur auditu. **H**atten' ioseph'9

Capitulu septimū

Egitur iudeos p' hys
que in xp̄m dñi cō-
misere piaculis. dis-
consecrata est pena. Dignū
autem est hūc historie adhi-
bere dñicas voces. quib' ipē

saluator talia secutura esse p̄-
dixit. **D**e autē prēgnantibus
et nutriendib'9 uel lactantib'9
in illis diebus. **O**rate autē ut
nō fiat fuga v'ra h'peme uel sab-
bato. **E**rit enī tūc tribulatio
magna qualis nō fuit ab in-
itio seculi vsq; nūc. nec erit. **C**ol-
ligens autē supradict'9 histoio-
graphus ōnem nūmer'9 pēp-
toz uel fame uel ferro vnderi
es centena milia designauit.
Ceteros vērō latrones et sica-
rios et p'dones post vrbis ex-
cidij mutius declarat interis-
se vln'eribus. **E**ltōs autē q'sq;
iuuenū quos decoz et p'cētis
corpis cōmēdabat. ad triūphū
dicit esse seruatos. **R**eliquos
autē qui supra decē et septē
ānos agebant etatis. vinctos
ad opa egipti. p' metalla des-
tinatos vel per ceteras p'uici-
as esse dispersos. **A**liq'uidē
ut ludis gladiatoris. alij ut
ad bestias traderent'. **S**i qui
vero intra septimū et decimū
etatis reperti sūt. ānū. per
diuersas p'uicias in seruitu-
tem distrahi iussi sūt. quoz
nūis vsq; ad nongenta milia
p'ductus est. **H**ec vērō ōnia
gesta sūt sc'do āni imperij
vespasiani. iuxta ea que ipē
dñs et saluator noster ih̄s
xp̄s p'dixerat. quippe qui
ea que gerenda erant pre-
sentia iam videret. tūc sc'd'9
cū euāgelioz fidē. **V**idens
ciuitatē fleuit sup eam. et

velut in auribus eius flocutus
est hec verba. Si agnouisses
inquit et tu. in hac die que ad
pacē tibi fuit. nūc autē abscon-
ditū est ab oculis tuis. q̄a vē-
ient dies in te et circū dābunt
te inimici tui vallo. et cū dābūt
te et purgent te vndiq̄. et ad
solū deducēt te. et filios tuos
qui in te sūt. Sed et rursum
tamq̄ de ip̄lo dicens. Erit in-
quit nūritas magna sup̄ terrā
et ira ip̄lo hūit. et cadent in
ore gladij. et captiui ducēt
in om̄es gentes. et iherl̄m erit
concultata a gentib⁹ vsq̄ quo
cōpleantur t̄p̄a gentiū. Et ite-
rū. Cū autē videritis circūda-
ri ab exercitu iherl̄m. tūc sci-
tote quia appropinquabit d̄
solatio eius. Comparēt nūc
vni⁹ quisq̄ dñi et saluatoris
nr̄i ihesu sermones. cū histo-
riographi relatione de bello
qđ gestū est atq̄ exicio ciuitatis
et videns mirā dñe scripturę
virtutē. agnoscat p̄dicentis di-
uinitatē. Hec quidē iudeorū
genti post passionē saluatoris
iusta ultione venerūt. p̄ eo qđ
auctore vite a semet vniuersa
gens conclamauit auferri. Ve-
rūptamē nihil obstat etiam
ea addere p̄ que metas et de-
mētia dei licet ingratis videt̄
oblata. Quadraginta nāq̄ p̄
admissū piaculū cōtinuis p̄-
tracta ānis impiorū pena dif-
fertur. in quibus et apli om̄s
p̄cipue tamē iacobus qđ dice-

batur frater dñi in iherosoli-
mis ep̄us constitutus inde
sinent ip̄lū cōmisse impieta-
tis et feralis ausi de scelere
cōmonebat. si forte possent
cōmissi penitudinē gerē. si
forte possent flere p̄ scelere
et vltices penarū flāma gla-
rimarū vbertate restringē.
Ostendebat nāq̄ eis deus
p̄ suā patientiā qđ ip̄orū que-
reret penitētiā. quia nō vlt
tantū deus mortē p̄coris.
quātū ut cōuertat̄ et viuat.

Capitulum octauū

Mollire autē adhuc
mētis eorū durici-
am nitebat̄ dīna
maiestas. signis et p̄dignis
relictis datis. terroresq̄ simi-
et minacē dexterā ostentan-
do potius q̄ inferēdo. De q̄-
bus sup̄dicti historiographi
fides ut in ceteris ita etiā in h̄
sufficiens erit. Elegamus
igitur quid in sexto historiāz
suarū libro de hys ip̄e significa-
uerit iosephus. Sed infeli-
cem inq̄t plebē deterrimi q̄-
dam hoīes et deceptores fal-
sa vaticinātes suadebāt ut e-
uidentibus signis et indicio
itacūdie et indignatiois dñe
nō crederēt. quib⁹ apte futu-
rū et urbis et gentis presā-
gabāt excludū. Sed velut
alieno sp̄u afflati et amētes.
et qui oculos neq̄ neq̄ aīam
in se haberēt. spernebāt oīa
que relictus nūciabāt. Etenī

stella p̄fulgens gladio p̄ oīa
similis imminere desup̄ ciuita-
ti. et cometes p̄terea exitia-
libus flāmis ardere p̄ totū
visus est annū. **S**ed et ante
excidij temp̄ ac belli cū ppli
ad diem festū azimoz cōue-
rent octauo die mēsis xandi-
ni qui est aprilis. noctis tēpe
hora nona tantūq̄ lumis fulgor
atm̄ templūq̄ circūdedit.
ut putarēt oīes diem clarissi-
mū factū. et p̄māsit spacio
hore dimidie. **Q**uō impētis
quidē et ignaris. p̄sp̄erū vi-
debatur sed legisperitos et
probos quosq̄ doctores non
latuit exitiale portentū. **I**n
eadē quoq̄ festiuitate vitula
sacrificis admota et aris as-
sistens. mter ip̄as mīstrorū
manū em̄ea est agnā. **S**ed
et ianua interioris edis que
respiciebat ad orientē cū es-
set ere solido induta. ac p̄inde
imēsi ponderis que vix vigi-
ti viris sūmo conatu impellē-
tibz clauderet. ferreis q̄q̄
vertibus et seris mūnita. ac
pessulis in altū demissis tenē-
tur obstricta. repēte hora noc-
tis sexta apparuit sponte pa-
tescēta. **S**ed et transacto ip̄o
die festo post aliquot dies p̄-
ma et vicesima die mēsis ar-
temesij qui maior apud nos
vocatur. prodigiosus appa-
ruit visus. et fidem pene ex-
cedens qd̄ vere falsū putarēt
nisi oculorū fidē confirmasset

malorū consecuta p̄nities. **E**te-
nī p̄pe solis occasū visi sūt curri
et quadrigē in oīi regione p̄
aerem ferri. et armatorū cohor-
tes misceri nubibus. et vrbes
circūdari agnibz impuissis.
In alio item die festo qui pen-
thecosten appellatur. noctu sa-
cerdotes ingressi templū ad mi-
nisteria ex more cōplenda. p̄-
quidē motus quosdā strepitū
q̄ senserūt. tū deinde voces
subitas quidū dirētes. **N**ig.
m̄ hinc. **A**dditur hys etiam
aliud t̄ribilius. **E**tenī quidā
ananie filius ihesus noīe vir
plebeius et rusticus an̄ q̄tū
belli annū cū ciuitas in pace et
habūdantia p̄duraret in die
festo tabernaculorū repente
clamare cepit. **V**ox ab oriē-
te. vox ab occidente. vox a
quatuor ventis. vox sup̄ ihe-
rosolimā et sup̄ templū. vox
sup̄ sponsos et sponsas. vox
sup̄ pplm̄. **E**t inde sēntē die
noctūq̄ p̄ oīs plateas itui-
ens hec clamabat. **V**squeq̄
p̄mores quidā ex pplb viri
velut infausti p̄. **S**aḡn in
dignatione cōmoti correp-
tū hoīem multis verbēibz
afficiūt. **A**t ille nequaquā
se aliquid loquēs. sed ne eos
quidē qui itumsteterāt de-
precās easdē voces pari ob-
stinatione et clamore r̄pe-
tebat. **T**ūc p̄ncipes intelli-
gentes ut res erat nūminis
esse motus in viro. p̄ducūt

eū ad iudicē romanū apud q̄
flagris ad ossa vsq; laniatus.
neq; p̄ces neq; lacrimas fudit
sed eandē vocē miserabiliter
et cū quodā ululatu emittens
p̄ singula pene verbera p̄fere-
bat addens etiā hoc. **D**e ve-
iheosolimis. **D**sequit̄ et aliud
idem historiographus maiori
gestū miraculo. dicens oracu-
lū quoddā in sacris l̄is reptū
qđ p̄ idem tempus virū desig-
naret ex eoz regione p̄cessū
rū qui totius orbis potiretur
imperio. **C**ui9 oraculi presā-
giū idem historiograph9 ves-
pasianū declarare suspicatur.
Sed vespasian9 non alijs q̄
illis solis gentibus que roma-
no imperio videbant̄ subdite
dn̄atus est. **U**nde iustus ad
xp̄m hec responsa referunt̄
ad quē dixerat pater. **P**ete
a me et dabo tibi gentes here-
ditatem tuā. et possessionem
tuā t̄minos ire. **E**t cui9 p̄ idē
temp9 p̄ ap̄los suos in dn̄em
fr̄am exierat sonus eoz et ī
fines orbis terre v̄ba eorum.

Capitulū novū.

Overe p̄tū est sane
post ista noscere q̄s
fueit hic iosephus
et vnde et ex quo gn̄e originē
ducens. qui tantā nobis mate-
riā rerū gestarū cognitionēq;
prestiterit. **E**xponit ergo eti-
am hec ip̄e de se hoc modo scri-
bens. **I**osephus matthe filius
ex iheosolimis sacerdos. q̄ et

ip̄e p̄mo bello rōnos impug-
nauerim. et posterioribus
nichillomin9 m̄fueri p̄el̄is
nit̄itate constrictus. **C**onstat
igitur hūc virū per idē tēpus
nō solū apud iudeos p̄prios ri-
ues verū etiā apud romanos
habitū esse nobilissimū. ita
ut l̄r̄az merito in vrbe roma
etiā statua donaret̄ et libri
eius bibliotēte traderē. **C**ō-
sc̄p sit nāq; antiq̄tatū histoīa
in viginti libris. belli vero in-
dacti cū romanis habiti histo-
riā septē volumib9 cōpre-
hendit. quā nō solū gr̄ca fa-
ciūdia verū et patrio id est
hebreo sermone suis etiam
ciuib9 se edidisse confirmat.
dign9 cui p̄ ceteris ōnib9 de-
beat credi. **S**ed et alia eius-
dem viri exstant de iudeoz
vetustate duo volumīa. in
quibus contradiē appioni
cui dā gramatice videt̄. qui
illis temporib9 aduersū iude-
os sc̄pserat. et ad alios quosdā
qui morē gentis iudeoz atq;
instituta lacerauerāt. **I**n p̄o
ergo ex hys duobus libro q̄
volumīa apud hebreos in
auctoritate habeant̄ sc̄dm
maiorū traditionē per hec

Nedocet. **Capitū. x.**
Eq; igitur innumēa
inquit apud nos
habent̄ volumīa
inter se invicē discordantia
sed duo tantū et viginti sūt
libri qui ōiū tempoz seriem

continēt. qui et iuste credū-
tur diuinitus inspirati. **E**x q̄-
bus quīq; sunt moysi conti-
nētes leges vite et successio-
nis huāne. p̄ sapiam vsq; ad
īpius moysi t̄minū pertē-
dentē. qui paulominus ad tā-
milia ānoꝝ continēt. tā ge-
rūt. **A** morte vero moysi
vsq; ad artaxerxen qui post
xerxen regnauit apud per-
sas que gesta sūt p̄phete q̄q;
per ea t̄p̄a tredecim volumi-
bus consēpserūt. **R**eliqui uo
quatuor libri p̄nos in deum
et vite instituta ac monita
mortalibus tradūt. **A**l bar-
taxerxes vero usq; ad nr̄m tē-
pus sc̄pta sūt quidē oīa fide
tamē non eadem que p̄mis
habebat. digna dicunt. p̄ eo
qđ non ita extiterit p̄pharū
uigis et explorata successio.
Rebus igitur ip̄is constat qđ
venerabiliter nos vitam. scrip-
turis nr̄is. **F**lam cū tot sc̄la
m̄tresserunt neq; addē quis
vniq; neq; auferre aut p̄mul-
tare quid ausus est sed oib;
gēt̄ nr̄ hōib; insita. hec
quodāmodo atq; ingēnita
fides est credē hec dei esse cō-
sulta. et hys iugiter m̄herē
atq; ip̄is sita res poposcit
libenter et q̄iam ponē. **S**it
etiā hec p̄ historiographi
hys in locis a nobis ut arbi-
tror non icōuenientē inserta.
Est adhuc et aliud eius sa-
tis elegans volumē qđ ani-

mus sit qui imperiū teneat in
nobis. **Q**uē libellū quidam
attitulauerūt machabeoꝝ
p̄ eo qđ certamina mibi et a-
gonēs pro pietate a macha-
beis fratrib; desudatos con-
tineat. **S**ed et in fine vice-
simi antiquitatū libri sūt
idem t̄p̄e p̄posuisse se quatu-
or volumib; comp̄hēsurū
scđm fidē et religionē patrie
de deo et de substantia eius
ac legibus. et cur quedā ap̄
eos liceant. quedā v̄o non li-
ceant. **S**ed et alia nō nulla
opuscula a se dixit esse cōpo-
sita. **I**n fine etiā supradicti
vicesimi libri antiquitatū.
iustū quedā ex tiberiade qđ
conatus sit hoc idem op̄is qđ
explicituerat ip̄e aggredi ar-
guit falsitatis p̄ her verba.
Sed non ego te imitatus sū
inquit in hys que consēpserā.
Ipsis etenī imperatorib; ob-
tuli libros meos cū adhuc ip̄a
que gesta sūt penem oculis
habent. quippe qui conscius
michi essem seruante in oīib;
veritatis. nec me de eoꝝ testi-
monio fefellit opinio. **S**ed
et alijs plurib; obtuli quorū
multi etiā ip̄is interficē bellis
sicut agrippa rex et nō nulli
etiā p̄m̄qui. **E**t imperator
quidem t̄ptus in tantū p̄ba-
uit ex ip̄is debere libris ad
oīs hoīes rerū gestarū noti-
tiam puenire ut manu sua
subscribēt publice ab oīib;

eos legi debere. Rex vero agrip-
pa sexaginta et duabz eplis
de opis nri veritate testat^r est
ex quibus et duas inserui. **S**
et de hys satis dictū sit. nūc ad
narrationis nre seriem rede-

am. **Capitulu xi**

Dost martiriū iaco-
bi et continuo cōse-
cutū ciuitatis exci-
diū. traditur aplos ceterosq^{ue}
dñi discipulos qui ad illū tēp^{us}
reliqui erant in vñ e locis
cōuenisse simul cū hys qui p-
pinqui scdm carnē dñi dice-
bant. plūmi namq^{ue} et ex hys
p illud tempus superant. et ha-
buisse in cōe consiliū quē opor-
teret dignū successione iacobi
inducari. **O**m̄sq^{ue} vno consilio
atq^{ue} vno consensu symeonē
cleophe filiū decreuisse cui^{us}
mēsio in euāgelio facta est
ut epātus sedem suscipiet. **Cō-**
sobrin^{us} hīc scdm carnē salua-
toris fuisse dicebat^r quia cleo-
pham fratrē fuisse ioseph ege-
sippus cōtestat^r est. **Cap. xii**

DEr idem tēp^{us} ves-
pasianus post ex-
cidia iheos solimoz
om̄s si qui forte ex
familia dauid sup^{er} fuisset ap^{ud}
iudeos velut regalis p^{ro} sapie
viros p^{ro}quiri iubet. vnde etiā
p hac causa grauissima iudeis
psecutio exorta est. **S**z ves-
pasiano derēnio pncipatu
mīstrato tytus filius in ipēio
succedit. Cui^{us} scdō regni āno

linū duodecim ānis in sacer-
dotio transactis. vrbis rome
epātū tradidisse anadeto fe-
runt. **S**ed tytus nō amplius
q^{uam} duobus ānis totidē et mē-
sibus pncipatu romani api-
cis mīstrato. domitiano frī
simā rex relinquit. **Q**uar-
to igit^r āno domitiani apud
alexandriā cuius^{us} viginti
et duobus ānis mīstrato sa-
cerdotio defunct^{us} est. **I**n cui^{us}
locū scdō succedit abiliū in
vrbe vero roma duodecim
anadetus ānis in epātu ex-
actis sacerdotij sedem clemē-
ti tradidit. quē adiutorē suū
paulus aplūs philippē sibus
scribens designat dicēs. **C**ū
clemēte et ceteris adiutoibz
meis quoz noīa sunt in libro

Qvite. **Capitulu xiii**
Vius clementis
eplā ad corinthi-
os habetur scpta
pceptiva plane et valde mi-
rabilis quā velut ex roma
ne psona ecclesie dictauit.
cū dissensio apud corinthios
fuisset exorta. **Q**uā eplām
in plūimis ecclis publice le-
gi. et veterū et nris etiā tēpo-
ribus constat. **V**erū de sedi-
tione facta apud corinthios
et dissensione plebis testis
valde fidelis egesippus indi-
cat hoc mō dicens. **M**ulta
et erga multos crudelitate
domitian^{us} exercitata pluri-
misq^{ue} in vrbe roma nobilibz

et illustribus viris nullo in
re nullaque rōne trucidatis
innumeris etiā in exiliū tri-
sis et bonorū direptione mil-
tatis. ad ultimū neroniāne
theomathie et impietatis suc-
cessor efficitur. **S**ecundū hūc
quippe ab illo psecutionē mo-
latur in nrōs. cū utiq; pater
suus vespasianū nichil p̄ suis
nrīs irrogauerit iniurie. **Eni**

Odo in tēpore a-
postolus et euā-
gelista iohannes
ob predicationē
verbi dñi et testimoniū vēi-
tatis in insulā pathmos tra-
ditur alligatus. Deniq; hi-
renus scribens de compoto
noīs an̄ xpī. qđ continet in
revelatione que dicit ioh̄is
quīto aduersus hereses libro
hēc de ipō ioh̄ane cōmēorat
Qđ si oporteret inq̄t apti
in hoc tpe de isto noīe p̄dicari
a quo magis potuēt ap̄iri
nisi ab eo qui ipām revelatio-
nē vidit. Neq; enī mltū t̄pis
est qđ revelata est sed pene
nrā etate. In fine etenī do-
miani p̄ncipi exorta est. In
tantū vero p̄ idem tempus
fidei nrē institutio florebat
ut etiā nō nulli alieni a religi-
one nrā sc̄ptores historiarū
suarū tradiderūt monimētis
vel de psecutionib; illius tē-
poris vel etiā de martirib;
Qui etiā diligenti explorā-
to tpe designāt quīto de rō

āno domitiani p̄ncipis cū a-
lijs plurimis ab eo etiā flami-
ani domitillā filiā sororis fla-
m̄ demētis vniq; tūc ex cōsu-
laribus viri ob testimoniū qđ
xpō phibebat in insulā ponti-
am noīe deportatā. **Capitulum 14**

Haud ipm vō do-
mitianū cū iussiss
omīs perimī qđ de
gnē dauid et de r-
gia stirpe descenderāt. vetus
traditio tenet qđ delati sūt q-
dam quasi essent de posterita-
te iude. quē fratres fuisse salva-
toris scdm carnē tradūt. **Q**uā
duplex vrgebant invidia ve-
lut qui ex gnē dauid et ex ipi-
us xpī p̄p̄nitate descende-
rant. que egesippus p̄ ordinē
hīs verbis refert. **A**d hūc at
vinebāt quidā de carnali gnē
dñi nrī nepotes. nide ei; qui
scdm carnē frat dñi dicebat.
Quos quidā detulerūt tāq;
ex dauid stirpe veniētes. **H**os
reuocatus quidā noīe qui in
hoc missus fuerat. pducit ad
domitianiū cesarē. **E**t tpe e-
nī formidabat de aduētū xpī
sicut in initio hēodes. **I**ntrō-
gati ergo a domitiano si eēnt
ex familia dauid. cōfessi sunt.
Tūc quesuit ab eis quātis pos-
sessionibus vel quātis essent
facultatibus p̄diti. **A**t illi res-
ponderūt. qđ utriq; nō āpliq;
essent in bonis q̄ nouē mili-
bus denarijs. ex quib; singu-
lis p̄ media p̄ portioē debet

Nec her sibi in pecunia subsistere sed in estimatione terre que eis esset in xl^m min⁹ vno iugeribus constituta. quam suis manib⁹ excolētes vel ipi alerētur vel tributa dependerent. Simul et testis ruralis et diurni opis man⁹ labore rigidas et callis obduratas pferebant. Interrogati vero de xpō quale sit regnū eius vel quis ipse aut vnde a qñ ventur⁹. Responderūt qd nō hui⁹ mūdi regnū. neq³ hui⁹ ei terre designet imperiū sed quia celeste ei regnū p angeloz misteria in cōsumatione scli pparet. qñ scilz aduentūs in glā de viuis ac mortuis iudicabit. et restituet vnicuiq³ p factis ac meritis suis. Ad hec domitian⁹ cū neq³ in eis quidq³ criminis inueniret. et vilitatem eorū quā maxie contēpneret abire eos liberos iubet. Sed et psecutionē quā aduersus ecclias agitari iusserat. datis rursum compescit edictis. Illi vero dimissi ab eo vel martiri merito vel tante p pinq³uitatis prognatiua pacis iam tpe duces ecclie effecti. usq³ ad trayani tpa pma serūt. Hec quidē egesipp⁹. Sed et tertullian⁹ de domitiano filia refert dicēs. Tēptauit aliqui et domitianus sile aliqd portio nero nis de crudelitate sed quasi

homo cito destitit. ita ut etiam eos quos in exiliū miserat reuocaret. Post domitianū vero quīdecim ānis imperio potitū. nerua suscepit pncipatū. Sub quo omīs quidē honoz tituli qui in domitianū collati fuerāt det³ hūt. reuocari autē quicūq³ ab eo in exiliū trusi sūt. et recipere facultates ex senatus consulto iubent. De quibus singulis testimoniū phibent qui gesta illoz tēpor³ consēpserūt. Tūc igit³ etiā aplm iohānē post absolutionē insule ephesū tāq³ ad scolā ppiā redisse. nroz scriptores declarāt. **Cap^o xvi**

Arius vero post ānū plus min⁹ defūcto. trayan⁹ succedit in ipciū. Cui⁹ pmo pncipat⁹ anno abilius apud alexandriā tredecim ānis sacerdotio mīstrato diem obijt. Cui succedit cerdo tertius ī sacerdotiū. Quia tēpestate ī urbe roma clemens quoq³ tert⁹ post paulū et petrū pontificatū tenebat. Sed et apud antiochiā pmius euodius fuerat. et scd⁹ īgnatius. Theosolimis quoq³ symeon scd⁹ post iacobū

Lfrēm dñi hñ scdē tpi⁹ gubnabat etiā. **Cap^o xvii**
I hñs sup³stes

adhuc apud asiam demora-
batur ille ipse quem amabat
dominus ihesus. aplos simul et e-
uangelista iohannes etiam que
mihi erant gubernacula gerens
post domitianum ut diximus obi-
it regressus ex insula. Quod
quia ita se habeat duobus fide-
lissimis testibus approbo. Hyre-
neus et demetrius alexandrinus
huc veritati assipulant. In
scilicet aduersus hereses libro
hyrenensis hoc modo scribens
Et omnes inquit presbiteri tes-
tes sunt qui in asia iohannem domini
discipulum viderunt et sciunt hunc
tradidisse iohannem. qui et per-
mansit apud eos usque ad tempora
trayani. Item in tertio eius-
dem operis libro idem scriptor de
eisdem ita testatur. Etiam inquit
que est apud ephesum a paulo
quidem fundata est. a iohanne
vero edificata qui permansit
in ea usque ad tempora trayani. Ha-
bes hunc testem fidelem de temporibus
aplos contestante. Accipe quod
etiam demetrius cuius pariter pro-
missum testimonium dicat. his-
toriam quandam per necessariam
simul texens quam nos quoque
si miseramus utile fore legenti-
bus credimus. Scribit ergo
hec flarratio de sancto iohanne.

Hodi fabulam non
fabulam sed rem ges-
tam de iohanne a-
postolo et memo-
ris omnium traditam. Cum post ty-
tani obitum de pathmos insu-

la ephesum rediret. rogabat
etiam vicinas illustrare pri-
uicias. quo vel etiam fundaret
in quibus non erant locis. vel
in quibus erant sacerdotes
ac ministros instrueret secundum quod ei
de vnoquoque spiritus sanctus indi-
casset. Cum ergo venisset ad
quandam urbem haut longe positam
omnibus ecclesiasticis sollempniter
adimpletis. vidit iuuenem quem-
dam validum corpore et vultu ele-
gantem. sed et animis acriter ni-
mis. Respicientemque ad episcopum qui
nuper fuerat ordinatus. hunc in-
quit tibi summo studio comedo
sub testimonio christi et totius ec-
clesie. Tunc ille suscipiens iuue-
nem onem se adhibetur. sicut
incipiebat diligentiam pollicetur.
Sed iterum atque iterum eadem sepi-
us repetens iuuenem comedabat
attentius. et post hec ephesum re-
dijt. Tu vero presbiter in domum suam
ad adolescentem suscepit comeda-
tum. Et cum omni diligentia enutrit
amplectitur fouet. ad ultimum e-
tiam baptismi gratiam tradit.
Post hec iam velut confidens
gratie qua fuerat committitur paulo
indulgentius habere iuue-
nem cepit. Sed ille ubi in ma-
turalibertate potitus est. conti-
nue per equos quibus lux et
desidia cordi est. amare vitia
et corrupte vie incedere trami-
tem perdoceatur. Et primo quidem co-
muniore ille cerebrum decipitur.
inde nocturnis eius furtis soci-
um sibi participemque consistunt

post hec etiā ad maiora flagi-
cia ptrahūt. **T**ū intea sensu in-
uenis formabat et institueba-
ad scelera. et qui esset acer i-
mo sicut equus in frenis et va-
lidus duris moribus obfirma-
tus recti itineris lineā delinqs
rectore cōtēpto. rapido cursu
totus fert in p̄ceps. ita succedē-
tib9 sibi malis ut desperationē
quoq; a deo sibi prestite salutis
accipēt. **D**edignat' iā de p̄uis
scelerib9 cogitare. grandia q̄q;
molitur. et ex integro p̄ditioni
se tradens nulli inferior eē in
flagitijs patit'. **D**eniq; illos
ip̄os qui prius ingri criminū
fuerāt discipulos facit. et lat-
nū ex hys turmā quib9 ipse
dux et p̄nceps violent9 fesset
instituit et cū hys ōni crudeli-
tate grassatur. **V**erū tēpōe
elapso cū rei ita poposcisset.
utilitas inuitat' itez ad illam
urbem iohānes. **E**t cū cetera
quor9 grā venerat ordinass;
age m̄qt episcopo. depositū
rep̄senta qd tibi ego plane et
xp̄us cōmēdauit. et etiā teste
quā regis. **A**t ille obstupuit
p̄mo pecuniā putās a se r̄pos-
ci quā non acceperat. **S**ed
tursū considerabat nec posse
fallē iohāne. nec qd nō dedēt
querē. **H**erebat igit' stupens
quē iohānes herētē vidēs. in-
uenē m̄qt illū repeto abs te
et animā fr̄is. **T**ūc grauiter
suspirās senior et m̄lacrimas
resolutus. ille ait mortuus ē

Quō m̄qt uel quali morte.
Deo ait mortuus est. qā p̄s-
sim9 et flagitiosus euasit. et
ad ultimū iā latrocinū ag-
gressus est. **D**eniq; nūc mō-
tē quēdā cū multa latronū
manu occupauit. **Q**uibus
auditis. apl̄is vestē continuo
qua erat indutus scindit. et
cū ingenti gemitu ferēs ca-
put suū. bonū te m̄qt custodē
fr̄is n̄e dereliqui. **S**ed iam
nūc michi equus parēt' et dux
itineris. **E**t cōfestim ab ip̄a
etiā abscedēs concit9 p̄p̄ea-
bat. **C**ūq; puenisset ad locū
attinetur ab hys latronib9
qui custodias obseruabant.
Sed ille neq; effugē neq;
proxsus dedinare vsq; nites
ingenti t̄m voce. p̄clamabat
quia ad hoc ip̄m veni. addu-
cite michi p̄ncipē vr̄m. **Q**ui
cū veniret armat9. eming
agnito iohāne ap̄lo pudorē
actus in fugā vertit'. **I**lle
equo post eū emissō. confes-
tim insequit' fugientē. etiā
etatis oblitus simul et cla-
mās. **Q**uid fugis o fili p̄ez
tūū. **Q**id fugis inermē se-
nē. **M**iser noli timē habes
adhuc sp̄em vite. **E**go xp̄o
reddā rōnē pro te. certe et
mortē. p̄ te libent' excipiam
sicut et dñs excepit. p̄ nob.
et p̄ aīa tua dabo aīaz meā.
Sta t̄m et crede michi qā
xp̄us me misit. **A**t ille audi-
ens restitit ac vltū demisit

in terram. Post hec arma pie-
cit. tū deinde tremescis fle-
bat amarissime. Et acceden-
tis ad se senis genibus prostratus
gemitibus et ululatus
quibus poterat satisfaciens
et uberrimis lacrimarum suarum
fontibus iterum baptizabatur
occultas solā dexterā suam
Aplius vero insinuandi sac-
ramento se eiā saluatore ipe-
traturū veniā pollicēs similis
genibus eius prostratus atque
ipsarum dexterarum ex cuius cedis co-
stricta torquebat tamquam iam
per penitentiam purgatā de os-
culis ad ecclesiam reuocat. Et
indefinēter pro eo orōnes pro-
fundas et tū ipso pariter dures
crebra ieiunia indulgentiā
a deo quā ei pollicitus fuerat
expetebat. Sed et variis ser-
monū consolationibus velut
quibusdā p̄mittationibus ef-
feros et exterritos eiā animos
mitigabat. Nec prius abstitit
quā eū moribus emendatū ec-
clesie p̄ficeret. prebens per hoc
magna exempla vere peni-
tentie et dormienti in gē-
noue regnacionis atque sig-
nia quedā et trophea visibi-
lia in eo resurrectionis ostē-
dens. Hec a demetrio dicta
non solū ad sciām rectoris sed ad
utilitatē legentium p̄futura
hūc in nostris quo-
que libris teneant
locū. **Capitulū huius
libri octauū decimū**

Hec iā huius apli q̄ se-
cripta que in auctori-
tate habeant tū huius
pariter explicemur.
Est igitur p̄mo euāgelium nōis
ipsius qd̄ in omni orbe p̄sonuit.
Qd̄ autē post retea tria euā-
gelia quarto a veteribus statu-
tū est loco. hec est rō. Venerā-
biles et vere deo digni apli
xpi cū essent in omnibus purita-
te vite et animi virtutibus clari
nō magnipēdebāt sermonis
ornatū. quippe in quibus aiā e-
rat diuinis ornata virtutibus
simul et signorum grā. q̄ eis a dño
nro ihu xpo concessa fuerat cō-
fidentes. non in suis formis hūa-
ne sapie verbis sūmā p̄dicati-
oni dñice collocabāt. sed in osse-
tatione spūs et virtute p̄ quā
mirabilibus cōfirmatis et ver-
borum suorum scā fide vniuerso or-
bi regni celorum sciām tradiderūt
p̄videntes plures libros cōde-
eo qd̄ huiusmodi p̄dicationis
assertio nō argumēto hūani
sermonis sed astipulatione di-
uini virtutis indigeat. Deniq̄
paulus qui inter omnes aplos
eruditior etiā in verbis vide-
et in sensibus p̄potens nō apli-
us q̄ p̄uū eplarum suarum corpus
reliquit. Que utiq̄ in mēsa cō-
tinerent intra se atque innumera
sacramēta. utpote qui etiam
usq̄ ad tertium celū raptus que-
gerent inspexerāt. et in ipm
quoque deo dignū paradisu ad-
ductus audierāt. ibi ineffabilia

verba. et doctrinā quęcūq; illa
mibi est siue corporeus siue in
corporeus illius interī scilicet
discipulus effectus exceperat
Sed et reliqui dñi ac saluato
ris nr̄i discipuli nō solū ex illis
duodecim. sed et si qui ex hūc
num̄er. de scola tñ dñi ac salua
toris nr̄i s̄monē aliquē dimittus
inspirati memorie reliquerūt
breuē hūc et succinctū pōnia
esse voluerūt **I**git̄ ex ip̄is dis
cipulis dñi matheus tñ modo
et iohānes ad scribendū appu
lisse aūm tradunt. n̄titate qua
dam in hoc ip̄m puorati **S**t la
theus enī p̄mo hebreis p̄dica
uerat verū cū pararet trāsire
ad gentes. patria lingua sc̄ptu
rā composuit. et ea que p̄dica
uerat comprehendēs dereliquit
h̄is ad memoriā a quibz p̄ficis
cebatur ut gentibz p̄dicaret
Post hūc luce et marci sc̄ptura
euāgelica. sc̄dm eas causas q̄s
superius diximꝫ edit̄ **J**ohā
nē v̄o tradūt usq; ad vltimū
pene vite sue tēp̄is absq; illiꝫ
sc̄pture indit̄is euāgelii p̄di
casse **S**ed cū horz triū euāge
lior. etiā ad ip̄m notitia p̄ue
nisset. p̄basse quidē dicit̄ fidē
et veritatē dictor̄ **D**e esse tñ
vidit aliqua. et ea maxie que
p̄mo p̄dicationis sue tpe dñs
gesserat **C**ertū est enī qd̄ in
superioribz tribus euangelis
hec vident̄ sola cōtineri. q̄ in
eo gesta sūt āno quo iohānes
baptista vel inclusus est i car

tere vel punit̄ **D**eniq; si ob
serues statim in initis nar
rationis. postea quā refert
matheus de quadraginta die
rū ieiunio et de tēptatione
eius cōtinuo subicit dicens
Audiens autē quia iohānes
traditus est discessit de iudea
et venit in galileam. sed et
marcus filie **P**ostea inquit
q̄ traditus iohānes est. veit
ihesus in galileā. lucas uero
etiā p̄usq; incipiat aliqd̄ de
artibus referre ihu. dicit q̄
adierit herodes sup̄ oīa ma
la que gesserat et conclusit
iohānē in carcerē **N**ā inq̄
ab h̄is videbant̄ her̄ omīssā
rogatus dicit̄ iohānes aplis
ut ea que p̄terierāt priores
ante traditionē iohānis. sal
uatoris gesta conscribēt **E**t
ideo in euāgelio suo dicit̄. h̄
fecit mitiū signor̄ ih̄s **E**t
iterū in alio loco indit̄ dices
Nondū enī iohānes erat mis
sus in carcerē **E**x quibz con
stat qd̄ ea que aūq; iohānes
traderet̄ ab ihu fuerāt gesta
describit **E**t ideo si quis her̄
diligentiꝫ consideret euīdēt̄
inveniet nō sibi euāgelia dis
sonare sed alterius t̄pis ges
ta esse que scribit iohānes. al
terius vero q̄ ceteri vñ quia
nā. t̄uitatē sc̄dm carnem
saluatoris. uel ma
theus vel lucas d̄sc̄p
serant. retinuit her̄ io
hānes. et a theologia atq;

ab ipsa eius divinitate sumit
exordium. que per sine dubio
ipsi velut ex exordio per spiritum
sanctum reservata est. **H**ec etiam
de iohannis euangelio dictum sunt
De martiri vero euangelio suf-
ficienter supra comprehensum est
Lucas autem in initio euange-
lij sui causam cur scriberet indica-
vit. videlicet quoniam multi alij te-
mere presumpserant enarrare
res que sibi magis erant adli-
quidum compite. **V**olens ergo
nos abstrahere a ceterorum nar-
rationibus. fide facit per se con-
scripte veritati. certus quod eam
vel paulo exponere vel alijs
apostolis qui ab initio ipsi vide-
rant ac sibi tradiderant conse-
cutus sit. et hanc nobis per ipsum
euangelium tradat. hec a no-
bis etiam de lucia breviter dicta
sunt. **O**portunum vero et ple-
num in tempore inseritis hijs
que antiqui auctores scripta
reliquerunt ut sancta habe-
ant indicabimus. **J**ohannis
tamen extant preterea et epistle
de quibus prima neque ab anti-
quis unquam neque a posteris
dubitatum est. **D**e reliquis vero
duabus et de revelatione
eius etiam nunc ante presens sente-
ntia habetur. de quibus ut dixi
et a veteribus dubitatum. suis
in locis ipsorum vocibus appro-
babimus. **Cap. xix**
Tergo quoniam quidem
in hos devenimus
locos. donec novi

testamenti canonem designemus
primo omnino nobis euangeliorum
celestis quadriga iungatur. **H**is
actibus apostolorum copulentur. post
hos pauli epistle socientur. **C**on-
sequetur vero has prima io-
hannis epistola. similiter et petri prima.
Hec sunt de quibus nulla unquam
propterea extitit dubitatio. **xx.**

Sequenti loco iam sunt
illa de quibus a non
nullis dubitatum est.
Revelatio iohannis
de qua quid singuli veterum
senserint suis in locis ostende-
mus. et epistola iacobi sed et inde
petri quoque secunda et ite iohannis
secunda et tertia. siue huius ipsius
euangeliste siue alterius eius
cognominis ostendunt. **Cap. 21**

Ost hec etiam scriptu-
ra est que dicitur
actus apostoli pauli
sed et libellus qui
appellatur pastoris et reve-
lacio petri de quibus quod maxime
dubitatur fertur etiam barna-
be epistola et doctrina que dicitur
apostolorum. **Q**uidam autem hijs soci-
arunt etiam euangelium quod dicitur
secundum hebreos. quo precipue v-
tuntur illi hebrei qui christum sus-
cipere videntur sed in etiam ei
contradicitur. **Q**ue omnia tamen
a nobis necessario enuntiata sunt
ut absque ulla ambiguitate cla-
resceret que sint in veteri auc-
toritate. et que sint in quibus
vel contradictio aliqua vel
etiam cunctatio cum tamen a quod plurimis

et hys reperiantur soleat admit-

Capitulum xxii

Sed et de illis sciendum est que sub nomine apostolorum ab hereticis perferuntur velut petri et thome et matthe et ceterorum similiter apostolorum que appellantur euangelia. sed et andree et iohannis atque aliorum actus apostolorum quod nusquam pro suis in scripturis veterum eorum duntaxat que apostolis successerunt aliqua mentione eorum aut commemoratione habetur. In quibus et ipse stilus multum ab ecclesiastica consuetudine deservenditur esse diversus. sensus quoque ipse et omnia que in his inseruntur longe ab apostolica dissonant fide ex quo signum esse pravitatis heretice comprobantur. Unde inter illa quidem de quibus dubitari diximus collocanda sunt sed ut aliena penitus et a veritatis regula discrepantia appellenda. Verum ad historie ordinem redeamus **Capitulum xxiii**

Igitur symoni mago menander succedit. scriptum dyaboli non inferius primo et ipse samaritanes quippe in arte autem magiam solus repertus est. qui non modo equiparare sed et supponere pietatem possit magis. Maioribus quippe portentis efferebatur semetipsum salvatorem dicens. ad hominum salutem de celestibus et invisibilibus scilicet destinatum. asserens non aliter posse unumquemque angelos scilicet vivere nisi prius a

semet magice artis per ordinem susciperet disciplinam. et per baptismum a se datum immortalis et eternus effectus in hac vita perpetuus fieret. Que omnia ex libris hirenei volentibus scire per facile est. Sed et iustinus in his ipsis in quibus symonis fecerat mentionem etiam de hoc talia scribit dicens. Menander quendam samaritanum ex vico appellatum symonis discipulum stimulis demoratis incitatum velle anthiochia. et quod plurimos partem magicam decepsisse scimus. Qui hoc etiam suade potuit sectatoribus suis quod non essent morituri. Ex quibus et in hodiernum diem sunt aliqui ex illo eadem confitentes. quod est vere diaboli commentum. ut homines magi christianorum sibi nomen imponerent quo per hoc sanctum et venerabile religionis nostre misterium macularent. Qui tamen irridet et ecclesiastica dogmata vel de immortalitate anime vel de resurrectione mortuorum. Verum hi talibus freti auctoribus de spe salutis et vite penitus exciderunt. Sed et alios idem demon quod ab amore christi separare non poterat. alia nichilominus arte decepit. id est ebioneos qui interpretantur pauperes. De enim pauperes sunt et egeni in scientia glorie christi. Quamquam solum eum hominem putant. et per ipsam vitam ac virtutis virum iustum effectum. committunt etiam natiuitate ex viro et secula

parenti. **C**ustodiendā uō ren-
sent etiā legis obseruātiā.
nec sufficere ad salutē solā xpi
estimāt fidē. **Q**uidā tamen
ex ipis refugiūt hāc impietā-
tem. ut ex viro et seīa asserāt
eū natū. sed confitent de spū
sancto et maria uirgine. nec
thē eū semp fuisse deū et sapiāz
dei fatent. **C**orpalem uero le-
gis obseruantiā custodiūt. **A**-
postoli autē pauli epīlas omīs
pariter respuūt. et ipm apos-
tātā legis appellāt. **O**timē.
et enāgelio vno quodā qd scōz
hebreos appellāt. ceterā omīa
nichili dicūt. **S**abbata cū in
deis scdm legē nobiscū dñicā
diem sacratā. p resurrectione
dñi obseruāt. **U**nde cōpetēt
ebiones p paupertate intelligē-
tie appellati sūt. **I**nsidē quibz
etiā alterius hereseos obor-
tū pncipē therimthū accepi-
m. **D**e quo garyus cuius supe-
rius fecimz mentionē in dis-
putationū suarū dialogo ita
scribit. **S**ed et therimthū mgt
p reuelationes quasdā quas
velut a magno aplo consēptas
et p angelos eis reuelatas pu-
taret. talia qdā portenta nob
introducūt. **P**ost resurrectio-
nē terrenū dicit futurū esse
regnū xpi in iherlm. et hoīes
iterū in carne. iterū concupis-
centis et uicis subiectā con-
uersationē habituros. cōtra
fidē quoqz scripturaz quosdā
mille ānos designat. in qbus

multa quidē et alia corruptio-
nis opa et nuptiarū festiuita-
tes dicit futuras ad eos q libi-
dini sūt dediti decipiēdos. **E**t
et dyonisiū cū de iohānis re-
uelatione differēt et quedā
scdm ea que antiquit heretie
tradita fuerāt disputāet. mē-
tionē facit huius ipsius viri in
hīs uerbis. **T**hermētus mgt
a quo et thermitiana heresis
oborta est figmētis suis auc-
toritatē magni noīs acquirē
scdm scripturē huius prauā in-
telligentiā gestiebat. quippe
cuius her erat heresis ut affir-
maret tñenū futurū esse xpi
regnū. **E**t quia erat uentri et
gule. ac libidini deditus. ea fu-
tura decernebat. que sibi ppia
libido dictabat. ventre et eo-
rū que sub ventre sūt mēta-
menta cibus potibus nuptijs
fidicabat explenda. **E**t ut a-
liqd sacratius dicere uideret
legales aiebat festiuitates
rursū celebrādas. et hostias
carnales iterū iugulandas.
Heremēus uero etiā secre-
tiora ipsius heretici in pmo
opis sui libro publicauit que
inde distat si quis pleni9 scire
uult. **S**ed et alia heresis que
appellat nyrōlaytaz. p pau-
lū eo tempore tenuit. cui9 eti-
am in reuelatione iohānis
mēcio facta est. **I**sti nyrōlaū
vni ex illis qui cū stephano
ab aplis constituti sūt diacono-
nes. auctore se habere incta-

bant. **S**ed clemēs alexandri-
nus in trito libro stromatiū idē
varie contextū. hoc de eo scri-
bit. **P**ulchrā inquit valde hic
vxoꝛē habuit. **E**t post ascēsi-
ōē dñi et saluatoris nři cū in-
creparet ab aplis tāq̃ d' zelo
typie iūria. pductā in mediū
vxoꝛē suā. si quis eā vellent du-
cere pmissit. **E**x qua occasione
isti consequēs putauerūt. ut
scdm hoc factū uel dictū nyc-
olay unusquisq; carne sua ī qua
delectaret abuteret. et obtinē-
tes dictū uel factū simpliciter
et inocentē absq; vlla reuerētia
pmissuos nūr et illicitos cōcu-
bitus expetūt. hī qui sub illi
noīe sectam sibi pprie libidīs
assūpserūt. **S**truchi autē com-
pertū est nycolau nullā p̃sā
agnouisse mulierē p̃ter eā
quā in m̃rimoniū acceperat.
Cui etia liberi seie quidē usq;
ad vltimā senectutē casta vir-
ginitate diu arūt. filius atq;
ip̃e etia sanctitatē incorrupti
corpis custodiuit. **Q**ue cū ita
se habeant constat illud qd̃ in
mediū aploꝝ pro zelotypie
suspitione. pduxit vxoꝛē ex
contēptu vicij uel libidinis ges-
tū quo per her continētē se os-
tenderet eius rei quā nimie
putabat expetē. cōtēpnendā
magis q̃ expetendā carnis
edocens voluptatē. qm̃ quidē
nolebat ut op̃moz scdm salua-
toris p̃ceptū duobus dñis ser-
uire libidini et deo. **D**icūt at

etia mathiā ita docuisse nō
uersus carnē pugnādū et
in nullo p̃sūs voluptati eius
ac libidini concedendū. aīas
vero alendā sapie pastibus
et scie cibis in maius semp au-
gendā. her de illis heresibus
que tēporib; mēoratis a ve-
ritate declinātes cito extinc-
te sūt. retulisse sufficiat. **xxiii**

Clemēs sane hic et
voces annotauit
m̃ scribēs aduer-
sus eos qui nupri-
as spernūt. m̃ res etia her
dicit. **I**n et aplos improbat
Petrus ac philippus et vxo-
res habuerūt. et filias etia
uiris nuptū dederūt. **S**ed
et paulū nō tedet aplm̃ ī qdā
eplā sua mētionē uel saluta-
tionē facē comparis sue quā
se ideo negat circūducere ut
ad p̃dicationē euāgelij expe-
ditior fieret. **V**erū qm̃ de-
mentis fecim; mētionē ab-
surdū nō erit aliā quoq; ei
mēorabilē narrationē p̃fer-
re quā in septimo eiusdē op̃is
libro ita inseruit. **pg h addit**

Huīt inq̃ beatum
petrū cū vidisset
vxoꝛē suā duci ad
passionē gauisū
esse elrionis grā ac regressio-
nis ad ppriā domū et excla-
masse post eā ac pprio noīe
compellantē cū ducēt dixisse.
Coniuē memēto dñi. **T**lia
erant scōꝝ cōiugia. tā p̃fecta

fuit affectio beatorum **Capitulum 24**

Igitur quia de vita et exitu petri et pauli iam in superioribus explanauimus sed et tempus iohannis. quo vita excessit ex parte iam diximus. nunc etiam de loco quietis eius sancti fidem pollicentis ephesii episcopi edocere conueniens puto. Hic enim pollicentes victori episcopo vrbis rome scribentes. et ipsius et philippi apostoli ac filiarum eius pater meminit dicens. sicut iam superius inseruimus quod magna lumina in asye partibus dormierunt que resuscitabit dominus in nouissimo die aduentus sui cum venerit in gloria sua et regnet omnes sanctos suos. Dico autem de philippo inquit qui fuit unus ex apostolis qui dormiuit apud iherapolim. Sed et due eius filie mihi virgines conseruere. et alia eius filia spiritu sancto repleta permansit apud ephesum. Et iohannes ille qui supra petrus domini retribebat. qui fuit sacerdos domini pontificali petali gestans et martyr et doctor optimus apud ephesum dormiuit. Hec etiam de locis in quibus requiescunt in somno pacis adiectisse sufficiat. Sed et gaurus cuius ante metio sanctus est in dyalogo suo quem cum publico disputas scribit. de filiabus philippi simul et obitu ipsius consonis vocibus comemorat dicens. Post hec autem

apphetisse quatuor fuerunt philippi filie cuius sepulchrum extat apud iherapolim asye urbem una cum filiabus suis. de his autem et lucas in actibus apostolorum meminit. cum adhuc apud cesaream degeret dicit ergo ita. Venimus inquit cesaream et ingressi in domum philippi euangeliste qui erat ex septem masculis apud eum. Huic autem erant virgines filie quatuor apphetantes. His igitur a nobis de apostolorum temporibus uel excessibus prout potuimus ex scriptis veterum congregatis. sed et de scripturarum canone qui in auctoritate habeant libri aliqui penitus repudient. qui uero modum quodammodo ad instructionem solam ab ecclesiis non etiam ad indubitata auctoritate recepti sunt consequenter expositis tendamus ad rem **xxvi.**

Post nerone domitianus sub hoc tempore nunc tempora memorauimus per singulas ciuitates ex insolentia populi persecutionem in nos accepimus notam. Quo in tempore etiam symeon deophe filius quem secundum iherosolimam ordinatum episcopum supra edocuimus per martiriū carnis vinculis resolutus est. horum astipulator ipse ille est egisippus quem in pluribus iam produximus teste. Is ergo refert quod a quibusdam hereticis accusatus sit super

dictus vir tamq̃ xpian⁹. et multis supplicis afflictus p̃ multos dies. ita ut etiā iudex ip̃e cū amicis suis de eius patientia miraret̃. et ad vltimū iuberet simili eū quā dñs ptulit passione vitā finire. **S**ed et ipsa verba quib⁹ her p̃testatur. audire grātius puto. **H**ic ergo cū de hereticis diceret. **E**x hīs igitur ip̃is accusauerūt quidā symeonē cleophe filiū tamq̃ qui eēt ex gr̃ie dauid et xpianus. et ita martir effectus est cum esset annorū centū viginti sub traiano cesare apud arctū consularē. **A**ddit autē etiā hoc qd̃ accusatores ei⁹ cū in illis temporib⁹ perquirerent. si qui ex gr̃ie dauid et ex regia tribu descendēt comprehensi sūt mē ip̃os. **N**ō autem symeō vnus fuerit ex ip̃is auditorib⁹ dñi uellō genitas eius iudicio. vñ euāgelioꝝ fides. vbi etiā mater eius maria cleophe vxor refertur. **S**ed et alios quosdā idem scriptor refert p̃ter eos de quibus sup̃dixim⁹ nepotes iude vn⁹ ex fr̃ibus dñi. p̃ idem tēpus sup̃stites iuētos et domitiani t̃pib⁹ martires factos hoc modo scribēs. **V**eniūt igit⁹ hī et presunt om̃i eccl̃ie tamq̃ martires et p̃p̃inqui dñi. et reddita pace eccl̃ie p̃māserūt usq̃ ad tēpora traiani cesaris vsque

quo consobrino dñi symeon filius cleophe de quo sup̃dixim⁹ calūpniā pateret̃ ab heticis tamq̃ xpian⁹ consulari delatus. **C**ūq̃ multo t̃pe supplicis fuisset affectus martirio consumat⁹ est. om̃ib⁹ qui aderāt et ip̃o iudice mirantibus ut centū viginti annorū senex crucis simplicitū ptulisset. **C**apitulum xxviii. **O**st̃ her idē scriptor. **A**ddit etiā hoc qd̃ vsq̃ ad illa t̃pa ṽgo mūda et imaculata p̃mansit etiā corruptoribus veritatis et dñi verbi temeratorib⁹. aut nūq̃ om̃o extantib⁹. aut etiā si qui forte fuerāt in occultis et abditis hiatib⁹ sive delitescētib⁹. **V**t uero et ap̃loꝝ chorus et om̃is illa etas que dñō suscep̃rat viue vocis auditū de hac luce discessit. tū velut inuacuā domū false doctrine impius se error imersit. et tamq̃ vbi null⁹ iā dñi census defensor existeret. nudato ut ap̃it capite corripientes arma mēdāci oppugnare aplicā veritatem nitunt̃. **S**ed istud bellū in t̃m̃ sēp̃ gerebatur. p̃secutioni vero extrinsec⁹ pond⁹ virgebat etiā. et tā imense ceterue martirū cotidie iugulabant̃ ut plinius sc̃d̃s qui tūc presidatū administrabat multitudinē in t̃m̃ptorū p̃motus referret ad impera

42
torē qđ innumera milia hoi-
nū cotidie obtrūcarēt in q-
bus nichil oīno sceleris de-
phenderet admissū. a' aliqd
contrariū romāis legibus
gestū. solū qđ antelucanos
synos xpo ciudā canerēt deo
Adulteria vō uel retē hq
crimīa apud eos et illicita
haberi et penitē arceri. rete-
ra vō scdm leges eos agere
cōes. Atq tūc trāpāq resp-
ti sui auctoritate decernit.
ut xpiani nō quidē reqm-
si qui tamē inciderint pūniā-
tur. Per qđ ex parte aliqua
psecutiōis sedatū putabat
incendiū sed hys qui neqciā
suā aduersū nos exercē cu-
piebant. ledendi occasio nō
videbatur exempta. In idū
enī pls instigabat. interdū
etiā iudex occasionibz uteba-
tur et negabat quesitos quos
punire voluisset oblatos. h
tertullianq in apologetico
suo dicit. ex quo possūt instrui
pleniq scire cupiētes. **xxviii**

Igitur in urbe roma
tertius ab aplis de-
mens nouē annis
sacerdotio pfectq
euaristo dñi verbi tradidit
misteriū. In iherosolimis uo
symeone de quo superius dixi-
m9 defuncto. iustus quidā ex
hys qui de circūcisione ad fi-
dem xpi venerūt. epātū sus-
cepit. Quibz temporibz a-
pud asiam superat adhuc

et florebat ex aplōz discipu-
lis polycarpus smirneoz et
desie epūs. et papias filiter
apud iherapolim sacerdotiū

Sigerens **Cap. 29**
Edet in ira quo-
q tempora fame et
lebritate volgat9
ignacius apud antiochiam
post petrū scda successione e-
piscopatū sortit9. quē sermo
tradidit de syrie partibz ad
urbem romā transmissū. et p
martirio xpi ad bestias datū
Quiq cū per asiam sub cus-
todia nauigaret. singulas qđ
q digrediens ciuitates. ecclie
pls euangelicis cohortatio-
nibus edocebat in fide p siste-
re et obseruare se ab hereticoz
contagis qui tūc pmiū copio-
sius reperant pullulare. et ut
diligenti9 ac tenacius aplōz
traditionibz inherēt. quas
traditiones caute legm. et ne
quid apud posteros remanēt
incerti etiā scptas se asserit ē-
liquisse. Deniq cū smirnā ve-
nisset ubi erat polycarp9 scri-
bit inde vnā eplā ad ephē-
sios eozq pastore in qua me-
minit et onesim. Aliā quoq
scribit magnesiē ciuitati. que
sup menādriū iacet. in qua et
epi dāmei mēnonē facit. S
et ecclie que est dralis scribit
cui9 pncipē tūc esse polibiū
designauit. In ea vero quā
ad romanā etiā scribit.
deprecatur eos ne se tāq sup-

plicis suis partētes velint
spe martiri priuare. **E**t hys
post aliquāta vtitur verbis. **A**
syria inquit usque romā cū bes-
tis terra marique depugno. die
ac nocte rōnexus et colligat
dere leopardis militib9 dico
ad custodiam. datis. qui ex
bñfictis nr̄is seiuiores sūt. **S**
ego eoz nequitis magis eru-
dior. nec tamē in hoc iustifica-
tus sū. **O** salutare bestias q̄
michi pparant quādo veniet.
Quā emittent. **Q**uā eis frui
licebit carmib9 meis. **Q**uas
ego et opto acriores parari
et inuitabo ad deuorationē
mei. et desicabo ne forte ut
in nō nullis fererūt. timeāt
contingē corpus meū. quip-
mo et si cūctabunt. ego vim
faciā. ego me ingerā. **D**ate
quēso veniā. ego noui qd ex-
pediat michi. nūc incipio ēē
discipul9 xpi. fate scāt iūidia
vel hūani affectus. uel neq̄-
tie spiritalis. ut ih̄m xpm mē-
ar adipisci. ignes. cruces.
bestie. dispersiones ossiū. dis-
ceptionesq̄ mēbroz. ac toti-
us corpis pene. et oīa in me
vniū supplicia diaboli arte q̄
sita conflent. dū mō ih̄m mē-
ar adipisci. **H**ec et multa a-
lia hys filia ad diuersas eccl̄i-
as scribit. **S**ed et ad policar-
piū velut ad aplicū virū. da-
tis lr̄is anthiochenā ei et etiā
p̄cipue cōmendat. **A**d smir-
neos sane scribēs vtitur verb

quibusdā nescio vnde assumptis
quibus hec de saluatore p̄se-
quitur. **E**go autē post resurrexi-
onē quoq̄ in carne eū scio fu-
isse et credo. **F**lam et cū vēs-
set ad petrū ceterosq̄ ap̄t eis
Accredite et videte quia nō sū
demoniū in corporeū. **Q**ui
et contingentes eū crediderūt.
Sit autē et h̄reneus eius
martiriū et mentionē facit
sc̄ptoz eius p̄ hec verba. **S**i-
cut dixit inquit quidā ex nos-
tris qui pro martirio cristi-
dāpnatus est ad bestias. **F**ru-
mentū inquit ego sū dei. bes-
tiar9 dentib9 molor et subigo.
ut panis mūdus efficiar xpo.
Sed policarpi9 hoz memo-
riā facit in ep̄lā quā ad phi-
lipenses scribit p̄ hec verba.
Descor inq̄t vos om̄s obie-
operā dare. et meditari pa-
tentiā quā vidistis in igna-
tio et rufo et zoymō beatis
viris. p̄cipue autē in paulo
et ceteris apl̄is qui fuerūt
apud vos. scientes qd h̄j oīs
nō in vacuū sed p̄ fidem et
iusticiā cucurrerūt vsque
quo puenirēt ad locū sibi a
dn̄o pparatū. qm̄quidē passi-
onū xpi participes exite-
rūt. nec dilexerūt p̄ns sc̄lm̄
sed eū solū qui pro ip̄is et p̄
nobis mortuus est et resur-
rexit. **E**t post pauca subiūgt
Sc̄p̄sistis michi et vos et
ignatiū ut si quis vadit ad
partes syrie. deferat lr̄as

ad vos qđ faciā cū temp⁹ in-
uenero mittā vobis et igna-
ti ep̄las et alias si que sunt
que ad nos trāsmisse sūt. ex
quibus utilitatē maximā ca-
piatis. Continet enī de fide
et patientia instructionem
p̄fectā scđm dñi p̄ceptū. Hac
ten⁹ de ignatio. Post hunc
rexit eccliam ciuitatis anti-
othenē heras.

Capitulum 30

Liter eosdē sane flo-
ruit vir eque insig-
nis quadratus. qui
vna cū philippi fili-
abus in prophetica grā celeb-
rim⁹ fuisse perhibetur. S
et alij plurimi p̄ idem temp⁹
ap̄loz discipuli sup̄stitēs e-
rant qui ecclie fundamentis
que ab illis iacta fuerāt dig-
nissima desup̄ fidei edificia
construebant. augētes in oī-
bus p̄dicationē verbi dei et
salutaria semina regni relo-
tū p̄ onem terrā latius disse-
minātes. Deniq; nō nulli ex
hīs ardentiorē dīne phie
cupīditate succensī aīas suas
verbo dñi consecrabāt exple-
tes p̄fectionis salutare p̄-
ceptū. ut facultates suas p̄-
mo indigentib⁹ diuidētes
expediti ad p̄dicandū euā-
gelij fierēt. ut si quib⁹ forte
p̄uicis nomē fidei esset in-
cognitū p̄dicarēt. P̄ma q;
apud eos fundamēta euā-
gelij collocantes. atq; elcīs
quibusq; ex ip̄is officiū rēgē-

de ecclie quā fundauerāt comit-
tentes. ip̄i rursum ad alias gētes
aliasq; p̄uicias p̄perabāt et e-
uāgelistaz fungebant officio.
Quosq; siliter ut in exordio a-
p̄los dīnoz signoz comutabat
effect⁹. et sancti spūs grā. ita ut
videres vna allocutione inte-
gros simul p̄p̄los ad cultū dīne
religionis adduci. et p̄dicatū
verbis nō esse tardiorē audie-
tū fidem. Verū qm̄ impossi-
bile est nobis singulos enūare
qui post ap̄loz p̄imas successio-
nes in ecclis que p̄ orbē terre
sunt. vel p̄ncipes uel evange-
liste fuerint uel pastores. illos
tūmō cōmēorasse sufficiat q;
libris inserta ad nos vsq; fidei
et p̄dicationis monimēta ve-
nerūt ut clemētis et ignati.
ceterozq; quoz superi⁹ fecim⁹

Cmētionē. **xxxj.**
Clemēs tamē in ep̄la
quā corinthiis scri-
bit. memīt ep̄lē pau-
li ad hebreos et vtitur eius tes-
timonijs. Dñi constat qđ ap̄ls
tamq; hebreis mittendā pat̄o
eā sermone consēpserit. Et
ut quidā tradūt lucā euāgelis-
tam. alij autē hūc ip̄m clemē-
tem int̄pretatū esse. qđ et ma-
gis verū est. quia et stilus ip̄e
ep̄lē clemētis cū hac concordat
et sensus nimirū vtriusq; sc̄p-
ture plurimā similitudinē fert.
Dicit tamē esse et alia clemē-
tis ep̄la. cui⁹ nos noticiā non
accepim⁹. Sed et alia eius

opuscula nō mīma a nō illis
haberi p̄hibent^r velut petri
et appinionis disputatio. que
in vsu a veterib⁹ habita mī-
me repperim⁹. quia nec p̄uā
in eis nec incorrupta aplice
fidei regula p̄mansisse dep̄-
henditur. **Capitulu. xxxij**

Dap̄ne quoq³ ferūt^r
quīq³ libri qui at-
titulant^r verbor⁹
dñicor⁹ explana-
tio. **H**orū facit et h̄reneus
mētionē per hec verba. **H**
autē et papias iohānis audi-
tor polycarpi vō cō discipul⁹
et sodalis. vir vn⁹ ex antiq⁹
p̄testat^r in p̄mo libro suo quī
q³ enī volumīa consēp̄sit. **H**
quidē h̄reneus de papiā. **I**p̄e
vero de se ita indicat tāq³ q³
non ab aplis sed ab eor⁹ disci-
pulis suscepit fidem. p̄ hec
verba. **N**on pigebit autem
nos tibi oīa que quondā a
p̄bris didicim⁹ et bene reti-
nem⁹ retordantes exponē
tū m̄p̄tationib⁹ suis. et
ut se hor⁹ veritas habeat ex-
plicare. **N**ec enī multa dicē-
tibus sed vera tradentibus
auscultauim⁹. neq³ h̄ys qui
hōim p̄cepta sed qui dñi mā-
data memorabāt ab ip̄a v̄i-
tate suscepta. **N**ō si qñ adue-
nisset aliq³ ex h̄ys qui secuti
sunt aplos ab ip̄o sedulo ex-
piscabar. quid andreas quid
petrus dixerit. qd autē phi-
lipus vel thomas. quid v̄eo

iacobus vel iohānes aut qd
matheus vel alius quis ex
discipulis dñi. que aristion
vel iohānes p̄br. ceteriq³ dis-
cipuli dicebant. **N**ec enim
tantū michi libror⁹ l̄cōnes
p̄desse credebā. quātū v̄ue
votis p̄ntisq³ magistratū
Sed michi dignū videtur
intendē q³ scdō nomē iohis
enuāt. et eū quidē cui⁹ pri-
mo memit petro iacobo et
matheo ceterisq³ aplis soci-
at. que sine dubio ip̄m euā-
gelistā esse et aplm constat.
Aliū vero iohāne distinctiōe
quādā facta extra aplorū
nūm collocat. preferēs ei a-
ristionē quēdam et euident^r
eū p̄brm noīat. ut p̄ hec cō-
probetur verū esse illud qd
quidā asiani scribūt. qd duo
sint apud ephesū sepulchra
et utrūq³ iohis appelletur.
In quibus si diligentiq³ nitē-
dam⁹. fortasse scdus h̄c est
iohānes. si ille non credit^r
p̄m⁹ sub cui⁹ noīe reuelat^r
habetur. que appellat^r iohis.
Sed et ip̄e h̄c de quo nob⁹
sermo est papias. aplor⁹ se
verba ab h̄ys qui secuti eos
fuerāt aristione videlicet et
iohāne p̄brō asserit susce-
pisse. **U**nde et frequenter
noīatim in cōmētarijs suis
a iohāne et aristione tradi-
tū sibi a singulis quib⁹sq³
cōmemorat. **N**eminit sa-
ne idē ip̄e de quibusdā mi-

44
rabilibus in ope suo. que p̄te-
reunda m̄ime censeo. **Ph**
lippi enī euāgeliste filias
phetissas hec sibi tradidisse
designans. mortuū resurrex-
isse ip̄ibus suis dicit. **S**ed
et de iusto qui cognōiatus est
barsabas refert miraculū
ingens. quia venenū bibēit
et nichil ex hoc triste ptulit
p̄pter dñi fidem. **I**ustus autē
ip̄e est hic qui post saluatoris
ascensū a sanctis aplis cū
mathia ad ap̄latus sortē sta-
tutus est sicut in actibus a
postolorū cōmemorat. **D**i-
cit autē et alia plima a ma-
ioribus sibi tradita miracu-
la et nouas quasdā parabo-
las saluatoris et doctrinā
in cognita. magisq; fabulosā
mille ānos futuros post re-
surrexione quib; corpali-
ter regnū xp̄i in hac t̄ra futu-
rū sit. **S**ed ego puto eum
spiritalis et mysticas ap̄lo-
rū traditiones corpali-
ter et scdm litterā suscepisse. n̄
potuisse discernere ea que
illi in figuris velut latentibus
et p̄uiliis loquebantur
quia et reuera ex ip̄is que
consp̄xit opusculis exigui
sensus vir et min; capax
ostendit. **M**ultis tamē et
post ecclesiasticis viris huius
prebuit causas erroris aut
toritātē dogmatis tantū
ex vetustate tribuens. non
etiā ex rōne dictorū sicut

hireneo. et si quis alius eū
in hac p̄te visus est assequi.
Alia quoq; q̄ plima supra
memorati aristionis refert
tamq̄ ex verbis ei dñi tradi-
ta et iohānis p̄bri. **Q**ue si
quis vult plen; noscere. ip̄os
eius relegat libellos. **N**os
tamē illud assumem; ex h̄is
qd' de marco euangelista
h̄is protulit verbis. **E**tia
hoc inquit p̄bri narrabat qd'
marcus interpretes fuit pe-
tri. et quetūq; memineit ab
eo dicta conscripserit. nō tñ
per ordinē ea que a dño dīa
sūt vel facta digesserit. quia
non ip̄e auditor dñi fuit ul'
sectator. sed nouissime. ut dixi
petro adhesit ad vsū ac m̄iste-
riū predicandi. non ad con-
scribendos dñi sermones.
Itaq; nichil p̄cauit marcu
in eo qd' ita quedā scripsit q̄
si qui sparsim audita rector
dari videntur. et hoc solum
satis egit ne quid ex auditis
omitteret aut aliquid falsū
scriberet. **H**ec de marco scri-
bit papias sed et de matheo
ita refert. **M**atheus quidē
scripsit hebreo sermone. in-
pretatus est autē ea que sc̄p̄
sit vnusquisq; sicut potuit. **H**
etiā de matheo. **U**t it' sane
idem papias testimonijs ex
eplā iohānis p̄ma. et petri
siliter p̄ma simul et historiā
quādā subiūgit de muliere
adultera. que accusata est a

iudeis apud dñm. **H**abet autē
in euāgelio qđ dicit scđm hebre-
os scđpta ista pabola. **S**ed d hys
ista sufficiāt. **E**xplēcit ecclias-
tica historie liber tertius. **I**nci-
piūt capitula libri quarti. **3**

Qui sub imperio tray-
ani romanorū vela-
alexandrinorū epī fu-
erint. **7** **Q**ualia

sub eodē passi sūt iudei. **8** **Q**ui

sub adriano fidei defensione
scđpserint. **9** **Q**ui sub eodem

romanorū alexandrinorūq; fu-
erint sacerdotes. **10** **E**piscopi

iheosolimorū ab exordio vsq;
ad tempa mēorata. **11** **D**e

successione rōm et alexandri
pontificis. **12** **E**xidū noui

simū iudeorū tēpibus adriani.

13 **U**t marq; p̄m ex genti-
bus epūs iheosolimorū fuerit.

14 **E**t de hereticis eiusdē tēpis ul'
qui tūc eccliasici scđptores exti-

terint. **15** **E**pistola p̄ncipis
adriani q̄ persecutionē a xp̄i-

anis amoueret. **16** **U**t post a-

drianū anthoniū imp̄ator
extiterit. **17** **E**t qđ p̄mo imperiū

eius āno post thelesphorū ro-
manū pontificē v̄ginus i ep̄a-

tu successerit. **18** **E**t de hereticis
eiusdē tēpis. **19** **D**e successio-

nibus romanorū et alexandri-
norū pontificū. **20** **D**e ius-

tino catholico philosopho. **21**

Rescriptū cesaris anthoni-
ni ad asianos p̄ xp̄ianis qui

affligēbant. **22** **Q**ue d po-
liturpo discipulo ap̄lorū fert

23 **U**t politarpus sub se-
uero aliq; nōnulli sinuene

martiriū passi sūt. **24** **U**t

iustinq; philosophū xp̄i v̄bū
predicans martiriū meruit.

25 **D**e taciāno orato-
re. **26** **D**e martiribus

quos iustinq; in suis cōmēd-
rat libris. **27** **Q**ue iustini

scđpta ad nos vsq; p̄uenerit.

28 **Q**ui tūc epī romane
et alexandrie atq; anthio-

cheni ecclie prefuerūt. **29**

De hys qui mēoratis tēpi-
bus eccliasici scđptores emi-

cuerūt. **30** **E**t de hereticis ei-
dem tēpis. **31** **E**xplēcit capla

Incipit liber quartus. **Cap 1.**

No detio āno p̄m

cipatus trayani

cesaris cer-

do quē

paulo an

mēorau

inq; alexandrinorū gubnāe

plebem. diem obiit. **2** **P**ost q̄

quartū ab ap̄lis p̄m noīe

sacerdotū mibi nra suscep

3 **E**ndē tēpestate alexander

quoq; rome cū octauū ānū

euuaristus sacerdotalis ad-

mīstrationis impleffet. qñ

ta successione post petrū at

q; paulū plebis gubnacula

4 **F**ortitū ē. **Caplin 2.**

5 **Q**uidē saluato-
ris nrī institutio

eccliarūq; p̄fecta

crescabat indies. iudeorum por-
 ro funera densissimis cladi-
 bus exagitabantur. Itaque per
 quod predictus imperator annum
 octauum decimum principatus
 ingressus est. rursus iudeo-
 rum tumultus exarsit. quo magis
 non mox eius gentis ei occu-
 buit. Nam et alexandria et
 per egiptum et cyrenem tamquam
 atroci quodam seditiosoque spiritu
 exagitati primo simul roma-
 nentibusque vicinisque gentilibus
 inferre itamina. tum deinde
 paulatim seditione crescentes
 sequenti iam anno publicum et
 non minimum intulere romae
 tunc duci lupus eundem in partibus
 egipti. At sane primo prelio
 iudeos secuta victoria est.
 Sed gentiles qui ex acie
 fugerant irruentes alex-
 andriam iudeos si quos forte
 ibi repererant captos in-
 emere. Quorum auxilio desti-
 tuti reliqui qui apud cyrenem
 rebelles existerant. velut des-
 perantes ad agros egipti et
 castella vastanda vertuntur
 dux lucas. Aduersum hos impe-
 rator mittit cum exercitu mili-
 tum atque equitum. sed et navalium
 manu maritum turbonem. qui
 multis sane prius nec paruo
 tempore consuptis. multa
 milia iudeorum non modo apud cy-
 renem. sed et in egipto qui luce
 auxilium ferebant prosternunt ac
 percutiunt. Princeps vero romae
 etiam eos qui apud mesopota-

miam consistebant iudeos. ratum
 filia ausuros. lufio quieto pre-
 pit delere. prout funditus ac
 totam gentem penitus excidere.
 Tum ille direpta acie magnam
 eorum multitudinem sternit. Cumque
 facinoris gratia quietus in mine-
 rationis vice ab imperatore
 prout iudee indeptus est prout
 datum. Sed et hec etiam grecorum
 gentium historiographi per sin-
 gulas quoque etates eodem ordi-
 ne memorie tradiderunt. **Capitulum in**

Alexandro autem viginti
 annis minus sex me-
 sibus principatu per-
 functo. elyus adria-
 nus in sceptrum succedit. Huic
 quadratus oratione splendi-
 dissima appollogeticum librum per
 nostram religionem conscriptum. et va-
 lidissimam comminatum assertioni-
 bus obtulit. quoniam quidem maligni
 quidam homines sub eodem principi
 per nos nitebantur incescere.
 Qui liber hodie usque seruatur
 et apud nos et apud multos
 ex fratribus nostris. Ex quo vo-
 luntate iudicia magna cuiusdam
 viri et mentis ac fidei apostolice
 eius scilicet qui conscripsit col-
 liguntur. Idem igitur ipse sue an-
 tiquitatis specimen talibus exp-
 mit verbis. **N**ostri autem salua-
 toris inquit opera semper aderant
 viuam et veram. in hiis qui facta
 ti fuerant et in hiis qui a mor-
 tuis excitati sunt. **N**on enim visi-
 sunt tunc modo vel resurgere vel
 sanari. sed perpetuo ab hominibus

videbant. nō tñ saluatore p-
sente. sed et post discessū eius
multis tēpibus. ita ut aliquātū
qui ab eo uel curati uel resus-
citati sūt. etiā ad nrā usq tēpā
perdurarint. Et de hoc quidē
satis dcm̄ est. Sed et aristi-
des vir fidelis et pietate nrē
religionis imbutus. quadrato
silē volumē ad adrianū pro
fidei nrē rōne consp̄sit. cuius
etiā nūc sc̄pta seruant. *iii.*

Aurio autē eiusdē
p̄ncipatus anno
alexander ep̄us
orbis rome sacer-
dotiū simul et vitā finiuit.
decēnio expleto. Hinc subro-
gatus est sictus. Sed et alex-
andrie eodem tpe defūcto p̄-
mo duodecimo sui sacerdoti
anno. ep̄atū iustus arcepit.

Ihēo. Capitulum v.

Isolimis sane ep̄orū
tēpā successionesq nūl-
lis integrū monimē-
tis conscripta reperim. eo qd
valde ad breue tēpū mortis
celeritate p̄repti sacerdotio
singuli quiq̄ functi phibeāt
ita ut quantū ex veterū l̄cio-
ne rōperior. ad tēpora usq
p̄ncipis adrianū sub quo iudei
excidū passi sunt. trādūt quī
decim ep̄oz successiones esse
decursas. quos om̄s ap̄ūt he-
breos antique originis exti-
tisse et sc̄iam xpi fidelit̄ rece-
pisse. et ideo m̄ructanter ab
hīs qui poterāt de fidei mei-

to iudicare. sacerdotio q̄p
visos esse dignissimos. q̄ppe
cū oīs tūc eccl̄ia ex hebreis
fidelibus coateruata fina-
taq̄ videretur. incipienti-
bus ab aplis et p̄durātibz
nimirū usq̄ ad illud tēpus
excidij. quo iudei iterū defi-
cientes a romanis magnis
rursū prelio subiugati sūt.
Igitur quia per idē tēpus
assumere ep̄os ex circūcisio-
ne cessatū est. necessariū
videtur om̄s a p̄mo usq̄ ad
id tēpū enūare pariter
sacerdotes. **P**rimū ita-
q̄ iacobus qui dñi fr̄ est
habitus. post hūc symeō est
electus. Tercius iustus. ca-
theus quartus. deinde thobi-
as quintus. et bēiamin sextus.
ac septim⁹ iohānes. tū ma-
thias quē philippus excepit.
Cui decim⁹ seneca subroga-
tus est. iustus exinde et duo-
decim⁹ leui. Post hūc effiē.
et quart⁹ decim⁹ ioseph. ac
finis om̄i iudais. Isti sūt fere
om̄s qui ihēo solimis ep̄i ab
aplis ad illa usq̄ tēpora que
superius designauim⁹. ple-
bi illi ex circūcisione p̄fuerūt.

Rome *Caplin. vi.*
autē duodecimo
āno memorati
p̄ncipis. sexto du-
odecim⁹ annis eccl̄ie gubna-
tilis functo. thelesphor⁹
septim⁹ ab aplis subroga-
tur. Anno post quē et vno

inense alexandrine eccie
moderamen cymenes sex
ta successione suscepit. cu de
cessor eius vnderim annis
iplo profuisset **Caplin vii**

Utrū iudaicis mo
tibus ac factioni
bus rursus ad ma
iora pgressis. ru
phus iudee presidens arma
ta sibi sub imperatore decre
ta. insolentiam gentis ac
rimine compimebat. multa
milia passim viroz. feiax
puerorūq. conficiens. qz
tarras iure belli romano
venditabat imperio **I**pe
quo ista gerebant. ducebat
exercitū iudeoz. barchoca
bas quidā qd nomē signifi
cat stellā. ceterū vir crude
lis et scelestus **S**ed et vo
cabulo suo velut vilibz mā
cipijs persuadebat se ob
salutem eoz. sydus magnū
celitus esse delapsū. egris
mōelibus et longa obsuri
tate dāpnatis. ferre lucis
auxiliū **I**gitur cū maxie
belli huius fomēta crescerēt.
octauo decio āno pncipatū
eiusdē apud bechera oppi
dū preualidū iheosolimis
vicinū cū longior a romaīs
tenderetur obsidio. fame
ac siti pduelli b. intrinsecz
ad extremū intēptionis
adductis. postq dux ipe p
cipue meritis suo facinorē
pennas luit. oīs her natio iā

exilio ab omni regione finiti
ma iheosolimoz penit. acer
batur. tū sanctione dine le
gis. tū maxime constitutioi
bus et decretis adriani. ita
ut ne de celsiore quidē pro
spectu eming eis saltē pat
nū solū. p. fanis obtutibus
liceret inspicere **A**ristopelle
us historiographus ista. pse
quitur **I**ta factū est ut ciui
tas post interitū iudaice gē
tis incolis mox in eā peregr
ne nationis confluentibus
pmutatis ciuibz. etiā ipsa
helya appellaret. ex cogno
mēto imperatoris hely a
driani. et ut in romanorū
ius conūsa ritū parit mūta
ret ac nomē **Capitulū vii**

Citur ex gentibus
ut inibi cepit eccia
congregari. p. mus
post epōs ex circū
cisione sacerdotū ciuitatis
illius accepit marcz **C**ūq
iam resurgentibz in modū
clarissimoz syderū ecclis v
biz terraz. vigente etiam
p. one genz hoīm fide. q. cūcti
parit in saluatore ac dñm
nr̄m ih̄m xp̄m integre et cō
stantē crediderant. illius toti
us bonitatis emulus demō.
utpote veritatis inimic⁹ et
salutis huāne hostis ppetu⁹.
oīa molimīa aduersus dei
ecciaz versans. qui p. us eā
externis psecutionibus et
hostibus oppugnaueat. nūc

malignis quibusdā viris et
deceptoribus repertis intes-
tino bello eam quatere nitit̃.
scilicet ut fraudulentī falla-
cesq; hoīes nr̃e religionis si-
mulatos tantū noīe induci.
fidelīū quidē si quos forte p-
suasionis sue fraude decipe-
rent. pessidarent. ignoran-
tes ṽeo fidei nr̃e misterīū. p-
uersis et feralib; suis uel ges-
tis uel assertionib; impeditos.
a desiderio vere fidei et salu-
tis longius submouerēt. Igi-
huāni gñis deceptor atiquus
post menandriū quē retuli-
m; symonis successorē. uelut
quādā bestiam bmo ore sibi-
lante. bmisq; linguis diaboli-
ca venena vibrantē. saturni-
nū quēdam antiochie geitū.
et basilidē alexandrie ortū
pduxit. quoz vterq; suis in r̃-
gionibus officinas impie ac
deo moise condidit discipline.
Et quidē in omib; pene sat-
ninū eandēq; menandriū cō-
mētātū esse sīgt h̃reneus.
Basiliden vero p̃textu mis-
tite doctrine in īmensū tetē-
disse mētis impie cogitatum.
dū p̃digiosa fabular; signēta
sibimet complacerēt. **S**ed e-
contra multi admodū eccl̃as-
tici viri pro veritate fortiter
stare. ac sc̃ptis quoq; et asser-
tionib; vera rōne subnixis.
p̃ aplica et eccl̃astica traditiōe
certare. ut ex monimētis lib-
rū etiā posteis ad cauēda hē-

ticoz venena minime et
subsidiū preberet. **E**t quib;
p̃uenit ad nos liber celebri-
mi sc̃ptoris. id t̃pis agrippe
castoris. confutationē basili-
dis validissimā continēs. p-
quē versutia et calliditas vi-
ri ad decipiendū nimis apta
detegit. **D**eniq; cū publica-
ret eius archana dixit eū
de euāgelio quatuor et vigi-
ti cōmentarios condidisse.
et ap̃has vero sibimet nūcu-
passe quosdā barrabā et bar-
chon aliosq; qui nūq; exite-
runt quos ip̃e tamē constitu-
erit sibi. ac barbaris vocabu-
lis ut esset appellatio ip̃a ter-
ribilis nūcuparit. **D**ocere
etiā eū refert imolata absq;
villo resp̃cū consc̃ie degusta-
da. et sine scrupulo atq; idif-
ferent̃ fidē negandā p̃secu-
tionis t̃pibus. sectatoresq;
suos ad morē pitagoricū do-
cuit quīquēnio silere. **A**ddit
alia quoq; nō pauca. quibus
secte hui; errorē penitus a
se deprehēsu et confutatū
esse declarat. **S**ed et h̃re-
neus scrib̃ coenū t̃pe et mo-
ribus memoratoz fuisse car-
pocratē quēdā sup̃stitionis
alterius quignostici appel-
lant̃ auctorē vocabulo ab-
sc̃ia conficto. qui sane presti-
gias symonis magi. non ut
ille clam sed publice ac pa-
lam tradebat. et velut pro-
fūmis atq; optimis studiis

laudem confessam de nephariis
artibus ac deceptis audito-
ribus requirebat. et magi-
cas tenebras in luce publica
perorabat. **D**e amatoribus
duntaxat somniisq; imensis
ac demonibus phedris alijsq;
silibus fraudibus. qui de his
consequeretur doceri oportere
omnem hominem deternebat. qui
ad perfectionem sui misterii ul-
tius potius sceleris ruperet pue-
nire. asserens non aliter unum
quemque effugere posse huius
mundi principes vel declina-
re. nisi per huiusmodi facino-
ra sua cuius nepharia debi-
ta soluerent. **H**is igitur ille
totius boni emulorum utresque sue
malignitatis ministris. tam eos
qui post fidem ab his decipie-
bantur rapiebat ad tenebras
sempiternas. quam illos qui nec-
dum crediderant tamquam her-
eset nostre religionis infami-
a submouebat a fide. dum ob-
execrabilem horum hominum vi-
tam. ipsarum christianorum profes-
sionem audiens. quisque vitaret
Nec aliud de his suspitio de
nobis tamquam vere impiis et in-
cestis fuerat exorta. qua as-
seretur illicitis plebem nostram
stupris et promiscue habitis
in matribus et sororibus pol-
lui atque execrandis infanti-
cidij dapibus fuisse. **S**ed
non in longum duravit infamia
ubi seipsa cepit se veritas a-
perire. **Q**uoniam et claris

ac splendidius illucescente
vita nostrorum extinguebat. con-
tinuo superstitiosi caligo figme-
ti. et singulis quibusque sectis
que aduersum veritatem exor-
te fuerant euanescentibus.
vel in multifidas ac multiformes
species diffluentibus perficie-
bat. et extollebat. in dies so-
lus vere et catholice splendor.
nulla temporum varietate furcatus
quia castimonia sui ac purita-
te et diuine conuersationis gloria
per omne hominum genus sapientia et doc-
trina. fide et actibus veritas
refulgebat. **E**tenim ipso confes-
sum tempore quo reperat ob-
probrium huius flamma restincta
est. **R**omansit autem apud sin-
gulorum mentes veritas. que
suis semper viribus nitens con-
vincit et arguit falsitatem.
nec passa est adulterino ma-
ledictorum furo ecclesie castitatem
pudicitiamque lacerari. in tantum
ut ex illo ad nostra usque tempora nulla
tam seue mentis extiterit. quam
honestate et castimonia ple-
bis nostre ore sacrilego continu-
atis macularet obprobriis
Sed et ad romanos et gre-
cos et scythas et barbaros et
ad ipsas pene in ultimis orbis
partibus reconditas nationes.
in tantum suavis odor de ecclesie
gestis. et diuinum quiddam respi-
rans sancte conuersationis au-
ra puenit. in tantum ad aures
hominum ac mentes felix christiano-
rum fama puerita est. ut omne

hominum genus legibus et superstitionibus patris derelictis ad fidem se converteret christi. omnesque barbaries gemina feritate deposita ad iesum christum concurreret. et disceret ab eo quia mitis est et humilis corde. **E**xiterunt preterea per divina gratiam viri eatepestate eruditissimi. qui probabiliter et sufficienter obscuras hereticorum commenta convincerent et quid vera fides in ecclesia catholica castitatis haberet ostenderent. **I**n quibus egesippus celeberrimus habebatur. qui integerrimam traditionem apostolice predicationis simplici sermone conscriptam in quibusque libris memorie tradidit. ubi et de suis ipsius temporibus aliquanta commemorat. et de quibusdam qui simulachra collocaverant etiam quedam scribit. **I**n quibus inquit templa primo potius sepulchra fecerunt. sicut etiam nunc videmus. **E**x quibus unus est antinous servus adriani cesaris. cui agones annui celebrantur qui antinovi appellantur nostris adhuc temporibus instituti. **N**am et civitatem condidit eius nomine antinovi. et templum ei et sacerdotes instituit araphas. **S**ed et iustinus fidelissimus magister philosophie sectator. et in grecorum disciplinis eruditissimus scribens ad antoninum apollogeticum pro nostra religione librum. horum meminit ita dicens. **N**on michi videtur absurdum meminisse in his etiam

de antinoo quod nunc gestum est quem omnis timore principis qui deum colere ceperunt. cum bene nouerint. quis qualisve paulo ante fuerit. et unus genus duxerit. **I**dem quoque ipse etiam iudaici belli quod tunc gerebatur memoriam faciens talia quedam refert. **E**tenim in hoc quod nunc geritur bello iudaico barchinabas princeps iudaice factionis christianos solos nisi negarent christum tamquam blasphemos ad supplicium rapi iubebat. **I**n quibus libris etiam de conversione sua quam habuit a gentili philosophia ad vere religionis fidem. quod non absque probabili ratione et examinato iudicio adhuc conuersus sit. hoc modo scribit. **N**am et ego ipse magister sectis platonis institutus audies infamari christianos et vides eos impavidos ad suscipiendam mortem atque omnem supplicium tolerandum. considerabam quod impossibile esset in malicia eos et in libidine conuersari. **N**os enim aliquando voluptuosus et luxuriose deditus. et qui humanis carnibus vesci delicias putet. mortem libenter amplectitur. **Q**uo scilicet ipsa confestim careat. pro qua infamari voluit voluptate. **Q**uoniam vi uere perpetuo siliret. et late iudicia in hoc magis operanda daret. ne dum semetipsum statu te arripesce morti studeret.

offerre. Sed et idem ipse vir
scribit ad adrianum principem
susceptis a sereno gramua
no clarissimo viro preside lit
teris. in quibus de christianis p
cunctabatur. respicisse quod non
esset iustum christianos nullius
crimis reos absque iudicibus legi
busque puniri. si et exemplum
epistolae ipsius subicit continetis
hunc modum. **Exemplum epistolae**
imperatoris adrianum ad mi
nistrum fundianum pro consule

Aspe Caplin vmi
Crepi litteras ad me
scriptas a decesso
retio sereno gra
muano clarissimo viro. et
non placeret michi relationem
silentio pretere. ne et innox
perturbent et calumpniatoribus
latrocinandi tribuat occasio
Itaque si euident. puiciales
huius petitioni siue ad eum va
lent aduersus christianos. ut
pro tribunali eos in aliquo
arguant. hoc eis exequi non
prohibeo. scribis autem in hoc
solis et acclamationibus eis
vbi non permitto. Etenim multo
equius est si quis volet accu
sare. te cognoscere de obier
tis. Si quis igitur accusat
et probat aduersus leges quod
agere memoratos homines.
pro merito peccatorum etiam suppli
cia statues. Illud me her
cule magnopere curabis. ut
si quis calumpnie gratia quicquam
horum postulare et reum. hunc

pro sua nequitia supplicis se
uerioribus vindices. **Capitulum x**

Utrum adrianus post
hec vicesimo et pri
mo principatus sui
anno diem obiit. et
antoninus cognomento pius
romani suscepit imperium.
Huius primo anno thelesphorus
anus vnderum sacerdotio in
urbe roma administrato vita
discessit. et virginis episcopus for
tem romane suscepit ecclesie
Verumptamen hyreneus refert
thelesphorum martiris vitam
fuisse. simul indicans virginis e
piscopi temporibus valentinum
auctorem valentiniane heresis
existisse. et serdonem quendam
erroris illius principem quem
postea martion secutus est.
eosque vno tempore rome sed diuer
sis impietatibus seruasse. Scri
bit autem ita. Nam valentinus
venit roma sub virginis. inba
luit autem temporibus prius. et ad
amicetum usque diuinit. Cetero
vero qui ante martionem fuit
et ipse sub virginis qui erat in ur
be roma ab apostolo nouus episcopus
venit. qui tamen aliqua quidem
quasi penitens et errorem con
fitens excusabat. aliquando rursum
occulte interdum etiam publice
impietatem docebat. in quo
conuictus a ceteris fraternitatis ar
retur. Hec autem dixit hyrene
us in tertio aduersus hereses
libro. In primo autem michi illomi
nus libro de serdone hereditat

Credo vero a sectatoribus symo-
nis impietatis sue occasionibus
superis roma venit sub ymno.
ibiq; docuit qd hns qui a lege
et prophetis pdicatus est de q. nō
esset ipse pater dñi nr̄i ih̄u xp̄i
quia ille quidē notus esset. hic
autē ignotus est. et ille iustus.
hic autē bonus. Cui succedens
martion pontifex absq; reuerē-
tia vlla blasphemās auerit docto-
ris infamā. Idem quoq; ipse
hyreneus imēsū p̄fundū valē-
tini erroris de materia et rete-
ris validissime roarguit. et ser-
pentis in modū rectis semetip̄;
latebris obtegentē in luce pro-
trahit ac denudat. Hns adu-
git et de marco quodā quē dicit
magis artib; imbutū ap̄ime
emittisse. de cui; p̄phans su-
perstitionib; et arthans nō
tam sacris q̄ sacrilegis et mis-
ticis miseris ita scribit. Etenī
quidā eorū thalamū construūt
et nephariū quoddā initiādi
celebrant genus tamq̄ sette-
tis quibusdā carmibus ac v̄bis
non tam sacris q̄ execrabilib;
eū qui introducit. consecrātes
sp̄ales nuptias ap̄ūt esse qd fa-
ciūt instar videlicet signarū
cōiugationū. Adducētes v̄cō
eos ad aquā et baptizātes. hec
super eos p̄ferūt verba. In no-
mīe ap̄ūt ignoti p̄ris om̄. et
in veritate nr̄e om̄. et in eo q̄
descendit in ih̄m. Alij v̄cō heb-
ita lingua ad pauorē audiētū
sup̄ eos quos initiāt terribilis

obloquit̄. Hec de sectatorib;
marci hyreneus scribit. xi.

Quarto autē sui e-
piscopatus anno
cū derelisset ym̄
romane eccl̄ie sacer-

dotū pius suscepit. Apud a-
lexandriā vero marcy. et iode-
cimo ep̄atus sui āno eum eni-
de defuncto. Qui marcy cū
derē ānis sacerdotū mīstras
set. celadioni post obitū suū
eccl̄ie gubernacula dereliquit.

Diuis vero in vrbe roma quī-
decim ānis in sacerdotio ex-
pletis. anicheto post se tradi-
dit sedem. Cui; ip̄ib; egesip-
pius refert semetip̄m romā
venisse. et p̄mansisse mibi v̄s
q̄ ad eleutheri. qui post ani-
thetū subrogat; est ep̄atū. 12

Quibus tēporib; su-
florēbat iustinus
in h̄itu p̄h̄i dñi p̄
dicans verbū. et

fidei nr̄e narrationē tā sc̄ptis
volumibus q̄ viue vocis asser-
tione defendens. Qui et ad-
uersus martionē scribēs cō-
mēorat de eo qd adhuc sup̄es-
set eo tpe quo scribebat. De-
niq; ita ait. Martion v̄cō qdā
pontifex qui hodieq; sup̄es-
doret hoīes aliū esse deū. ma-
iorem conditore deo. Hec ille
hoībus ingerens. et demonib;
adiutoribus vtens. multis
blasphemare p̄suasit. ut nega-
rent creatorē om̄ deū. ip̄m
esse prēm xp̄i. sed esse aliū qdā

qui quasi maior hoc esset Et
tamen omnes sectatores eius xpi
ani appellantur. ita nimirum sic
omnes cum vocabulo cum diuerse
sint secte. philum nuncupantur. Sed
et post pauca nichilominus
dicitur. Est autem et nobis liber
aduersus omnes hereses composi-
tus quem si vultis decurrere dabi-
mus. **H**ic autem ipse iustinus scribit
etiam contra paganos volu-
me insignis. Sed et alios libris
per nostra religione in quibus ad a-
thominum principem qui cognovi-
nat prius sermonem dirigit scri-
bens et ad senatum. In urbe e-
tenim roma maxime consistebat.
Denique in uno ex his libris
etiam de semetipso volens quis
vel unde esset ostendere hoc modo
scribit. Imperatori helio ad-
amo anthomio pio cesari au-
gusto et verissimo filio philo-
sopho. et lucio philo cesaris pio
filio filio ac pio adoptiuo ama-
tori sapientie et sacro senatum ac-
que omni populo romano puicis
ex omni hominum genere congregatis
et in iusto odio laborantibus
ac non digna patientibus. iusti-
nus prisci filius bachiadis ex
urbe neapoli palestine. vni-
pro omnibus hoc deferro postu-
latum. Sed et interpellatus
idem imperator in aspa ab his
qui vario iniuriarum genere afflige-
bant. tale rescriptum ad vniuersos
aspe populos promulgauit. **R**escrip-
tum anthomio cesari. per christia-
nus qui affligebant. Cap. xiii

Imperator cesar mar-
cus aurelius antho-
nius augustus arme-
nius pontifex maxi-
mus tribunicie potestatis quide-
tres consul tertio. vniuersis sil-
plebibus aspe salutem. Ego qui
dem non ambigo etiam ipse
dixisse curare esse. ne quis noxius
lateat. Multo enim magis ip-
sis conuenit punire eos qui
sibi immolare nolunt quam vobis.
Sed vos confirmatis eorum
quos persequimur sententiam quam
de vobis habent dicentes vos
impios et sine deo esse. vni et
optabilius habet animas ponere
per deo suo et mortem libenter am-
plecti quam vobis talibus acqui-
escere. et in vestra religione in-
ira consensere. De mo-
tibus autem terre qui uel facti sunt uel
etiam nunc sunt. absurdum non
erit merore vestrum iusta com-
mitione solari. quoniam quidem compe-
ri quod in huiusmodi rebus ad
illoz inuidiam cunctis casus trans-
fertis. in quo illi quidem maiorem
fiduciam accipiunt apud deum.
vos autem in omni tempore quo d'hi-
bus ignoratis. ceteros quidem
deos negligitis. cultum vero
immortalis dei quem christiani co-
lunt expellitis et deturba-
tis. usque ad mortem cultores
illius obseruantie persequen-
tes. Super quibus plurimi
ex puicis iudices etiam vene-
rabili patris nostri strapperat. quibus
rescriptum est ab eo ut nihil

omino molestie huiusmodi ho-
nibus ignarent. nisi forte ar-
guerent aliqd aduersu rōni
regni statū moliri. **S**ed et
michi pī de hīs q̄ plurimi i-
tulerūt. Quibus ego p̄nā
secutus sententiā pari mo-
deratione respici. qd̄ si quis
p̄sistit huiusmodi hōibz absq̄
ullo timore mouere negotia
ille qui delatus p̄ noīe fuit.
absoluat. etiā si probet id
esse qd̄ ei obicit xpianus. is
autē qui crimē obtendit. re-
pene eius quā obicit exis-
tat. **P**osita ephesi publice
in cōuentu aspe. **H**ec ita ges-
ta esse testatur. etiā mileto
epūs ecclie sardensis. in eoli-
bro quē ad imperatōrē vez-
p̄ fide nra ac religione cōsp-
sit. **De sancto polycarpo. 11.**
Oda tempestate
etiā auiteto rōne
ecclie presidente.
polycarpū romā
venisse atq̄ habuisse sermo-
nē cū ipō auiteto de pasche
die. hireneus refert. **S**ed
et alia quedā de eodem poli-
carpo scribit. que michi dig-
nū videtur corpi huius nre
narrationis inserē. **T**ertio
igitur aduersus hereses lib.
hec de eo cōmēorat hireneus.
Polycarpus inquit qui nō
solū ab aplis eruditus ē neq̄
solū cōuersatus est cū hīs q̄
deū viderant. sed ab ipis a-
postolis ordinatus est smirne-

orū ecclie epūs. quē nos q̄q̄
in p̄ma etate nra vidim. **Q**ui
etenim p̄mansit in vita et lōge-
ua etate p̄durās. nobilis viue-
do sed et nobilior moriēdo ex-
titit. quippe qui vitā martirio
t̄minauit. **D**ocebat autē se
ea que ab aplis ip̄e didicerat.
et her ecclie tradebat que sola
vere docenda sūt. **Q**uorū
testes sūt omēs ecclie que in
aspa constitute sūt. et hī qui
p̄ idem tempus etiā nūc in po-
licarpi successione perdurāt.
Multo autē verior et fide-
dignior hīc auctor ecclie est
et veritatis testis. q̄ valēti-
nus et marcion et ceteri p̄-
uerse mentis hoīes. **Q**ui e-
tiam sub auiteto romā pre-
it. et multos ex supradictis
hereticis ad eccliam dei con-
uertit. hanc solam p̄dicans
tenendam esse veritatē quā
ip̄e sciret se ab aplis suscepisse.
quā et tradebat ecclie. **E**t
sūt etiā nūc adhuc qui audi-
erunt ab ipō qd̄ iohānes dis-
cipulus dñi cū apud ephesi
balnea lauandi grā fuisset
ingressus. et vidisset ibi che-
rīntū. exiisset continuo et
discessisset non lotus dicens.
Fugiamus hinc ne et balnee
ip̄e corrumpant. in quibus che-
rīntus lauat veritatis ūmi-
cus. **I**dem etiā polycarpus
marcioni aliquā cū occurrisset
dicens sibi. agnosce nos.
respondit. **A**gnosco agnosco

primogenitū sathane. Tanta
tūc apli atq; eoz discipuli in
religione cautela utebantur:
ut ne verbi quidē cōsonē cū
aliquo eoz qui a veritate de-
uauerant habē paterent:
sicut et paulus dicit. Hēticū
hōiem post vnā et alterā cor-
reptionē deuota: sciens quia
puer sus est hui; et peccat
cū sit a semetipso dāpnatus.
Extat et eplā polycarpi ad
philippenses sc̃pta per valida:
ex qua formā fidei eius ac
p̃dicationis. si quis forte salu-
tis sue sollicitudinē gerit ca-
pere potest. Hattenus h̃re-
neus Polycarpus vero ī ipā
eplā quā ad philippēsas scrip-
serat vtrū testimoniū d' p̃ma

Seplā petri. **Cap. xv**
Ed enī anthonino
qui pius cognōia-
tus est. vicesimo
et sc̃do anno principatus ex-
atto. mart̃. aurelius verus
et anthonin; filius eius cū lu-
cio fr̃e succedūt. Quo ī tēpōe
polycarpus maximis p̃secuti-
onibus a syam quatientibus:
vitā martirio finiuit. De quo
plane n̄cariū duxi mēorie
trādere. maxie cū sc̃pta extet
eplā ex p̃sona ec̃cie smirneo-
rū ad ponti ec̃cias data: q̃ de
martirij eius beato fine d̃sig-
nat. Cui; ex eplā
ī fin sc̃ptū ē. **Ex. m**
Ec̃lesia dei que ē
apud smirnā. ec̃cie

dei constitute apud philemo-
niū. et om̃ibus que vbiq; sunt
sanctis ec̃cis catholicis. m̃ia
et pax et caritas dei patris
et dñi nr̃i ihesu xpi multipli-
cetur. **S**c̃p̃sim; vobis fr̃atres
de martiribus et de beato po-
licarpo. qui velut signacu-
lo quodā martirij sui finē
p̃secutionib; posuit. Et
paulo post describentes
etiā ceteroz martirū agones:
talīa quedā scribūt. Deterre
etenī volentes inspectantē
iplū. nūc flagris vsq; ad inte-
riora viscerū martires lani-
abant. ita ut abdita corporis.
et que natura in archanis lo-
cauerat nudarent. nūc autē
marinas coeleas que conchilia
vocant. et acuta queq; frag-
mēta in dorso sup̃matis mar-
tibus substernebant. In q̃
bus dñe martirij gen; et pe-
ne spēm consumētes. ad vlti-
mū deuorandos eos bestis ex-
ponebāt. **S**ed ī h̃is p̃cipue
designatur vir fortissim; efflo-
ruisse germanic; noīe: qui p̃
grām dñe virtutis metū cor-
poris fragilitatis exclusit.
Volente nāq; p̃consule per-
suasionibus aggredi virū. et
obicere ei p̃me etatis florem.
debere eū suimetipius misēra-
tione capere. ille nichil mo-
tus sponte dicit. p̃paratā sibi
bestiā prouocasse. veluti tar-
dantes increpās penas. et ī-
ique hui; vite vltro velocem

expetisse discessu. Veru cu
ex huius tam insigni morte stu-
porem cepisset astantis populi
multitudo. et totius xpiano-
ru gentis mirari virtute de
contempnenda morte cepisset.
conclamant omnes. **Tolle ipios**
poliarpus requirat. Sed
cu acclamatione gra- uis
perturbatio fieret. cornu tu
quedam natione frigē-
nup de suis regionibus adue-
tante accidit pmo quide bes-
tias ceteraq tormeta sponte
latessere. dehinc fractis ani-
mis cadere. ad ultimū etia
salute seignitia pdere. **Que**
res eu ad martiriū. prattia
potius et temeritate q deno-
tione profuuisse declarant.
Ipe namq se iudici ingesse-
rat. **Dictus itaq exemplū**
euidens omibus dedit. cauti-
us in rebus talibus et tū spec-
tus agendū. quia nō temei-
tas sed fides et modestia co-
ronat. Sed de hys quidem
talibus gesta sūt. **Insignis aut**
vir poliarpus pmo quide
cū audiret vulgus excitatū
in se acclamationib9. in nullo
penitus motus est. sed man-
sit ipaudus. tranquillū nāq
erat moribus et serenū as-
pectu. **Qui cū in eadē ciuita-**
te vellet intritus pmanere.
acquiescens tamē de panti-
b9 se familiarib9 suis. ad a-
grū quēdam ciuitati. p pmiū
secedit. atq ibi cū paucis die

noctiq nichil aliud q in o-
rationib9 pmanet. p pace
etia9 quēb9 sūt supplicās
deo qd ei facē in omi vita sua
moris pietati fuit. **Sed is**
in orōne positus ante tridu-
ū qm conprehenderet visio-
nē uidit per noctē. cernit al-
capitis sui flāmis esse cōsup-
tū. **Cūq euigilasset post vi-**
sū interpretatus est astantib9
somniū suū. dixitq. p certo
se ob xpm per ignē vite exitū
sortiturū. **Imminēte igitur**
questione. rursus fratru ciui-
tate cōpulsus. cōmigravit i
aliū locū. **Quo nō multo p9**
inquisitores ingressi. correp-
tis duob9 pueris. et altero
ex hys verberato. p iudiciū
eius ad poliarpū pueniūt
cū iam declinaret dies. **Sed**
ingressi ipm quide reperūt
in superiorib9 quiescentē.
vnde cū posset ei facilis mis-
tus esse ad alterā domū. no-
luit dicēs. **Voluntas dñi fi-**
at. **Quī pmo et cū cōperis-**
set adesse cōmpensesores su-
os. in occur su eis. pgressus
leto admodū voluit ac plati-
do cōpellare viros cepit. cū
ingenti oris grā. ita ut illi
mirarent et superēt. quid
hū studiū fuerit. ut vir illius
grauitatis et honestatis in
tam longeva etate. et tate
vite auctoritate positus. p-
quiri et cōphendi sit iuss9.
Sed ille nichil morat9 cōti-

51
nūo apponi mēsam hostibus
quasi hospitibus iubet. atq; eis
epulas largius mīstrari. vniq;
hore ab eis spatio ofonis grā
impetrato. **O**rabat igit̃ tāta
dei grā repletus. ut admirare-
tur om̃s qui aderant. et ip̃i q̃
ad cōprehendendū venerāt
peniterēt. qđ tam honestū vi-
rū ac deo dignū et ip̃a etate
venerabilē rapere iuberetur
ad penā. **E**t post aliquāta ea-
dem scripta verbis ip̃is talia cō-
iūxit ex ordine. **P**ostea vero
quā finivit orōnē mēoriā fa-
ciens om̃i quoscūq; nosse po-
terat maiorū et minorū nobi-
liū et ignobiliū. et totius ca-
tholice eccl̃ie. que p̃ orbē trēē.
instante iā hora. p̃greditur et
asino sedens ad ciuitatē dūce-
batur. cū esset dies magni sab-
bati. **P**ergenti occurrit ei
prefectus patris herodes noīe.
et pater eius mīcheta. **Q**ui
leuantes eū secū in vehiculū
persuadere sedulo conabant̃
dīcentes. **Q**uid enī mali est.
deū dicere cesarē et imolare.
et de cetero viuē securū. **H**ic
ille p̃mo tacitus audiuit. **S**ed
ubi p̃sistebant. apt̃ ad eos. **E**d
multis opus est. **F**acturus
non sū qđ dicitis. **A**t illi poste-
a qđ nichil se profecisse sense-
rūt. indignatione cōmoti. cū
contumelia eū vehiculo det̃-
bant. ita ut pedem ledēt pre-
ceps altus. **S**ed quasi nichil
fuisset iniurie p̃essus. tota a-

lacritate contētus p̃gebat ad
stadiū quo duci fuerat impēa-
tus. **C**ū vero tumultū ingens
in stadio ex ingressu eius fuis-
set exortus. vox e celo lapsa
est. **F**ortis esto politarpe. et
viriliter age. **S**ed auctorem
quidē vocis potuit audire ne-
mo. auditus tamē ad plurimos
venit. **I**nterea aīatur ad fu-
rorē tumultū ip̃li. vidētes qđ
politarpus introducit̃. **C**ūq;
emin⁹ a p̃consule interrogare-
si ip̃e esset politarpus. se esse
confitetur. **E**rgo habeto inq̃t
etatis tue reuerētiā. et p̃cēs
vltimē senectutis tue. iura for-
tunā cesaris. gerens de por-
bus penitudinē. et cōclama-
eciā. tu tolle sacrilegos. **T**ūc
politarpus toruo vultu ad po-
pulū qui in stadio residebat
aspiciens. eleuata ad celum
dextera cū gemitu p̃clama-
uit. et dixit. **T**olle sacrilegos.
Sed insistente p̃consule po-
litarpo et dicente. iura fortu-
nā cesaris. et dic in xpm̃ cōui-
tia. et dimitto te. **P**olitarpo
ad hec. **O**ctoginta inq̃t et sex
ānis seruo ei et nichil me le-
sit vniq;. quō possū maledicē
et blasphemare regē meū qui
salutē michi dedit. **C**ūq; rur-
sus vehementi⁹ vrgeret. ut
fortunā cesaris iuraret. si hāc
inq̃t inctantia queris ut ego
fortunā cesaris iurē. et qđ sim
ignare te simulas. cū om̃i lib-
tate audime. quia xp̃ian⁹ sū.

Si vero etiā rōnē vis xpīa-
ne religionis accipere: statue
diem et audi. **P**roconsul dixit.
Suade populo. **P**olycarpus
ait. **T**ibi quidē respōdi. **D**o-
cem enī principibus et potes-
tatibus hys que a deo sūt hō-
rem deferre. eū scilicet. q̄ rēli-
gioni non sit contrarius. **P**o-
pulo autē furenti satisfacē:
nō est meū. **P**roconsul dixit.
Bestias habeo patas. quibz
subigeris: nisi cito penitueris.
At ille rēdit. **A**dhibeant. **N**o-
bis enī p̄mobilis stat sn̄a: nec
possumz de bono ad malū p̄
penitudinē cōmutari. **N**elīq̄
at erat si hī mutarētur ad bo-
na: qui p̄seuerāt in malis. **T**ū
proconsul. **I**gni te faciā consu-
mi inq̄t. si tibi bestie contēp-
nende vident. nec p̄positi re-
cipis penitudinē. **A**t ille. **I**g-
nem minaris inq̄t hūc q̄ ad
momētū incenditur. et pau-
lo post extinguit. quia igno-
ras ignē iudicij futuri etnū:
qui ad p̄petuas penas p̄para-
tus est impiorz. **S**ed quid mo-
raris. **A**dhibe. **Q**uā viles.
Hic alia multahis filia dicens
polycarpus. confidentia sil et
letitia replebat. ita ut alac-
ritatē vultus eius sermonūq̄
constantia. proconsul maxio
stupore miraret. **N**isso igit̄
curione ad pplm̄ iubet voce
maxia p̄stari: polycarpum
tercio confessū se xpīanū esse.
Quo audito. vniūsa multitu-

do gentiliū tam gentiliū q̄ in
deoz sinu nēcū ciuitatis. cū
ingenti furore acclamabant.
Hic est totius asie doctor et
pater xpīanor: nrōz autē
subuersor deoz. **I**pse est qui
multos docet ne imolent: ne
ve adorent deos. **E**t post h̄
verba acclamabāt philippo
muneratio. ut leonē polycar-
po dimittet. **Q**ui respondit
nō sibi licere: quia iam edicio-
nis sue munus expleisset. **T**ūc
illi omīs pariter cōclamarūt:
ut polycarpus viuus arderet.
Oportebat enī visionē eius
quā de ardenti ceruicali vidit.
impleri. **Q**ue tū dicto citiq̄
gererētur. ip̄s pplis ligna ul-
de balneis. uel de publicis q̄
busq̄ locis et fermenta cōgre-
gantibus. p̄cipue iudeis. ardē-
tius in hec ex more feruētī-
bus. cū omī velocitate extruc-
tus est roguis. **T**ū depositis
senior indumentis. zona re-
soluta. calciamenta quoq̄ de
pedibus temptabat educere:
que nūq̄ nisi a religiosis qui-
busq̄ fide et deuotione. semet-
ip̄os invicē p̄uenientibus
resolui consueuerāt. **I**ta nā-
q̄ in omī etiā reliqua vita sua
venerabiliter ab omibus cole-
batur. **O**tergo expedita sūt
que ad ignē p̄tinebāt. cū eū
vellent rogo impositū etiā
clauis affigere. ait. **S**mite
me. **Q**ui enī dedit michi fer-
re ignis supplicij. dabit ut et

sine clauorum affixione flamas
 inobilit pferam **T**u illi omis-
 sis clavis. vinculis vsi sūt solis.
Quibus post tergū manibus
 reuictis. velut electus aries
 ex magno grege assumptus. ac-
 ceptabile holocaustū oīpote-
 ti deo oblatus est. has ptes
 etiā in passione nra pfundes.
Deus dilecti et benedicti filij
 tui ihu xpi pater. p quē tu ag-
 nitionē suscepim. deus an-
 gelor et virtutū et vniuerse
 creature ac totius gnis iusto-
 rū. qui omīs corā te viuūt. be-
 nedico te. qui me in hāc diem
 atq in hāc horā perducere dig-
 natus es. ut pteps existerē
 martirū et calicis xpi tui in
 resurrectione vite etne aīe
 et spūs mei p corruptionē
 spūs sancti in quibz suscipiar
 in conspēu tuo hodie tāq sac-
 fitiū pingue et acceptabile.
Sicut sparasti et psignasti.
 ita et fecisti. **D**eris es tu et
 sine mendatio deus. **M**ota
 et in omnibus laudo te et bñdi-
 co te et glorifico te p etnū de-
 ū et pontificē ihū xpm dūcē
 filiū tuū. p quē et cū quo tibi
 in spū glā scō. et nūc et in fu-
 tura scā amē. **E**t cū amē in-
 sonuisset orōne completa. sū-
 bitū ignē. hoīes ignis etni
Cūq flāma ingens reluxis-
 set. vidimq miracula ōnes
 nos. quibus ea deus vidē con-
 cessit. **E**x quibus et q plimi
 a dño ad hoc reseruati sunt:

ut annūciarent ceteris que vidēt.
Flāma etenim in modū canere.
 curuata specie quasi veli nauis
 vento sinuati. supra corp9 mar-
 turis stetit. **Q**uod corpus in
 medio positū. nō erat ut caro
 ardes. sed tāq si aurū et argē-
 tū in fornace candescēt. **T**u
 pterea odorē naribz hausim.
 tamq thuris incensi. ul' pūo-
 sissimi fragrantis vnguenti.
Ad ultimū videntes scelerā
 mīstri. igni corpus nō posse cō-
 sumi. iusserūt. apius credere
 confectore et corpus cui ignis
 cesserat mucrone trāssodere.
Quo facto tam largus pfus9
 est sanguis. ut restinguet ro-
 gū. **P**opulus autē miraculi
 stupore discessit attonit9. er-
 ga elcōs dei tam insigni eius
 fauore pspetto. **H**ic est ergo
 admirabilis et elcūs tpibus
 nrīs mīr aplicus et pphetiq
 simirneor etie sacerdos. qui
 ōne verbū qd locut9 est. imple-
 tū est et implebit in futō. **S**
 ille emulus totius boni et ad-
 uersarius ōm iustor. postq
 vidit p martirū qd et gloria.
 et pro vite egregie virtutibz
 coronat9 est. et p mortē pūa
 immortalitatis indept9. satis
 agere cepit. ut reliquias ei9
 ad sepulturā nrīs desiderāti-
 bus nemo concedet. **I**nstiga-
 batur ergo nitata herodis
 pater. frat autē dalce adire
 iudicē et petere ab eo ne hu-
 mādū concedet corp9. ne forte

inquit relinquētes eū q̄ cru-
cifixus est. xp̄iani hūc colere
incipiant. iudeis maxie ista
machinatibus. qui et nr̄os in-
tentis oculis obseruauit. ne
eū e flāmis adhuc ardentib⁹
raperēt. ignorantes miser-
rini quia neq; xp̄m aliqñ
possum⁹ derelinquē. qui mor-
tē pro totius mūdi salute sus-
tinuit. neq; aliū quēq; colere.
qui verū deū et qui solus co-
lendus sit nouerim⁹. marti-
res vero tāq; discipulos dñi
diligam⁹ et venerem⁹. quasi
integrā fidem in gr̄o seruan-
tes et dñō. quoz vos quoq;
in fide et pseuerantia cari-
tatis optam⁹ esse p̄cipies.
Ubi autē uidit centurio tā
obstinatā iudeoz contētiōē.
positū in medio ip̄m corpus
exussit. **E**t ita nos postmo-
dū combusta ossa p̄ciosissimis
gēmis cariora. et om̄i auro p̄-
babiliora p̄ ignē facta collegi-
m⁹. ac sicut cōueniebat ex mo-
re condidim⁹. **Q**uoꝝ illo e-
tiam nūc prestante dñō solēp-
nes agim⁹ celebresq; cōuēt⁹.
maxime quidē in die passiois
eius. **S**ed et cū eoz mēorinis
qui p̄us passi fuerāt celebra-
m⁹. ut sequētū aīni ad p̄ces-
soꝝ vitā exēplis insignibus
suscitēt. **H**attēq; de beato po-
licarpo. **C**ū quo etiā alij duo
decim ex philadelphia veni-
entes apud sinēnā. martirio
coronati sūt. **S**ed et in eadē

ep̄lā cōtinebat. etiā de alijs
q̄ plimis eiusdē tēpis mar-
tiribus in texta narratio. in
quibus refert⁹ post politarpū
qd̄ etiā metrodory quidā ex
martiois heresi p̄br igni sit
traditus. **I**nter ceteros autē
qui p̄ idem ip̄us martires
extiterūt. famosissim⁹ mihi
refertur quidā p̄moniois
Cui⁹ p̄ singulas interrogatio-
nes responsionū constantiā
et pro fide nr̄a ad ip̄m oīes
qm̄q; apud iudices inēritus
semp̄ astitit. docēs et dispu-
tans etiā in ip̄is tribunalib⁹
utq; hys qui in p̄secutione
titubauerāt cohortationib⁹
suis ad consurgendū dexte-
rā dederit. et in carē poit⁹
qualit̄ ingressis ad se fratrib⁹
aīmos eoz ad martiriū tolle-
rantia incitauit. quos ve ip̄e
etiā pro martirio ptulit cru-
ciatus. utq; sit clauis affixus
et ardenti rogo supposit⁹. et
ut in hys beatū finē vite fe-
cerit. **S**i quis vult plen⁹ scīe
ex illa que nobis de antiquis
martirib⁹ scriptura cōposita
est plen⁹ discet. **P**ost h̄ etiā
illoꝝ apud p̄gamū aspe vrbē
martiriū gesta referunt. car-
pi cuiq; dā et papiṛij et agato-
nīte optime seīne. aliarūq;
multarū que pro beatis con-
fessionibus martirio corona-
te sūt. finis. **C**ap. 16.
Um quibus et vir
mirabilis de q̄ pau-

lo superius fecim⁹ metioēz
iustini cū scdm iam librum
p religionis nrē defensione
conscriptū. tps illius iudicijs
obtulisset. remunerationē
lingue fidelis et erudite in-
tiry mung accepit. quodam
pho crescente noie tane tā
p fessione q morib⁹ dolos vi-
ro insidias tendente qm qdē
sepe cū eo disputās auditoi-
bus medijs non solū obtinū-
erat eū. verū et vehemētis
veritate sibi suffragāte con-
fiderat. unde et victorie sue
palma martiriū pcepit a do-
mino. **H**oc autē ita futurū
etiā beatus ipse verus phus
veritatis in ea defensione
quā ab eo conscriptam sup dxi-
m⁹ aperte sicut erat futurū
aphetia mente p dicit hys
verbis. **N**ā et ego inqt spēs
me ab aliquo horū quibus p
veritate obisto insidias cē-
passurū. spero baculo aut da-
ua feriendū. vel certe a cres-
cente hoc nō pho. sed philopō
po id est non amatore sapie
sed amatore iactantie. **N**eq
etiā dignū est phm noīari eū
qui de hys que nescit publice
p testatur. et xpianos sine deo
esse et impios dicit. ad grās
et libidine eoz quos in erro-
re positos ipse maiorib⁹ laqis
erroris involuit. **N**enī ig-
noratur ab eo xpi doctrina
et ea arguit que ignorat ne-
quissim⁹ est et imperitis millo

nequior. quia et imperiti ul-
p dote observant ne disputa-
re audeant de hys que igno-
rant. et de illis testimoniū p-
hibere q nesciūt. **S**i vērō legi-
que apud nos scripta sūt. et aut
intellexit eoz virtutē. a intel-
lexit quidē sed dissimulat. ne
et ipse suspectus habeat in ta-
libus. multo neqoz et detesta-
bilior iudicand⁹ est. qui iperi-
ti vulgi captans fauorē verita-
tis ac pietatis quā probat hos-
tis existit et p ditor. **N**am et
apposuisse me ei sciatis que dā
ex quoz responsionib⁹ nichil
scire cōvictus est. **E**t in tā vērā
sūt que dico ut putē nobis etiā
questiois hite inter nos dispu-
tationes allatas. ex quib⁹ ap-
tissime dmonstrat eū que nrā sūt
penitus ignorare. **S**i vērō necdū
venerūt hec ad noticiā vestrā.
paratus sū rur sū vobis audie-
tibus disputare. **H**ec sūt beati
iustini verba. in quibus scdm ea
que p dixerat p crescentis insi-
dias martirio consumatus est.

Triani Cap xvii
Triani quoqz orator vir e-
ruditissim⁹ in pma
etate sua cū magna
admiratione oratoriā docēs
ex qua et nō parū glē quiesce-
rat. postmodū ad nrā se studia
cōvertens libros etiā ipse adū-
sū gentes dignos mēoria dere-
liquit. in quib⁹ iustini memūt
hys verbis. **S**ed et admirabi-
lis inqt vir iustini satis recte

persecutus est. filios istos dicens esse
latronibus. Et post aliquanta
cum de his quedam dixisset. addit
etiam haec. Crescens denique ille
qui obsedit urbem magnam in pu-
erorum quidem stupris omnes pre-
ibat. in pecunie autem cupidita-
te nullo inferior erat. **M**orte
vero cum ceteris suadet contem-
nendam. ipse tam pessimam de ea
opinionem gerebat. ut iustitiam
tamquam ultimo malo traderet mor-
ti. pro eo quod veritatem predicans
voluptuosos et deceptores phi-
losophos arguebat. **Capitulum xxviii**

Idem quoque iustitiam
priusquam propriam desuda-
ret. aliorum qui ante se
martires extiterunt
describens agones in primo de-
fensionis sue libro. talia quaedam
refert. **M**ulier autem quaedam con-
iuncta erat viro turpi. que et ipsa
prius turpiter vixerat. **H**ec
postquam precepta Christi cognouit
pudica effecta. viro quoque de
pudicitia persuadebat. sug-
gerens ei scriptum esse in christiano
cum preceptis eternas imminere penas
hys qui pudicitiam in vita sua
iustitiamque contempserint. **S**
ille in eadem obscenitate per-
sistens alienam iam artibus suis
a se faciebat uxorem. quippe cum
nequas esse mulierem estimaret
in eius mariti contubernio per-
manere. qui naturali lege precep-
ta nouas vias libidinis exqui-
rebat. **S**tatu itaque repudia-
re iura coniugii sed propius in-

uenientibus et de mariti emen-
datione pollicentibus. compulsa
est in eius rursu consortio resi-
dere. **V**erum ille post haec alex-
andriam profectus. cum turpiter
agere atque incestu vite maio-
ra nuntiaretur augmenta que-
sisse. mulier ne ultia in contumel-
tione eius manens princeps
incesti hominis haberet. libello
ei repudii dato discessit. **T**um
ille effusus maritus qui graui-
dere oportuerat quod in tantum
uxoris sue castitas profecisset
ut non solum nihil turpe commit-
tere sed ne mariti quidem pa-
cienter ferre turpitudinem
passet. a quo emendationem re-
futante pro castimonie a-
more discesserit nouo crimine
grauis pro castitate accusat ve-
rore. **C**ristiana est inquit. **E**t
illa quidem libellum tibi obtulit
imperator. ut primo permittet
ei rem familiarem ordinare.
tum deinde rursus obiectis quod
et indulgisti. **V**erum maritus
cum mulierem non posset arguere
in tholomei cuiusdam exitium qui
inquit mulieris in christiana re-
ligione fuerat tali arte con-
uersus est. **A**micum habebat
centurionem quendam huic persua-
det ut percuteret a tholomeo
si christianus esset. **H**oc tamen tho-
lomeus tamquam amator verita-
tis nequaquam gloriam suam profes-
sionis occultans percutanti
christianum se esse confessus est.
Hunc continuo centurio in vi-

cula cōiecit. et multo tēpe
 squalore carceris macerātū
 ad ultimū vrbicio iudici ob-
 tulit. **A** quo fili mō hoc solū
 interrogatus est ptholomeus
 si esset xpianus. **Q**ui rur sū
 tanti boni sibi conscius dīnā
 religionē p̄tulit. et de xpi
 magisterio ac totius boni in-
 stitutionib⁹ publica cōfessio
 ne testatus est. **Q**ui enī ne-
 gat qd̄ est. sine dubio culpa-
 bile iudicat esse qd̄ negat. **C**ō-
 tinuo igit post confessionē ab
 vrbicio duci iubet ad mortē
 Luti⁹ autē quidā xpianus
 vir vidēs tā temere platā
 suāz apt̄ aut ad vrbiciū. **Q**u-
 queso cause est qd̄ neq; adul-
 terū neq; corruptorē a homi-
 cidā uel raptorē latronēq;
 aut alterius cui⁹libz facinō-
 ris reū sed tm̄ pro noīe xpia-
 ni qd̄ hoc se vocabulo cōfess⁹
 est nūcupari. ad mortē duci
 hoīem p̄cepisti. **N**on sūt h̄
 digna pio imperatori n̄ sa-
 pientissimo filio eius neq;
 sacro senatui. que agis o vrb-
 ici. **A**t ille nichil aliud īqui-
 rens apt̄ ad lutiū. **V**ideris
 michi et tu xpianus esse. **C**ū
 qd̄ luti⁹ r̄ndisset. hoc plane
 sū. etiā ip̄m vrbici⁹ duci
 pariter iussit ad mortē. **A**t
 ille grās inq̄t ago. qd̄
 me nequissimis dñis
 ab solutū. ad bonū et ad
 optimū patrē et regē om̄iū
 deū remittis. **S**ed et tertio

quidā pari modo libertate v-
 sus. pari quoq; suā punit⁹ ē
Post illa h̄c iustin⁹ anexuit
 ex ordine que paulo ante re-
 tulim⁹. idem et ego inq̄t sp̄eo
 me ab aliquo hor⁹ quib⁹ p̄vei-
 tate obstiti insidias esse passu-

Durima autē nob̄
 hic vir studioz mo-
 nimēta dereliquit
 quibus erudite eius aīe ac
 dīnis dedite disciplinis indi-
 cia colligam⁹. in quib⁹ emolu-
 mēti plurimū īuenire possūt
 h̄i qui amorē doctine et sc̄ie
 gerūt. **E**xstat igit eius lib̄ hic
 de quo superius mēdrauim⁹
 ad anthoninū qui dicebat p̄p̄
 et filiū eius ac senatū. p̄ m̄a
 religione cōscriptus. **S**ed et se-
 cūdus nichillomin⁹ defensio-
 nē n̄re fidei continēs. quē sc̄p̄
 sit ad successorē sup̄dicti p̄nci-
 pis anthoninū verū. cui⁹ t̄pa
 nūc cepim⁹ explicare. **S**ed et
 alius liber est aduersū paga-
 nos in quo de singulis ul' n̄ris
 vel grecoz pl̄is conferēs dis-
 putationē latissimā conserit
Ibi etiā de natura demonū
 differit quedā. que h̄is inferē
 longū est. **S**ed et alius liber
 est aduersū paganos. q̄ subsc̄-
 bitur confutatio. **E**st et alius
 eius liber demonarchia. quē
 nō solū de n̄ris libris. sed et d'
 grecoz volumībus texuit.
Est et alius qui sup̄scribit⁹
 psaltes. **E**t aliud velud ī sub-

notationū modo de aīa ī quo
diuersas questionēs inseruit
ex hīs que apud grecorū phi-
losophos agitantur quibz cont-
diciturū se re promittit et suā
de hīs sūtiāz ī illius rāsiōis
volumīe p̄latūū **C**ōposuit
etiā dyalogū quasi cū iudeis
quē apud ephesū cū tripho-
ne hebreorū nobilissimo doc-
tore habuit. ī quo exponit
quō ip̄e per dīnā grām ac cre-
dulitatem vere fidei p̄ductus
sit. cū p̄us īmēsū studiū erga
phoz gesserit disciplinas p-
quirende veritatis amore
detentus **S**imulq̄ refert d-
iudeis qd̄ aduersū ecclīaz xpī
ī sidijs feralibz agant. et p-
hīs īsinuat triphonē dicēs
quia non solū nō penitūistis
p̄ hīs que uobis male gesta
sūt. sed et viros aptos ad hoc
elegistis de iheosolimis et mi-
sistis p̄ onē terrā qui circūirēt
et dicerēt impiā heresim sur-
rexisse xpīanorū fil' et crimi-
nosa quedā diffamarēt ap-
nos. quo scilicet p̄ her ignorā-
tes quiq̄ defriti consortia nra
vitaret **I**n quo nō solū vob-
ip̄is sed et alijs obprobria fin-
gendo causa mortis extitistis
Scribit atq̄ vsq̄ ad sua tpa
p̄phetie grā ī ecclīe floruit
Sed et apocalipsim iohānis
apli esse dicit p̄phetis etiā
quibusdā testimonijs utitur
ad triphonē cōuincens eū de
hīs que iudeis absciderūt h-

de scripturis et abstulerūt **S**
et multa eius alia apud q-
plimos fratrū ferunt. q̄ ita
p̄babilia ac digna veteribus
iudicata sūt. ut hīrenēus ex
ip̄is iuuat assūmēt ī quar-
to aduersū hereses libro dīns
hoc mō scribere **E**t bñ inquit
iustīn' ī eo volumīe qd̄ adi-
sū martionē scribit p̄fectus
est dicens. quia ip̄i deo nūq̄
acq̄escere si aliū dīcet p̄ om̄i
creatore **E**t itez ī quito e-
dem op̄is libro dicit **E**t optie
inquit iustīn' affirmat qd̄ aī
aduentū dñi nūq̄ ausus ē sa-
thanas blasphemare deū. q̄p-
pe quia nondū agnouisset dāp-
nationē suā **H**ec autē nob-
necario de opusculis iustīni
dīcā sūt ad īquisitionē libro-
rū eius studiosos quosq̄ fide-
lū prouocantibz **Capitū ex**

Legitur octauo āno su-
pradicti p̄ncipis am-
reto vnderio anno
ep̄atus sui defuncto
successit sother **A**pud alexan-
driā vero reladion quatuor de-
cim ānis mīstrato sacerdotio
agrippinū successorē reliquit
Apud anthiochiā vero theo-
phil' per idem temp' sextus
ab aplis ecclīe pontificatū te-
nebat. vbi quart' post heronē
fuerat cornelius. post

Quinto gradu **h**e-
ros successerat
Unt etenī egesip-
pus de quo sup̄ me

morauimus in signis habebat^r
 et dionisius chorinthiorum episcopus
 Sed et pinitus nobilissimus a-
 pud cretam in episcopis fuit. Phi-
 lippus etiam et appollinaris et
 melito musanque et modestus
 et precipuus hureneus. quorum
 omnium ad nos usque apostolice fidei et
 sane doctrine preclarissima mo-
 numenta plata sunt. **Cap. xxi**
Ex quibus egestissimus
 in quinto comento libro. ubi summas sue
 fidei plenissima
 cum astructione designat. indi-
 cat etiam hoc quod cum ad urbem ro-
 manam pergeret. plurimis plora sin-
 gula episcopis in sermone et cari-
 tate congressus. omnes eiusdem
 fidei predicatorum doctoresque
 repperit. Similiter et de eplia
 demetris ad chorinthios scrip-
 ta quedam comento rat. quod etiam
 inferre huic operi nostro necessa-
 rium duxi. **A**postolus ergo. Et prima
 sit inquit ecclesia corinthiorum in predi-
 catione recta usque ad primum episcopum
 quem romanam nauigans vidi. et re-
 sedi cum eo apud corinthum die-
 bus multis delectatus puritate
 fidei eius. Cum autem venissem
 romanam. prima si mihi donet ani-
 mato sother et sotheri successit
 eleutherus. Sed et in omnibus
 istis ordinationibus uel in ceteris
 quas per reliquas urbes videram.
 ita omnia habebant. sicut
 lex antiquitus tradidit. et prophete
 indicauerunt. et dominus statuit.
 Item idem ipse etiam de hereticis

qui suo tempore exorti sunt. talia quodam
 commemorat. Et postea inquit quoniam iacobus qui cognoscitur
 iustus martir effectus est sicut dominus etiam ipse reddens testimoni-
 um veritati electione divina. symeon
 cleophe filius episcopis ordinatus.
 electus ab omnibus pro eo quod esset
 consobrinus domini. **P**ostea autem
 hic etiam virgo uocatur quod
 nondum fuerat adulterum ubi
 subreptione corrupta. Sed
 theobutes quia repulsa meru-
 it episcopatus. ipse cepit in initio
 perturbare omnia et corrumpere quod
 erat ex septem heresibus in ipso
 constitutus. ex quibus et symeon
 a quo symoniani. et cleopius
 quoque unde cleopeani. et dosi-
 theus unde dosithiani. et gorthen-
 us unde gortheni. et masbutes
 unde masbuteni. sed et menden-
 driani ab ipsis et martionite
 et carpocratiani et valentiniani
 et basilide et saturniani.
Quorum unusquisque diuersis
 corruptionibus fidei seorsum scis-
 ma componens. propria secta et ap-
 posuit habuit sectatores. **E**x ipsis
 precesserunt pseudo christi. et pseu-
 do prophete et pseudo apostoli qui
 in diuersas partes fratrum uni-
 tatem scindentes per corruptelam
 doctrine castum ecclesie cubile ma-
 cularunt. impietatem loquentes
 aduersum dominum et aduersus christum
 eius. Sed et antiquas iude-
 orum hereses idem ipse scriptor quod
 uel quante fuerunt per hec uerba
 designat. Erant inquit diuise

siue in cōtentione id est in filijs israhel qui maxie aduersabantur tribui iude ex qua xp̄us est. Erāt ergo essei. galilei. merobaptiste. masbutei. samarite. saduchei. pharisei. Sed et alia q̄ plima scribit de quib9 ex pte iam p̄ locoꝝ oportunitate in superiorib9 meōra uim9 differuit autē et de euangelio scdm̄ hebreos et syros. et quedā etiā de lingua hebraica disputauit et iudaicaz traditiōnū meīnit. p̄ que indicat se ex hebreis ad fidē xp̄i uenisse. Verū et hic ip̄e et hureneus et om̄s antiquoz chorū librū qui attitū latur. sapiā salomōis dixerūt sicut puerbia et cetā. De apocriphis uero tū ageret. adiū quosdā hereticos quedā corrupta in hys et falsata esse phibuit.

Sed ueniendū nobis est tādē ad beati dyonisi comēorationē corinthioꝝ eccl̄ie ep̄i. cui9 eruditione et grā quā habebat. in vbo dei fruebant nō hñ p̄li solū quos regendos suscep̄at. sed et p̄cul positi quib9 p̄ epl̄as p̄nciā sui reddebat. Extat deniq9 epl̄a eius ad lacedemōios sc̄pta de fide catholica. in qua et de pace atq9 vnanimitate florentissime docet. et alia ad athemeses in qua ad euāgelij credulitatē inuitat. et concitat segiores sil. et arguit quosdā uelut pene p̄lapsos a fide. tū ep̄us eoꝝ publius fuisset martirio coronat9. Sed et quadrati q̄ qui publico successerat in sacdo-

tū mem̄it. sil et mebrat qd̄ labore eius ac industria tōiuius quidā in eis calor fidei reparat9 sit. Et illud in eadē designat epl̄a. qd̄ dionisiū ariopagites qui ab ap̄lo paulo instruct9 credidit xp̄o scdm̄ ea que in actib9 ap̄loꝝ designant. p̄m9 apud athenas ab eodē ap̄lo ep̄us fuerat ordinat9. Fert et alia ex epl̄a ad myromedienses in qua hēsim martionis impugnat. et eccl̄iastice fidei regulā miraliberatione constituit. Scribit et alia eccl̄ie gothmētū ceterisq9 sil eccl̄is crete. in q̄ ep̄m ip̄oꝝ philippū uelut m̄is uirtutibus et optimis studiis p̄ditū p̄testatur. Dicit at ab hēticōꝝ quib9 abstinet. Scribit et alia eccl̄ie amastrenoz ceterisq9 tū ea ponti eccl̄is. in qua bachillidis et ep̄isti mem̄it tamq9 qui eū exhortati sūt ad scribendū. et mltā in ea ex diuinis sc̄pturis explanat. simulq9 ep̄i eoꝝ mētionē facit noīe palme. sed et de nuptijs et castitate plūm cōmemorat. et ex quocunq9 lapsu resurgentes et conuertentes se a p̄ccō. etiā si ab hētica prauitate resiliant. suscipi iubet. Cōiūgitur et hys alia eius epl̄a ad gnosios in q̄ cōmonet et dep̄cat ep̄m eoꝝ noīe p̄ynetū. ne grauiā onēa discipuloꝝ ceruicib9 supponat. ne uē fratribus nēcitātē com-

pulse castitatis indicat in q^o
 nō nullorū periclitet infirmi-
 tas. atq; rescribens p̄metq;
 dyonisiō sententiā quidē cōsi-
 lij melioris āplectit. silq; ob-
 serrat eū post illa que prius
 rescripserat robustioris etiā
 validioris tibi de cetero scripta
 trāsmittē. e quib; ad meliōrē
 p̄fectū etiā sue p̄p̄ius aleret.
 ne semp tibi lactis inherētes
 puulorū vitā in corpore iā senes-
 cente p̄ducerēt. sil' et recte si
 dei sue insignia et sollicitudi-
 nē quā erga curā plebis ex-
 pendit. eruditionisq; ac sapi-
 entie verbi dñi in hac eplā
 p̄metq; nob̄ velut in quodā
 speculo viuētē sui dereliquit
 ymaginē. **D**yonisiū autem
 fertur et alia ad romanos
 eplā data ad ep̄m sotherem
 in qua instituta antiquitus
 tradita in etiā rōna custodi-
 ri libent' amplexū se hñs in-
 dicat verbis. **I**n p̄ncipio nā-
 q; mons est inq̄t nob̄ om̄s
 fr̄es vārijs viuare bñficijs
 multisq; eccl̄is que sūt p̄ diu-
 sa trāz loca cūcta quib; in-
 digent destinare. singulorū
 quoq; nēcessitates in oībus cō-
 solari. sed et p̄ metalla fr̄ib;
 religatis que vsus poscit p̄-
 bere. **H**ec ab initio romane
 eccl̄ie facere moris fuit. a pa-
 tribus sibi huiusmodi insti-
 tutione dimissa et semp in-
 tegre custodita. **B**eatus vō
 ep̄us vester sother nō solum

seruauit que p̄rēs tradiderūt
 sed et auxit in melius. qui nō
 tantū sanctis que vsus corpa-
 lis exposcit imptitus est. ve-
 rū et adueniētes fr̄es demē-
 ti satis et mitissimo solatur
 alloquio. et tamq; p̄uū se ac
 religiosū patrē singulis exhi-
 bet. **I**n hac ip̄a scriptura me-
 mit etiā eplē demētis ad tho-
 rynthios scripte. significās ve-
 teri instituto. et antiqua cō-
 suetudine semp ip̄am eplā
 lectā esse in etiā. **D**eniq; sic
 dicit. **B**eatā inq̄t duxim; ho-
 diernā diē dñicā in qua legi-
 m; eplā vram. quā et sēp
 ad nr̄i cōmonitionē legem;
 sicut et illam p̄orē a demēte
 ad nos scriptā. **I**dem adhuc ip̄e
 de eplis suis tamq; falsatis a
 quibusdā hec scribit. **E**plās
 enī quasdā fratrib; rogātib;
 me scripsi. quas tamē apli satha-
 nezanijs replenerūt. qdā
 auferente. alia autē addētes
 quibusve repositū est in iudi-
 cio dei. **Q**uid autē mirū si do-
 minica vba sancte scripture fal-
 sare conati sūt. qui vilia hec q̄
 nos sc̄psim; corruperūt. **F**er-
 tur adhuc et alia p̄ter istas di-
 onisiū eplā ad thrisophoram
 fidelissimā sororē scripta. i qua
 cōuenientes uel serui ul' mē-
 sine eius rōnabiles ei dñi v-
 bi exhibuit dapes. **S**ed d' dy-
 onisiō sit satis dictū. **T**heo-
 phili vero quē antiochie e-
 piscopiū supradixim; ferunt

tres institutionū libri ad ātho-
licū scripti. et alius liber adūsā
heresim herimogenis. in quo
et testimonia vtitur de reue-
latione iohis. **S**ed et alij in-
stant eius instructionū vari-
arū libelli. **I**gitur ea tēpes-
tate hereticis pōnē locū zi-
zaniorū mō pura verbi dei se-
mina maculantib⁹. et areas
aplice fidei et doctrine adul-
terina admixione sedantib⁹.
ex ōni parte sacerdotes dñi
velut vigilantes agricolae ex-
cutere eorū et expurgare ma-
la semina nitebant. **E**t tāq̃
solliciti pastores insidiantes
lupos gregibus xp̃i clamorib⁹
simul insectationibusq̃ repel-
lere. cōmonēdo fratres instru-
endo scribendo etiā longe po-
sitis. ip̃os quoq̃ mēdū sicubi
corā dephendissent cominus
purgendo. et verborū lucta ac
disputationū certamine pster-
nendo. alij etiā in posterū cō-
sulescentes questionēs eorū et p-
uersas obiectiones editis
cōmētariis confutando. **I**n
quos theophilus de quo nūc
loq̃mur nō ignobili aduersū
eos id est aduersū martionē
indicatur ex hīs que legim⁹
disputatione congressus. **H**u-
ic igit septim⁹ ab aplis in an-
tiochene ecclie sacerdotio
maxim⁹ successit. **S**ed et
philippus quē gozthinēsis ec-
clesie ep̃m supradictū nobi-
le etiā ip̃e monimētū adūsū

martionē dereliquit. **S**iliter
et hirceneus. **M**agnificēt⁹
autē ceteris modestus. qui ōs
ip̃ius derisiones et fallaci-
as reiecto quo velabant ne-
quitie tegmīe denudauit.
Relicto quoq̃ sardēsis ā-
tistes ecclie et appollinaris a-
pud iheāpolim eccliaz regēs
celeberrimi mē ceteros habe-
bant. qui et imperatori rō-
no apologeticos filii libros
p̃ nra fideliculentissime cō-
scriptos porrexerūt. **H**orū quā-
ta relictā sint monimēta q̃
ad nostrā usq̃ noticiā puen-
erūt infra ostenditur. **A**ddit⁹
Melitonis de pascha
libri duo. de optima
cōuersatione lib. un⁹
Sed et de pph̃is. de ecclia. de
die dñica. de fide hoīs. de sig-
mēto. de obedientia fidei. de
sensibus. de aīa et corpe et mē-
te. de lauacro. de veritate.
Item de fide. de gñatioe xp̃i
et de pphetia eius. **I**te d' aīa
et de corpe. de hospitalitate
Ite liber qui dicitur claus. de
diabolo et de reuelatione io-
hānis. de deo corpe induto.
et post oīa liber ad anthoniū
Verū in libello suo de pascha
tempus quoq̃ quo scribebat
insinuās ita dicit. **S**ub sergio
inquit paulo p̃consule asie
quo in tpe sc̃gariis martirio
coronat⁹ est. questio ingens
oborta est apud laodiciam
de pascha. quib⁹ dieb⁹ her

scripsim⁹. **H**uius etiam ipsius li-
belli mentionem facit demetrius
alexandrinus in ope suo ubi d^o
pasche ratione scribit. quod se dicit
ex occasione huius ipsius libelli
qui a melitone prius editus fu-
erat scribere. **I**n eo autem libro
quod ad imperatorem scribit. ta-
lia quedam commemorat illis temporibus
aduersum nos gesta. **N**on tamen
magis factum est. nunc persecutiones
patitur genus priorum. **E**ffugantur
undique nouis decretis per omne
asiam promulgatis. **I**mpudē-
tes namque homines et calumpniosi
qui rapere aliena desiderant
occasione accepta imperii aliam
preceptorum perdonum more die noc-
tisque grassantur et diripiunt inno-
centes. **E**t post aliquanta iterum
dicit. **E**t si quidem te iubente id
faciunt bonum credamus. quidquam
iusto imperatore iubente com-
mittitur. **S**ed et nos libenter fei-
mus mortem quam a te cognoscimus
irrogari. **S**ed hoc est sola quod
te obsecramus. ut ipse prius mi-
nistros pernitentis huius reg-
nis. et si a te mandate sunt. ipse
quas irrogant mortes. ipse
discutias. **S**i uero tuam quoque
conscientiam preceptum istud tam imma-
ne et tam barbarum latet. ob-
secramus ne nos despicias et
patiaris religiosos tuos tam
publico latrocinio iugulari.
Et iterum post aliquanta addit
etiam hec. **E**tenim philia hec qua
nos utimur. primo quidem flore-
bat apud barbaros. **I**ntro-

ducta est autem etiam romane
vite conversationi augusti tem-
poribus. ex quo et regni tui
sublimius culmen ascendit ob-
seruatione huius auspicii elena-
tum. cuius imperium felicitate propaga-
ti tu felix successor existis. et
traditum tibi felicitate seruas una
cum filio principatum. **P**ost quod
et si tibi cum imperio traditum
me philie ritum pari religione
custodi. velut qui ingressu suo
prius tuis causa prosperitatis
intulerit. et fide que cum ipso
augusti felicitatibus adoleuit
integram tu quoque nunc regnas
illibatamque conserua. quia nec
ipsi augusto in ingressu eius uel
in progressu triste aliquid accidit
sed e contrario leta omnia mag-
nis successibus plena. obsecra-
tibus deum summum per imperii en-
statu religionis huiusmodi
cultoribus. nec quisquam principum
nisi nero solus et domitianus.
neque hominum suggestionibus ad-
uersati sunt dogmati nostro. **E**x
quorum tempore accidit nos falsis ca-
lumpniis infamari. **S**ed illorum
errore qui ex ignorantia ve-
nerat emendauerunt pres-
tium. qui frequentibus postmo-
dum decretis aduenterunt.
in eos qui auderent molestie
aliquid huius cultoribus irroga-
re. **I**n quibus annis tuis adri-
anus et ad alios quidem multos
iudices. precipue tamen ad fida-
num proconsulem asie pro hoc li-
teras dedit. **P**ater vero tuus

tecū parit̃ romani regni api-
tem regēs. ōnib⁹ quidē grā-
liter ciuitatib⁹ nūc tū ad la-
riseos et tessalonitēses et a-
themenses. p̃ hys mittit̃ edic-
ta. **T**e vero multo magis eā-
dem credim⁹ seruare sñam
fimo et mīto demētius cōfi-
dim⁹ p̃uī futurū. tamq̃ qui vē-
phie et pure religionis ama-
tor existas. **H**ec et mīta alia
nobilit̃ ab eo sc̃pta in libel-
lo de quo mēorauim⁹ inferū-
tur. **I**n hys autē de explana-
tione sc̃pturaz scribit̃. quasi
in prefatione enūat̃. que sint
volumīa vet̃is testamētī q̃
in canone debeant obserua-
ri. quā p̃tem sc̃pturę iudē hys
necessariū puto. **E**t relicto
onesimo fratri salutē. **Q**uā-
quidē frequēt̃ me rogasti. p̃
studio qd̃ habes erga verbū
dei ut exerpā tibi testimoīa
ex lege et p̃phetis de saluato-
re et de fide ñra. simulq̃ indi-
cem qui sit ordo vel ñs vete-
ris testamētī voluminū. pos-
tulata libent̃ expleui. sc̃ies
q̃ sit in te discendi studiū. ul'
quāta fidei deuotio. et ut vite
eterne desiderio nichil sp̃ois.
Scias ergo prexisse me vs-
q̃ ad orientis locū. vbi p̃dica-
tionis m̃e cepit exordiū. et
vbi gesta sūt illa oīa que legū-
tur sc̃pta. ibiq̃ de ōnib⁹ dilige-
ter explorasse que essent ve-
t̃is testamētī volumīa. **I**bi
igit̃ que cū ōni inuestigatiōe

comperi her sūt. **T**riossi libri
quīq̃. genesis. exodus. numel.
leuiticus. deuteronomiū. tū
demde ih̃us naue. iudiciū. ruth.
regnoz libri quatuor. parali-
pomenon libri duo. psalmi da-
uid. **S**alomoīs p̃uerbia que
et sapia. eccl̃astes. cantica m̃-
ticoz. iob. **P**hete autē psal-
as. ih̃emias. duodecim. p̃ph̃az
liber vnus. daniel. ezechiel.
esdras. **E**x hys ergo ego eulo-
gias tibi id est excerpta testio-
nia in sex libris digesta trans-
misi. **D**emilitonis monimē-
tis ista cōperim⁹. **A**pollina-
ris vero cū multa a multis ha-
beant̃. ad nos tamē ista sūt q̃
venerūt. **A**pologetic⁹ liber
ad p̃dictū imperatōrē sc̃pt⁹
et aduersū paganos libri q̃
q̃. **D**e veritate libri duo. et
quos postmodū edidit aduer-
sū cathafrigas mōtanū sc̃lis
et pseudo p̃phetissas eius. q̃
hic p̃mū deuandi a recto iti-
nere exordiū sūpserāt. **S**ed
et musani cui⁹ in p̃cedentib⁹
fecim⁹ mētionē fert̃ libell⁹
multa elegantia sc̃ptus ad
quosdā fr̃es qui declinauerāt
ad heresim que dicit̃ eucрати-
tarū tūc nup̃ exortā. **C**uius
auctōrē extitisse tatianū ser-
mo asserit. illū ip̃m de quo in
superioribus mēorauim⁹ b̃o
iustino testimoniū dantem.
cui⁹ eū et discipulū ferunt.
De quo tamē et hyreneus
in p̃mo libro cōtra h̃eses her-

refert **A** saturnino inquit et
martione descenderunt et hi
qui vocantur entratice nup-
tias refutantes que a deo an-
tiquitus institute sunt. et subtili-
ter accusantes illum qui ab initio
masculum et feminam ad restitutionem
humani generis fecit. **S**ed
et ab animalibus abstinendum pre-
dicant ingrati existentes deo
qui hec humanis visibus precrea-
uit. **C**ontradicunt etiam primi hominis
saluti. **E**t hoc nunc inuentum est
ab his quibus tatianus quidam auc-
tor extitit. et huiusmodi blas-
femias introduxit. qui fuit
quidem auctor iustini. sed donec
cum ipso fuit nichil tale sentire
se perdidit. **P**ostea vero quod ille
martiri effectus est. abscondit
se ab ecclesie doctoris. arrogan-
tia tumida et elatione nimia
inflatus. qui se rectis ducet
meliorē. propriū maluit quod a ve-
teribus traditū docendi insti-
tuere stilum. scilicet quedam in visi-
bilia secundum valentini fabulas
introducens. **I**mpudicias autem
et fornicationem corruptionem
que pari iudicis lege. filia mar-
tioni saturninoque confirmat.
De salute vero adam idubium
deducenda novis questionibus
cometuratur. **E**t paulopost
idem hirceneus addit etiam hoc.
Non multo post autem inquit se-
uerus quidam supradictę here-
si robur adiungens. fomenta
maxima eius sectatoribus pre-
stitit. unde et magis seueriani

appellati sunt. qui utuntur quidem
lege et prophetis et euangelis. sed
propria quadam interpretatione scrip-
turae sensum pervertunt. **O**btrec-
tant autem paulo apostolo et refu-
tant eius epistolas sed neque actus
apostolorum suscipiunt. **D**eruptum
propterea eorum auctor tatianus colla-
tionem quadam faciens euangeli-
orum nestio quomodo composuit euan-
gelium unum ex quatuor quod dya-
tesseron nominavit. quod etiam nunc
habetur a multis. **D**icit autem
et non nulla ex sermonibus apostoli
permixtasse. tamquam qui emendare
velit ordinem compositionemque ver-
borum. **R**eliquit autem hic ipse infi-
nitum librorum numerum. **S**ed ille qui
aduersum gentes scripsit liber. ex
omnibus scriptis eius precipuus et
valde utilis comprobatur. sed et
de his satis dictum. **P**er idem
tempus inueniuntur heresibus ubique
pullulantibus et precipue apud
mesopotamiam bardasanes qui
dam vir disertissimus in syrorum li-
gua et vehemens dyalecticus ad-
uersum martionem aliosque non
nullos dyalogos scripsit. quos
propria lingua compositos edidit.
Sed et plura alia eius existant
volumina que discipuli eius in
grecum vertere sermonem. **E**rat
namque ita potens in verbo et doc-
trina et in disputationibus
validus. ut plurimos et nobi-
les viros habuisset sectatores.
Est et ad anthonium de fato
potentissimus dyalogus. **S**ed
et alia multa scripsit que satis uti-

lia et p̄ necessaria p̄secutio-
nū que tūc erant tēporibus
extiterē. **F**erūt autē hūc ip̄z
fuisse p̄mo de balentini scola
sed cū ingr̄m notasset errois
et ineptias eius fabulas ar-
guisset. visus est sibi ad meli-
orem et rectā fidei sn̄iaz con-
uertisse. nec t̄j ex integro ve-
terū erroz sordes maculāq̄
deposuit. **I**nisdē vero t̄pib⁹
etiā romane eccl̄ie so-ter e-
p̄iscop⁹ viuedi finē fecit. **E**x-
plicuit liber quart⁹. **I**ncipiūt
capla libri quinti.
Quod sotheri roma-
no ep̄o eleuthery
successarit et d̄ p̄
secutionib⁹ eiusdē t̄pis scdm̄
Qualis attalo martiri appa-
ruerit visio. **D**e monta-
no et ceteris pseudo p̄phetis.
Ut martires hireneū sua
cōmendatione p̄sequūtur.
Quēadmodū sub marco au-
relio cesare nr̄oz p̄cib⁹ exau-
ditus pluuiā prestiterit deus.
Enuātio romanoz pō-
tificum. **U**t usq̄ ad illa tē-
pora p̄ fideles miracula fie-
bant. **Q**uēadmodū hie-
neus canonē sc̄pturaz dīna-
rū definivit. et de septuagi-
ta int̄pretib⁹. **D**e succes-
sione romani p̄ncipis et alex-
andrini pontificis. **D**e
panthēno p̄ho. **D**e cle-
mēte alexandrino. **E**nuā-
tio iheosolimoꝝ pontifi-
cū. **D**e thodone quodā

doctore et de martiois secta
et quibusdā alijs hereticis.
De quibusdā doctoi-
bus qui contra mōtanū et
ceteros pseudo p̄phetas dis-
putāt. **De sc̄ptis hire-**
nei quibus contra hereticos
disputat. **Quod sub cō-**
modo imperatoꝝ pax eccl̄e
s̄is fuerit et de appollonio
martire. **De successi-**
one romani et alexandrini
et anthiocheni pontificis.
Qui tūc ep̄i nobiles ha-
bebant et de pasche questio-
ne. **De libris hirenei**
De successione roma-
noꝝ p̄ncipū vel qui eisdem
t̄pibus scriptores floruerūt.
De armonis secta ul-
que contra eandē disputāt.
Explicuit capla. Incipit
liber quintus eccl̄iastice h̄s.

Situr sotheri ep̄o
octo ānis in urbe ro-
ma sacerdotio m̄s-
trato duodeciq̄ aba-
postolis succedit eleu-
therus. septimodeti-
mo imperij anthoni-
ni veri. **Q**uo in t̄pe
p̄ multas romani ci-
bis p̄uicias ex accla-
matione et seditioē
volgi p̄secutiones ad-
uersū nostros durissi-
me concitate sūt. ita
ut multa milia m̄m
p̄ singula loca fierēt
Ad conicere ex h̄is

p̄ q̄d foliū f. h. x. duo folia sequen-
tia posita sūt f. h. z. et h. x. ut patet i
signatura folioꝝ duoz sequētiū qz h. z.
debet p̄cedē h. x. et p̄ q̄d m̄mātoe sūt
istaz foliū v̄te foliū ad foliū h. z. it̄p̄m
facile possūm⁹

que in nostra religione consistit
exequit. dñicū secutū exē-
plū aīam suā. p omib9 suis
posuit et p amicit. et cū h' p'it
velut discipuli xpī fideles ī
regno venturo sequūt. ag-
nū quocūq; vadit. **H**is igit
optimis et fidelissimis duci-
bus vsus oīs reliquos scōrū
chorus. prompti et alacres
aīas suas p fidei libertate
ponebāt. **A**liqui aut īpares
et infirmiores iuēti. et ad
illate persequitōis euehen-
dū pond9 īvalidi derē ferme
viri nūo lapsu suo luctū nob
et ingentē tristitiā relidue-
rūt. et multoz aīos quos p-
orū fides accenderat īfre-
gerūt. **U**nde et omīs valde
p'territi sim9 nō. ppter tor-
mēta que crudelius videbā-
tur īferri sed. p exitu cōfes-
sionis īterito. quia multo nos
grauis lapsus mōz q' ea que
īferebant. tormēta crucia-
bant. **C**onsp'hendebant tñ
cotidie quos dignos dñs iudi-
cabat ī lapsoz nūos subro-
gari. ita ut ex utraq; ecclīa oīs
qui studiosi et magni videbā-
tur. et quoz labore et īdus-
tria regebant. ecclīe vniūsi
pariter tenerent. **A**ccidit at
etiā seruos cōprehēdi quozdā
ex nrīs paganos. qm quidē
publice iussū fuerat requiri
omīs et teneri. **Q**uāq; demo-
nis īstructu cū tormenta p-
timefcerent q' īferri sāctis

videbāt monētib9 se ī hoc
ipm militib9 quib9 ita fuerat
pceptū cōmētati sūt aduer-
sū nos velut athreus frīs sui
tyestis occidit duos filios et
nescienti apposuit epulandos
et ille cōmēdit ignarus. edip-
pus autē cū mīre concubuit.
thyesteas renas et mēta edip-
pū ppetrātes. et alia q' ne plo-
qui aut cogitare nob fas est.
et qualia nec credere quidē
possum9 aliquā apud hoīes ges-
ta. **Q**ue cū de nobis diffama-
ta fuissent ī vulgus. horro-
maximo et execrationi apd
omīs hoīes esse cepim9. etiā
apud eos qui p'us aliqd mo-
deratiois erga nos seruādū
esse tēsebāt et omīs sil' freme
aduersū xpīanos atq; īsati-
abili odio furē reperūt. **T**ūc
vidim9 compleri illud qd a dño
dictū est quia venit t'pus ī quo
oīs qui occiderit nos putet se
obsequiū offerre deo. **P**ost h'
iam supra omē narrationis
gen' ē. et supplicioz et cruci-
atiū mod9 qui sāctis marti-
ribus īferebat. purgēte sa-
thana. quo scilicet illoz cōfes-
sione tale aliqd eliceret a nob
esse cōmissū. **I**n quo omīs pari-
atq; eodē furore p'sistebant.
vulgus. iudex. officiū milites
purgentes p'cipue scm noīe
quēdā dyatoniū viēiensē et
maturū neophitū quidē. sed
ī fide et paciētia robustissi-
mū. sed et attalū p'gamenū

cuius qui calumpnia et firmamē-
tū ecclesie in omnibus fuit. et
blandimā seimā p quā xpūs of-
tendit. quia ea que apud hoī-
nes despecta sūt et in cōtēptu
habentur in magna glā apud
deū ducūt. qz caritas eius ea
que fragilia sūt p naturā. per
grām facit esse firmissima. **Cū**
enī omīs nos de ea trepidare
m9 sed et ipā eius carnal' dñā
que erat vna ex nūo martirū
verēt. ne forte blandima rede-
ret in tormētis. et p debilita-
te corpis vix ad pme cōfessiois
tormenta sufficeret. tanta to-
lerantia virtutis firmata ē
ut resolverent' prius. et cōci-
derēt carnificū man9 qui sibi
pro contēctiosa iudicis aīmo
sitate inuicē succedebāt. **De**
niq; a pma luce usq; ad vespē-
ram tormēta semp in nouan-
tes ad ultimū victos se cōfite-
tur. stupētes quō in ea spūs
pmaneret. cū nichilā in illa
ex corpore p supplicia resedisset
Sed illa vere beata ut post-
modū nobis ipā differuit quo-
tiens vocē confessionis emi-
sit. et xpiana sū. pclamauit to-
tiens noue vires corpori red-
debant. et tamq; ablutis p cō-
fessionē dolorib9 instaurabat
reteritior ad agones. eo9 ma-
gis quo intellexerat qd vox
pia sensū doloris extinguet.
sepius et alacrius xpiana sū
et nichil apud nos mali gerit
pclamabat. **Diacon9** quoq;

sanct9 noīe etiā ipē supra q
dici potest. et supra quā fas
est huānā ferre naturā attri-
us insistentib9 mīstris dmo-
nū quo aliqd ab eo elirē pos-
sent confessionis illicite no-
ua penaz grā ptulit. et q
longe substantiā huāne cō-
ditionis excederet. **At** ille
vir deo plenus in tantū cru-
delitates eoz risit. et firmā
in questione seuitiā. ut nūq
dignat9 sit. uel quis esset gnē
aut domo uel patriā uel no-
mē saltē suū eis fateri. **Sed**
de hys singulis interrogatus
nichil aliud in omnib9 tormen-
tis nisi xpianū se esse respō-
dit. **Hoc** mihi nōmē hoc gen9
et patria est. aliud inq; oīmo
nichil sū q xpianus. vñ et in-
credibilis eos agitabat infa-
mia. qd tantis penaz grābus
conscriptis extorquere ei nec
pessionē quidē. apri9 vocabu-
li potuissent. **Ad** ultimū cā-
dentes laminas eris et ferri
erga inguinis loca et delica-
tiora queq; mēbroz instau-
ratis. ignibus adhibēt. **Ex**
quo carnes quidē eius aduste
ignib9 defluebāt. ipē vō pma-
nebat imobilis. incōtusus in-
trepidus. celestibus et nūq; sō-
tibus qui pcedūt de fonte ihu
huānas in setēperās flāmas
Verū ptamē mēbris oībus
martir erat. et toto corpore
vñ vlnus horrebat. **Deit**
in eo huāne forme agnitio

vnde dicitur solus
et lino sicut nunciat
et nō solus qd

60
facile possumus. quod ad verum ges-
tarum memoriam conservandam
litteris mandata reperimus. Et quod
uis de hoc plenius nobis narra-
tio quam de singulorum virtutibus per-
secuti sumus. sui sub titulo vide-
atur exposita quam instructionem
doctrinam pariter et scientie neces-
sariam non minimam continet tam
que etiam prout operi competere
duximus pauca inserimus. mil-
tis. Alii namque scriptores histori-
arum referant bella trophea vic-
torias ingratum. ducumque forti-
a gesta concelebrant. mortesque
civium aut hostium narrent. patri-
am coniuges liberos diversis
cuncta sedibus confusa descri-
bant. noster hic sermo qui nar-
rationem continet de his que
ad deum pertinent rebus. absur-
dum non erit si bella describat que
tam pro anime salute perpassa sunt
et pugnas quas anima ut teles-
tem patriam recuperaret. expe-
pit. si certamina eius referat
que pro fide veritatis exegit
in quibus non adversum morta-
les milites sed adversum spiritus
males demones dimicavit. non
pro liberis carnis sed pro spiritus
libertate. Singula monimen-
ta litterarum mandamus prelia. que
non pro terrarum spatiis nec prout
clavum possessionibus sed pro celo-
rum regno et paradisi heredi-
tate pacta sunt. non regni mor-
talis imperium quesitura sed
ab immortalis rege omnium deo tri-
umphorum gloriam preceptum. Gal-

liarum igitur nobilissime urbes
lugdunensem videlicet et vien-
nensem quas precipiti lapsu pre-
fluat rodanus nobilissimus
fluviorum. In his que et quam-
ta erga dei martires gesta
sint supra memorati anthoni-
ni veris temporibus. descripta per ordi-
nem ab eis ad ecclesias asse et fri-
gie fidei relatione transmissa
sunt. de quibus ut fides certi-
or habeant ipsa scriptorum exempla
subitiam. **S**ervi christi habitantes
apud viennam et lugdunum
gallie urbes fratribus omnibus qui
per asiam et frigia. eandem quam
nos redemptionis christi fidei et
spem gerunt. pax vobis et gratia
et gloria a deo patre et christo ihesu
domino nostro. **E**t cum non nulla ve-
lunt in prefatione persecuti vide-
rent post aliquanta ita rerum
gestarum ordinem initium. **addit**

Tribulatiois aperit
nostrae magnitudinem
et gentium furorē
que sanctis martiribus
intenderunt sicut est enūtare
nec potest quidem ipsi sufficimus
ne dum scriptura comprehendere
Oibus etenim viribus congres-
sus est inimicus tamquam qui iam per acer-
bitatem persecutionis aduentus
sui ostentaret initia. et per hoc
instrueret et informaret mi-
nistros suos adversum servos
dei omne ministerium scelus et
crudelitatis explere. ita ut
prima nobis domorum prohiberet
habitatio. tum deinde usus bal-

neaz post etiā processus ad
publicū. ad ultimū ne oīmo in
quolibet loco domi forisq; pub
lico puatoq; viderem? **S**ed
aderat dei grā que fragilioēs
quosq; nrōz de manib9 eorū
eripiebat. **A**ducebat autem
in mediū viros stabiliōes co
lūpnis. qui possent p patien
tiā suā nō solū ferre impetus
quos excogitabat inimicus. sed
et vltro expetere et sponte se oī
bus uel obprobrioz ul' tormē
toz cruciatib9 obiectis et la
tescentib9 iā pene tortoribus
ipsi adhuc pax putāre p eo qd
motā sibi hāt esse quodāmodo
ad xpm festinātib9 crederent
rebus fere ipis et paciētie v
tute clamātes. quia nō sūt cō
digne passiones hui9 tps ad
futurā gloriā que reuelabitur
in nobis. **F**erebāt ergo fortit
acclamationes aduersū se et
obprobria atq; iniurias ipsi et
contumelias eoz laudes suas
ducebant. **S**ed et verberari
se ab eis ac lapidari. et cōdu
di patient' accipiebāt eqni
miter suscipientes quidq; illi9
finētis vlgī excogitasset in
sania. **D**eniq; quodā tpe astā
te tribuno et primorib9 cui
tatis p solis acclamationibus
ipsi correpti et in carcerē tru
si sūt fratres vsq; ad pñciā iu
dicis. cui9 aduenienti offerū
tur. **I**n quos ille tanta crude
litate vsus est. ut sentie eius
spēs singulas nemo posset ex

ponere. **V**ertius igit' epa
gathus vnus ex fratrib9 qui
et in deū pfectā caritatē et
in hoīes integrā custodiret
cui9 vita cū esset adolescens
ita examinata erat oībus
et pbata. ut etiā grauissimis
senib9 pferret. in oīb9 enī
intredebāt mādatis et iustifi
cationib9 dñi sine querela.
ad obsequia quoq; seruo9
dei pmpptissim9 erat. is cū
zelo dīmo et feruore spūs ple
nus tā crudelia seruis dei sup
plitia videret inferri. et cō
tra ius fasq; tot penas hūā
nis viscerib9 excogitari. in
dignitatē rei vltra nō ferēs
poposuit se audiri. pro cui9
optimis et quib9 nichil īpie
tatis cōmissū probari pote
rat locuturū. **E**rat enī et no
bilissim9 inter suos et erudi
tissim9. **V**erū cū defensione
eius non reciperet obstina
tio iudicis. inquit tñ ab eo
si et ipse xpian9 esset. **V**tq;
xpianū se esse clarissima et
libera voce testatus est. tāq;
aduocat9 inq; xpianoz. et
ipse vinctoz nūto sotiet'. **S**
in hoc illi quidē quid dicerēt
ignorabant. **I**lle vero hīs
in se aduocatū p nobis ih̄m
quo noīe meruit honorari.
sancti pbrī zacharie qui erga
sanctos plenitudinē carita
tis ostenderat serut9 exem
plū qui et ipse dū fratrib9 ad
est. et defensionē libertatis

Et cū quedā in hīs locis fu-
issent longēq; persecuti p̄ ali-
quāta itez h̄ addūt

Dost hoc iā p̄ diū-
sas spēs martirū
eorū velut coronā
quādā varijs florib; cōposi-
tā. dñs xp̄s intexens offe-
rebat patri. ut ab eo velut vic-
tores magni agonis remu-
nerationes et nox sumeret
p̄miorū. **F**lā maturq; et sāctū
et blandina et attal; īmune-
rū die īnuīs milib; gentiū
diūfaz ad spectaculū cōgre-
gatis. statuit̄ in medio are-
ne et rurſū maturq; cū sācto
quasi nichil p̄us gestū fuisset
ad om̄m tormētōz et verberū
grāa renouātur. certatibus
ōimodo aduersarijs. quatin; **E**
eorū patientiā frangerent.
et ab ip̄o ut ita dicā vertice
coronas eorū diriperet. īsa-
nis ppli vocib; instigati. **S**
illis eo magis aīmos robo-
bat spes vicine iā glorie. q̄
sibi iā iāq; manu contingere
et contrectare dextris vide-
bant̄. **C**ūq; et suppliciorū ge-
nera et spectaculorū iā pene
tēpus fuisset absūptū. n̄mo
ueri vllaten; a sn̄a valuisset
cū etiā celle ferree suppositi
cōsūptā verberibus carnē
ignis subtermīstrat; exure-
ret. ad vltimū īfatigabiles
martirū spūs ferro cesis cer-
uitibus effugauerūt. **B**lāndina
vero religata ad stupitē atq;

in crucis modū distenta bes-
tis pabulū sparat̄. **Q**ue tñ
in ligno pendēs vultu mīrto
et satis leto orationē fūdebat
ad deū. quatin; et sibi cōstan-
tia. et ceteris agonis sui con-
fortibus p̄seuerātia p̄caret̄.
Et facile vota sperabat īplē-
da. que p̄p̄is iuuabat exem-
plis. **S**il' et illud edores. qd̄
passionū xp̄i confortib; cer-
tū sit etiā gl̄e eius donanda
esse consortia. **S**ed cū nulla
ex bestis corpus eius audēt
attingere. deposita de ligno
rurſū reuocat̄ ad carcerē. a-
lijs adhuc agonib; sparat̄ da-
ut p̄ multas victorias. caput
quidē tortuosi serpētis atte-
reret. fratr̄ vērō aīmos ad to-
lerantiā concitaret. p̄ hoc qd̄
ip̄a in puo et fragili corpe tot
certamib; p̄manēt invicta.
et p̄ singulos agones descen-
deret coronata. **A**ttalus q̄q;
pplī vocibus postulabat̄. erat
enī valde nobilis et qd̄ cūctis
nobilis est. vir optime n̄scie
et ī fide xp̄i p̄ oīa exēritia sp̄
martir. **C**ūq; circūact; fuisset
ī āphiteatro titulo se p̄cedē-
te ī quo sc̄ptū erat attal; xp̄i-
anus. freniē ī eū vlgī īsa-
nientis furor vehemēt; cepit
Sed cū presidī indicatū fuisset
eē eū romane ciuitatis vi-
rū iubet eū cū ceteris ī carce-
re recipi. simul et ad cesarē refert
eiusq; sn̄as quid de eo iubēt
expectat. **V**erū mē moras

positi in carcerē nō instructi sū
tempus sibi trāsire patiūt. s;
vigore aīmi et alacritate fidei
sue eos qui infirmiores vide-
bant animabāt. et ipī nondū
martires cohortationib; mar-
tires plīmos faciebāt. Ex quo
magnum gaudiū matrina seba-
eātē videnti filios suos qui pe-
ne iā decidisse videbant in mor-
tem p hos reparari ad vitā. Et
monitis eoz multi qui iā ne-
gando velut aborsū quoddā
effecti fuerāt. quasi iter p̄turi-
ebant. et xp̄us in eis iterū for-
mabat. **D**ocebant enī ab hīs
quia deus nō vult mortē p̄cto-
ris sed ut cōuertat et viuāt. I-
gitur cū a cesare rescriptū fuiss-
ut p̄sistentes quidē punirent
negantes autē dimitterent
die quodā celeberrimo in quo
ex omnib; p̄uicis coeūtes nūdi-
nas apud nos agere solēt. in
ip̄o frequētissimo cōuentu tri-
bunal ascendēs p̄parari iudex
xp̄ianos. et introducti ad suppli-
ciorū pompā p̄bendā cūctis
qui aderāt iubet. Rursū itaq;
crucēs rursū pene rursū tor-
mēta p̄parant. Et si qui forte
ciues romani reperi sūt. hos
plecti capite decernit. ceteros
vero bestis tradi. Ingens tñ
ab omnibus glā xp̄o conferebat.
p hīs qui ante negauerant
et dimitti neq; negantes po-
tuerāt. nūc vero cū neganti-
bus venia p̄staret. in cōfessio-
ne persisterēt. et de p̄ditione

gregis reuocati nūc martiz
iūgerētur. **I**gitur cū erga
supradictos questio habere.
alexander quidā gr̄ie frix
medicus disciplina. vir reli-
giosus et prudēs et vite ac-
mox p̄bitate cūctis carus.
acceptusq; amore dei cōcū-
tus. cū assisteret tribunali
mitib; cohortabat ad cōfes-
sionē eos in quos questio agi-
tabat. ita ut omnib; qui astabāt
palā fieret quid aīo gereret.
Cūq; id ip̄i notauissent idig-
nātes maxie pro hīs qui qd
prius negauerāt. rediūua
nūc cōfessione reuocabant
conclamarūt aduersus alex-
andrū hec ip̄o instigāte cō-
mitti. **Q**ui iussus a preside
in mediū statui. et quis eēt
interrogatus. xp̄ianū se eē li-
bera. p̄fessione testat. **Q**uē
continuo p̄parandū bestis
p̄dēpnauit. et postero die siml
cū attalo p̄ductū. quē cōtra
p̄ceptū cesaris gratificare
ip̄lis volens etiā ip̄m bestis
tradi iussit. **S**ed cū ferarū
nulla scōz corp̄a contigisset
omib; eos verberū cetera-
rūq; penarū simplicis cruci-
atos ad ultimū in cōsp̄cū
ip̄li in medio arene iugulari
iubet. beato alexandro in
omnibus quas p̄fessus ē p̄cis
ne vnū quidē penit. p̄ferē-
te sermonē. sed ab initio vs-
q; ad finē infra semetip̄m sp̄
cū dñō loquēte et in laudib;

et nō solū quis esset sed et quid
esset tormētoꝝ crudelitas. ne
agnosci possit abstulerat. x̄p̄s
tamē in eo solus p̄ martirij glo-
riā recognoscebat. qui p̄ eiꝝ
patiētiā destruebat aduersa-
rias potestates et suos milites
p̄ tolerantie roborabat exē-
pliū. ostendēs ōnibꝫ quia nichil
terribile est ubi diligit̄ pater.
nichil doloris ubi fides x̄p̄i est
Sed artifices scelez neq̄q̄
martiris erubere virtutē
Post paucos etenī dies con-
siderantes qd̄ si timētibꝫ ad-
huc vlnēribꝫ que indignatē-
tur etiā ad mollissimū manꝫ
tactū tormenta rursus infer-
rent. et denuo mēbra iam pu-
tre facta vexarent. vnū e du-
obus fore aut in sua eū impie-
tatis ira cessurū. aut si in tor-
mentis aīam posuisset. frōre
crudelitatis et metū ceteris
intentandū **S**ed hoc longe
contra quā impij cogitauerāt
cessit. **N**ā qd̄ vix credi ab infi-
delibus potest. restitutū ī p̄-
mā spēm corpus p̄ secūda tor-
mēta et officia mēbroꝝ que
abstulerat p̄ma crudelitas.
secūda reparauit. ita ut ite-
rata supplicia nō ei iam penā
contulerint sed medelā **S**
et blandina quā paulo ante
memorauimꝫ sili exemplo
ad supplicia secūda reuocat̄
Que cū semiuua pene et
in mortis quodā confinio po-
sita. iteratis fuisset pulsata

cruciatibus. velut e sūpno q̄-
dam subito euigilans. in me-
moriā future beatitudinis ve-
nit. et voce constanti tāq̄ de
excelsis et edito cōtionaret̄
ad pplm. multū inq̄t erratis
o viri. qd̄ putatis infantū car-
nibus vesi eos qui ne multoꝝ
aīaliū quidē carnibus vtunt̄
Et sic in confessione p̄durās
itez nūo martirū sociata re-
trudit̄ **S**ed postea q̄ b̄tōrū
martirū patiētiā tyrānica
euannere supplicia. alijs rur-
sus dyabolus machinis oppug-
nare parat famulos dei. quo-
scilicet afflictione carceis et
penali squalore consūpti. ac
septimo ut dicūt pūcto in ner-
uo pedes contra q̄ credi fas
est distenti. in intimo tenebra-
rū p̄ oīa loco penarū gnā que
furētū seuitia excogitare po-
terat deperēt **E**x plimi ergo
hoc gnē in argastulis cōsumū-
tur. dñō suscipiēte eoz huiꝫ
exitū **C**uiꝫ nec ibi defuit di-
ne maiestatis auxiliū **A**liq̄ti
etenī ex hys qui seuiissima tor-
mēta ptulerāt. nec hūane a-
liq̄d medele p̄missi sūt cōsequi
mirū in modū virtute dñi cō-
ualescere. et subitā mētis ala-
critatē ac desperatū corpois
robur recipere reperūt. ita
ut cohortatione sua ceteros ad
patiētiā confirmaret. et im-
patientes erant penarū illi
magis qui nup fuerāt correpi-
ti. et quoz corpa nōdū tormē-

ta solidauerat. Illi denique erant
qui fetoris horrore et conclusio-
nis tenebris necabantur. **D**ez
beati formi epi lugdunensis
gloriosa martyrii confessione
fas non est silentio pretereire. **Q**ui
cum nonageria maior esset eta-
te et corpore utpote illius cui
invalidus pro cetera pene iam mortu-
us solo martyrii amore vive-
bat. ducitur ad tribunalia. immo
potius defertur senio et languore
resolutus. **C**uius ad hoc solum animam
reservabat. ut christus per eum in-
significenti in fragili corpore triu-
pharet. **S**tatuit interea senior
pro tribunalibus impie plebis un-
diq. clamor attollit. hunc ipsum
esse intonant christum. **T**um vero a
preside interrogatus quisnam esset
christianorum deus. respondit. **S**i
dignus fueris scies. **H**inc vo-
cuctos velut rabies imensi
cuiusdam furoris invasit. ita ut qui
appropinquabant alij pugnis. alij
caltribus subigeret. senem nec
etati nec gravitati aliquid reueren-
tie tribuentes. **I**lli vero qui
longius erant. quidam furenti-
bus telis venisset in manum emi-
nus iaciebant. ita ut unusquisque
suum sibi delicti esse ducit. nisi
aliquid in senem sceleris intulisset.
In hoc etenim vindictam suos
esse credebant. **Q**uem cum semi-
nere proiecissent in carcerem.
incontaminatum paulo post spi-
ritum reddidit. **P**ost idem tempus
imensa quedam dei dispensatio
procurat. et misericordia ex inspirata

christi domini arte conquiretur. quod nunc
quod fere prius a persecutoribus ges-
tum meminum. **O**mnes hi qui primo
comprehensi negaverant fide cor-
repti traduntur in carcerem. **E**t
quo infelicibus ne solamen quod
penalis prestaret exitum. non
quasi christiani iam sed tamquam homines
de et inest detinebantur. ha-
bentes miseri duplicem penam.
quoniam ceterorum supplicia.
mitigabat spes et corona in-
martyrii christique caritas. et sancti spiritus
gratia releuabat afflictos. istos
autem ipsis penalibus cathenis
et pondere carceris gravibus
conscia cruciabat. ita ut vultu
ipso et aspectu discernent a ceteris.
quod illi perducebant de supplicia. **N**e-
que enim diu nescio quod in ipsis vultibus
presente. vicia sua molia periosa
ducebant. per squalorem carceris et
odor efferti. ita ut videretur
sibi non in ergastulo sed in mir-
rotheca conclusi. **A**t illi alij tris-
tes diuersi. ipsis quoque conspec-
tibus horridi. et omni turpitu-
dinis deformitate fediores.
sed et ipsis gentilibus in multo
opprobrio expositi erant tamquam
degeneres et ignavi qui fide
perdiderint et crimine invene-
runt. et qui christianorum quidem
noie caruerint. hominidum tamen
penas non effugerint. **Q**uod
cum ita geri videretur ceteri in-
credibiliter corroborati sunt. ita
ut comprehensi. absque ulla animi
mutatione constant se nichil
aliud quam christianos esse fatere.

63
eius ac facibus permanere. **A**ltu-
lus vero cum primis subiectis
in sella ferrea torreretur. cumque
nidor aduste carnis ad nares
et ora expectantis populi perfer-
retur. voce magna exclama-
bat ad plebem. **E**cce hoc est homi-
nes comedere quod vos facitis.
Quid a nobis velut occul-
tum inquiritis facinus quod vos
apta luce committitis. **N**os
enim neque comedimus homines.
neque aliud quod mali agimus.
Et cum interrogaretur quod nomen
habet deus. respondit. **Q**ui
plures sunt nominibus discerni-
tur. qui unus est non indiget
noie. **P**ost hoc nouissimo
iam munere die blandina rur-
sus inducit. cum pontico anno-
rum fere quidam puero. quique
et in priorum cruciatibus missi fu-
erant semper astare. quo ma-
gis ceterorum videntes suppli-
cia terrentur. **S**tatuunt
ergo in medio et iubentur
iurare per deos. **I**lli vero et o-
mnino nullos esse dicebant
istos per quos iurare cogere-
tur. **C**umque et aliis quam plurimis
verbis exprobraretur gentium
deos. insanire magis in eos
cepit populi multitudo. neque
teneram pueri etatem neque
sexum ferre miserantes. sed
per omnia tormentorum genera
quasi quodam eos circulo per-
agentes nichil deesse pe-
nis patiebantur quod crudeli-
tas inuenisset. **T**unc ponticus

maximum patientie robur ma-
trina cohortatione suscipiens et
perseuerans in confessione fidei
impollutum deo spiritum reddidit.
Beatam vero blandinam ultimam
omni velut mater nobilis promissos
ad martiris coronam filios
insequi nam secuta festinat
exultans et iuans velut ad
thalamum sponsi invitata et ad
nuptiale convivium. **E**x quo fie-
bat ut in verberibus tripudia-
ret. et cruciatibus exulta gaude-
ret. et tam hilaris videretur
et leta. quasi inter dapes regi-
as acubaret. **P**ost hoc ad bestias
traditur. sed ab eis intacta
perdurat. **I**nde etiam aliud exco-
gitatur crudelitatis genus. ut
rede constricta obiceretur tau-
ro ferociter insignito. **A** quo
cum fuisset innumeris ictibus la-
cessita. et toto arene ambitu
iactata nichil penitus leditur
sed permanet leto semper vultu. me-
te constanti. spe ipsa et animi pre-
sumptione cum christo iam colloquens.
Ad ultimum iugulari gladio iu-
betur. stupentibus ipsis etiam im-
piis et dentibus quod nunquam fuerit
fecit que tanta ac talia ferre
potuerit. **S**ed neque sic quidem
satieta aliquam capere cru-
delitas quivult. **A**ntiqui etenim
serpentis virulentia concitati
feri ac barbari mores man-
suescere nesciebant. **E**x ipsa quippe
sanctorum patientia senior
eis contentionis rabies accen-
debat. et velut pudore quodam

fatigabant qđ maior mēset
cruciatis qđ cruciantibz vltis
et ex hoc ad nephāda odia iu-
dex sil' instigabat et iplos. ut sep-
tura cōpleret que dicit iniquus
adhuc inique agat. et iniustus
adhuc faciat iusta. Igit' mau-
dito sentie igne eoz qui neca-
bant in carrē corpa caribz iu-
bebāt exponi. adhibita sil' cus-
todia die noctuz ne quis col-
lectas reliquias hūanitatē intui-
tu traderet sepulture. **S**ed si
quid forte uel bestis uel igni rē-
liquū ex corpibus martirū fu-
erat. ipa cū trūcis suis capita
punitoz insepulta p custodia
militū seruabant. et querebāt
si quid vltia inferre posset hūa-
na crudelitas etiā in eos qui
iā vite huius limē excesserāt. **E**x-
ultabant tamē gentes magni-
ficantes simulachra sua. quorū
virtute datā in illos vīdita
dicebāt. **S**i quis vero int' ipos
paulo mitior uel hūanior vide-
batur. **O**bi nūc est arebāt deus
eoz. **E**t quid eis p fuit ista re-
ligio pro qua etiā aīas posue-
rūt. **I**gitur apud illos erat
variū istud insultatiois genz.
Apud nos vero ingēs luctz ha-
bebat. pēpue qđ nō possemz
corpa hūmi tradere. quippe q-
bū ne noctis tpe aliqua ad hoc
oportunitas pbebat. neqz iuuē-
ribus suadere custodes. neqz p-
cibus aut vllō alio gñe copia
erat. ita attente et sollicitē cu-
rabāt. ne daret' extremis of-

sibus sepultura. **P**ost aliqđ
autē dies cū nullā sepeliēdi
gratiā prestissent. mēsa
ossa martirū et in fauilla rē-
dacta cū reliquo terre puluē
in rodanū flumiū disperdere
ne vsqz eoz reliquie reside-
rent. **Q**uasi vero hec agen-
tes deū vincerēt. et sicut di-
cebant spē eis p hoc resur-
rectionis admerēt. speran-
tes enī arebāt de sepulchris
qñqz se esse resurrecturos. id
circo noua nescio quā p suade-
te sibi supstitione. leti se tor-
mentis mortibusqz subiciunt.
Nūc videamz si resurgent.
et si potest eis adesse deus e-
orū. et eripere eos de mani-
bus nrīs. **H**ec sūt que ex
illis tēpibus gesta ex eplā sīm
lugdunēsīū dedarātur. **E**x
quibz quid etiā p ceteras p-
uicias geri potuerit. cōiet-
tura capiēdū est. **R**eserūt
adhuc in ipa eplā quedam
etiā de hūanitate et māsue-
tudine bēoz martirū q dīg-
nū puto adh' suis sermoni-
bus sicut cetera scitari. **E**t
qz arūbad imitationē xpī
qui cū in forma dei esset nō
rapinā arbitrāt' est esse se
equalē deo. in tanta glā po-
siti. et semel et iterz ac frequē-
tius martires facti. p besti-
as post ignes et laminas ne-
qz seipī martires dicebant
neqz alijs ita se appellanti-
bz indulgebāt. **E**t si forte aliqđ

64
nrm vel in epla vel in sermo-
ne eos martires nominasset
interpabāt acris dicentes
qd̄ her appellatio soli xpo de-
betur. qui solus fidelis vei-
tatis est martir. Et qui pri-
mogenitus est ex mortuis et
auctor vite etne vel certe illi
solis aptū esse hoc vocabulū
qui post bonā confessionē dis-
cedē de hac vita et pergere
meruerūt ad deū. **F**los vērō
ardebant hūiles egeni. opta-
mū ut ip̄a saltē in nob̄ confes-
sio tuta p̄maneat. In qd̄ etiā
reteros fratres cū lacrimis ob-
secrabant. ut pro eis dñm p̄-
carent. quo p̄fecte confessio-
nis signaculo martiriū mē-
rent accipere. Et tanta in
eis hūilitas erat. ut cū rebz
ip̄is essent martires noīs
tamē iactantiā fugerēt. **A**-
pud gentiles vero cū om̄i fi-
ducia cōsistebant. nobilitatē
nre p̄ contēptū iūrie et sup-
plicioz patiētīā demonstrā-
tes erant ergo mē frēs hūi-
les mē p̄secutores elati. suis
mites. adūsarij terribiles.
xpo subiecti. dyabolo erecti.
Nūliabant se sub potētissi-
ma manu dei. p̄ quē nūc sō-
limus exaltati sūt. **P**lacā-
bāt om̄s. accusabāt neminē
soluebāt cūctos. ligabant nul-
lū. orabāt etiā p̄ p̄secutoibz
suis. utentes sermone facti
stephani p̄mi martiris di-
centes. **D**ñe ne statuas illi

hoc patm̄. **A**dversū quos eo
vehemētiora dyabolus p̄lia
concitabat. quo p̄ nimīā cari-
tatē quā habebāt in xpo ihu
etiā eos qui lapsi fuerāt. et
quos iā se immanis illa bestia
absorbuisse crediderat. rursū
vivos de internis eius visceri-
bus educebāt. et velut matres
erga puulos suos. ita erga e-
os totis p̄fusi miserationum
visceribus inherēbāt. oīpotē-
ti deo effundentes pro ip̄is fo-
tes ac flumīa lacrimaz vitam
petebant eis a dño et tribue-
bat eis. nec sibi gratū iter du-
cebat eundi ad dñm. velletam
putabāt martiriū sui fore coro-
nā. si p̄tē mēbroz suoz d̄ eccle-
sis raptā. velut spolia quedā
detēptari a dyabolo p̄misset.
Sup̄ oīa autē pacē et ip̄i dili-
gebāt. et nobis seruare māda-
bant. nec aliā nisi p̄ pacē viā
ad martiriū construebāt. cauē-
tes ne vllā post se dissentionē
frībuz. ne matri ecclie mestitiā
derelinquerēt. sed pacē semp̄
habendā. pacē fratribz custo-
diendā. et caritatē p̄cipue te-
nendā. que est vnitatis et cō-
cordie vinculū cōmonebant.
Hec nō inutiliter ut opinor
a nobis ad utilitatē legentiū
mēorie tradita sūt. que ex tā-
toz viroz auctoritate descē-
dūt. p̄pter eos qui tumidi et
inflati aduersū frēs ferunt.
ut si qui forte titubauerit. mi-
serationū xpi viscera ab eis

putent penitus excludenda *ij*

Refertur adhuc in eadem scriptura et alia narratio. quā cognitionis causa hys miserere dignū putavi Alcibiades quidā erat in nūo eoz qui pro xpo vincti tenebant. Hic vitā satis arduā et austeram gerebat. nichil cibi volens accipere sed tū sale et pane cū aqua utebat. Cūq; hūc vite rigore vellet etiā in carcere positus obtinere. actulo post p̄mā confessionē suā quā in amphiteatro confessus est. reuelatur qd non recte faceret Alcibiades. creaturis dei et ipse non uti. et alio formā scādali derelinquere. Quibz cognitio Alcibiades cepit oīa cū grāz actione p̄cipere. quia que illi reuelabat spūs ut doceret. et hūc ut sequeretur idē spiritus persuadebat. Sed de hys finis sit *Capitulum. ij.*

Capitulum. ij.

Eritur montanus et Alcibiades et theodotus in frugie partibz tūc p̄mū apud q̄plimos in ap̄l̄az opinione venerūt. Et quia per illud adhuc t̄pus m̄lte etiā alie virtutes et gratie in diuersis eccl̄is p̄ donū s̄cti spūs m̄strabant. facile actō modata est fides etiā hys potuisse ap̄hetie grātiā dari. Cūq; plima inter fratres dissensio fuisset exorta. rursum eccl̄ie galliarū iudiciū suū et

sententiā de hys quoq; cū ōni reuēntia et recte fidei expositione decernūt. ep̄stolas martirū qui apud eos cōsummati fuerāt p̄ferentes. quas illi in vinculis positi p̄ asyā et frigiā fratribus consistentibz p̄fererāt. et eleuthero urbis rome ep̄o de pace eū eccl̄ie cōmonentes. Et q̄ etiā hyreneū p̄b̄m tūc adhuc eccl̄ie lugdunēsis supra dicto urbis rome ep̄o cōmendabant. testimoniū vite ei q̄ p̄hibentes. sicut ip̄oz etiā voces q̄ infra scribūt ostendūt.

Abere *Capitulum. iij.*
te in deū iterū et semp optam q̄ pat̄ eleuthere. Rogauimus fr̄z et sociū n̄r̄ hyreneū her tibi scripta deferre. quē de p̄cam. ut habeas cōmendatū. Emulator nāq; est testamētū xpi. Scim̄ qd solus officij gradus nō facit aliq̄ iustū. quo tamē iste r̄te vtitur in p̄sbiteio. s̄ plū eū ex vite merito cōmēdamus. Enumerāt etiā post her diuersoz martirū glorias. q̄n̄ti ferro tesi. quāti bestis. q̄n̄ti ignibus. quāti in squalore carceris ab̄s̄pti sūt. Que si vult pleniq; noscere. ipsas ex integro requirat epl̄as.

Eritur *Capitulum. v.*
anthonini t̄pibz q̄bz her gesta referunt. martirū aureliū fr̄z

eius cesarē bella inferentē
germanis ac seruiatis tra-
dūt historie. cū sit ei pericu-
laretur exercitū estuantem
et querētē quid facto opus
esset. reperisse in legione q̄s-
dam milites xpianos. quib⁹
ut nr̄is mos est flexis genib⁹
obsecrantibus. exaudisse deū
supplicationes eorū. et subito
contra om̄i sp̄e largissimis p̄-
bribus p̄fusus exercitus q̄dē
periculantis. pro quo orauē-
rant xpiani sitim sedatam.
hostes vero qui iā exitialis
iminebāt. fulminib⁹ crebris
et celitus p̄lapsis ignib⁹ effu-
gatos. **Q**uod factū refert q̄dē
et ab historicis gentiliū. sed
quia nr̄orū id orōnibus impe-
tratū sit nō refert. quippe a-
pud quos etiam cetera mira-
cula que a nr̄is gesta sūt nō
habent fidem. **I**nlostroz v̄eō
et terullianus hec memōat
et apud grecos apollinaris.
qui etiā ip̄am legionē p̄ insig-
nis facti miraculo. mutato no-
mine vocitatā dicit ab ip̄era-
tore fulmineā. **T**erullianus
vero marci ip̄eratorio epl̄as
etiā nūc haberi dicit. quib⁹ de
hīs apertius indicatur. **S**ed
nos iam ex hoc ad historie or-
dinē redeamus. **C**aplin. vi.

Ligitur photino nona-
gesimo vite sue āno
cū ceteris gallie mar-
tibus coronato. hy-
reneus lugdunēsis eccl̄ie sus-

cepit sacerdotiū. **Q**ue hyre-
neū polycarpi auditore fuisse
in pueritia cōperim⁹. **H**ic in
tertio aduersū hereses libro
elementerū epi t̄pibus. que t̄pa
nūc habem⁹ pre manib⁹. scri-
bere se opus illud indicat hīs
verbis. **F**undata igitur et edi-
ficata etiā beati apli lino offi-
ciū ep̄atus iūgūt cui⁹ lino pau-
lus in epl̄a ad thymotheū mei-
nit. **H**uic succedit anacleus
Post quē tertio loco ep̄atū sus-
cepit demēs. **H**ic autē cū b̄tis
aplis fuit. et cū ip̄is vitā semp
exegit. atq̄ ab ip̄is institutis ē-
centē gerebat traditionis eorū
memoriā et p̄dicationis eorū for-
mā semp habebat in oculis. **S**ū
hoc ergo demēte seditio nō mo-
dia exorta est apud corinthū
inter fratres. ita ut ex p̄sona ro-
mane eccl̄ie scriberet ip̄e demēs
ad corinthios epl̄am nr̄ariā
que eos reuocaret in patē et
fidē eorū q̄ concussa fuerat re-
nouaret. exp̄mēs in ea aplorū
traditionē quā nup̄ ab eis ip̄e
susceperat. **E**t post aliquanta
iterū dicit. **H**uic autē demēti
succedit euaristus. et euaristo
alexander. et post hūc sextus
ab aplis ordinatur. **S**ixtus p̄
quē celestōrus qui et illustre
martiriū sūpsit. **P**ost hūc
ignius deinde pius. post quē
auicetus. **H**uic successit soth⁹
qui nūc duodecimo loco ab a-
postolis ep̄atus optinet sortē
et easdē quas apli tradiderūt

predicationes domine fidei integras illibatasque custodit. Hec hyreneus in supradictis libris

Simplex est **Capitulum**
Ed et in secundo nichilominus eiusdem operis libro dicens. etiam suis temporibus reliquias quasdam diuine virtutis in ecclesiis inueniri hoc modo scribit. Absit autem longe ab eis ut mortui suscitarent sicut dominus suscitauit et apostoli per orationes. sed et fratres frequenter fecerunt hoc in plurimis ecclesiis. ita ut omni si ecclesia congregata ieiunasset et obsecrationibus multis ad deum profusis. conuerteret spiritus mortui et redderet homo uiuus per orationes sanctorum. Et iterum dicit post aliquanta. quod si deum per fantasiam diceret fecisse hoc. ad prophetas ueniamus quod hec ab eo gerenda predixerat et qui confirmauerunt hunc esse filium dei propter quod et discipuli sui in suo nomine. et ab ipso accipientes gratiam faciunt hoc ad subueniendum saluti hominum. prout unusquisque meruerit. Alii namque demones fugant et ita eos qui incurati sunt purgant ut interdum illi ipsi qui curati sunt credentes in ecclesia permanant. Alii autem per scientiam accipiunt futurorum et visiones propheticas vident. Alii infirmos manu supposita restituunt sanitati. Sed et mortui ab his aliquotiens suscitati sunt et permanse-

runt nobiscum per annos multos. Et quid plura? Non est numerus singularum virtutum quod per uniuersum mundum in ecclesiis dei geruntur. per gratiam et nomen ihesu christi sub pontio pilato crucifixi. Que tamen cotidie sunt non ob aliquam mercedem neque ob pecunie questum sed sicut gratis gratia accipitur a deo. ita gratis eadem ministrant. Et iterum in alio loco idem hyreneus de his ita scribit. Sicut inquit audiuimus multos ex fratribus in ecclesia gratiam habentes prophetarum et omnium linguarum loquentes per sancti spiritus donum. qui et mysteria et secreta dei in manifesto cum expedit proferunt. Hec autem inseruiimus ut ostenderemus diuersas sancti spiritus gratias. usque ad illa adhuc tempora apud dignos quosque in ecclesiis perdurasse. quoniam quidem in multis polliciti sumus. hec nos in tempore probaturos. **U**
Sed et de ordine canonis dinaturum scripturarum quod etiam supradictus vir hyreneus sentiat. ipsi nichilominus sermonibus proferamus. Primum inquit de sanctis euangelis videamus. Matheus quidem hebreis propria eorum lingua conscriptum edidit euangelium. cum petrus et paulus in urbe romana euangelizarent. atque ecclesie mihi fundamenta solidarent. Post quorum exitum marcus discipulus et interpretis apostoli petri

euāgelium quod ille predicauerat
 digessit in libro. **P**ost hoc io-
 hānes discipulus dñi qui et
 supra pectus dñi recubuit.
 edidit euāgelium apud ephesū
 urbē asye positus. **H**ec in ter-
 tio supradicti opis libro. **I**n
 quinto vero de reuelatiōe io-
 hānis scribens. et de nūo no-
 mīs antixpi her refert. **C**ū
 igitur her ita se habeant. et
 in omnibus rectis et antiquis
 exemplarib⁹ iste nūis inueniat⁹.
 sed illi her eadem cōtestent⁹
 qui iohāne viderūt in corpe
 positū. et verbū dñi pdicantē.
 quia nūis bestie scdm grecorū
 compositū est. et lrās que i eo
 dem gscribunt⁹. **E**t paulop⁹
 iterū subiūgit her. **N**os ergo
 periculū incurrere nolum⁹ de
 antixpi noīe. confidenti⁹ ali-
 quid pmūtiātes. **S**ic enī o-
 portet her euidentē et palā
 in hoc iā tempore pdicari. v-
 lq et pillū qui apocalipsim
 scripsit. nomē eius euidentē
 fuisse expressū. quia neq̄pā
 reuelatio ante multū tēpus
 facta est. sed pene iā nrā eta-
 te. ppe finē domitiani cēsais.
Hec nobis etiā de apocalip-
 si vtr supra mēoratus expo-
 suit. **M**emūt autē pme eplē
 iohānis et pme petri. pluri-
 maq ex nris sumit exempla.
Nec nō et libellū qui pastoīs
 dē aplectit⁹ dicens. **C**ū ergo
 refert scriptura q dicit. **P**mo
 omniū credendū. quia vn⁹ est

deus. qui oīa creauit atq cō-
 posuit. **V**idetur autē et testis
 nris de sapiā salomōis. sed et
 aplici cuiq̄dā viri. cui⁹ nomē
 retinuit sermonū quasi mēo-
 riter memūt. **I**ustini quoq in
 tiris et ignati⁹ mēoriā facit.
 et ea que sc̄p ferūt in mediū
 pducit. et pmittit se quoq
 aduersū scripta martiōis res-
 ponsurū. **S**ed et de septua-
 ginta int̄pretib⁹ dīnaz sc̄p-
 turaz. audi quibus referat
 verbis. **D**eus inq̄t hō fr̄s ē.
 et ipse dñs saluauit nos. q dedit
 signū illud qd de virgine sc̄ptū
 est. et nō sicut quidā dicūt eorū
 qui mō ausi sūt aliqd int̄preta-
 ri sc̄pture et arūt. **E**cce iuuē-
 cula in ventre concipiet. et
 pariet filiū. sicut int̄pretat⁹
 est theodotion ephisi et aqla
 pontic⁹ ambo iudei p̄seliti. q̄s
 secuti sūt ebionite qui dicūt
 xp̄m de ioseph natū. **E**t post
 pauca iterū ista subiūgit. **P**ri-
 us enī inquit q̄ romanorū in-
 ualescerz p̄ncipatus. cū adh⁹
 macedones asyā possiderēt.
 tholomeus lagi filius volens
 bibliothecē suē quā apud alex-
 andriā ex oīm veterz grecorū
 volūmib⁹ construebat maiore
 gloriā querē. petit etiā ab ihe-
 rosolimitis ut hebreas eorū
 sc̄pturas in grecā linguā int̄-
 pretatas acciperet. **A**t illi sb̄-
 iecti quippe erant macedoni-
 bus electos et in sc̄pturis sc̄is
 eruditissimos. atq in vtraz

lingua peritissimos viros
septuaginta p̄bros miserūt
ad tholomeū. in quo tamē di
voluntas et consiliū gerebā
Tū ille singulorū volēs atti
pere documēta. et verēs ne
forte p̄m̄pretationē occul
tarent insertā dīnis volūib⁹
veritatē. singulos a se invicē
separat. et eadē seorsū posi
tos m̄pretari iubet. eūdemq⁹
ordinē m̄pretandi in singul⁹
quibusq⁹ volūib⁹ observari
Quosq⁹ rur̄sū se corā in unū
om̄is reuocari. et conferre ad
invicē. que singuli m̄pretati
sūt facit **E**t tūc d̄s v̄e glorifi
catur. et sc̄ptura sc̄a qd̄ vere
dīna esset agnoscit **O**m̄is enī
eadē h̄nsdē verbis h̄nsdemq⁹
nōib⁹ ac sentētijs sc̄pserat
ab initio vsq⁹ ad finē. ita ut et
ip̄i qui aderant gentiles ag
noscerēt. quia dei nutu sc̄ptu
re tūc m̄pretate sūt **E**t ni
hil mirū si dīna. p̄videntia
hoc ita fieri procurauit. cū
et in ea captiuitate que ip̄lo
acciderat sub nabugodono
sor rege corruptis sc̄pturis
cū post septuaginta annos
iudei ad patriā suā redirent
in tēporib⁹ artaxerxis p̄sa
rū regis. inspirauerit deus
hesdrā sacerdotē ex tribu le
ui. ut oīa priorū p̄phetarū vo
lūmīa ac verba repararet
et restitueret ip̄lo legē que
per moysen data fuerat
Hec hyreneus **Capitulum ix.**

Dicitur de cē et nouē
ānis anthoni⁹ cū
imperio p̄durasset
post excessū sui p̄i
cipatū cōmodo imperatori
reliquit **H**ui⁹ p̄mo imperi
āno iulian⁹ apud alexādrī
nā sacerdotiū suscepit. agrip
pino exactis duodecī annis
in ep̄atu defūcto **Decimū**
Om̄ p̄ idē temp⁹
scole eccl̄iastice et
doctoris officio p̄
esse vir in om̄i eru
ditione nobilissim⁹ p̄athen⁹
ex quo apud eos consuetudo
antiquit⁹ tradita. usq⁹ in ho
diernū p̄manet. dīnaz sc̄p
turarū doctores mibi scole et
eccl̄iastice haberi. viros dū
taxat in sc̄ia et eruditione
p̄batissimos **H**ui⁹ ergo offi
cij velut auctor et quidā dūc
vir de quo supra dixim⁹ satis
illustris habebat⁹. quippe qui
et in p̄his prius qui stoici ap
pellant⁹. nobiliter claruisset
Cui⁹ tūc studi⁹ erga verbū
dei et tantū amoris fuisse
tradit⁹. ut etiā ad p̄dicandū
xp̄i euāgelīū om̄ib⁹ gentib⁹
que in orientis vltimis serēs
sibus recondūt⁹. fidei et de
uotionis calore p̄fectus sit
et vsq⁹ ad indiā citeriorē
verbū dei p̄dicando p̄uene
rit **E**rāt enī adhuc in illis
temporib⁹ et euāgeliste nō
nulli qui ad imitationē sc̄orū
ap̄lorū in diuersis orbis p̄ti

bus obertantes p grām dei
et animi sui virtutē. verbū
dei et fidē xpī ignorantibus
quibusq; gentilib; inferebāt.
in quibus scripius et illustis
panthenus habebat. Quē
ferūt cū ad indos puenisset.
repperisse qđ bartholomeus
aplis apud eos fidei semina
pma condiderit. et mathei
euāgelium hebreis septuā lris
dereliquerit. qđ p idē temp;
supradict; panthen; mibi
reptū detulerit. Sed et in
multis pterea alijs doctrine
et iusticie studijs apud alex
andriā clarā satis et nobile
vitā optimo et admirabili fi
ne conclusit. tā viua voce dis
cipulos instruens. q̄ et in lib
rū monimētis et etiā poste
ris thesauros scientie dere

linquens **Caplin xi**

In hui; dinaz eru
ditionū scolis q̄ ma
xime effloruit apud
alexandriā clemēs. eodē vo
cabulo quo et ille in vrbe ro
ma aplōz successor et discipu
lus vocitatus. Deniq; ipse
hic clemēs in septimo disposi
tionū libro. pantheni tamq;
magrī et pceptoris sui mētio
nē facit. Sed et in pmo lib
stromatū hūc eundē designat
in eo loco ubi enumerat qđ
plures aplice p̄dicationis rep
perit viros dicens h; **N**ich
quidē cōmētarij hui; opēis
nō ad ostentationē scribūt

sed ad cōmemorationē senec
te. et ad obliuionis remediū
qđ scilicet in hys sit michi ad
vmbatio quedā verū mag
nificaz dinorūq; verborū que
audire merui a sanctis viris
et beatis. quoz ab alio apud
achayā. ab alio apud syriam.
ab alio vero in orientē. et ma
xime apud palestiniā institu
tus sū ex hebreoz origine ve
niēte. ad ultimū vero in egip
to magisterio vsus viri sū vir
tutis et scientie merito oib;
preferendi. post quē velut
thesauro in absconditis ipto.
aliū querē vltimū cessauit. Et
illi quidē dīne doctrine velta
tem q̄ sibi ab ipis statim p̄mis
auctorib; petro et iacobo. io
hāne et paulo sanctis aplis
tradita fuerāt michi tāq; p̄res
cōmēdarūt. sed pauci patrib;
siles filij. cū deo fauēte p̄ ipos
in nobis aplici germis plan
tata sunt semina **Caplin xij**

DEt idem tps etiā
theosolimoz nar
cissus preerat qui
fame merito mris
adhuc temporib; celebratur
quātā decimā post eos qui ex
crucifissione fuerant. successio
nē vsq; ad tpa adriane obsidi
onis adducēs. Primū namq;
mibi ex gentib; ep̄m fuisse in
dicauim; marcū. post quem
cassianū. inde publiū. p̄ hūc
maximū. et sic iulianū. post
quē gayū. et itez aliū iulianū

capitonē quoq; et valentē idē
dolitianū. post quē tricesimū
ab apostolis narrissū **Cap 13**

Utrū eatepestate
thodo quidā ex aspe
pūcia oriūdu ut
ipē scribit in vrbero
ma eruditus. refert atatiano
cuius superius inter ceteros sc̄p
tores meūm in libros q̄ pluri
mos. et maxime contra mar
tionis heresim sc̄ptos. quā as
serit idē tatianus in diūsas
sc̄ssas esse sn̄as. Sed et qui
et q̄ ob causā ex eadē heresi
sc̄ssi sūt. ipē per hec verba de
signat. **P**terea inquit et mē
semetipōs discordāt. quia id
affirmare cupiūt qd̄ non p̄t
stare. **E**x eorū nāq; grege ē
appelles. qui abstinentie et se
nectutis proguatua vsus. v
nū quidē oīm esse fateb̄. **U**tiū
Phetas tamē contrario spū
asserit inspiratos. sequēs p
suasione virginis cuiusdā arte
spū demonis noīe filumīne
Alii autē sicut ipē auctor mar
tion. duo esse p̄ncipia intro
ducūt. **E**x quib; ē p̄potitus
et basiliscus. qui et ipi seruti
sūt quidē ponticū lupū sed nō
iuenientes exitū rerū. sicut
ne ille quidē ad ea que puta
rūt esse saniora cōuersi sunt.
et duo p̄ncipia introduxerūt
absq; vllis hoc p̄bationib; cō
firmātes. **A**lii quoq; ex eisde
rursus in deterius reuoluti
sūt nō solū duo sed tria p̄ncipia

et tres naturas confirman
tes. quoz p̄nceps et auctor
est serenus. sicut et ipi dese
sores huius dogmatis dicūt
Sed et ipē describit ut cō
gressus sit cū appelle ita re
ferens. **N**ā et senex appel
les habuit nobiscū sermonē
et multa mala docere cōuit
tus est. vnde et asserēbat nō
oportere oīm fidei discuti
rationē. sed vñū quēq; de
bere in eo qd̄ credit p̄manē
Salutē nāq; hīs esse qui
in crucifixū sperant. tñ ut
in bonis opibus inueniant
Manifeste tamē deterne
bat de deo sicut p̄ dixim; v
nū esse p̄ncipiū. ut et nos di
cim; **E**t inde exponēs ei
oīm sn̄as. introducit etiā
ipē sensū suū. **D**icebā mqt
ad eū. **U**nde tñ ostendem;
vñū p̄ncipiū rōnē. aut quō
hoc asserat edissere. **P**he
tie quidē aiebat semetipās
coarguūt. quia nichil oīm
cōtinent veritatis. ex eo qd̄
inter se inuicē discordāt. et
vtiq; false sūt que semetipās
aduersant. **Q**uō autē sit
vñū p̄ncipiū se scire quidē
denegabat. ita sibi videri
Cūq; adiuraret a me ut qd̄
verū est diceret. sacramēto cō
firmavit senescire. quō sit v
nus vnigenit; deus. sed tāti
modo credere. **T**ū ego deri
sū eū plane et notatū habui
qui se doctore p̄fiteret eorū

qui se ignorare fateretur. In
eodem quoque ope fertur callis-
tion quidam in urbe roma
discipulus extitisse tatianni
qui scripsit compositum esse a tati-
anno propositionum et questionum
librum in quo omnia que obscura
sunt et difficilia in scripturis di-
uinis absoluat. Sed idem
thodo in commentariis suis
propositiones eius platurum
se et confutaturum promittit.
Est autem eiusdem in exame-
ron commentarius in quo refert
quod appelles qui plima aduersum
legem moysi conscripserit im-
pia et aduersum totam legem
blasphemias protulerit voces.
conarguens ut sibi videretur
et destruens ea que ibi scripta sunt.
Hec et multa alia ex supradicti
scriptoris comperimus libris. Cum
tamen hostis humani generis ad
salutem hominum debellandam ni-
hil usque optineat gerit sed diuersas
et varias hereses per singula
queque suscitatur loca. In quibus
maximum sui generis serpentem
apud asiam frigidam producit
montanum qui se pacitum nota-
ret et cum eo mulieres pris-
ta et maximilla quas prophete-
tissas velut ex ipso factas in-
spiratione iactabat. Sed et
in urbe roma floruit quidam
gradu presbiterum de ecclesia col-
lapsus una cum blasphemio et
crimibus et furoris plimos de
ecclesia in suum baratrum deduce-
bant. noua aduersum veritatem

signamenta machinantes. XIII

Sed aduersum here-
sim chatana frigarum
scutum validissimum
protulit appollinaris
therapolites de quo supradictio-
rauius. aliquid quod plimum ad idolo-
corum eruditissimi viri aduer-
sum eos per veritatis defensione
certauerunt. qui etiam nobis ad
historie textum monimenta va-
lidissima reliquerunt. Interi ut
diximus appollinaris scribens
aduersum hanc heresim et de-
signans in prefatione quod per
ecclesias galatie victimarumque
nuntiarum digrediens et plimos
ab eis irretitos videns. multos
quidem et coram disputando cor-
rexerit. rogatus tamen a fra-
tribus etiam hec ad ipsos septa
transmiserit in quibus post ali-
quantum cum auctore heresis de-
signasset. pergrederens etiam hoc
addit. Origo inquit huius heresis
que aduersum ecclesiam nup ex-
orta est. inde descendit. Vixit
quidam esse dicitur apud moesy-
am frigie ciuitate qui appel-
latur ardabau. in quo apud
montanum quendam nomine qui nup
ad fidem christi venerat. subroga-
to asye procosule cupiditate
nimia primatum actus contrariis
spiritibus in semetipso locum de-
disse. ac repente in quodam excessu
metis effectum. et velut spiritu
actum. proloqui cepisse noua quodam
et diuersa ab his que ex suc-
cessionem maiorum ecclesie tradita

fuerat velut prophetali specie
pferentē. **Q**ue cū ita fieri vi-
derent hī qui p idem tempus
aderant auditores. alij eū ve-
lut demone repletū et errati-
co p flatū spū. ad decipiendos
pplōs iudicantes obiurgabāt
et p loqui oīno phibebāt. mēo-
res dñi pcepti et cōminatiois
eius. quā iubet obseruari a fal-
sis pphetis. alij autē velut a scō
spū repletū. et pphetia grā do-
natū putabāt. et imēores dñici
pcepti erratico et seductori spi-
ritui. eatenq indulgebāt. ut e-
ciam. puocāt eū ad dicenda ali-
qua delārent. et hoc fiebat ar-
te diabolica. quā in disciplinatis
perditio parabat. **I**n quibus
mōtanus cū supra q̄ dignū ē
in veneratione habet. in tātū
temeritatis pgressus est. ut e-
tā duas quasdā mulieres in sa-
ni spūs quo ipse replebat. pti-
pes sibi faceret. et ad insanien-
dū serū parit edocēt. quo facili-
us vterq̄ sexus in errorē per-
vtrūq̄ sexū caperet. **H**inc iā
beatificare eos qui sibi famili-
arius adherebāt. et pmissionū
magnitudinē timidos reddē.
interdū etiā obiurgare quosdā
vt in e m oībus adulatores dep-
henderētur. **T**amē p pauci erāt
ex fratribz. qui eoz deciperent
in sania. **I**n quibz et psuadebat
vniuersā etiā que p orbem
terre est blāssmare. et nō solū
nichil ei deferre reuerētie sed
ne limē quidē eius incedere.

Frequēter tamē aduētātibz
ex aspa fratribz. vesani et cōtra
fidem xpī bachantes cōfutati
ut heretici corruptoresq̄ vei-
tatis ab ecclīe cōuentu et soci-
etate depulsi sūt. **H**ec in pmo
libro scribens et p ōne opēis
sui corpus fraudes hēsis in sin-
gulis quibusq̄ cōuincens. in se-
cūdo quoq̄ volūte de eisdem
etiā hec scribit. **Q**uale est
autē inquit. qd et pphaz pse-
cutores nos vocant. p eo qd
insanas eoz nō suscepimz sā-
thasias. **D**icūt enī hos esse
quos pmissit dñs ad pplm
sūū se esse missurū. pphas. **R**ū-
deant ergo nobis si a deo mis-
si sūt. pphē mōtanq̄ et mulierē
eius. quis eoz a iudeis pse-
cutionē passus est. aut quis
ab iniquis occisus est. vel q̄s
eoz p noīe dñi tentq̄ est. et
ante reges et presides stetit.
aut quis in synagogis eorū
flagellatus est. vel quis lapi-
datus. **I**n pmo et ecōtra iō
tradit qd finē vite exemplo
iude traditoris acceperint.
Dicūt enī ipso demone quo
inspirabant. id agente. diu-
sis queq̄ tēpibus laqueos vitā
finisse. **I**llū vero admirabile
velut pphetie ipoz pmo ge-
nitū theodotū noīe tradūt.
quodā tpe visū sibi esse velut
in celos assumi. et credidisse
spiritui erroris. quo euectū
in excelsū. et inde deductus
ad frā. finē vite exitu pessio

terminasse. **S**ed hoc ipsi d'mo-
tano vel theodoto ac mulieri-
bus ita gestū negant. tamen
a plibus affirmat. **I**nt nega-
tes autē et confirmātes nos
rei fidē relinquin9 in medio
Item post aliquāta subiūgit
etiā hec. **S**ed et sancti epi
pbatissimi viri qui p idē tēpus
fuerūt zoticus de cithmana et
iulian9 de aparnia aggressi
cohibere spm qui loquebat9
in maximilla. iusserūt temes-
sionē obturare os eius. et ex-
cludere vocē falsi et erratici
spūs. qd ita factū est. **E**t itez
congruens falsā fuisse maxi-
mille prophetiā. que bella q' pli-
ma imminere predixerat. hīs
vtr' verbis. **E**t quō nō eius
mēdatiū euidēt arguitur.
Trederim nāq' iā exacti sē
āni vsq' ad pntem diē ex quo
mortua est illa mulier. et
nusq' prorsus vel priuatim
vel publice bellū aliqd exor-
tū est. **S**ed et xpianis p di-
miseritordiā pax iugis et fir-
ma perdurat. **S**ed et in t'io
libro de hīs. qui se iactabant
qd multi martires ex eorū
heresi extitissent. hec dicit. **C**ū
mqt mōnibus que supradixi-
m9 cōuicti nichil respondere
potuerint. ad nr̄es cōfugiūt
dixentes mltos se habē mar-
tires. et hoc esse iudiciū. qd
verus sit apud ipōs ap'heti-
cus spūs. **Q**uid ergo quia
multi et alij heretici plimos

martires habēt. ideo acquies-
cendū est eis. qd etiā veritas
apud ipōs sit. **N**ā pmi q' dicitū-
tur martioniste habēt plucēs
martires. **S**ed que esse pote-
rit apud eos martirij vēritas.
vbi xpūs veritas nō est. **E**t
post aliquāta iterū subiūgit
Deniq' apt. sancti martires
qui pro vera fide martiriū du-
cūt. cū de etiā pcedentes ad
passionē pducūt. si qui forte
inuenti fuerūt cū eis de heresi
frigū sēternūt se ab eis. et res-
piciūt eorū societate. nec vllō
gūe cū iam martirij palmā te-
neant spm mōtati et maxi-
mille acquiescēdū putāt. sicut
et nr̄is tēporib9 apud apānā
que est supra menandru posi-
ta gestū scm9 a gayo et alexā-
dro qui de eumenia nr̄es ex-
titerūt. **I**n eodē autē op'e me-
minit et melciadis scptōis tā-
q' qui et ipē librū aduersū hē-
sim supradictā consēpserit.
Deniq' et inserit ex eius dic-
tis operi suo hec verba. **N**eq'
credendū est mqt in excessu
mētis id est p amētiā ap'hari
qd est. pprie pseudo. ap'hetaz.
Obienū quis amēs efficitur
iusti rectiq' esse nō p't tenax.
Qui sine dubio initū sumūt
ex iperitia. ad finē vero duol-
uūt amētie sicut sup'dixim9.
Hoc autē modo neq' in vetē
testamēto quēq'. neq' in nouo
per dei spm extitisse ap'hetā
poterūt demonstrare. q' neq'

agabus neq; iudas ne silas
neq; quatuor filie philippi ne-
q; amia que in philadelphie
etia prophetavit neq; quadra-
tus. neq; alius quisq; ex nu-
eoz hoc mo dmo scit prophetas-
se. **E**t post pauca itez subiungit
et dicit. **S**i enim post quadra-
tu et amia philadelphiam
ut apuit. mulieres iste mota-
ni successerunt in prophetia gra-
et sicut confirmabant unius se-
ectie date sunt ad prophetadu us-
q; ad aduentu dñi. decipitur
eoz confirmatio. **Q**uartu
decimu etenim ia pene habet
anu. ex quo defuncta est ma-
ximilla. **H**ec ex supradictis vi-
ri cometariis. **I**pse vero d qd
inducat melciades. etia alia
nobis pph operis no cotep-
nenda monimenta dereliquit.
Scip sit nãq; et aduersu ge-
tes libru. et aduersu iudeos
aliu. et ad pñcipes romani
regni apologetru p fide mñ.
scip sit et aduersu cathafrigas
hereticos. **S**ed et appolloi-
quida etia sticus nicholomi-
scptor libellu aduersu edidit
in quo satis vigilante ppheti-
as ipsoz falsas esse conuincit
et singula in eis verba coar-
guit. simul et vita moresq; e-
oru qui auctores hereseos ex-
titerunt expoñt p her vba. **S**z
videamus inqt quis est hic no-
uus mñ. et pmo nobis docet
na eius scdm dñi snaz. artus
ipius opera comedet. **H**ic e

qui docuit nuptias solui. et
q ieiunioru leges pñq ipo-
sult. qui pepusam et tramuu
oppida frigie iherlm noiauit
atq; in her omis cōgregandos
determit. qui exactores pe-
cunie statuit. qui sub noie ob-
lationu munera artificiosiq;
accepit. qui salutaria prestat
pñcantibz verbu suu. ut per
her iuitati enixius doctrine
eius opera pbeant. **H**ec de
motano. **D**e mulieribz vdo
eius post aliquata ita scribit.
Ostendemus autē pmo omi-
has prophetissas. ex quo spū r-
plete sunt. viros suos reliquis-
se. **Q**uo ergo metuit priscā
virginē fuisse. **E**t post aliq;
ta iteru dicit. **N**one tibi vide-
tur qd ois scptura. phibet pph-
ta munera accipere uel pecu-
nias. **S**i ergo videā pphetē
accepisse aurū et argentū et
vestes pñciosas. quō eam pro-
phetē putē. **E**t itez post a-
liquata subicit dices. **S**ed et
temissus qui apud eos noie
tantu confessionis inflat est.
vere autē confessiois fructibz
taret. qmquidē per multam
pecuniā vincula deposuit.
quē oportebat utiq; hūiliter
se agere. hic arrogantia ela-
tus. aplice sibi aliqd auctoita-
tis assumēs. eplām ad omis
ectias scribit. in qua docere
tonat eos qui millo rectiq; q;
ipē credebant. et cohortat
omīs ad nouas vboz iuentio-

nes accommodare autē suā.
blasphemant autē dñm et a-
plōs eius et factā ecclīam. **S**ed
et de alijs quibusdā qui ap-
eos ut martires honorabā-
ita scribit. **V**erū ne plibus
imorem. dicite michi d' alex-
andro qui semetipm marti-
rem dicit. quē cōiūā habet
her. pphetissā. quē adorant ut
deū. **N**ōne hic p latrocinijs
alijsq; nepharijs actib; reg-
nabat. **N**on nos dicim; sed
acta her publica cōtinent.
Quis ergo eorū condonat
peccata. **P**phetissā ignoscit
martiri latrocinia. an mar-
ti ignoscit pphete rapacita-
tis et auaritie cōmū. **C**um
enī dñs dixerit. nolite habē
aurū. neq; pecuniā. neq; du-
as tunicas. isti in ōnib; con-
traria gerūt. acquirētes et
congregantes ea. que dñs
etiā habentes iussit abicē.
Probam; nāq; eos qui ap-
ipōs vel pphē uel martires
nōiant. non solū a diuitib;
sed etiā a pauperib; pupill'
arbiduis pecunias congre-
gare. **A**ut si habent confide-
tiam. assint et pro hys habe-
ant nobiscū disceptationē
ut si cōuicti fuerint. vel de ce-
tero desinant talib; se impli-
tare cōmercijs. **O**portet
enī ex fructibus uel agnos-
ci. uel etiā probari pphetā
sicut et dñs dixit. quia arbor
ex fructib; cognoscit. et pro-

pheta uerus probat. ex fructi-
bus. **U**t autē de alexandro
certius cognoscatur. sciēdū qā
iudicatus est apud emiliū
frontinū. p consilē ephesi. nō
ppter nomē xpi. sed ppter qdā
latrocinia. **N**ā a xpi nōie iā
apostata extiterat. **S**ed p
her ut fideles quidā fratres
qui p illud temp; apud iudi-
cem aliqd poterāt. p ipō mē-
cederēt. simulauit se ppter no-
mē dñi laborare. et p hoc di-
mittit. nec tamē in ecclīa prie
sue receptus est. ubi latro cē
ab ōnibus noscebat. **Q**d si q
forte min; hys q dicim; accō-
modandā existimāt fidē in
archiuis publicis apud ephē-
sū her gesta seruant. que tñ
mibi seruari hñ optimi pphē
qui ei famulant. ignorāt. **U**t
utiq; cū hys sine dubio cōuicti
tur et pphaz ignorātia cū ipō
paritē redarguit. **H**ec et mil-
ta alia in eo silia possum; edo-
cere. **A**ut si confidūt. in cōmi-
n; ueniāt extipiat in tētiōs
mās et exuant se ab hys si pu-
tant se hōz effugē posse con-
scientiā. **I**tem post pauca
de ipis pphis ita subiūgit. **Q**d
si negant se pphē ipōz muneā
accepisse. statuāt hoc ut si cō-
uicti fuerint. pphas se esse ul-
tra non simulent. et mille de-
feram pphamēta. **V**erū ppter
necessariū puto etiā reliq;
hōz pphaz fictis probari.
Dicite michi uos o pphetisse

Vultus prophetarum candoribus
et ruboribus aliquando fuscatur. **P**rophetissa sibi hunc tingit. **P**rophetissa
ornamentis utitur et ornamentibus
delectatur. Deinde propheta
ad tabulas et ad tesseras ludat.
Hic pecuniam suam ad usus
dat. **D**icit sicut hec facere
prophetis. Ego autem universa
hanc eis probabo. **H**ec et multa
alia idem appollonius ad confu-
tandos eos satis probabiliter
et constantem intexuit. designans
etiam hoc quod quadragesimus
iste quo hec scribebat age-
ret annus ex quo motanus
false huius vaticinationis iudicium
dederit. **R**efert etiam de
quodam zotico qui apud pepu-
zam cum prophetare se maximil-
la simularet. repente ingres-
sus cepit imperare spiritum qui
in ipsa loquebatur. ita ut eum pe-
tens cohiberet. sed obstinuerunt
hii qui ei adulabantur. **N**emini
autem et tarsee cuiusdam ma-
tris que quasi ex traditione
priorum se accepisse asseruit. sal-
vatore precepisse apostolis suis. v-
tine annu duodecimum annu ab
iherosolymis discederent. **R**e-
fert propterea et apud ephesum
mortuos suscitatos a iohanne
et alia quod plura. ex quibus omni-
bus vehementer supradicta he-
resis confutatur. **H**ec appollonius
Cratipion addit. **H**ic
autem qui post maxi-
minum episcopus apud
anthiochia fuit. i

epistola sua quam ad tharicium et
ponticum scribit. de hac ipsa
heresi post aliquanta hanc dicit.
Ut autem etiam hoc sciatis quod
ita quod nunc nova prophetia vel
potius execratio nova pro-
cessit ab omni fraternitate quam in
universo mundo est respuitur
et refutat. transmissi vobis
claudii appollinaris iherapo-
litani asyrenice episcopi litteras
quibus de hys plenius instru-
amini. **I**n hac autem ipsa sen-
tionis epistola etiam subscriptio
quorundam episcoporum et martirum
continetur. ex quibus unus
hoc modo subscripsit. **A**urelius
tyrimus martir opto vos bene
valere. **A**lius quoque hoc modo
Aurelius publius. iulius. a-
debelto. colonia. trachie episcopus
Vivit deus in celis quia be-
atus sothas qui est in anchi-
alo voluit demonem priscille
eicere. sed adulatores eius
non permiserunt. **S**ed et multo-
rum filiorum episcoporum easdem declarati-
onum subscriptiones supradictis
litteris inhererant. **V**erum de his
satis sit dictum. **et.**
Et idem tempore
beatus diversis nichil-
ominus novitatibus
per nonnullos regula traditi-
onis ecclesiastice vexabat. per
quibus hyreneus ad diver-
sos scripta pergamit. **E**t
igitur unus eius libellus qui
super scribitur ad blastum dicitur
mate. alius ad florum dicitur mo-

71
narchia. et qđ nō sit deus ma-
lor creator. hoc enī sup̄dicty
videbat asserere. qui tamē
postea deuoluty est in erro-
res valentini. **S**cribit autē
idē h̄yreneus. et de oğdo de
librū in quo sigt̄ confectū se
esse quosdā ex successoribz a-
plōz. **C**uius libelli subscriptionē
satis elegantē affixā h̄ys in se-
rere dignū duxi. **A**duro te i-
quit qui trāscripseris librum
hūc p̄ dñm nrm̄ ih̄m xp̄m. et
aduentū eius in gloria cū ve-
niet iudicare viuos et mortu-
os. ut conferas h̄ec q̄ scribis.
et emēdes diligentē ad exe-
plaria de quibz trāscripseris
ad fidē. et ut sacramētū ad-
iurationis huius siliter trāscri-
bas et inseras h̄ys q̄ trāscrip-
sisti. **H**ec autē vtilit̄ ab illo
dicta inferē op̄i nrm̄o necessa-
riū credidi. quo p̄ h̄ec diligēs
efficiat̄ oīs qui h̄ec uel legē
vel scribere dignū duxerit
sciens exēplū diligentie a
sc̄is viris et illustribz traditū.
Verū in h̄ys que ad florinū
sc̄p̄sisse h̄yreneū supradixim⁹
facit politarpi mētionē cū
q̄ se etiā cōuersatū esse d̄sig-
nat p̄ h̄ec verba. **H**ec inq̄t
dogmata flormē que asseris
confidentē dico quia nō sunt
sane sine. **H**ec dogmata nō
sūt consona eccl̄iasticę fidei.
Hec dogmata ne illi quidē
qui de eccl̄ia pulsi sūt hereti-
ci potuerūt aliqñ cōmētari

Hec dogmata impietate do-
cent. **H**ec dogmata sc̄i illi p̄s-
biteri qui ante nos fuere. nū-
q̄ ptulere. illi qui et ap̄los vi-
derant. quos et tu nosti. **V**idi
enī te dū adhuc puer esse in
aspa apud politarpiū. tūc qđ
preclare agētē dū adhuc cēs
intra palatiū. et studentē pla-
cere politarpo. **A**dulto enim
magis michi illius t̄pis retrā
gestaz inheret. memoria q̄
p̄ntis. q̄ h̄ec que a puero disci-
m⁹ cū aīa ip̄a coalescūt et ad-
herēt ei. **U**nde etiā locū ip̄m
tibi possū dicē in quo sedens
disputabat beatus politar-
pus. et ingressū illius ac vl-
tū et totius vite modū. et ip̄i-
us corp̄is habitū. sed et dispu-
tationes quas habebat ad po-
pulū et cōuersationē que fue-
rat ei cū iohāne quō narrare
solitus erat. vel ceteroz qui
ip̄m dñm viderāt. et quō re-
cordabatur oīa. ac retēsebat
verba que dicta a dño ab illis
audierat. et de virtutibz ei⁹
ac doctrina. **E**t tñ oīa h̄ec cum
sc̄pturis consona proferebat
que tūc ego p̄ mīa dei quam
michi donare dignat⁹ est. at-
tentius et studiosius audies
describebam nō in cartis sed
in corde meo. queq̄ p̄ gratiā
dei fideliter custodio et metū
ip̄e sine mēmissione quodā-
rumino. **D**eū ergo testor et
in consp̄cū eius tibi affirmo
quia si quid tale audisset be-

atus et apostolicus vir poli-
tarpus. exclamasset statim
et aures suas obturasset. et
sicut moris erat ei dixisset.
Deus bone in que tpa me
reseruasti ut her audiam.

Nonne etiā ipm cōtinuo locū
fugisset in quo sedēs uel stās
huiusmodi verba audisset.

Sed et ex eplis eius quas
scēpsit uel ad victimas ecclias.
uel ad aliquos ex fratribus com-
monēs et confirmās et cohor-
tans ad fidem p̄t sūia eius e-
uidenē agnoscā. **H**er hyreneq

Utrū ea tē **xvi**
pestate cōmodo ro-
mani regni apitē
gubernāte. pax et

clesis per oēm frā p̄pagabat
et sermo dñi ex ōni gñe hōm
ad agnitiōē et pietatē sūmī
dei aīas congregabat. Deni-
q̄ et in vrbe roma multos ex
illis illustribus et p̄diuitib9
uiris cū liberis et cōiugib9
ac p̄p̄inquis. atq̄ ōmī parit̄
familia sociauit ad fidē. **S**ed

hoc nō equis oculis ille anti-
quus huāne salutis hostis as-
pexit. **C**ōtinuo deniq̄ n̄rōs
aggredit̄ varijs machinis
impugnare. et p̄mo in vrbe
roma appolloniū quēdā virū
in fide n̄ra et in ōmib9 ph̄ie
eruditionib9 illustrē. ad iudi-
ciū pertrahit. accusatore ei
suscitato quodā infelicissimo
et desperate salutis hōie. **Q**u-
q̄ qm̄ lex que oblatos pūiri

iusserat xp̄ianos. in delatore
p̄ius aīaduertēdū esse cense-
bat. a phēnio iudice ut eius
crura cōminuerēt. sūia p̄ri-
mā accepit. **T**ū deinde exōn-
tur beatus apolloni9 martir
vbi defensionē pro fide n̄ra.
quā audiēte senatu atq̄ ōmī
p̄lo luculentē et splēdide ha-
buerat ederet scēptā. **E**t p̄
hoc scdm̄ senat9 consultū. ca-
pite plexus est. Ita nāq̄ a
p̄oribus lex iniquissime. pūi-

Ligata censebat **xvii**
Gitur sub eiusdē cō-
modi p̄ncipatu eleu-
therio in vrbe roma

tredecim annis sacerdotio per-
fūcto victor succedit. **S**ed et
iuliano apud alexandriam
post decē ānos defūcto deme-
trius substituit̄. **A**pud anthi-
ochiā quoq̄ octauus ab aplis
ep̄us constituit̄. serapion de
quo in superiorib9 mēorau-

Capitulum 18.

Unt apud cesare-
am palestine theo-
philus et narriss9
in iherosolimis ecclie preside-
bant. **A**pud chorinthū vero
battilus. et apud ephesū po-
licrates. nobiles in ep̄is habe-
bant. **S**ed et multi in alijs
locis referūtur p̄ idē temp9
egregij sacerdotes. **F**los tñ
eor9 facim9 mētionē. quoz
fidē et sciam ex p̄p̄rijs opib9 in-
dictis possim9 habē complā
Quib9 ea tēpestate ecclie

pudentibus. in pñctis aspe-
 questio nō minima exoritur
 velut ex antiqua eoz obser-
 uatione descendēs. qđ quar-
 ta decima luna putaret om-
 nē pascha. obseruandū qñ
 scilicet iudeis agn9 pñcipitur
 imolari. velut nūtaris cōfir-
 mantes in quacūq die septiā-
 ne quarta decima luna veisset
 solui debē ieiunia. cū talis cō-
 suetudo in nullis proisq alijs
 vñq obseruata fuisset ecclīe
Ob quā causā cōuētus epōz
 et consilia per singulas quas
 pñctas cōuocant. pñgna-
 tisq ad se iuicē eplīs de singu-
 lis quibusq locis. vñū omīs ec-
 clesiasticū dogma confirmāt.
 ne liceat aliquñ nisi in die dñi-
 ca in qua dñs surrexit a mor-
 tuis. dñicū pascha celebrare
 misterii. et in hac sola pascha
 le soluendū esse ieiuniū **E**x-
 tat demq vsq in hodiernū cō-
 ciliū apud cesareā palestine
 habiti decretū. in quo pñm9
 est theophilus ipius cesaree
 epūs. et marcellus iherosoli-
 morū sacerdos **H**abet et vr-
 bis rome conciliū simile aliud
 decretū. cui pñfuisse victor e-
 piscopus indicat. et ponti-
 ficie palmeas **G**allorū
 quoq sacerdotalis cōuent9
 existat hyreneū presulem
 scribens. achaye vero bar-
 cilū chorinthiorū ecclīe epīm.
 qui omīs diuersis e locis vñā
 eandēq iudiciū sui smāz pñu-

lere **S**ed epī regionis asia-
 ne seruandā magis a veterib9
 sibi traditā cōsuetudinē con-
 firmabāt **I**n quib9 politra-
 tes qui in eis pñmatū agere
 videbat. ad victorē epīm ro-
 mane ecclīe scribens. morē
 traditionis antiq ad se usq
 delatū per hec verba desig-
 nat **N**os ergo inq̄ interne-
 ratū pasche colim9 diē. neq
 addentes neq auferentes ali-
 quid **E**tenī magna quedā
 lunaria apud asiam dormi-
 erūt sūmi et electi viri qđ
 dñs suscitabit in aduētū suo
 cū veniet de celis in gloria
 et requirer omīs sanctos su-
 os. in quibus et philipp9 euā-
 gelista qui dormiuit apud
 iherapolim. sed et due filie
 eius que vñmes semnerunt
 et alia eius filia spū scō repleta
 que apud ephesū dormiuit. nō
 non et iohānes qui sup pectus
 dñi recubuit. qui fuit sūmus
 sacerdos. et pontificali pec-
 lū gestans martyr et doctor
 ecclīe. qui et ipse apud ephe-
 sū dormiuit **P**olycarp9 uō
 apud smirnam epūs et mar-
 tyr. similiter et trāsas epūs a-
 pud eumeniā sed apud smir-
 nā martirio cōsumat9 **Q**uod
 autē dicā etiā sagarē nichil-
 lominq sacerdotē et martirē
 qui apud laodiciā quiescit ī
 pace. sed et papirū et matha-
 riū et melitonē. ppter verbū
 dñi. eunuchū et scō spū reple-

tū. qui iacet in ciuitate sardē-
tiū. exspectans aduentū de celis
dñi ut resurgat a mortuis. **I**-
ti ergo omīs diē pasche in q̄ta-
decima die mēsis obseruaue-
rūt scđm euāgelīū. nichil om̄o
extrinsecus agentes sed fidei
regulā p̄ oīa conseruāte. **E**t e-
go om̄m v̄r̄m m̄m̄q̄ politrates.
scđm traditionē patrū meo-
rū obseruo. eorū dūtātaxat q̄s
ab initio secutū sū. **S**eptē nā-
q̄ ex p̄ntib⁹ meis p̄ ordinē fu-
erūt ep̄i. ego octau⁹. q̄ oēs ita
obseruauerūt hūc diem ut
cōueniret cū illo quo ferme-
tū iudeorū p̄plus auferit. **V**n̄
fr̄es km̄i sexaginta et quīq̄
ānos etatis gerēs in noīe dñi.
multorū quoq̄ orb̄e fr̄e ep̄orū
noticiā plenissime h̄is. et sc̄is
sc̄pturis intendēs. nō p̄turba-
bor ex h̄is q̄ ad fr̄orē p̄ferūt
quia et maiores mei dixerūt.
obtemperare oportet deo ma-
gis q̄ h̄oīb⁹. **E**t post pauca
de h̄is qui secū aderant ep̄is
ista subiūgit. **P**oterā autē
etiā om̄m p̄ntiū ep̄orū facere
mētionē quos ip̄i petistis ut
enotārē sicut et feci. quorū no-
mīa si scribā nimia multitudo
est. qui om̄s sc̄ietes. p̄uitatē
meā consensu suo confirmāt
que scribim⁹. certi qđ non ma-
niter canos attulim⁹. sed in
disciplina xp̄i semp̄ cōuersa-
ti sum⁹. **S**ed ad hec victor ro-
mane eccl̄ie ep̄s. p̄tinatius
agēs passim totius asie ac

victorū p̄uitatū eccl̄ias a
cōmuni societate abscondere
nūt̄ tamq̄ in heresi dñi
nantes. et l̄r̄as mittit quib⁹
om̄s simul absq̄ discretionē
ab eccl̄astico sedē separaret.
Sed hoc non oīb⁹ place-
bat ep̄is. quī pot⁹ et econ-
trario scribentes. ei iubebāt ut
magis que pacis sūt ageret
et concordie atq̄ vnitati. stu-
deret. **D**eniq̄ exstāt etiam
ip̄orū l̄r̄e quibus asperius ob-
iurgant victorē. velut moti-
liter eccl̄ie cōmodis cōsulētē.
Ilā et hyreneus cū ceteris
quib⁹ p̄erat galliarū ep̄s sc̄-
bens. confirmat quidē ut in
dn̄ica die resurrectionis dñi
mysteriū celebret. victorem
tamē arguit qđ non r̄e fecē-
rit abscondere a corpore vnitati
tot et tantas eccl̄ias dei.
que morē sibi antiquit⁹ tra-
ditū custodirēt. **S**ed et de
multis alijs cōmonet p̄ hec
verba. **N**on solū inq̄t de die
pasche agitur cōtrouersia.
sed de ip̄a sp̄e ieiuniorū. qđā
enī putant vna tñ die obser-
uari debere ieiuniū. alij di-
abus. alij vero p̄lib⁹. non
nulli autē quadraginta. ita
ut horas diurnas noctur-
nasq̄ cōputātes diē statuūt.
Que varietas obseruātie
nō nūc p̄mū. neq̄ m̄is t̄pib⁹
cepit. sed et multo añ nos ex
illis ut opinor qui nō simpli-
citer qđ ab initio traditū ē.

tenētes. in aliū morē uel p
neglentiā uel p imperiti
am postmodū decidere **E**t
tū nichillomin⁹ om̃s isti eci
am cū obseruatiā variaret
m̃s semetip̃os et nobiscum
pacifici fuerūt semp et sc̃ñ
dissonācia ieiunij fidei conso
nantia rupit **P**ost hoc inse
rit etiā historiā quādā. que p
sui oportunitate nec a nobis
debet omitti **D**eniq; apt.
Et illi om̃es ante sotherem
presbiteri. qui eccl̃ie cui tu
nūc p̃es sacerdotiū tanue
rūt anicetū dico et p̃m̃ ygi
nūq; et thelessorū et sextū.
neq; ip̃i ita tenuerūt. neq;
h̃i qui cū ip̃is erant. et tamen
cū ip̃i ita nō obseruaret pacē
semp habuerūt cū illis eccl̃is
que hūc obseruantie morē
tenebant. cū utiq; et ip̃is cō
trariū videretur. qd̃ nō etiā
reteri siliū obseruaret **F**lū
q; tamē ob hoc repulsi sūt
aliqui ab eccl̃ie societate. a
venientes in illis partibus
non sūt suscepti **I**mmo po
tius et om̃s presbiteri qui
fuerūt ante te. oībus semp
qui nō ita obseruabāt. p̃b̃is
eccl̃iarū eucharistiā solēpni
ter trans mittebāt **B**eat⁹
autē polycarpus cū ad urbē
romā venisset sub aniceto.
cūq; de alijs nōnullis parū
quid habuissent. inter se sta
tim tamē coissent in pacē.
de hac questione ita egerūt

ut nō vnusquisq; sm̃as suā ob
stinata contentione defende
ret **F**leq; enī aut anicet⁹ po
licarpo suadere poterat. ut
nō obseruaret ea que noue
rat iohānē discipulū dñi nr̃i
vel ceteros ap̃los cū quibus
semp fuerat obseruasse. neq;
rursus polycarpus anicetū
psuasit ea deferē que ille di
cebat a se maior⁹ more serua
ri **C**ūq; hec inter se habuis
sent. cōsenserūt sibi inuicē.
ita ut cederet anicetus poli
carpo etiā sacerdotali m̃ste
rio honoris dūtaret contē
platione p̃fingi **E**t ita ab
inuicē plena fide. pace inte
gra et firma caritate disce
dūt. ut om̃s eccl̃ie siue que ita
de pascha. siue que non ita ob
seruarent. inter se tamē con
cordiam custodiret **H**ec hy
reneus agens. noīis sui opus
pacē videlicet dei eccl̃is con
cilians scribit. et non solum
victori. sed et diuersis eccl̃ia
rū r̃foribus siliū p̃ epl̃as asse
rit. qd̃ nulla pro hac questioē
in eccl̃is dei dissensio debeat
oboriri **A**puđ palestina q̃q;
cōuenientes in vnū sacerdo
tes dei narcissus iherosoli
moz et theophilus de q̃bus
iam supradixim⁹. sed cū ip̃is
cassius. tyrus et clarus d̃ tho
lomayda. et ceteri p̃multi
pariter congregati. cū de
hac questione ageret. quid
etiā apud ip̃os aplica tradi

tio contineret. circa finē de-
hi qd̄ in concilio eorū statutū ē
hoc mō indicāt. **E**p̄l̄e ap̄ūt n̄re
exemplaria p̄ om̄s eccl̄as t̄is
mittunt. ut ne rei efficiant̄
aīarū: que diuersis errorib⁹
immergunt. **D**esignam⁹ er-
go vobis quia et apud alexā-
driam eadē qua apud nos
die pasche solēpnitas gerit̄
quia et ip̄orū nobis l̄re defe-
runt. et ip̄i n̄ra sc̄pta suscipiūt
ut pariter et consonant̄ diē
festū celebrem⁹. **H**actenus
de supradicta questione. ex
hīs qui in veterū libris habe-

Ari rep̄em⁹. **Cap. 19**
Etat autē adhuc
hyrenei p̄ter eos
quos supra enū-
auim⁹ libellos. etiā aliud volu-
mē egregiū aduersū gentes
qd̄ disciplina de attitulauit
ad martianū quēdā scribēs
Sed et dialogi diuersi in
quibus testimonia de ep̄la
ad hebreos ponit plima. sed
et de sap̄ia que dicit̄ salomo-
nis. **H**ec sunt que ad nostrā
noticiā iā de hyrenei opus-
culis puenert̄. **xx**

Admōdū autē tre-
decim ānis īperio
gubnato. p̄tinaci
post se regnū reliquit. **Q**uo
sex solis mēsibus retēto idē
p̄tinax diem obiit. et seuer⁹
post hūc suscepit p̄ncipatū
Cui⁹ temporib⁹ plimi eccl̄i-
astici viri nobiles et stilo il-

lustres existerūt. sicut ex e-
orū monimētis agnoscim⁹
Ex quib⁹ est heradet⁹ qui
in aplm̄ cōmētatus est. et
maxim⁹. qui de famosissi-
ma om̄i hereticorū differuit
questione. qua semp̄ inq̄rit̄
vnde sint mala vel vñ mali-
tia. et qd̄ materia facta sit
et non infecta. **S**ed et can-
didus qui in exameron. id
est de p̄ncipio genesis sc̄bit
ap̄ius quoq⁹ qui de hīsdem
siliter cōmētatur. **S**extus
autē qui de resurrectione dis-
seruit. et de ceteris nōnullis
Arabian⁹ quoq⁹ et alij inuū
quos longū est uel enūare
vel etiā pro aliquo illustri
vniūquēq⁹ dictorū suorū indi-

Dctio designare. **xxi**
Durini tamē ip̄orū
exortas t̄pib⁹ suis
hereticorū p̄fidias
confutantes. fidē rectam et
ap̄licā monimētis suorū volu-
minū mādauere. ut **M**arte-
monis illius hereseos aucto-
res quā postmodū paul⁹ sa-
mosatenus n̄ris iam pene tē-
porib⁹ statuere conatus est
de qua dignū est que ul̄ qua-
lis sit historia cōprehēdere
Hec heresis purū hoīez id
est absq⁹ deo fuisse saluatōrē
confirmat. idq⁹ antiquitus
ab ip̄is etiā aplis traditū ēē
mētatur. **A**dversū quos vñq⁹
ex hīs quos supra mēbraui-
m⁹ eccl̄iasticus sc̄ptor ita res-

74
pondit. **A**ut inquit etiam ipse
aplos ita vel suscepisse. uel
ceteris tradidisse. sicut nunc
ipsi asserunt. et hanc veritatem
fiduciationis esse seruata usque
ad victoris tempus. **E**t quomodo sur-
cessores eorum scribes adu-
ersus gentiles vel aduersus hereti-
cos id est iustinus et melchias
des et ticianus et clemens et
alii qui plim de diuinitate christi
apertissime differunt. **H**ereti-
ci vero et melitonis cete-
rorumque qui per idem tempus fue-
runt volumina quis ignorat.
quibus deum et hominem simul predicant
christum. **S**ed et psalmi vel ca-
ntica que a fratribus fidelibus
ex initio scripta sunt. uerbum di-
cesse christum et deum. tota synagoga
suorum laude concelebrant.
Quomodo ergo tot seculis fide
predicata nunc isti asserunt
quod a victoris tempore exordium
habeant. **Q**uomodo autem victori
de hoc calumpnia facit. qui
scituit victorem theodotum cori-
ariu qui princeps et pater ex-
titerat impietatis ipsorum de-
fectione ecclesie reppulisse. qui
primus rome ausus est dicere
purum hominem fuisse christum. **S**i
enim victor ut ait ita crede-
bat. quomodo eum de ecclesia
theodotum blasphemie istius
inuentorem. **S**ed de victore
hec commemorasse sufficiat.
Cui de ceteris episcopis fuit
zeferinus sacerdos successores
extitit. nono principatus

seueriano. **D**e quo zepherino
eadem scriptura qua in superiori-
bus uisum talia quedam refert.
Igitur commemorabo uos fratres de
his que gesta sunt apud nos que
si forte in sodomis accidissent.
etiam illos emendare et corrigere
potuissent. **C**onfessor erat
quidam apud nos natalis nomine
nostra adhuc confessus memoria. **H**ic
deceptus aliquando ab asclepiodo-
to quodam et theodoto collecta-
riis. qui ambo discipuli erant
theodoti coriarii illius qui primus
pro hac stulta assertionem ab
ecclesie societate depulsus est
a victore tunc urbis rome episcopo.
atque uenit ut accepto ab his
solano episcopo illius heresis nomi-
naretur. certa portione id est
centum quinquaginta denariis
mensure pensionis. **Q**uinquaginta
talibus cum semper hoc deceptus lo-
tasset. frequenter admonebatur
in somnis a domino. quia miseri-
corde deus et dominus noster ihesus christus
nolebatur martirem suum qui sibi
in multis passionibus testis ex-
titerat de ecclesia perdere. **S**ed
cum negligentius suscipere visi-
ones. primatus amore et turpis
lucris deuictus illecebra. ad
ultimum a sanctis angelis per totam
noctem verberatus. et penis
grauius excruciatum. mane
conspiciens cecidit semidit.
et cinere conspergit. ac mul-
tis lacrimis errorem suum deplens
ante pedes se zepherini e-
piscopi prosternit. et vesti-

gus omniū nō modo clericorū
sed etiā laycorū multa cū la-
mētatione puolutus in la-
crimas et miserationes om-
nē puotauit etiā. ut idul-
gentiā sibi a xpō cōtinuis et
iugibus pro ipō precib9 im-
plorarent. ostendens simul
in conspū ppli liuores corporis
sui. et citatrices quas p noīs
eius confessione susceperat
et vix aliqui in cōiōnē etiā s-
tici corporis reuocatus ē. **S**
post aliquāta idem scptor ad
iugē etiā h. **S**cripturas autē
diuinas absq vlla timoris
dei reuerētia corruerūt.
antique vero fidei regulam
pterue et impie respuūt ig-
norātes xpīn. **Q**uē id cō nō
inuerūt quia nō recte q̄sie-
rūt. **E**t in tantū stulticie im-
pietatisq prolapsi sūt ut si
quis eis sermonē de scpturis
pposuerit. illi et contrario ppo-
nant. **U**trū hic sermo de quo
agitur cōiūctū aut separa-
tū genus syllogismi faciat et
derelinquentes sanctas dei
scpturas geometriam trac-
tant. tamq̄ qui vere de tra-
sunt. de tra loquūt. et ideo
eū qui de sur sū est et de celis
venit ignorant. **D**eniq en-
clides apud eos vel maxie i
geometrie disciplinis viget.
aristotiles et theofrastus ab
hys in ammiratione habent.
Galenus vero a nō nul-
lis eorū et adorat. **Q**uorū

artibus et doctrinis impieta-
tem hereseos sue nituntur
asserere et de reptionibus
hoīm ignorātiū deū simpli-
citātē dīmax scpturaz et
sinceritatē fidei subtrahunt.
Sed hec fatiūt. quia nec
vicini effecti sūt fidei. **M**te-
rea dīmas scpturas absq vl-
lo timore contēpserūt. et cor-
rūpentes eas emēdare se di-
cūt. **V**erū ne quis me putet
falsa aduersū eos pferre pa-
lam est oībus noscere si quis
vult exēplaria eorū accipere
et tū alijs nichillomin9 eorū
exemplarib9 conferre. mbe-
niet etiā inter seipā multū
dissonare. quia vnusquisq
ut sibi videtur emēdat. **D**e-
niq asclepiodoti nō cōuei-
unt oīno cū theodotio ex-
emplarib9. **T**ū demde etiā
discipulis ipōz. si qui forte
transcēperūt qd eis visū est
vel addere licuit vel auferre
et oīb9 preferūt habere se
emēdata. magis autē igna-
ta exēplaria. **F**ur sū hermo-
fili exemplaria nō cōsonāt
cū appollinidis. sed ne ipā qdē
sibi ipīs concordāt si priora
cū posterioribus conferas.
Semp enī emēdant. qbus
semp displicet qd emēdāt.
et noua queq pquirit cū
eis qui in vsu sūt vident ad-
uersa. **Q**uid autē temeri-
tatis habet istud admissum.
neq ipōs arbitroz ignorācie

Aut enī non credūt diuino
spū sc̄pturas esse consēptas
et sūt infideles. aut semetip-
sos arbitrant̄ sapientiores
esse spū sc̄o. Et quid aliud ī-
dicant per hoc nisi quia deō
ne agunt̄. **F**leg enī nega-
re p̄t̄ factū suū. q̄nquidem
man⁹ ip̄oz in ip̄is exēplai-
bus teneant̄. et nouerūt ip̄i
qđ a maḡis suis et doctorib⁹
sc̄pturaz scđm istud corrup-
tele genus etiā explanatio-
nis suscepērūt intellc̄m. **Q**-
dam autē ex ip̄is nec corrū-
pere iā sc̄pturas dignati sūt
sed penit⁹ abnegare legem
sc̄licet ac p̄phas. et obtentu
impie hui⁹ assertionis in vl-
timū perditionis gurgitem
deuoluūt. De quibus her suf-
ficiant hystoris esse mada-

Ata **Vox eusebii p̄bri**

Duro te quicūq; hos
des̄pseris libros p̄ dñm nr̄z
ih̄m xp̄m et gloriosū eius ad-
uentū in quo ueniet iudiciē
uiuos et mortuos. ut cōfēs
qđ des̄pseris. et emēdes ad
exemplaria ea de quib⁹ t̄is-
cripseris diligens. et hoc ad-
iurationis gen⁹ sūt trāscri-
bas et trāfferas in eū codicē
qđ des̄pseris. **Explicit liber**
quintus hystorie eccl̄astice.
Incipit capla libri sexti.:

De p̄secutioē se-
ueri. **De o-**
rigenis a puero
institutione. m̄

De eo qđ a puero uerbum
dñi p̄dicabat. **m̄** **D**e iuda
quodā sc̄ptore. **v̄** **I**tem de ma-
gisterio et institutis origenis.
vi **Q**uāti p̄ ip̄m edocti mar-
tires facti sūt. **v̄ij** **D**e pota-
miēna et basilide. **v̄ij** **D**e
h̄is que erga semetip̄m gessit
origenes. **ix** **D**e successioē
romani p̄ncipis et de confesso-
ribus eiusdē temporis. **x** **D**e
narrisci mirabilib⁹. **xi** **D**e
alexandro ep̄o. **xij** **D**e suc-
cessione anthiocheni p̄t̄ficis.
xij **D**e opusculis serapio-
nis ep̄scopi. **xij** **D**e libis
clementis. **xv** **I**tem de alex-
andro. **xvi** **I**tem de doctrina
uel studiis uel laudib⁹ origenis.
xvij **D**e adamatio qui et
origenes. **xvij** **D**e quibus-
dam sc̄ptorib⁹ eiusdē t̄pis. **19**
De successione romanorū
p̄ncipū et pontificū. **xx** **D**e
matre alexandri imp̄atoris.
xxi **D**e ypoliti libris. **xxij**
Ex quo t̄pe origenes scribē-
di cōmētarios itū sūp̄serit.
xxij **D**e successione roma-
ni pontificis et anthiocheni
ep̄i. **xx** **Q**uēadmodū orige-
nes p̄b̄ factus sit. **24** **Q**uē-
admodū ip̄e definiat canōnē
ueteris ac noui testamēti. **26**
De successione alexandri
ep̄i. et de firmiliano uel alexā-
dro ep̄is. **24** **D**e successio-
ne romani p̄ncipis. et de p̄-
secutionib⁹ eiusdē t̄pis. **xxvij**
De successione romanorū

pontificū et anthiocheni epī
xxix Qui discipuli fuerūt
 origenis **30** De affricano
31 De cōmētarijs uel libris
 origenis **32** De berillo e-
 piscopo **33** De philippo im-
 peratore xpiano **34** De
 successione alexandri pōtifi-
 cis et de libris uel opusculis
 origenis **35** De heresib9
 eiusdem temporis **36** De
 p̄secutione dery romani ipe-
 ratoris. et de martirio uel
 successione romani et ihero-
 solimitani et anthiocheni pō-
 tificis **37** Quod origenes
 in hys p̄secutionib9 p̄ confes-
 sione plimū laborauit **38**

De dionisio alexandrino
 ep̄o. et quid referat de marti-
 ribus eiusdē tempis **39** De
 nouato scismatico **40** De
 cornelio et cypriano ep̄is qd
 contra nouatū scripserunt **41**
De eplā corneli pape ad
 fabianū ep̄m sc̄pta. in qua mlt̄a
 de nouati uita uel morib9
 differit **42** Quid dionisius
 de hoc ad eundē fabianū scri-
 bat **43** Epistola dionisij
 ad nouatū **44** De scriptis
 uel opusculis dionisij **Ep̄li-
 tiūt ep̄lā Incipit liber sex-**

Et uis ecc̄i-
 astice hystoie
 Trū seue-
 rus quoq9
 p̄secutio-
 nes agita-
 ret ecc̄i-
 e

sc̄lara a militib9 xpī amabili-
 bus pro pietate itāntia marti-
 rij gerebant **P**recipue tamē
 apud alexandriam. qui ex oī
 egipto ac thebarde uelut in
 quoddā studiū pietatis athle-
 te deducebant. qui p̄ sup̄plici-
 orū mortisq9 patientia cōse-
 quebant a deo imōrtalitatis
 coronas In quib9 et leonides
 origenis pater pro martirio
 xpī capite plexus. tenere ad-
 huc etatis sup̄dictū puerū dē-
 liquit **Q**uiq9 qualib9 aīs ex
 eo erga dīne legis studia vi-
 guerit. nō erit importunum
 paucis exponere. sc̄ipue q9
 et apud q9 plimos opinio de
 eo celeberrima p̄uulgata ē
Et siquidē uelit quis ōnem
 uitā uiri hui9 l̄rā tradē mo-
 nimētis. certū est quia tanta
 sūt de eo ac talia que p̄priū et
 opus requirant et otiū **F**los
 tamē in p̄nti quāta possum9
 breuitate inserim9 hui9 op̄i
 etiā que ad ip̄m sp̄tāt pau-
 ca de multis. que uol̄ lex ip̄ius
 epl̄is ad nos usq9 seruatis. ul̄
 ex alioz hystoris indicata q9
 nouim9 **C**ui9 gesta si res pa-
 teret etiā ex ip̄is amabilis
 digna michi uident̄ posteri-
 tatis memoria **Capit̄m. ij.**

DEcimū nāq9 im-
 perij agebat seue-
 rus ānū. alexan-
 drie uero p̄ idem
 tempus ōniq9 egipto p̄side-
 bat letus. ep̄atū in ea post

iulianū demetrius suscep-
 rat. **C**ū supra modū accēso
 pserutionis incendio et ml-
 tis ea tēpestate martirio co-
 ronatis. in tantū ardore ca-
 pessendi martiry. puerulus
 tūc adhuc origenes exarse-
 rat. ut sponte se periculis i-
 gereret. et alio in certamine
 positus p̄ceps in medios rue-
 ret. ita ut insectari ipsa mor-
 tem et rapere velle videret.
Quā et ad ipsi ommodie
 potuisset. nisi qd̄ dispēsatio
 ne dñi ad utilitatē multoz
 putatur. p̄ totius eccl̄ie edi-
 ficatione seruatus p̄ sollici-
 tudinē matris q̄ gloriose
 mortis eius desiderijs ipe-
 diuit. **Q**ue cū eū p̄mo ma-
 ternis supplicationibz obse-
 craret ut sibi consuleret ut
 p̄ceret matri. et ille ex hys
 p̄cibus in flāmātor ad amo-
 rē martiry redderet. miri-
 me ex eo qd̄ patrē iā teneri
 cognouisset in vinculis. et
 ipe p̄pe socius effici vinculo-
 rū eius ac martiry festina-
 ret. arte quādā materni ef-
 fectus inhibet. **E**tenū cum
 maturare eū velle et ante
 iulianū p̄ripere ad agonū
 certamina p̄sensisset. noc-
 tu cubiculū filij dormientis
 ingressa oīa eius indumēta
 in quibus p̄cedi ad publicū
 poterat. furata subtraxit ut
 p̄ hoc domi residere nūate
 cogeret. **I**lle matris ipe-

ditus dolis cū nichil aliud agē
 posset. nec tamē mēs quiescē
 pateret. audet aliqd̄ sup̄ eta-
 tem ep̄lam scribit ad patrē
 se quidē matris artibz deti-
 neri. sed illū tenere debere
 qd̄ cepit. et addit etiā h̄. **V**i-
 de pater ne p̄p̄t nos aliud ali-
 quid velis. **H**ec sūt p̄ma pu-
 erilia origenis rudimenta
 hic ludus eius in fantie. her
 a tenero religionis et pieta-
 tis inditia. talis erga deū in
 eo coaleuit affectus. **I**ncir-
 iam ledoni se cepit dinor vo-
 luminū mancipare. et in e-
 ruditionibz fidei dñe semet-
 ipm̄ hant segniter exercere.
Quāquidē iā et a patrēte in
 hys inbui reperat. qui ei sen-
 sim m̄t̄ seculares libros qbz
 in p̄ma etate erudiebatur
 etiā n̄r̄az sc̄pturaz nō nulla
 interim legenda subiciebat.
 tamē deinde paulatim etiā
 p̄ferte her scolaribus studijs
 cōmonebat. **J**am inde etiā
 l̄tiones exigere p̄ dies singu-
 los et mēorie cōmēdare pue-
 rū non iultū p̄mo potius er-
 ga her discenda proptior em
 rogebat. quippe qui legens
 her ne solo simplici intellctū
 videretur esse contentz. sed
 negotia pat̄ de sc̄pture sen-
 sibus ac questionibz cōmoue-
 ret. inquirens ab eo qd̄ sibi
 videret qd̄ p̄ sp̄m̄ sc̄m̄ sc̄ptu-
 ra dicit̄ inspirata vel quid
 dñi consilij tegat simplici-

bas ista vbor. At ille simula-
bat quidē increpare se cū et
vetare. ultra etatē aliqd quere
apud semetipm tamē incredi-
bilis exultabat. omnipotenti deo
grās referens. qui eitalis sobo-
lis esse donauerit patrē. De-
niq̄ frequēter dicitur dormi-
enti puero. religiosus et solli-
citus supueniens pat̄ opimē-
tū detraxisse. et velut dei spm̄
intus inclusū pectus eius tāq̄
templū quoddā veneratq̄. et
demulcens osculis abscessisse.
btm̄ semetipm a deo effectū p̄
tante plis felicitate gratula-
tus. Hec et multa hys filia in
puerili etate origenis esse
narrant. **U**t vero pat̄ ei
martirio q̄sumat̄ est. puer
ip̄e cū m̄re vidua. et sex alijs
puulis fr̄ibus septimū dētmū
agens etatis annū. in sūma fa-
cultatū penuria derelict̄ est
qm̄quidē census pat̄nis qui
vel maxim̄ ei fuerat. fisco p̄
p̄scriptionē sociat̄ est. **N**ec
tamē ei defuit omnipotentis
dei p̄videntia. **O**b insigne
nāq̄ vel l̄r̄arū vel religionis
studiū a quadā nobili et locu-
pletissima feia per familiarē
foueri cepit. quē t̄ paulū q̄-
dam antiochie ortū atq̄ hē-
seos famosissimū sectatorē
adoptiuū domui sue illo tpe
habebat. in quo adolestētu-
lus origenes. cū n̄ritatem
haberet apud p̄dictā feiā
vna dēgere. documētū iam

inde a puero fidelissime eccl̄a-
stholice sue mētis ostēdit. **N**ā
cū ad supradictū virū velut
ad ingm̄ et sūmi nois docto-
rem p̄ dies singulos imense
multitudines cōuenirēt. nō
solū hereticorū. verū et ex-
n̄ris multorū. p̄ eo qd̄ erudi-
tionis ei sūma ab omibz cre-
deretur. nullo t̄ pacto uel
p̄ honoris grā. uel etiā p̄ ne-
cessitate cōuictionis flecti
potuit. origenes cū eo saltē
in orōne consistere. **I**ta ei
a p̄ma etate eccl̄astice r̄gu-
le obseruācia honorabilis
fuit. et hereticorū societas
execrabilis. sicut ip̄e in qdā
loco opis sui apt. quia here-
ticorū execranda doctrina est.
Nec tamē deerat ei erga
cōes l̄r̄as studiū in quibz p̄
eū erudiendū tradiderat
sed exercebat̄ in hys mul-
to attentius etiā post cōsu-
mationē p̄ris. **I**n arte nā-
q̄ gramatica ita fuerat istruc-
tus. ut et ad docendū plene
sufficeret. et ex hoc ei que
ad necessitatē transigende
dom̄ videbant̄ n̄c̄aria pa-
trarent̄. **Cap. iii.**
Utrū cū p̄fesser au-
ditorio et grama-
ticā doceret. sicut
ip̄e in quibusdā scriptis suis re-
fert. et cū eccl̄ie apud alexā-
driā magisterij deesset offi-
ciū. cūq̄ om̄s deturbati p̄se-
cutorū minis et ferocitatibz

au fugissent. aliquanti genti-
liū cōueniebāt ad origenē
tūc adhuc gramaticā docē-
tem. audire ab eo verbū de
nrā fide ac religione cupiē-
tes. Quos ille nō solū ad fi-
dem de p̄fidia cōuertebat.
verū etiā p̄fecte vite insti-
tutionib⁹ informabat. **Q**u-
rū p̄m⁹ extitit plutarcus
qui p̄ ipm cōuersus ad fidē
nostrā. nō solū p̄fecte vite
instituta seruauit. verum
etiā que est sūma b̄titudis
martirij consecutus est pal-
mā. **S**ecundus cū hoc fuit
heradas. et natura plutar-
chi frater et meritis. qui cū
ab eo in fide nrā atq̄ sciētia
sed et vite purioris instituti-
onibus ad p̄fectū fuisset in-
structus. alexandrie ecclie
fuisse post demetriū subro-
gatus est. **S**ed ea tēpesta-
te qua aquila alexandrie
atq̄ egipto p̄sidente p̄secu-
tionū rabies crescebat.
octauū decimū origenes o-
rigenes agebat annū. **Q**uo
in tpe p̄ famosissimū apud
oīes vel incredulos uel fide-
les domi forisq̄ nomē eius
effectū est. p̄cipue p̄ id qd̄ oīs
sanctos in cōfessionis vincu-
lis positos. non solū sermōe
et cohortatione p̄fecte et
spūalis doctrine ad martiriū
roborabat. **V**erū etiā mī-
tos suos officijs ac mīsterijs
e vinculoꝝ p̄cis et squalore

carteris subleuabat. **S**epe
deniq̄ ante tribunalia iudiciū
et in ip̄is eoz cruciatib⁹ ad-
erat aduersus p̄phanas in-
rogationes iudiciū. affectue-
ris ac mēte cōpatiēis vltu
ac mitib⁹ si dici potest velut
firmiores eis responsiones
subicere gestiēns. **S**ed cū
suas suscepissent eadē fidu-
cia utebatur. oīibus se peri-
culis ingerēs. nec trepidans
p̄secutorib⁹ intuentib⁹. extre-
mis quoq̄ oculis martires se-
pissime salutabat. ita ut non
nūq̄ pro hys etiā impetus
in eū gentiliū fieret sed dīna
dextera cū admiratione o-
niū p̄tectus euaderet. **D**ex-
ter enim are facile nec īfer-
ri potest. quoties et q̄ crebro
fimo p̄ singulos pene dies de
quātis eū et qualibus p̄icu-
lis dū erga p̄dicationē verbi
dei impiger et p̄mptus est
eadē illa dīna dextera cōser-
uauit quotiens in insidijs po-
situs qui eū clā interimerent
effugit. **E**t in tñ aduersū se
dū in opus dei p̄mptus ē. infi-
deliū concitauit insaniā. ut
turme militū deposite. do-
mū in q̄ cōmanere videbat̄
obsederint nec tamē eū ca-
pere aut tenere potuerint
dīna p̄tectione seruatiū. **T**ā-
ta rabies contra eū mentes
hoīm mōsserat. pro hoc solo
qd̄ plurimos p̄ eū videbant
ad fidē nrā ab incredulitate

conuerti. et in tantū cotidie
aduersus eū persecutio cumu-
labatur. ut tota urbs maxi-
ma alexandria eū tegē nō
posset. sed de domo ad do-
mū trāsiret. et tū vndiq; fu-
garet. cū postea videret p
loca singula multitudines
plimas p eū ad fidē dei socia-
ri. Optinebat autē her qā
nō solū in verbo erat ei p fā
doctrina. verū etiā in opere
qsumate discipline pbebat
exempla. et dicebat sicut
apūt de eo. quia hic est qui
quale habet verbū. talē ha-
bet vitā. et qualē habet vitā
tale habet verbū. qm q docet
agit. et que agit docet. **M**a-
nifeste autē et euidentē ade-
rat ei dīna grā p quā inuōs
ad imitationē sui in fide dei
puocabat. **U**nde et videns
demetrius epūs qd ad ipm
pripue doctrine grā et p dīca-
tionis verbi dei multitudi-
nes plime cōuolaret cathē-
sizandi ei id est docēdi in ec-
clesia magisteriū tribuit.
Qd post aplos pāthenus
scōs per ordinē demēs. itaq;
āministravit origenes ipius
discipulus demētis. **Q**ui
demens in ope stromateo
ubi etiam tpa quib; libros
scribebat in p hēmyis dīg-
nauit ad finē imperij cōmo-
di p tendit. **U**nde tertū est
qd seueri tpa her ipa q nūc
habem; in manib; hēnebat

Dua tēpes **m**
tate etiā iudas q
dā alius scptor de
septimanis q in da-
mele referunt; differunt. qui
et ipse demū seueri īperato-
ris annū regni cōmēorat. **I**s
etiā diuulgatā antixpi pre-
sentia iā iāq; estimās imine-
re ex persecutionū nimietate.
multor ex nrīs fidelū aīos
pturbauit. **C**apitū
Exit origenes i-
uicto sibi a demeto
epō magisterij of-
ficio gramaticā scolā negli-
gere cepit. magis se verbo dī
conferēs. **U**it; sane cōsilio
nō puerili. bibliothecā gēti-
liū libror; tradidit cuidā fidei-
amito. pactus cū eo quatu-
or sibi obulos ex eius precio
p dies singulos inferri. quo
scilicet ne grauis cuiq; esse
in sustentanda necessitate
victus nec cōgregatā peru-
niā domi reseruare videret.
Igitur in talibus institutis
plimū tps exigēs. vita mo-
ribus exētijs p oīa xpīanā
philosophā habebat. cū et p
iuuenilib; cupitatis; repri-
mēdis. et pro sapie pfectib;
capessendis. die noctuq; ar-
tiorib; se abstīnētie constri-
geret frenis. et in desinent
dīno; libror; meditationib;
inheret. in abstīnētia plima.
in ieiunijs in desinētib; i vi-
gilis pene iugib; ita ut si qn

parū aliqd sopnī necessitas
 naturalis exigeret. hāc ille
 nō supra stratū quo oīno nul-
 lo utebatur. sed supra nudi
 soli depēderet sup ficiē. **A**n
 oīa vero pcepta euāgelica
 et voces saluatoris sumo a-
 more et studio implēdas cē-
 tenebat. quib9 pcepit duas
 tunicas non habendū neq
 calciamentis utendū. nec de
 crastino cogitādū. **Q**ue ille
 singla summa cū diligētia & fide
 contēdebat implē. et supra
 vires atq; etatē suā scdm a-
 postoli monita in frigore et
 nuditate agones paciēcie
 desudabat. **I**ta cūctis audi-
 torib9 suis renūciādi oībus
 que possidebant. et beate
 paupertatis pbebat exēpla.
Erat igit p her carus oīb9
 et acceptus. in hoc vno tris-
 tes q̄ plimos reddēs. nō nul-
 los offendēs qd cupiētes de
 facultatib9 p̄p̄is aliqd sibi
 saltem virtus grā mīstrare.
 pro districta cōtinēcie disci-
 plina refutabat. cū utiq; p
 labore quo in verbo dei desu-
 dabat. nō solū duplici secun-
 dū aplin sed et multiplici ho-
 nore dignus ab oīb9 ducē-
 tur. **S**ed ille honore sibi sū-
 mū in cōtinēcia reputabat.
Deniq; et p multos ānos
 traditur absq; calciamento
 nudis incessisse vestigijs. **V**i-
 ni quoq; vsū et ceteroz siliū
 nisi ea sola que vite nēctitas

deposcebat nullū penit9 ha-
 buit. vsquequo incōmodo sto-
 machi pmo pene iā periculo
 cogeret. ~~cogere~~ **Caplin vi**

Alibus igit vite stu-
 dijs atq; instituti sui
 exemplis. informās
 eos quos a gentili-
 tate et falsa p̄ficia ad verā xpi
 p̄ficia sapiēciamq; cōuerteat
 non solū in itimis aīe archa-
 nis fidē habere docuit. p hoc
 qd geri ab eo videbāt que do-
 cebant verū etiā ad martirij
 eos amorē p ea quib9 cotidi-
 ano roborabant exēcio p̄uo-
 cabat. **E**x quib9 et multi q̄-
 hensi in p̄secutione palmā
 martirij consecuti sūt. **I**n hys
 p̄m9 erat plutarcius. **D**e quo
 paulo superius memoravi-
 m9. **Q**uē cū vidisset p̄p̄ius ad
 mortē duci. et assistere ei o-
 rigēne qui hortatu suo ad
 magnitudinē aīos eius eri-
 geret. velut mortis eius auc-
 torē discerpere eū pene et
 interficē. vulgus irruēat. nisi
 et tūc ope dīne p̄uidentie e-
 furētū manib9 fuisset erep-
 tus. **P**ost plutharci martiri-
 ū secundus ex origenis disci-
 pulis martir efficit serenus.
Tertius ex eius nuchillomi-
 nus auditorib9 heraclides in
 tario coronat. quart9 heros
 neophitus. **Q**uitus eiusdē
 scole martir efficit. alius no-
 mine serenus qui post mul-
 ta supplicia p xpo etiā capite

plexus traditur. nā superior
serenq adhuc cathecumina
cōsumatus est. **S**ed et mu-
lieres plime in qua erat q-
dam cathecumina. de qua
ipse in quodā loco apt. qd' ig-
nis baptisma qsecuta sit. **vij**
Sed et de potamie-
na famosissima fe-
minaz et martiz
et ipse carnifex e-
basilides. **E**tenū in nrā vsq
memoriā ab incolis loci phē-
ni v̄tutū fama potamiēna
celebrat. qd' īmensos et īnu-
meros agones p̄mo p̄ v̄gni-
tate et pudicitia desudauit.
deinde etiā p̄ martirio exq̄-
sita atq̄ maudita tormēta p̄-
tulit. atq̄ ad vltimū vna
cū venerabili matre marcel-
la ignis supplicis cōsumata
sit. **T**radūt nāq̄ aquilā hoc
enū tyrānici iudicis nomen
erat. postea q̄ crudelib⁹ eā
supplicis laterauit. ad vlti-
mū ob iuriā et nobilitatis
eius et castitatis cōminatū
esse potamiēne. qd' eā vel
crudelissimis gladiatoribus
uel ipudicissimis lenonibus
traderet. **A**t illa cū ab eo qd'
mallet uel quid eligeret que-
retur p̄tulisse fertur adūsq̄
tyrānū vocem liberā. que ob
sup̄stitionē romani ritus sa-
crilega videret. et ideo sine
mora in eā latā esse senten-
tiā. **C**ūq̄ basilides vnus ex
hīs quibus imple spiculato-

ris officiū mos est susceptā
eam duceret ad supplicium ac
multitudo ipudiciorū pariter
et ipiorū potamiēne verbis
et iurib⁹ conaret illudē ba-
silides abigere impudētius
irruentes ac deturbare ce-
pit hūanitatis ac miserationis
obtentu. **A**t illa religio-
sū viri votū erga se et p̄posi-
tū hūanitatis amplexa. itē
esto inq̄ cū abiero ad dñm
meū sine mora boni hui⁹ re-
munerationē tibi parabo.
Post hec autē verba cōstā-
ter suscepit statuta supplicia
p̄tis videlicet calide paula-
tim p̄ artus ac mēbra diffu-
se. et hoc mō beata virgo e-
iris migravit ad celū. **N**on
multis autē post dieb⁹ basi-
lides cū mē collegas suos ob-
causā quādā iuramētū pos-
ceret. apt. nō licere sibi oīno
iurare p̄ eo qd' esset xpian⁹.
Et qā hoc publice fatebatur
ioco estimat⁹ est p̄mo dicere.
Tū deinde cū constātius af-
firmaret p̄trahitur ad tri-
bunal. **O**bi cū p̄seuerasset
in confessione vinculis tra-
ditur. **T**ū vero visitantib⁹
eū nr̄is. et causā subite ac
laudabilis hui⁹ p̄mutatio-
nis inquirētib⁹ dixisse tra-
ditur. qd' potamiēna post
diem tertiū martirij noctu
assistens coronā capiti suo
imposuerit dicens. depreca-
tā se pro ipso deū et impe-

trasse. ut scdm qd scptū ē. q
recipit martirē mercedem
martiris consequat. **Quibz**
auditis cōfestim ei fratres
signū dñicū tradūt. et die p
tera ob dñi martiriū capite
punit. **Sed** et alijs pluribz
p idē temp⁹ apud alexandri
am condiscipulis suis cū vbo
quibz dñi origenis scola ope
ram dederat. potamiēna si
mule mun tradit⁹ prestitisse.
assistens ei p visū. et coronas
martirij impetratas a dño
deferens. **Sed** de hys ista

Iufficiant. **Cap vñ**
Eitur p idē tēp⁹
cū docendi officio
apud alexandriā
fesset origenes. gestū quid
ab eo traditur. qd iuuenilis
fortasse et min⁹ perfecti se
sus videbat⁹. sed pfecte fidei
ac nimie castitatis inditiū
continēs. **Illud** nāqz qd scptū
est in euāgelio quia sūt
eunuchi qui seipsos castra
uerūt ppter regnū dei. etiā
scdm historiā implēdū cre
didit non solū castitatis ob
tentu. verū qm psecutiois
temp⁹ tā in publico qm in oc
culto ac in secreto. et tā viris
q seīs verbū dei pdicabat.
videlicet quo onem occasio
nē turpis maledicti grā in
fidelibus videret⁹ excludere
dñicā vocē re atqz ope in se
metipso aggressus est adim
plere. **Cūqz** id p eone ab ho

minibz laudē querēt sed a dō
mercedē speraret in occulto
esse voluisset. tamē latere nō
potuit. sed rei geste inditiū
ad demetriū epīm puenit. **Is**
qz ingenti pmo stupore. admi
ratus est audacis aī vigorem.
Cū demde collaudans fidei
magnitudinē uel calorem et tā
grande in ope dei ppositū. nūc
nt maxime apt cohortās eum
cepto opī doctrine et pdicatio
nis insiste. qm aduersarijs nul
la obtrectandi supitio dēlicta
est. **Sed** tūc quidē talis erat
demetrii smā. cū nichil animis
incesserat qd recti iudicij rēgu
lam in ptē alterā declinaret.
Postea vō cū vidisset adoles
centis famā satis fieri daram
et magno eū domi forisqz pre
conio extolli. hūane infirmita
tis aliqd passus. opus qd p
ipse cū ingēti amiratione lau
dauerat. infamiae postmodū
cepit. **I**ā cū apud palestīnā
pripui et eminētes mī epōs
viri. id est iheo solimoz alexā
der. et thotistus cesaree vidē
tes dñi opus eius in verbo
dei ordmassent eū presbite
rū. ac sūmo eū sacerdotio iā
iāqz dignū probaret⁹. idqz dig
nissimū factū ab omibz lauda
retur. et ne sic quidē dignus
honor sapiē eius ac v̄tutis i
eū collatus diceret⁹. vehemē
tissime momordit hic sermo
demetriū. **Et** non iueniens
in eū causā alterius criminis.

hoc qd aliqui puer adhuc ille e-
gerat. et epus ia iste laudaue-
bat. postmodu emis loco pti-
lit. etia in illos qui eu ordina-
uerat. culpa conatus inflecte
Sed hec postmodu gesta s
Tuc porro origenes apud a-
lexandria doctor ecclie valde
clarus habebat. onibus quos
fama eius ad audiendu eu
conuenire puocabat obu dei
pdras sicut aplius dicit oportu-
tine iportune p diem p noc-
tem. publice et priuati. velut
absis onibus impedimen-
tis. liber oib us ai fiducia
re gerebat **Cap. ix**

Quo vero de re et
otto ans seuerus
tenuisset imperiu
anthonin ei filius succedit
Quo in tpe q plimi erant
qui in cofessionib gloria qsi-
erant. dei tamen prudencia fue-
rant reseruati **I**n qbz alex-
ander quida de quo paulo
ante meorauim. cofessiois
titulo satis clarus. iheosoli-
moz ecclie subrogatur eps
cu adhuc supesset narcisus
qui pmi mibi fuctus est po-
tificatus officio **Caplin. x.**

Utru qm narcisi
memoria sermo
pgrediens attulit
cogruu michi vide-
tur aliquid de eius gestis in-
signibus memorare **D**e q
ab incolis quide loci p plima
meorie tradunt. nos vco vnu

opus eius meorabim. ex q
ceteris q de eo narrant me-
rito possit fides adhiberi

Accidit aliqui in die solep
ni vigiliay pasche oleu
deesse luciaribus **C**uq id p
mistros inotuisset. meror ple-
bi maximi fuit **S**ed nar-
ciscus fide fidens mistris im-
perat haurie aqua. sibi q de-
ferri **C**uq detulissent ora-
uit et bndixit aqua. et infu-
di luciaribus pcepit **T**u re-
pente miro et scdis maudito
gite virtutis natura aque
in olei pinguedine versa.
splendoru luinu etia solito red-
didit clariore **A**d fide aute
rei a plibus religio soz firm
ex eodem oleo qd versu de
aqua fuerat reseruatu est
ita ut ad nos vsq miraculi
huius inditiu pueniret et in
hoc quide fidei eius ac mei-
ti habeat exemplu **A**nimi
vero virtus quata in eo fu-
erit. alio nichillominus vno
ex eius gestis ope declara-
bitur **I**s naq cu me cetera
virtutu suay bona esset val-
de constantis animi. et iusti rec-
ti q indeclinabilis tenax. qda
homuculi neq male sibi con-
sci. metuetes ne ciminu suo-
ru si argueret no possent
effuge vindicta. pueniunt fac-
tionibus. et circūuenire pa-
rant eu cuius iuditiu vereba-
tur **C**oncinat igit aduersu
eu. infame satis et noxiu

crimē. **C**ōueniūt auditōes
testes ex semetipīs pducūt.
qui sub sacramēto iuramē-
ti que obiciebant confirmā-
rent. **Q**uorū vnus testis ita si
nō igne cōsumētur. vera di-
cere testabatur. **A**lius ita. ne
regio morbo cōsumēt cor-
rūperet. **T**ertius ita. ne lu-
minibus orbarer. **E**t quīs
ne iuramētis quidē ipīs q̄s
q̄ fidelīū et deū timētū cre-
deret. eo qd̄ vita narrisci et
institutio ac pudicitia ab o-
nibus nosceret. ip̄e tamē eo-
rū que mota sūt indignita-
te ac molestiam nō ferēs. sil'
et secretā ac philosophicā
vitā semp habē desiderans
subter fugit eccl̄ie multitudi-
nē. et in desertis locis atq̄
agellis secretiorib⁹ delites-
cit anis q̄ plimis. **N**ō ille
magnus dīne prouidentie ocu-
lus quiescat in longū. sed in
ip̄os ultionē p̄ ea ip̄a que
sibi in p̄iurys statuerāt ma-
ledicta molitur. **P**rim⁹ nā
ille testis. p̄ua ignis scintil-
la noctis tpe. domo sua suc-
tensa. cū dñi gr̄ie oīq̄ fami-
lia flāmis ulticibus cōfla-
uauit. **A**lius repēte ab p-
mis pedibus vsq̄ ad sumū
capitis verticē. morbo regio
quo fuerat impetrat⁹ r̄ple-
tur atq̄ cōsumit. **T**ertius
autē priorū exitū vidēs et
oculū dñi non se latuisse
p̄spiciens. prupit in mediū

et audientib⁹ cūctis serā pe-
nitentia vniū sū cōtinuati
sceleris ordinē pandit. **T**ā-
tis autē lacrimis immanis cō-
missi facin⁹ deflet. et in tñ
die noctuq̄ p̄durat in fleti-
bus vsquequo lūnib⁹ orba-
retur. **H**ij igit⁹ figmēti sui
hui⁹cemodi penas dederūt.
Narriscus vero cū iā deser-
tū petisset ac locis semet se-
cretiorib⁹ abdidisset. et vbi
nā degeret nullus agnosce-
ret. n̄tariū visū est ep̄is vi-
cinaz eccl̄iaz ut aliū p̄p̄so
ordinarēt cui nomē erat dy-
us. **C**ui etiā cū p̄uo tpe p̄su-
isset eccl̄ie succedere germani-
on et germaniōi goardius.
cū eccl̄ie subito velut rediui-
uus celosq̄ redditus ex ip̄o
uiso apparuit narriscus. et
rursū a fratrib⁹ ad p̄sidedū
rogat⁹ eccl̄ie. **S**ulto enī ve-
hemētius erga eū amor o-
niū fuerat incitatus. vel p̄
eo qd̄ cōmōsis inocens cessit.
vel qd̄ secretā et philosophi-
cā vitā dilexit. et qd̄ in eo cō-
pleuit dñs qd̄ dñm est. michi
vindictā ego retribuā dicit
dñs. **V**erū cū ip̄e iā senio
fessus pontificat⁹ mīsterio
sufficere nō posset. alexan-
drū de quo superigmeōra-
uim⁹. qui iā esset ep̄us alti-
us loci. dīna dispensatio in
adiutoriū narrisci senis e-
uidentissimi reuelationib⁹
euocauit. **Capitulum vnde cūm**

Ibi namque alexander ex
gente capadoci ubi
fuerat p̄dicare vrbis e-
piscopus. ih̄eō solimam
adorādi et scōz locoz videndi
gr̄a p̄perauerat. quē loci inco-
le mētes eoz instigante deo
cū oī amore et officiositate sus-
cipiūt. ac vī caritatis et dilexi-
onis nexibus uictū. redire nō
sinūt domū. Ostendebat enī
euidenter a dño nō solū ipsi
beato viro narciso. sed alijs
plimis in plebe p̄ reuelatiōes
ut ipsi in loco scō ep̄m detine-
rent. Preterea qđ supra retēa
oīa magis terrificū fuit. eo
die quo ingressurus vrbē alex-
ander nūtiatus est. et multi-
tudo fr̄m plima extra portas
in occursum eius egressa est. vox
celitus manifestissime omnibz
audientibz facta est. dicens
Suscipite ep̄m qui vobis a
deo destinatus est. Cūq; ex
hīs omnibus euidentē apud ge-
tos fuisset dei dispensatio de-
clarata. ep̄i vrbū victimarū
cōpertis omnibus. quibz de eo
res geri dei iudicio docebat
residere enī mibi nūtiario con-
pulerūt. Ip̄e ergo alexan-
der in eplis suis ad anthino-
tas scriptis que vsq; ad p̄ns ser-
uant apud nos. meminit nar-
cisi tamq; socij et consortis i
ep̄atu hīs ip̄is verbis de eo
scribens. Salutat vos nar-
cissus qui an̄ me ep̄atū huius
et desie regē cepit. quiq;

meū positus orōnibz vris
centū etiā et sedecim ānos
uite sue gerit. qui et ip̄e uos
meū parit̄ desp̄catur esse
cōcordes. De hīs qđ de talia

Hud *Caplin. xij*
anthiochiam vōo
defuncto serapione
ep̄o asclepiadis lo-
cullius suscepit sedē. qđ et ip̄e
vñ ex p̄claro p̄fessor uirō fuit.
Stetit etiam huius ordina-
tionis supradictus alexāder
anthiochenis scribens hoc
modo. Alexander seruus et
vinctus ih̄u xp̄i beate eccl̄ie
que est apud anthiochiā in
dño salutē. Releuauit dñs
vincula mea et carceris huius
mei dilatauit angustias. qđ
cōperi sancte eccl̄ie vñe ascle-
piadē virū dignissimū. sacer-
dotiū suscepisse. Hanc autē
eplā m̄dicat se p̄ dementē
anthiochene eccl̄ie p̄b̄m t̄is
misisse. scribens in fine epl̄e
hoc mō. Hec autē dñi fr̄es
sc̄pta t̄ra nisi p̄ dementē b̄m
p̄b̄m virū in omnibz virtutibz
p̄batissimū. quē nostis etiā
vos et eo āplius cognoscetis.
cuius p̄ntia apud nos p̄ dei p̄-
uidentia p̄curata et cōfir-
mavit et auxit et̄iaz dñi. *15*

Situr serapionis
ep̄i eruditissimi viri.
puto quidē etiā alia
opuscula apud alios
haberi. Ad nos autē illa t̄atū
modo venerūt. que ad dñm

81
quedā scribit. qui tpe psecu-
tionis a fide xpi recedēs ad
supstitionē iudaycā declina-
uit. et ea que ad pontiū et
caritū ecclesiasticos viros scri-
bit. et alie michi illominē eius
sūt ad alios eplē. **S**ed et ille
liber venit ad nos quē scribit
de euangelio petri. vbi argu-
it quedā falsa in eo conscripta
emendare cupiens frēs q̄ erāt
apud rossū. qui p occasionem
scripturē ipsius in heresim dōi-
nabāt. **D**ignū tamē michi
videtur pauca quedā de ei⁹
libello inserē. ex quib⁹ inno-
tescat que fuerit eius de ipā
scriptura snia. **S**cribit ergo i
quodā loco ita. **N**os enī frēs
et petrū et alios aplos recipi-
m⁹ sicut xpm. **Q**ue autē sō
eor⁹ noīe falso ab alijs cōscri-
pta sūt. velut ignat⁹ eor⁹ sēs ar-
stie declinam⁹. scientes qd
alia nobis nō sūt tradita. **E**go
enī cū essem apud vos. puta-
bam omīs recte fidei esse int̄
vos. et nō decur soli libello qui
michi offerebat⁹. in quo noīe
petri conscriptū euāgelium fe-
rebatur. dixi. **S**i hoc est so-
lū qd inter vos similitatē vi-
detur inferre legat⁹ codex.
Fuit autē compto qd hī qui
codicē illū legi debē asserūt
prospertu cui⁹dā occulte he-
reseos hoc fieri poposcerūt
sicut michi dictū est. festina-
bo iterū venire ad vos et ex-
spectate me cito. **N**os enī

frēs nouim⁹ cui⁹ hereseos fu-
erit martian⁹ qui etiā sibi
ipī contrarius extitit nō in-
telligens q̄ loqueret⁹. que etiā
vos discetis ex hīs que scripta
sūt vobis. inuestigata p nos ab
illis qui hoc ipm euāgelium
scdm illius traditionē suscep-
erant. et successores extiterūt
snie eius. quos nos docetas
dixi k o ac vocam⁹. quia i hac
ipā doctrina eor⁹ sūt q̄ plimi
sensus et ab ipī mutuati. **N**ā
certū est qd plima scdm recti-
rationē sentiūt de saluatore.
Alia vero aliter que et subie-
cim⁹. **H**ec serapion scribit
Clemētis **C**ap xiiii
vero libri habent⁹
plimi. apud nost⁹
hī sūt qui iueniri
potuerūt. **S**tomatū libri
octo quos hoc mō p̄titulauit
Titi flami clemētis de vera
phīa cōmetarij scie stromatis
Stromatheas autē nō pos-
sum⁹ intelligere tamq̄ opus
varie contextū. **S**ūt et ali⁹
eiusdē p̄ suos hīuotkū libri
octo. quos nos possum⁹ in for-
mationū ul' disputationū no-
minare. **I**n quib⁹ noīatim
panteni memūt tāq̄ p̄i ma-
gistri. et expositiones ei⁹ pli-
mas scribit. et traditiones
ipius opī suo inserit. **E**st eti-
am liber eius ad gentiles ex-
hortatori⁹. et ali⁹ liber q̄
dicit⁹ pedagogus. et ali⁹
qui supscribit⁹. quis est qui

possit saluus fieri diues **E**st
et alius libellus de pascha et
disputatio de ieiunio. et de
obtrectatione. et alius exhor-
tatorius ad paciētiā. et alius
ad neophytos. **S**ed et ille q̄
sup̄scribit̄ canon eccl̄asticus.
Ite alius de h̄is qui iudaicū
sensū in sc̄pturis sequūt̄. q̄
ad alexandriū sup̄radictū
ep̄m scribit̄. **I**n stromatibz
autē nō solū ea que ex d̄nis
sc̄pturis sup̄serat sternit. s̄
et ea que apud grecos auc-
tores habent̄. **U**tile namq̄
ei visū est in illo ope cōpare
ac conferre sibi invicē dog-
mata. uel ea que d̄nity sac̄ti-
ta sūt. uel que a sapiētibus
grecorū iuenta. uel etiā que
ceteris barbaris visa sūt. **A**r-
guūt etiā hereticorū errores
historiā quoq̄ mibi plimaz
texit. et ex omibz materias
nobis eruditionis p̄ferte cō-
posuit. **U**nde merito libros
suos stromatheas appellant̄
id est lasciuiosa quadā et va-
ria diūsitate contextos. **U**t
sane exemplis etiā ex h̄is
libris qui a nō nullis m̄ime
retriendi vident̄. id est ex
sapiētiā que dicit̄ salomois.
et ex sapiētiā que appellat̄
syrach qui est eccl̄asticus apud
latinos. sed et de barnabe et
clemētis eplā ponit exēpla.
Utitur etiā eplā iude. **M**e-
minit p̄terea et sc̄ptorū āti-
quorū tatiani cuiusdā et trassi-

ani velut qui cronica scripse-
runt. philonis quoq̄ et aristoteli
et iosephi ac demetrii et
eupolomei iudeorū scriptorū.
Conferens etiā antiquissimis
grecorū more et m̄m et iude-
orū gen̄m n̄m antiquū esse
comprobat. multaq̄ alia istu-
mēta optimarū institutionū
in illo ope cōtexuit. **E**t inter
cetera hoc in p̄mo libello idiat.
qđ ipse post ap̄los nō longe fu-
erit. **O**mittitq̄ cōmētarios
se in genesim sc̄pturū. **I**n libel-
lo autē quē scripsit de pascha
confitetur extorqueri sibi a
fratribz. ut ea que a p̄bris id
est a successoribz ap̄lorū voce
sibi sola sūt tradita describeret
in libris ac posteris traderet.
Mem̄it mibi melitonis et
herenei ceterorūq̄ quorū
etiā quasdā narrationes in-
seruit. **I**n libris vero p̄t̄is
i. s. u. c. n. u. t. id est informatio-
nū ut breuiter dicā vniuersa
parit̄ d̄niā sc̄pturā cōpēdio-
sis dissertationibz explanauit
in quibz ne ea quidē q̄ apo-
cripha a quibusdā habentur
preterit̄ ut est petri reuelā-
tio. **D**e eplā vero ad hebre-
os ita differit qđ manifeste
pauli sit ap̄li. scripta sit autē
hebreo sermone tāq̄ hebreis.
a luca vero qui erat pauli dis-
cipulus in̄pretatā in grecū
sermonē. vnde et stilus eius
magis silis videat̄ libello illi
quē lucas de ap̄lorū actibus

scripsit. **Q**uod autem superscriptio
 ne soluta mihi non habet id est
 paulus apostolus hoc esse romis
 ostendit. quod predictum in deis
 erat de pauli nomine ne eius
 dicta susciperet et idcirco pru-
 denter dedimasse. ne statim
 in principio pauli nomine inspec-
 to. lectio eius repudiaret. **P**o-
 pauca vero addit etiam her-
 clemens. **Q**uod sicut inquit beatus pater
 dicebat. quia dominus apostolis omni-
 potentis dicitur missus ad he-
 breos. **H**umilitate ergo pau-
 lus qui ad gentes fuerat desti-
 natus non scripsit semetipsum he-
 breorum apostolum. vel propter hono-
 rem domini qui se missum dixerat
 ad oves israel. uel quod gentium
 videbatur apostolus. **E**xponit si-
 terea idem clemens in ipsis libel-
 lis de ordine euangeliorum tra-
 ditionem sibi a seniorum patrum tra-
 ditam. et dicit pora esse posita
 illa euangelia que de generatione
 in generationem continent. id est mathei
 et lucę. **C**ausam vero fuisse e-
 uangelii secundum marcum huiusmodi.
Cum petrus rome publice
 predicasset uerbum dei. et in spiritu
 exposuisset euangelium. audi-
 tores rogasse marcum qui olim
 iam sectator ipsius fuisset. co-
 scribere ea que sciebat ab
 apostolo predicata. **C**um id factum
 postmodum petrus cognouis-
 set. licet fieri ipse non iusserit.
 tamen factum non prohibuerit.
Iohannem vero dicit postmo-
 dum cum uidisset quod ea magis

que secundum carnem sunt in eu-
 gelio haberent. de prelatu
 a discipulis scripsisse etiam
 que ad spiritum pertinent. unde et re-
 pletus spiritu euangelium specia-
 le conscripserit. **H**er clemens

Alexand. **Cap. xv**
Hoc vero de quo superius
 memorauimus de
 metis filii et pathe-
 ni ad origene scribens meminit
 velut qui sibi etiam in corpore
 noti fuerunt. **S**cribit autem
 hoc modo. **H**oc enim et volunta-
 tis dei fuit. sic ipse nostri. ut a-
 mititiae que michi a patribus
 fuerunt. inuolante durarent
 immo vero et ardentius ac ro-
 bustius augeretur. **P**res
 autem nouimus beatos illos qui
 nos precesserunt ad quos pau-
 lopost etiam nos abibimus. pa-
 thenum dico dominum meum vere be-
 atum et sanctum dominum meum deme-
 tem. qui me in multis instrux-
 erunt. sed et si quid alii tales sunt
 per quos etiam te cognoui. unum
 per cuncta egregium. et dominum meum
 et fratrem. **H**ec quidem ita se

Alexand. **Cap. xvi**
Habent. **D**amianus autem
 erat enim et hoc no-
 me origenis. cum per
 illud tempus zepherinus ro-
 mane ecclesie presideret. roma
 venit. sicut ipse in quodam lo-
 co scripsit dicens. nota sibi fu-
 isse ut antiquissimam roma-
 norum videret ecclesiam. **U**bi non
 multo tempore pacto ad iuictam

docendi officium alexandria
redire festinat ibique cum omni
solicitudine et studio suscep-
tum opus explebat. demetrio
tunc episcopo non solum cohortante
se et confortante verum etiam
preferente quatinus fratri-
bus domine eruditionis non de-

esset instructio **xxv**

Ilterea cum videret
origenes non se suffi-
cere ad omnia id est vel
in profundioribus et diuinio-
ribus tractandis vel in scrip-
turae explanationibus
differendis vel etiam in eorum
qui cotidie fidei addebant
instructionibus vel instituti-
onibus adimplendis. ex quibus
omnibus ne respirare quidem
ei vni saltim hore liberum tem-
pus dabat. dum semper ex alijs
in alia vocaret. ita ut ut a
prima luce usque ad profundam
vesperam nunquam cessaret audi-
torium suum alijs accedentibus.
alijs vero non discedentibus
dum verbi dei dulcedine colligati
sunt. utilius esse ratus
est segregare incipientium tur-
bas. et vni ex discipulis suis
plene iam et optime instructo
viro atque in omnibus virtuti-
bus sibi probato heracle tradere
participemque eius officij sui ac
laboris assumere. Erat enim
et in sermone disertissimus
et in omnibus philosophicis e-
ruditionibus ad primam institu-
tus. Huic ergo tradendi pri-

ma elementa incipientibus dele-
gat officium. sibi vero perfectorum
instructiones reservat. Interea
quoque eruditionum suarum
studia. ne illud quidem omisit
origenes perscrutari et addis-
cere hebreę lingue virtutem.
ut agnosceret ea que vel a
iudeis hebraicis literis leguntur
qualia sint vel ceterorum interpre-
tum. qui propter litterarum interpretati fu-
erant. quanta esset editionum
diuersitas. ita ut propter istas que
in vsum sunt aquile vel syma-
chi vel theodotionis inueniret
etiam alias in absconditis ac se-
cretis latentes. in quibus non
notia quidem interpretum reperiret
scripta. Hoc autem solum dicit de
eis quod alia quidem in atticis lito-
re. apud nichopolim alia in
iherico. atque in alijs alia rep-
perit locis. Unde et illos fa-
mosissimos codices primo ipse
composuit. in quibus per singulas
columnellas separati et regio-
ne opus interpretis vniuscuiusque
quod descripsit. ita ut primo omnium
ipsa hebreę verba hebraicis
literis poneret. secundo in loco pro
domine grecis literis e regione
verba hebreę describeret.
tertia aquile editionem sub-
iungeret. quarta symachi. quin-
tam litterarum que nostra est. sexta
theodotionis collocaret. Et
propter huiusmodi compositionem
exemplaria ipsa notantur
non autem alia. id est sex simpliciorum
domine scripta. In psalterio autem

et alijs nō nullis misit ali-
qua etiā de ceteris istis editi-
onib⁹. quas qm̄ sine nomie
auctori repperat. sextā et
septimā editionē notauit
Sciendū tñ est. qd̄ ex istis
ip̄is m̄pretib⁹ symach⁹
ebionens fuit. que est he-
resis asserens xp̄m de iose-
ph et maria natū. hoīez pu-
rū fuisse. et legē ritu iudai-
co esse seruandā. sicut iam
superius mēorauim⁹. **S**z
et cōmētarios quosdā sym-
machus ip̄e consēpsit. in q̄-
bus conat⁹ de euangelio se-
cūdū matheū auctoritatē
sue hereseos cōfirmare. **H**
ip̄e origenes cū m̄preta-
t⁹ ip̄ius symachi sc̄psit se iulia-
nā quādā repperisse. q̄ se di-
cet hos libros ab ip̄o symacho
suscepisse. In hīs et ambro-
sius quidā vir gr̄ie et lūteis
satis clarus cū valentini dog-
matis sectator existet. sc̄dm̄
veritatē catholice fidei ab
origene cōuictus et tāq̄ vei-
lūs splendore radiat⁹. re-
lictis error⁹ tenebris ad ec-
clesie sc̄ catholice lūcē splen-
doremq̄ cōuertit. **S**ed et
ali⁹ plures eruditi viri. et
in sc̄ia lūcē admodū nobi-
les cū de origene glōsissia
p̄ ōnem locū celebraretur
opinio. certatim cōfluebāt
ad eū. vel ob certamīa cō-
mouenda. vel quib⁹ rectio-
merat mētis sinā ad audi-

endam tenēdāq̄ veritatem
Innumeri etiā ab hereticis
venientes. cōuicti p̄ eū et pe-
nitentes ab errore cessabāt
Philosophorū quoq̄ opima-
tissimi quiq̄. et qui in sumo
notē habebant. tā in ur̄is
eū q̄ in suis inḡm̄ incōpa-
bilem fatebant⁹. **E**rat nāq̄
ei mos iste. ut si quos m̄orū
adolecentulorū ingēiosos
videret. et l̄ioni satis dedi-
tos. traderet eis etiā ea q̄b⁹
ph̄i velut p̄mis elementis
discētes imbuerē solent. id
est uel geometrice p̄tes uel
arismetrice discipline. et si
qua alia ad instructionē p̄-
tinēt disputandi. **S**i quādo
igit⁹ necessitas poposcisset
ut aliqua delibris philoso-
phicis explanaret. etiā ab
ip̄is eruditissimis in illa dis-
ciplina viris. cū tanta admi-
ratione audiebat⁹. ut sum⁹
apud illos et velut vn⁹ ex
veteribus et p̄mis illis ph̄is
haberet⁹. **N**ultos etiā yd̄io-
tas et imperitos ad discen-
dū cohortabat⁹. dīcēs. nō pa-
rū ad intelligentiā sc̄ptura-
rū emolumētū eis conferri.
si aut in liberalib⁹ l̄is. aut
etiā in philosophicis exer-
cerent⁹. **D**icebat enī hanc
nr̄am verā esse philosophiā.
cui⁹ partes illa grecorū que
vera nō est ph̄ia precessisset
Non ergo aiebat. idcirco de-
bere p̄tes suas omittē vei-

tate. quia eas fruētes sibi
falsitas vendidisset. Deni-
q; existunt testes studiorū
et plurimi etiā apud phōs
quorū nō nulli libros suos ad
ipm scribebat. alij iudicio
eius comprobandos defere-
bant. Deniq; etiā ille qui
apud siciliā aduersū nos li-
bros conspexit porphyrus.
quib; dīna volūta crimina-
tur. cū ad explanatores e-
orū venisset. nec inueniret
aliquid in cōmētarijs orige-
nis cui culpā posset ascribere.
ad cōiuncta et maledicta se
cōuertit. et maculas ei infi-
git. ōni apud nos laude dig-
nissimas. in quibusdā q̄dem
vera dicendo. in quibusdā
autē more suo falsa fingen-
do. et nūc quidē eū tamq̄
phm mirat. nūc vero tāq̄
xpianū notat. Audi deniq;
quibus de eo verbis psequi.
Adheret inq; de xpianis
loq; iēpt fabul' iudaicaz sc̄p-
turaz. cū absolutio uel ex-
planatio nulla sit. ad quas-
dā se narrationes incōgru-
as incōuenientesq; cōuer-
tūt. que nō tam explana-
sint hīs que obscura sūt. q̄
laudem plausūq; differēti-
bus conferant. **T**am ea q̄
moyses agresti et simplici
sermone conspexit dinitus
sanxita. et figuris atq; e-
nigmatib; oblecta confir-
māt ac ingētib; repleta

mysterijs. inflatq; mente
ac timidi obturbato in se-
metipsis rōnis huāne iudici-
o sacramēta putāt. in q̄bus
iperitus et agrestis sc̄ptor
explicare se non valet. **E**t
post aliquāta iter dicit.
Nui; autē absurde expo-
sitionis mitū processit a
viro. quē etiā ego cū adhuc
essem valde puulus. vidi ar-
tem totius eruditionis tenē-
tem. sicut etiā ex hīs q̄ poste-
ritatis memorie tradidit vo-
lūbus compbat. **O**rigenes
hic est cui; gloria ingēs mē-
eorū magistros habetur. **H**ic
nāq; auditor amonij fuit. q̄
sūma mē phōs p̄cessores nos-
tros tenuit. **S**ed origenes
quātū quidē ad eruditionē
ptinet lēx. totū pene in se
metipm transfudit magist'z.
Quantū vero ad vite recte
lineā et sanū ppositū spectat
doctori contrariū iter abiit.
Ammoni; quippe cū xpi-
anus fuisset a puulo ex xpi-
anis parētib; genit'. post
q̄ ad etatē sapiendi ventū
est. et phie ianuā contigit.
continuo ad legitimū vite
se contulit cursū. **O**rige-
nes econtrario cū esset pa-
ganus ex gentilib; id ē gre-
corū studijs eruditus. ad ri-
tū religionis barbaraz decli-
nauit. quo se conferēs ōne
illud preclarū ingenij phi-
losophicis historijs expoli-

atū viciavit atq; corrupit dū
vita quidē tamq; xpian⁹ et
impius agit. doctrine vero
et eruditionis grecoꝝ p̄ful-
gidū lumē ineptis et fabulo-
sis narrationib⁹ occupavit
Affectu quippe fuerat oīa
platonis secreta. institutus
fuerat in libris neuimeni et
atongini et choronei et apol-
lofanis. sed et moderati atq;
mythomati **I**n pithagoritis
vero sumoz viroz nō eū latu-
ere cōmētari **A**ttigit etiam
ceremonis stoici et cornuti
volumina. ex quibus oībus se-
creta querūq; et mystica ap-
grecoꝝ habent. assumēs. ri-
tū barbarico et superstitioni-
bus iudaicis coaptavit. ac
phoz gloriā ad dogmata ex-
terna et peregrina cōuertit
Hec porphyrus in trīo ad-
uersus xpianos libro scribit.
in vno vera. in altero falsa
cōmemorās **N**am de studi-
is et ingenij potentia sup̄-
dicti viri. haut p̄cul q̄ se ha-
bet veritas retulit **Q**d vō
de superstitione gentili ad xpī-
anoꝝ cultū eū cōmēorat eē
translatū. et amonū a xpī-
anis ad errores paganorū
dilapsū. manifestissime fefel-
lit **O**rigenis quippe fides
et disciplina xpī. abauis atq;
attanus seruabat **N**am de
patre martire paulo aū itū-
lim⁹ **A**mmoni⁹ vero fidem
xpī qd etia mī philosophica

studia integrā illibatāq; ser-
uauerit. quousq; ultimū vi-
te spm exalaret. testes sunt
libri eius qui etiā nūc habē-
tur luculentissime de nra i-
ligione conscripti. et p̄cipue
volumē illud qd de moysei
ac ihu consonantia scripsit s;
et multa alia p̄clara eius
opuscula que ab studiosis q-
busq; p̄magnifica habentur
Hec autē dixim⁹ etiā imi-
toꝝ testimonio p̄bare cupiē-
tes. q̄ mira et apud ip̄os ha-
bita sit origenis eruditio ul'
doctrina **I**pse vero de se res-
pondēs quibusdā qui ei pro
hui⁹cemodi studiis obiecta-
bant. ita scribit **C**ū vero ad
verbi dei me studiū contulif-
sem et fama de nobis celebri-
or haberet. atq; ob id nō nulli
phoz vel ad p̄cūctandū vel
ad obsistendū adire nos et cō-
gredi cōuenirent. hereticoꝝ
quoq; q̄ plimi ad impūgnā-
dos nos excitarent. visū mi-
hi est. vel phoz uel heretico-
rū dogmata diligentius p-
scrutari. ne ad cōuincēdos e-
os si ignorare que apud ip̄os
sūt impatior inēirer. **N**ot
autē ferim⁹ exēplū sequētes
prioris nri apostolici viri pā-
theni. qui in grecoꝝ studiis
et phie eruditionib⁹ q̄ maxi-
me effloruit. sed et heracle
qui nūc apud alexandriā ca-
thedrā presbiter⁹ adornat.
quē ego apud magistrū phoz

repperi. illius studij aliquot
iam annis operam dante. p[er] usq[ue]
ego o[mn]ino uel incipere. **I**n t[em]p[or]e
aut[em] nichil ex hoc suprad[ic]to
viro obtrectationis exortu
est. ut etiā co[m]m[un]i habitū quē
p[ri]us gesserat deponēs philo-
sophica assumeret indumē-
ta. quib[us] usq[ue] ad p[re]s[ent]i[us] uti non
destitit. libros quoq[ue] p[ro]p[ri]os le-
gere. et in h[is] exerceri pro-
viri. nūq[ue] cessat. **H**ec ip[s]e
pro se querulis quibusdā res-
pondēs scribit. **P**er idē v[er]o
t[em]p[us] cū apud alexandriā in
verbi dei studij exercet[ur].
ade[st] repente vir quidā mili-
tari[us] epl[iscop]us ei et demetrio e-
p[iscop]o. sed et p[re]f[ec]to tūc egip-
ti a duce arabie deferēs. cū o[mn]i
velocitate et instācia orige-
nē illo vsq[ue] orante emitti. ut
sibi de fide xpi quā p[er] eū cla-
rissime p[re]dicari frequēs nūci-
abat fama. differēt. **A**q[ui]bus
exoratus abiit. edocuit. cre-
diderūt rediit. **P**ost aliquā
tū vero temp[us] apud alex-
andriā bello civili exorto.
alius alio t[em]p[or]e ad palestine
partes secessit. et apud cesa-
reā morabat[ur]. **O**bi et dispu-
tandi in eccl[esi]a atq[ue] explanā-
di scripturas d[omi]nas ei ab ep[iscop]is
iūgebāt[ur] officiū. et quidē
necdū p[re]sbyterij sibi ordi-
natione collata. sicut rela-
tū iuvenim[us] in epl[ist]a alexā-
dri rescribentis demetrio
post multū temp[us] hec ip[s]a

culpanti. **S**cribit aut[em] hoc
modo. **Q**uod addidisti in l[ite]ris
tuis q[uod] nūq[ue] auditū nec ali-
quā factū sit. ut p[re]s[ent]ibus ep[iscop]is
layci disputent. nescio quā
ob causā tā aptū mendaciū
asserere volueris cū consuetu-
do hec sit ut sicubi iuveniant[ur]
qui possint fr[atr]es instruere in
eccl[esi]a. et consolari populū ad
tractandū semp[er] a sc[is] ep[iscop]is
iuvēt[ur]. sicut euelpius a fr[atre]
n[ost]ro neone apud laraudos et
paulin[us] a cesso apud yconū
et apud synnadā theoderus
abbat[us]. **N**on aut[em] dubiū ē
q[uod] alij pl[ur]imi in alijs locis si
qui sūt qui possint opus di[vi]ni
verbo et doctrina cōpetenter
explere ad hoc t[em]p[or]i a sc[is] ep[iscop]is
iuvēt[ur]. **S**ed hec postmodū
gesta sūt. **T**ū vero cursū de-
metrius l[ite]ras misit ad eū per
electos viros dyaconos eccl[esi]e
alexandriā redire et cōsue-
to operi insistere. o[mn]i cū affec-
tione deposcens. **Capitulum 90**

Horebant aut[em] p[er]
idem temp[us] pl[ur]imi
disertissimi in eccl[esi]a
suis viri. quor[um] e-
pistol[as] quas ad se iuvēt[ur] da-
bant repperim[us] in iheosoli-
moz bibliotheca ad nos vsq[ue]
servatas. quā cōstruxerāt viri
eruditissimi. de quo sup[er] me-
morauim[us]. alexander loci
ip[s]ius ep[iscop]us. vnde et nos ut
fateam[ur] q[uod] verū est totius
hui[us] op[er]is n[ost]ri et historie cō-

scribende materiā sup̄sim⁹
 Erat ergo inter ceteros et be-
 rillus sc̄ptor⁹ scrip̄tus qui et
 ip̄e diuersa opuscula dereli-
 quit. Ep̄us hic fuit apud bos-
 trā arabie urbē maximam
 Erat nichillomin⁹ et ypoli-
 tus ep̄us. qui et ip̄e aliquā-
 ta sc̄pta dereliquit. Venit
 ad nos etiā gan cuiusdā diser-
 tissimi viri disputatio adu-
 sus p̄culū cathafrigā. habita-
 m urbē roma p̄nte ep̄o zese-
 rmo. Qui cū arguēt catha-
 frigā qd̄ nouas sibi quasdā
 sc̄pturas p̄sumeret. ip̄e inter
 cetera pauli apli tederim e-
 pistolas asserit. eā que ad he-
 breos scripta est non comēd-
 rans. que etiā nūc apud la-
 tinos putat nō esse apli pau-

Capitulum xix
Ubi anthonino
 septē annis et sex
 mensibus ip̄erio
 consummato. matern⁹ succe-
 dit. Qui cū post annū fuiss⁹
 defunctus. alius anthonin⁹
 regni romani suscepit prin-
 cipatū. Cui⁹ p̄mo ip̄erij ā-
 no ep̄us urbis rome zephe-
 rin⁹ diē obiit. decē et octo ā-
 nis sacerdotali funct⁹ offici-
 o. Post hūc calixtus sacer-
 dotiū suscepit. Quo quic⁹
 ānis administrato post suū
 finē sedem dereliquit urba-
 no. Post anthoninū vero
 romanū regnū qd̄ ip̄e solis
 quatuor ānis tenuerat alex-

ander suscepit. Tūc etiā as-
 depiade apud anthiochiam
 defuncto. philētus in ep̄atū

A succedit. **Capitulum 20**
 alexandri vero ip̄e
 ratoris mater ma-
 mea noīe de raris
 religiosa fēia. cū de origine
 fama magnifica et celebra-
 rima haberet. ita ut ne p̄nci-
 pū quidē lateret aures. com-
 pta opinione viri sūmo nusu
 gestire cepit. quatin⁹ sibi eius
 p̄ntia fieret. ut in lris. in ser-
 mone. in fide et prudētia. om̄i
 qd̄ doctrina quā cūctis in ad-
 miratione esse cernebat per
 semetip̄am sumeret documē-
 ta. Igitur anthiochiā ubi p̄-
 idem tempus degebat. missis
 militaribus viris cū om̄i ho-
 nore et supplicatione ad se
 tamq̄ vere dñi verbi in̄pre-
 tem famulūq̄ dei orat̄ venire.
 Quo cū venisset et quātum
 oportebat operis expleisset
 ac tēporis. om̄ibus rite pactis
 que ad verbū dei et gloriam
 spectant. stabilesq̄ ac firmos
 in fide quos instruxerat dere-
 linquēs. p̄ntia q̄ fama longe
 clarior factus. ad pp̄rias scolas
 alexandriā redit. **Capitulum 21**

I illis diebus ypoli-
 tus de quo paulo añ
 mēorauim⁹. m̄t ce-
 tera sc̄pta sua libel-
 lū de pascha sc̄ptū edidit. In
 quo cū descriptionē quādam
 tempoz faceret. de sedeci ānoz

circulo qui in pasche rōne
obseruari solet. nescio q̄ sup
putationē secutus. vniūsa
tpa intra p̄mū alexandri
imperatoris ānū cōcludit
Sed et alij libelli eius pue
nerūt ad nos. id est ex ame
ron. et ea que post ex ame
ron scripta sūt. et contra mar
tionē. et in tantica cāticoz
et in p̄tē quādā ihezehiel
ap̄he et contra om̄s hereses
Sed et alia apud alios o
puscula eius iueniri certū
Est **Caplin. xxv**
E illo tpe etiam
origenes cōscri
bendi cōmētari
os in sc̄pturas sanctas utiū
sumit. cōpellente se ambro
sio et multa vi p̄tū obsecra
tionūq̄ cogente. Quisq̄ a
brosius tantū studiū adhibu
it ut oīa que in hoc opus es
sent necessaria affatim at
q̄ affluenter preberet. Flo
tarios septē adhibuit. qui
ei incessabilis astatēt. quisq̄
sibi iūce illo pene idē suent
dictante succederēt sc̄ptōes
quoq̄ alios tantos sed et pu
ellas ap̄ime eruditas in scri
bendo totidē numero in hoc
ip̄m vacare fecit. Oibus q̄q̄
extrinsecus necessarijs habū
dantissime mīstratis. cotidi
anū de illo opus verbi dei vi
olentus et religiosus cōpul
sor exigebat. **S**ed et ip̄e in
gens ex se studiū in eruditi

one verbi dei adhibebat vñ
maxime dignus videbatur
cui istud impenderet officiū.
et cui quidq̄ archani et ab
scōditū in sacris lris tectū

Est **Capitulu. xxv**
Isterea urban⁹ ep̄s
in vrbe roma octo ā
nis admīstrato sacer

doctio pontiano sedē reliq̄
Post philetū autē apud an
thiochiam zebēnus eccl̄as

O suscepit **Cap. 2e**
Do in tpe orige
nes rogatus est
ab eccl̄is que sūt

achare. ut illo vsq̄ pro cōi
tendis hereticis qui inibi
liberius cōualuerāt puei
ret. Quo cū pgeret et iter

netessario ageret p̄ palestī
nā. presbiter apud cesareā
ab illius p̄uicte ep̄is ordina
tur. Pro hoc autē que ad

uersus eū hūanus luor at
tenderit et rursū p̄ defen
sione eius que gesserit h̄i

qui in eccl̄is presidebant
quātaq̄ alia pro eo qd̄ in
p̄dicatione verbi dei satis

clare effloruerat mota sint
ap̄am quidē singula queq̄
historiā requirūt. tū et nos

in sc̄do libro tres apologias
ex parte quedā p̄strinxim⁹
vnde facilius agnosce p̄t qui

Iscite desident **xxv**
Isterea iugi et con
tinuato labore in ex
planatione diuinor

voluminū p̄sistebat. siue alexandrie siue apud cesariam positus. sicut ex ip̄is eḡ cōmentariis indicatur. **E**xponēs sane p̄mū psalmū d̄ signat etiā ip̄e qui sit canō veteris testamenti hoc mō scribens. **N**on est ignorā dū m̄q̄t viginti et duos eē libros in canone veteris testamēti sicut hebrei tradūt sc̄dm̄ num̄ex scilicet elemētorū que apud ip̄os habent. **E**t paulo post addit h̄. **S**ūt autem viginti et duo libri h̄i. genesis exodus. leuiticus. numeri. deuteronomiū. ihu naue. iudiciū. regnōz prim⁹ et sc̄dus vnus liber est apud illos quē nōmant samuel. **I**tem tertius et quart⁹ vn⁹ est apud illos ip̄os quē appellant regnū dauid. **E**t palipomenon p̄m⁹ et sc̄dus in vno habent. quē dicūt sermones dierū. **H**esdras p̄m⁹ et sc̄dus in vno est. **I**tem liber psalmoz salomonis. puerbia. et alius eccl̄astes. et tertius eiusdem cantica canticorū. **S**ed et xij. p̄ph̄az liber vn⁹ est. **E**t psalm⁹ p̄ph̄a. et iheremias quoq̄ ac ezechiel et daniel. iob et hester. **I**n h̄is concludūt canonē voluminū dinor. **M**achabeoz vō libros extrinsecus habent. **D**e noui autē testamēti canone in p̄mo libro cōmentariorū euangelij sc̄dm̄ ma-

theū hoc mō scribit. **E**x traditione m̄q̄t didici de quatuor euangelis. quia hec sola absq̄ vlla contradictione suscipi debent ab omnibus que sub celo sūt eccl̄esie dei. **I**ta enim tradiderūt patres qd̄ p̄mo omnū sc̄ptū sit euāgelium a matheo qui aliquñ fuerat publican⁹ hebraicis lris et traditū h̄is qui ex circūcisione crediderant. **S**ecundū vero scriptū est a marco iuxta ea que sibi tradiderat petrus sicut etiā in eplā sua cōmēorat de eo ip̄e petrus dicēs salutat vos filius meus marcus. **T**ertiu⁹ erat sc̄dm̄ lucā qd̄ paulus apl⁹ collaudat tamq̄ h̄is qui ex gentibus crediderant sc̄ptū. **S**uper oīa vero eē euāgelium iohānis. **D**e apl̄icis quoq̄ lris ita dicit. **N**is vero qui p̄do-neus factus est m̄ster noui testamēti nō h̄e sed spirit⁹ paulū dico qui repleuit euāgelium ab iherl̄m in circuitu usq̄ ad illiricū. nec ad om̄s eccl̄esias quas docuerat sc̄psit sed quatuordecim tantū epl̄as et in ip̄is plures breuissimas sc̄psit. q̄uis nō nll̄i et de ea que ad hebreos sc̄pta est dubitauerint p̄ eo qd̄ non videatur seruari eius illa sn̄a quā de serp̄o p̄mūtiat dicens se imperitū eē sermone. **S**ed ego dico sicut michi a maiorib⁹ tradi-

tū est quia manifestissime
pauli est. et omīs maiores
nri eā ut pauli eplām susce-
perūt. Si vero requiras
a me p quē sit eius sermo
cōpositus. p cōto quidē vide-
rit deus. opinio tamē q ad
nos vsq puenit hui q ē. Al-
quibusdam dicebat qd de-
mēs aploz discipulus et e-
piscopus vrbis rome greco
eam sermone nō tamē sen-
sibus expoliuerit. alij qd lu-
cas qui euāgelij sc̄psit et
actus aploz. Petrus vero
sup quē xpi fundatur ecclia
duas tñmmodo eplās sc̄psit.
e quibus a nō nullis et de
sc̄da dubitat. Iohānes q̄p
qui supra pectus dñi in ce-
na recubuit post euāgelij
sc̄psit et apocalipsim. in qua
tamē reticere iussus est. qd
septē tonitruoz locute sūt
voces. Scribit autē et tres
eplās. in quibus due pbreues
de quibus et apud quosdam
dubia sūt. De hīs qdē

Italica Capitulum 26
Ilterea decimq̄at-
ānus supradicti pñ-
cipis romanoz in
quo origenes de alexandā
pfugus cesareā venerat. he-
rade vni ex discipulis pba-
tissimo de quo superius dixi
catheteseos auditoriū de-
linquēs. Non multo autē
post et demetrius ep̄s de-
functus est. quadraginta

et tribus ānis ep̄atu illius
ecclie mīstrato. Cui succedit
supradictus heradas. Per
idem tempus erat in ep̄is
magnificus firmilian⁹ capa-
docū gentis vrbis cesaree.
Hic tantū venerationis et
ga origenē scientie et doct-
ne grā habebat. ut indefi-
ter constringeret eū sc̄u
morari. Sed et ip̄e derelicta
ecclia apud ip̄m pperabat
et vtebatur religiosa quadā
vicissitudine. dū mō ip̄m ad
instructionē sue ecclie illo e-
uocaret. mō ip̄e sui pfectus
grā ad ip̄m pgeret. et docēti
ei diebus ac noctib⁹ assidēt.
Sed et alexander quē iho-
solimoz ecclie p̄esse sup̄doci-
m⁹ et theotistus qui apud
cesareā gubnabat ecclia.
omē pene vite sue tēpus ad
audiendū eū m̄cipabant
atq ip̄i soli in dñis sc̄pturis
et eccliastra doctrina sumā
magisterij concedebāt. 26

Alexandro vōo im-
peratori post tre-
decim ānos pñci-
patus sui defuncto
maximū cesar succedit.
Cui dū odij ferret adū sū
decessoris sui alexandri do-
mū. psecutiones cōmouit
ecclis. ita tñ ut eos tñmmodo
qui populis p̄erant et doct-
ne puniri iuberet. velut q
causā ceteris hui⁹cemodi p-
suasionis preberet. Tūc o-

rigenes librū de martirio
ad ambrosiū scribit. Qui cū
ad plūmos puenisset. tamq̃
neruis quibusdā validissimis
stabiliti. sponte se ad cōfessio-
nē xpī noīs offerebāt. Ex q̃
et maximū nūis extitit con-
fessorū tribus ānis a maximū
no psecutione cōmota. i. q̃b̃
finē et psecutionis fecit et
vite. Post quē gordianū im-
perū suscepit.

Dionitiano vērō sex
ānis ep̃atu vrbis
rome fūcto. succe-
dit antherus. qui
cū mense vno nō ampliū mi-
nistrasset. fabiano sacerdotiū
dereliquit.

Radiūt autē fabi-
anū authero de-
fūcto cū de agro r̃-
uerteret vna cū
amicis suis. et vniūsus ecce
ip̃s p ep̃o eligendo in vniū
misisset. atq; alius de alio ut
fieri solet in talibus concla-
maret. nec tamē vlgī sña
certi aliqd obtineret. a sti-
tisse etiam ip̃m m̃t ceteros
scire cupientē qui rei exitū
foret. et subito p dei puiden-
tiā columbā celitus lapsam
figurā ferentē illius que in
scī spūs ymagine sup̃ ihesū
descenderat apud iordanē
sup̃ caput astitisse fabianū.
Ad qd̃ spectaculū ora cūcto-
rū oculosq; cōuersos. et os
velut vno spū cōmotos. hūc

esse ep̃atu dignū p dei iudiciū
decreuisse. eūq; continuo ca-
thedre impositū. et legitimo
sacerdotio confirmatū. **Ad**
aliū sup̃ huius. aliū sup̃ zefertū
noīe gestū tradūt. Tūc etiā
apud antiochiā ep̃o zebē-
no defūcto. babillas eccl̃ie sus-
cepit principatū. **Capitulum 29**

Hud alexandriā
vero cū heraclas
demetrio successis-
set. auditoriū ca-
thereseos qd̃ ab origene sus-
ceptū tenuerat. dyonysio tra-
didit. eo qd̃ ip̃e vnus ex disci-
pulis esset origenis. Ip̃e au-
tē cū apud cesareā moraret̃
innumeri ad eū nō solū religi-
onis viri. sed ex p̃uicis. p̃cul-
positis. concurrebāt. et dere-
lictā priā ac parētibus seq̃-
bant̃ eū viā dei docētē. In
quibus fuit et vir famosissi-
mū theodorus ip̃e qui nō lō-
ge a ñra mēoria nobilissimū
in ep̃is apud pontū grego-
rius notatur. fide et virtu-
tibus atq; scīa p̃ oīa aplīcū.
Sed et eius frater atheno-
dorus quos origenes ado-
lescentulos de auditorio re-
thoris retractos. studia cōi-
ū lēax in dīnā suasisit phīam
cōmutare. Quisq; apud eū
p̃ quūquē temp̃ verbo dī-
operā dantes in tantū p̃fctm̃
dine. eruditionis atq; scīe p̃-
uenerūt. tñq; vite merito
et mox cultu enituerūt. ut

ab scolis ad epatus ponti pū
tie sacerdotū vtrūq; rapetur. 30

D E idem tempore
etiam affricanū vir
inter scriptores ecclē
asticos nobilis. 39

epistola fertur ad origenē scripta
obitientis ei uel proponētis qd
historia susāne que in dānie
le scripta est ficta videat et alie
na ab scriptura prophetica. Cui
origenes magnificētissime
scribens asserit nequaquā iu
deorū cōmentis et fraudibus
auscultandū. sed hoc solū pro
vero habendū in scripturis di
uinis. qd septuaginta intpre
tes transtulerūt. qm̄ id esset
solū qd auctoritate apostolica cō
firmatū sit. Venerūt ad nos
etiam alia supradicti scriptoris
affricani opuscula. et maxie
tronica valde diligent studi
oseq; composita. in quibus que
morat se alexandriā. pperde
heracle opinionone celeberr
ima puoratu. quē in diuinis et
in phisicis studiis atq; oī greco
rū doctrina instructissimū fa
ma loqueret. quēq; mihi epa
tus officiū suscepisse superius
mēorauim. Idem quoq; af
fricanū scribit ad aristidē qd
dam de ea que videtur euan
geliorū dissonantia. et tunc
mathei et luce in gnatione
xpi ferat diuersa conscriptio
ubi ostendit euidentissimā
vtriusq; cōsonantiā. sicut iam
in pmo libro huius opus edo

cuim. Caplin tricesimū p^m

D E idē tempore
genes triginta cō
metariorū libris
in partē quādā

ysare. pphete editis. in eze
chielem viginti quinq; athe
nas. pfiniens. cōsumāe se
mēorat. ubi et quinq; libros
pmos in cantica canticorū
scribit. alios autē quinq; re
gressus a cesarea cōsumauit.

Sed nūc nō opus est opus
cula eius enūtare que pene
inūabilia sūt. cū id in eo ope
fererim. ubi beati pāphili
vitā descripsim. referētes
quāta ab eo antiquorū scripto
rū volūna. et pcpue orige
nis bibliothere cesariensi.
quā ipse pcpuo et nobili stu
dio cōposuit. cōferrata sunt.

Si quis ergo nosse vult quā
ta origenis volūna in manu
nras venerūt inde sumat
iudiciū. Nūc autē ad hystoie
ordmē pperandū est. **xxv**

B E illius de quo
paulo ante mēo
rauim. bostiene
urbis arabie epus

et in istā docendi regulam
violare conatus peregrina
quedā et aliena a veritate
docere cepit. asserens et sal
uatorē m̄m neq; extitisse
ante carnis natiuitatē. neq;
ppriā dinitatis habere sub
sistentiā. sed hoc solū qd pa
terna in eo dinitas habita

ret. **I**n quo quod plimi epi con-
gregati. disceptationes cum
eo non minas habuere. **S**ed
inter ceteros origenes mig-
nope exoratus est venire
in conflictu viri. **I**ssq; primo
sensim cum eo disputans. quid
sentiret diligentius perscrutatur.
Quo comperto. continuo quod ab
sibi diu misset huiusmodi sen-
sibus. et quid impietatis talia
asserentem consequeret ostenden-
dens. abire uel respicere ma-
le conceptu suavit erroris et
redire ad fidem veram sanamque
doctrinam. **Q**uodque in causis
talibus mauditum est. ita erro-
rem ab ecclesia depulit. ut emen-
daret non perderet erroris auc-
torem. **D**enique fertur etiam nunc
descripta ipsa disputatio orige-
nis et berilli. que per semet
ipsam preclari operis eius indi-
cio est. **S**ed et multa alia es-
silia ad nos gesta dictaque satis
clara et magnifica pueniunt
que nos uel lris ipsius uel ma-
ior relatione coperta. nunc in
terminis per historie breuitate per-
terminis. que tamen agnoscuntur
ex ea que scripta est a sancto pa-
philo martire apologia pro ipso
una meriti. quoniam obhibendos
querulos iuuenos inuantes
tot studio ac labore conscripsimus.

A Gordiano **Cap. 33**
cum per sex annos roma-
norum gubernasset ipse
rui philippus una
cum filio philippo succedit. **D**e

hoc traditum nobis est quod christiana
nus fuerit. et in die pasche id
est in ipsis vigiliis cum inesse vo-
lisset et conicere mysterijs ab
episcopo loci non prius est permissus nisi
confiteretur peccata sua et inter
penitentes staret. nec ullo modo
copiam sibi mysteriorum futuram
nisi prius per penitentiam culpas
que de eo ferebant plurime
diluisset. **F**erunt igitur libenter
eum quod a sacerdote imperatum
fuerat suscepisse. diuiniq; sibi
messe metui et fide religionis
plenissimam rebus atque opibus

Non comprobasse. **xxx**
vixit tertio imperii
anno heraclius apud
alexandriam sexto
anno epatus diem obiit locumque
sacerdotum dyonysius suscepit.
Quo tempore origenes sexage-
simu agens etatis annum. pos-
tea quod et usu et periculis et la-
boribus plurimam fiduciam in verbo
dei acceperat. promississe fertur
ea que ex tempore in ecclesiis dis-
ferebat a notariis excipi. nec
ante unquam dedisse hanc copiam
nisi cum id sibi et vite grauitas
et etatis maturitas. et multe
experientie concessit aucto-
ritas. **T**unc aduersum quendam
relium epicurum philosophum qui
contra nos libros conscripserat
otto voluminibus respondit. **T**unc
et in euangelium secundum mattheum
viginti quique commentariorum
libros edidit. et in duodecim
apostolicas quod plurima commentatus est

Ex quibus ad nos usque viginti tantum et quicquid voluit pervenerunt. Sunt eius et ad imperatorem philippum epistolae et ad uxorem eius severam absque ullo adulacionis futo scripte. Et scribit ad fabianum urbis romae episcopum et ad alios quod plurimos ecclesiarum principes de catholica fide sua. De quo evidenti in sexto apologie nostre proprio volumine comprehendimus.

Sunt et alie eius epistolae ad diversos scripte quarum nos intercentum nunc invenire potuimus atque in libros digestas memorie tradere. **Cap. 24**
Ad tepestate in arabie partibus extiterunt quidam assertores dogmatum perversorum dicentes animas hominum per mortem cum corporibus interire pariter et corrumpi. rursu vero in tempore resurrectionis denuo cum corporibus suscitari. Ad quem morbum ab ecclesia depellendum cum ingens episcoporum concilium convenisset iterum origenes rogatur ab omnibus interesse et facere sermonem. Cumque coram omnibus sacerdotum concilio disputasset tam magnifica fuit ex oratione ut omnes eos quos novi dogmatis error involuerat ad fidem rectam et sensum catholicum reuocaret. Extitit etiam alia heresis per illud tempus que dicitur elcesapataz quam ille statim ut visa est apparuisse

restrinxit. Facit autem eius mentionem cum de septuagesimo et secundo psalmo in ecclesia disputaret hoc modo dicens. Venit quidam in hijs diebus qui sibi magnam aliquid et super ceteros sapere videretur. asserere volens quedam impia et absurda defendens heresim quamdam elcesapataz que nup exorta est. Et tamen que sint que ipsa heresis asserat indicabo vobis. ne cui forte vestrum subripiat ignaro. Isti ergo quedam de scripturis sanctis refutant et rursu utuntur testimonijs de nouo et veteri testamento quibus voluit apostolum tamen paulum ex integro respiciunt. Et asserunt quod in persecutionibus si quis negauerit nichil enim habeat pro eo quod is qui fixus est in corde suo etiam si ore negauerit per veritatem corde tamen in fide permanet. Hec asserunt et libere quedam articulos ferunt que dicuntur celo lapsu cuius verba si quis audierit remissionem accipiat peccatorum aliam preter illam quam christus dedit. **xxxv**
Iterea septem annis philippo principatu administrato de eius successore. Qui cum infestus esset philippo persecutiones ecclesie suscitavit in qua fabianus in urbe roma martirio coronatus sedem suam episcopatus cornelio dereliquit. In iherosolymis vero alexa

der ep̄ls rursū pro confes-
sione xp̄i iudicis sistitur.

et vinculis carceris tradit̄

Quiq; cū longēue etatis
venerande canicie preful-
geret. postea q̄ frequēter
passionibus suis et cruciati-
bus glorificauerat dñm. dū
de vinculis ad tribunal et a
tribunalibus reuocat̄ ad vi-
cula. in t̄p̄a vicissim sibi suc-
cedentia tormēta defecit.

Huit in sacerdotio mazabe-
nes succedit. Apud anthio-
chiam vero similē p̄ oīa ba-
billas alexandro post con-
fessionē gloriose vite finē
sortitur in vinculis. post q̄
fabian⁹ ep̄atus officiū susce-

Sed et **xxxv** **C**rit
in hac p̄secutione
quāta aduers⁹ ori-
genē gesta sint. q̄

busq; contra eū pessim⁹ de-
mon artibus cū vniūso exē-
titu suo. et quāta contentioe
pugnauerit. vtiq; sup̄ oīs
teteros qui p̄ illud tēp⁹ p̄
xp̄i noīe tenebant. nouas et
tes noua penarū grā ac sc̄lis
ōnibus maudita tormēta p̄-
tulit. utq; p̄ eo qd̄ in doctri-
na fidei et veritatis opinatis-
sim⁹ videbatur. oīa adūsus
eū demonici furoris arma
tōmota sint et ignibus intē-
tatis. ita caute mille mortib⁹
vexatus sit. nec tamē vna ei
quā exoptabat acciderit. q̄q;
exitus eū suscepit. p̄secu-

tore sūmo studio id gerēte. ut
nec interitus prestaret. nec
pena cessaret. et quales post-
modū de hīs ip̄is ep̄las scripse-
rit q̄ oīi miseratione et lac-
rimis plenas. ex ip̄is manifest-
tus que sc̄pta sūt integrā. q̄
agnoscere cupit horū noticiā

D sumet **Capitulum 38**
ponisius vero alex-
andri⁹ ep̄us per
illud tēp⁹. sicut

ex ip̄ius ep̄lis verissime cōpe-
rim⁹. in multis sepe confessio-
nibus satis clarus efficit̄. et
p̄ passionū tormētorū q̄ diuer-
sitate magnificus. Deniq; i-
fertur in sectantib⁹ se quib⁹dā
respondisse. Quid in sectādo
laboratis. **Capitulum meū** p̄ quo

magnoq; pe fatigamini auul-
sū ceruicibus sumite. et donū
magnum ad tyrannū referte. **S**

et idem ip̄e ad fabianū anthio-
chenū ep̄m scribens de hīs
qui sub decio apud alexandri-
am agones martirij desuda-

uerant. hoc mō refert. **N**on
ex p̄cepto m̄q; impatoris a-
pud nos p̄secutio sup̄sit exor-
dii. sed āno integro p̄ncipa-

lia p̄uenit edicta mīster de-
monū qui dicebatur in ciuita-
te nr̄a diuin⁹. sup̄sticiosū q̄

nos exagitans volgus a quo
multitudo succensa nichil aliud
q̄ p̄iorū sanguinē siciebat. **P**

mo ergo religiosū quēdā senē
metrānū noīe corripientes
iubent impia verba p̄ferre

Quod ille cum facere recusaret
one corpus eius membratim
fustibus colliserunt. vultusque et
oculos acutis calamus tere-
brantes extra urbem cum cruci-
atibus eiecerunt. ibique quod in
eo superat spiritus lapidibus eie-
cerunt. **P**ost hoc mulierem quam
dam nobilem contra noie ad ydo-
la producentes adorare coege-
bant. recusantem immo potius
execrantem vincula pedibus
inertentes et per plateas totius
ciuitatis trahentes. fero hor-
rendoque supplicij genere discer-
puit de hinc omnes simul utue-
runt per domos feruorum dei diri-
pientes euertentes atque hos-
tili crudelitate cuncta sedantes
ita ut pretiosioribus quibusque di-
reptis. si qua illa viliora re-
pererant in vnum congrega-
ta. igne in plateis cremaret.
Flostri tamen direptionem hanc
bonorum suorum sicut dicit apostolus
de illis antiquis cum gaudio
susceperunt. **S**ed et amiram-
dam virginem longeue etatis
apollonia noie cum corripui-
issent. dentes ei primo os effo-
derunt. congestis deinde lignis
extruxerunt rogam. cominan-
tes vnam se eam incensuros
nisi cum ipso pariter blasfema-
ret deum. **A**t illa ut rogam vidit
esse succensum. paululum quod in
semetipsum molitur. repente
vero se e manibus prupit in-
priorum atque in ignem quem mina-
bantur sponte prostravit ita ut

perterreretur etiam ipsi crudelita-
tis auctores. quod promptior in-
uenta est ad mortem sententia quam
persecutor ad penam. **D**erapi-
one quoque domi sue reperiunt
crudelissimis affecere supplici-
is. ita ut omnes ei membrorum vitia
turnas prius soluerent. et sic
eum de superioribus precipita-
rent. **F**lullum nostris iter priuilegi-
um erat. nullius platee transitus
indulgebatur. neque die neque
nocte predendi usque libera-
erat facultas. **U**t enim quis
intem apparuisset in publico.
statim clamor vulgi et sedici-
o nascebatur. ut uel pedibus
traheretur qui visus esset uel
igne succenderetur. **V**erum cum
hec mala per dies singulos
augerentur. subito inter ipsos
persecutores rabies quedam
belli ciuilibus exarsit. et dum inter
se seditionibus preliisque decer-
tant inter se nobis paululum li-
cuit respirare. **S**ed non in
longum uenia fuit. **C**ontinuo
crudelissima principum mittunt
edicta. quibus tanta in nos se-
rebatur inmanitas. ut secundum
quod predictum est a domino si fieri
posset scandalizarent etiam
electi. **E**x quo perterritis pe-
ne omnibus quidam ex istis no-
bilibus statim se sponte ipso
actibus ingesserunt. alij conue-
ti timore non nulli a domesti-
cis predicti ad sacrificia execra-
da et ad immundas hostias appe-
rabant. et aliqui ex his palles

tes et tremētes ut magis i-
molari ipi q̄ imolare ydolis
viderent. ita ut etiā ab in-
spectante iplo dividerentur
eo qd̄ ad moriendū et ad sa-
crificandū ita meticulosi vi-
debant. **A**lii sane tam impu-
denter ad aras p̄siliēbāt. ut
affirmare niterent se nūq̄
xp̄ianos fuisse. **H**ic erāt de
quibus p̄dixerat dñs. quo-
niā pecunias habentes dif-
ficile saluabunt. **C**eteri uo
aut istos sequebant in p̄ceptis
a certe vertebant in fugam.
Ex quibus non nulli cōpre-
si et in carcerē missi. alii ad
p̄mā statim iudicis faciē ne-
gauerūt fidem. aliquāti pau-
lulū supplicis toleratis ad vl-
timū deciderūt. **H**ic vero q̄
beati effecti sūt. tamq̄ colūp-
ne fortissime dñi ipius spū cō-
firmati. pro fidei sue merito
virtute a dño prepta. admi-
randa deo et angelis marti-
ri sui spectacula prebuerūt.
Quorū p̄m̄q̄ venerabilis iu-
lian⁹ podagra construct⁹. ita
ut neq̄ incedē neq̄ stare pos-
set. cū hys qui eū in cellula
portabant offertur. **Q**uorū
vñq̄ quidē statim negauit.
alius vero noīe eunius cū iu-
liano sene in dño ihu xp̄i cō-
fessione p̄durat. **Q**uiq̄ iubē-
tur camelis impositi p̄ onē
circunduci ciuitatē. et fla-
gris hinc inde verberantib⁹
iplo inspectante laniari. vs-

queq̄ finē vite in ipis verbei-
bus poneret. **S**ed vir qdam
militaris cū assisteret. et quos-
dā volentes etiā mortuis illu-
dere cadaverib⁹ p̄hibet. cla-
mor repente aduersus eū to-
tius vlḡi extollitur. **O**ffert
iudici fortissim⁹ miles iā dñi
et nusq̄ se inferior factus in
confessione p̄sistens capite
p̄ pietate dāpnat. **A**lius
quidā vir noīe machari⁹
gnē libicus cū multis verbis
a iudice ad negandū suadere-
tur. et eo maiore cōstancia fi-
dem suā profiteret. vñq̄ ad
ultimū iubetur exuri. **E**py-
machus quoq̄ atq̄ alexand⁹
cū multo tpe et in vinctulis.
et in cruciatib⁹ carceris torti
etiā et frequēter et diuersis
supplicis confecti p̄durasset
in fide. ignib⁹ ad postremū
consumi iubent. **S**ed et mu-
lieres cū ipis quatuor. in q̄b⁹
āmonaria sancta virgo ad-
uersū quā iudex summa contē-
tione vtebat. et imēsis eam
atq̄ exquisitis cruciatibus
affligebat. eo maxime qd̄ e⁹
snūq̄ vincere cupiebat. quā
laudabili voce decreuerat.
nichil se proorsus eoz. que sibi
contra fas impabant. acturā
statuti sui tenax ad ultimū
capite punit. **S**edā vero
fuit vgo mercuria noīe. et
anus venerabilis et ferūdisi-
ma in filios sed quos nō p̄tu-
lit xpo dyonisia et alia amo-

nararia **Q**ue dū nimia vtiūt
constantia apud iudicē et ille
vinci erubescit a fēis. maudi-
tis tormētōz gñibus tolera-
tis. finē oīm ferro cedēte sus-
cipiūt. **H**eron quoq; et tarsi-
nus et ysidorus egypti cū pu-
erulo ānoz quīdetm dposco-
ro iudici offerunt. **E**t pmo
oīm puerulū dīoscoz tū p
etate facilem flecti. añ verb
post etiā verberibus agit. q̄
cū in nullo sibi cedere videret.
ferotius eū cruciare conten-
dit. **T**ūc demde ceteros varijs
tormētis dilaniāns cū pari
modo constantia fidei vidēt
armatos. tradi ignibus iubet.
Dposcoz vero puerū qd sibi
constant et sapient in oībus
respondisset admiratq; differ-
ri precepit. sperās eū pro e-
tate penitudinē gesturū. **Q**d
non tā tyrāni miserationē q̄
dñi puidencia gestū est. **F**luc
enū nobiscū est. dposcorus a
deo nobis concessus. ad cōso-
lationē et firmamētū ppli
sui. **F**lemesijs quoq; etiam
īpē egyptius. pmo p calūp-
niā quasi latro delatus est.
Quo cūcūq; absoluto post hec
qd xpianus esset defert. **I**n
hoc vero nulla a iudice mode-
ratio reseruat. sed gemina-
tis supplicijs excruciatiū cū
latronibus iussit incendi. ig-
norans qd crudelitate sua
optimo martiri saluatoris
similitudinē detulit. qui p salu-

te gñis hūani vna cū latro-
nibus ptulit crucē. **T**urma
autē quedā in vñū cōuene-
rat militū. int quos amon
et zenon et tholomeus et
ingenius et grandeus et
theophilus. **Q**ui tribunali-
bus astantes cū quidā xpia-
nus a iudice torqueret. et
iā pene ad negandū declī-
ret. distrūpebant intra sem
ipōs. et vltu oculis ac nutib;
velut erigere conabant. illū
qui in supplicijs positus tre-
pidabat. interdū etiā manū
protendere ac totius reliq;
corpis motib; et habitu diu-
se inclinati. tū subleuare lap-
santis aīos gestiebant. **C**on-
uersi vero ad eos omīs et qd
de semetipīs profiterentur.
ex eoz motibus agnoscētes.
pūs pene q̄ in eos vulgus da-
moribus insiliret. ipi in me-
diū prūpūt. ac sese xpianos
esse testant. **T**ūc vero versa
vite ex eoz confidentia pse-
cutoribus tēoz. mīs consta-
tia aīmi accrescit. dū hñ q̄ p
tormēta vinci putabantur.
sponte se cruciatib; offerūt
et ab hñs qd illi pro tēozib;
inferebant. velut pro qua-
dam spetie voluptatis ex-
petitur. deo ita triūphante
p seruos suos. **S**ed nec sci-
tionis opus memorabile
fas est silentio pterire. **I**s
namq; cū rem cui qdā potē-
tis sub mercede procuraret

iubetur ab eo ydolis imolare. **R**ecusans cogebat iu-
ris persistens rursu bladicis
mulcebat. **C**u vero utriusq;
contempneret. paruta suade
validissima transuberatus
p media viscera neci tradit.
No vero memorē quāte
multitudines in desertis
et montib9 oberrantes. fa-
me siti frigore. languore.
latronib9. bestisq; consupte
sūt. **Q**ui omē mutati elcos
dei pphas. glā martirij coro-
nati sūt. **D**eniq; et vene-
randus senex cetero epūs
hic erat urbis egypti q dicit
necropolis. cū ad arabicū mō-
tem vna cū grandeva cōi-
ge discessisset nulli ultra cō-
paruit. **E**t cū ad pquirendū
eū plimi frim frequētissime
pessissent. pscrutatis omib9
locis. neq; ipōs ultra quisq;
neq; coepa eoz potuit inveni-
re. **H**er autē non frustra cō-
mēorauī frim kmie sed ut sci-
as quāta apud nos a sanctis
martiribus ad dei gloriam
gesta sūt. **E**t p9 pau-
ca addit etiam hec
Lsi igitur dñi marti-
res qui cū xpō in ce-
lestibus sedent et regni ei9
participes sūt atq; iudicij q
cū ipō delapsis fratrib9 iu-
dicant. isti m9 ipi suscepert
lapsos. et penitentiā cōuer-
sionemq; eoz non respue-
rūt. scientes qd deus noster

cui9 ipi erant martires. non
vult oīno mortē morientis sed
cōuersionē eius et penitentiā
querit. **S**i ergo isti recepert
quosdā et in ecclia statuerūt
in orōne quoq; eis et in cibo
cōmunicarūt. quid nos facere
vultis frēs. **Q**uid nobis agē-
dū putatis. **N**ōne sequi nos
eoz sūas et iudiciū cōuenit
atq; erga eos quos illi misēra-
ti sūt non existere crudeles
et truces. **N**on puto qd ex-
pediat nobis sūas eoz in ir-
ritū reuocare. miserationes
infringere. bñfacta turbare et
recte religionis eoz instituta

Dviolare. **Capitulum 39**
Et dyonisius de
lapsis faciens ser-
monē quo tpe no-
natus romane ecclie pbr elat-
tione quadā timidus. spem
salutis eis penitus admiebat
etiā si digne penitissent. ex
quo et pnceps hereseos exeti-
tit nouatianoz. qui ab ecclia
sepāt. superbo noīe semetip-
sos catharos id est mūdōs ap-
pellarūt. **O**b quā rē cōcilij
sacerdotale celeberrimū in
vrbe roma cōgregatū est. **E**t
epoz quidē sexaginta nūo.
pbroz quoq; totidē cū dya-
conibus plimis. **O**retea p
singulas quasq; pūctias de
hac re magna deliberatione
habita. decretis significatur
quid facto opus esset. **S**ta-
tuit ergo nouatū quidē cū

eis qui eū mētis elatione tu-
midū sequerentur. quique ad
humanā istā et nichil fratne
caritatis seruātē suāz decli-
narēt. alienū esse ab ecclia.
eos vero qui lapsi in itamie
fuerāt. fratna miseratione
curandos. et fomētis pnie
medicandos **Capitulu. xl.**

Scribit de hac re et
cornelius urbis ro-
me epūs ad ecclia
anthiochenā indi-
cans fabiano eius epō quid
statuerit in urbe roma cōci-
liū congregatū. quid etiam
italis affris ceterisq occide-
talibus visū sit. **O**pprianus
vero de hys librū magnifice-
tissime scriptū edidit. in quo et
lapsos ad penitentiā cohortā-
dos. et contradicētes alienos
esse a xpi visceribus statuit.

Et ait **Cap. xl**
et alia eplā corne-
lii ad fabianū an-
thiochie epīm sc̄p-
ta edocens. singula queq
de nouato. quis qualisq fu-
erit uel vita uel moribz et
quō ab ecclia xpi declinaue-
rit. In qua refert quod epā-
tus cupiditate quā intra se
latenter gerebat. in her oīa
mala deriderit. ex eo autē
maxime elatus sit qd quos-
dā de confessoribz viros op-
timos inter ipā initia sibi so-
cios assūpserit. in quibz fuit
maximū quidā pbr romane

ecclie et urbanus qui sc̄do cō-
fessores extiterant. sed et
sydonius celerim qui valde
clari in confessoribz habebā-
tur. p eo qd oīa tormentoz
gnā supauerāt. **S**ed isti in-
quit cū diligentius pspexis-
sent. agere eū cūcta fraudi-
bus et dolis. mēdacijs atq
purijs. et quia bonitatem
ad hoc solū simularet ut de-
ciperet ignorātes. relicto
eo uel potius execrato ad
eccliam cū magna satisfacti-
one reuersi sūt. et pntibz
epīs ac pbris sed et laicis
viris. pmo quidē errorem
suū. tū deinde et illius frau-
des ac fallacias confitent
Addit pterea etiā hec in e-
pistola. qd cū semp fratribz
iurare solitus sit epātū se
oīno non cupere subito et
ex improviso velut nouū
plasma epūs apparuit. sc̄lis
qui disciplinā sibi et institu-
ta ecclastica vendicabat. e-
piscopatū quē non a deo ac-
ceperat presumebat. **T**ribz
namq epīs simplicissimis
hōibus et oīm ignaris. d re-
mota ytalie parte adhibitis.
pmo potius subtili ab eo cir-
cūuentione. deceptis. yma-
ginariā magis q legitimā
ab eis extorquet manū ipo-
sitionē. **E**x quibz tamē vnū
continuo ad eccliam redit
confessus peccm suū. et cōio-
nē laicā. p̄plo etiā pro hoc

inueniente susceptus est
 In locū vero reliquorū du-
 orū qui nouato manū ipso-
 fuerant ordinati sūt alij e-
 piscopi et missi. **N**o ergo q̄
 ep̄atū vendicabat. nescie-
 bat in ecclia catholica vnū
 ep̄m esse debere. vbi vide-
 bat esse pbr̄os quadraginta
 sex. dyaconos septē. subdi-
 aconos septē. acolitos xl^{ti}
 duos. exorcistas et lectores
 cū hostiariis quinquaginta
 duos. viduas cū indigentibz
 mille quingentos. quos om̄s
 deus alit in ecclia sua. **A**ddit
 et etiā hoc qd̄ idem ip̄e noua-
 tus in iuuentute spū imū-
 do vexatus sit. et cū tēpus
 aliquātū consūpisset apud
 exorcistas egritudine mē-
 terit graue ita ut despera-
 retur. et qd̄ iacens in lecto
 p̄ nēritate perfusus sit. nē
 reliqua in eo que baptis-
 mū subsequi solent solēp-
 nit̄ adimpleta sint. nec sig-
 natulo crismatis consumatū
 sit. vñ nec sp̄m sc̄m vñq̄ po-
 tuerit p̄mereri. **D**eniqz in-
 quit cū p̄uata quadā gratia
 diligeret ab ep̄o. et vellet
 eū ordinare presbiterz. clerz
 vero oīs et q̄ plimi ex laicis
 p̄hiberent dicentes. nō licē
 clericū fieri eū qui in nērita-
 te positus in lēo gratiā con-
 secutus sit. ep̄m ab oībus sp̄a-
 lem hanc grām poposcisse
 ut sibi hoc de isto vno conce-

deretur. **S**cribit etiā de ip̄o
 qd̄ p̄secutionis tpe cū in cellu-
 la quadā lateret inclusus. et
 a dyaconis ut moris est sub-
 uenire in exitu cathecum̄is
 rogaretur. timens p̄cedere
 negauerit se esse pbr̄m. **E**t
 qd̄ sacramēta diuidens p̄lis.
 accipietū manū teneret. nē
 p̄us p̄mitteret sinuere. q̄ sibi
 p̄ ea que vnusquisqz tenebat
 in manibz iuraz. q̄ nūq̄ se rē-
 to ad corneliū remearet. **H**
 et multa alia huius cornelius
 de vita et moribus ac p̄famis
 eius actibus scribit. **Cap. 22**

Pomilius vero de
 hoc rescribēs ad su-
 pradictū fabianū
 intexit etiā quadā
 historia dignā memoria. di-
 cens serapionē quēdā fuisse
 apud alexandriā. vnū ex hīs
 qui lapsi sūt eūdemqz sepe de-
 fectū ut susciperet. nec tñ
 impetrasse. oppressū demde
 hūc esse egritudine. ita ut tri-
 duo sine voce prostratus iacēt.
 paululū vero quarta die res-
 pirantē vocasse ad se filiam
 suam et dixisse. **Q**uoniam
 me detinetis. **Q**ueso vocet
 aliquis pbr̄m. roget ut possi
 aliquū dimitti. **E**t cū hec dix-
 isset. rursum sine voce reman-
 sit. **A**bijt cursu puer ad pres-
 biterū noctis tpe. **I**nfirmā-
 batur pbr̄. venire nō potuit.
Tamen quia p̄ceptū fuerat
 a me. ut lapsis in exitu. nemo

reconciliationis solatia de-
negaret. et maxime hys q̄s
prius id rogasse constaret. pa-
rū eucharistie puero qui ad
se venerat dedit qd̄ infusū
iussit prebere. Regrediente
adhuc puero anteq̄ ingrede-
tur domū rursū serapion
respiciens. redisti inquit fili.
Et licet p̄b̄ venire nō potu-
it. tu tñ imple qd̄ tibi p̄ceptū
est. ut possim discedē. Cūq̄
esset completa solēpnitas ve-
lut cathenis quibusdā. vinctu-
lisq̄ disruptis. lectionē iā sp̄m
reddidit. Ex quo inquit con-
stat certissime. huius boni aux-
ilio nullū debere fraudari.
Scribit **Caplin. ez**
etiā nouato dyo-
nisi eplā. cuius
exemplū inserere
hys dignū putavi. Dyonisi-
us nouato fratri salutem.
Si inuitus ut ais in hoc ve-
nisti. ostendes in eo si desinas
volens. Oportuerat quidē
etiā pati oīa. pro eo ne scin-
deretur etiā dei. Et erat
non inferior glā sustinē mar-
tirū. pro eo ne scinderetur
etiā q̄ illa ne ydolis symole-
tur. Vmō scdm̄ meā suam
magis hoc puto esse martiriū.
Ibi namq̄ unusquisq̄ p̄ sua
tantū aīa. In hoc vero pro
ōni etiā martiriū sustinet.
Sed etiā nūc siue tu suade
siue cogē potes fr̄es redire
ad concordia. magis tibi erit

emēdationis meritū q̄ si
erat culpa cōmissi. quia illud
iam nō imputabit. hoc etiā
laude dignū ducet. **S**i uo
illi i incredulitate p̄manserit.
saluans salua aīaz tuā. Va-
le pacē desiderans quā tibi
im̄p̄cor. **H**ec eadē etiā noua-
tiano scribit. Dedit et ad e-
gyptios eplā de lapsor̄ pe-
nitentia. in qua et regulas
eius statuit penitēdi. **Elm**
Sed et multa alia
p̄batissima ferūt.
sc̄pta dyonisi. **S**cribit de penitētia
et cohortatorū libellū d̄ m̄
tiro ad origenem. ad laodi-
censes et ad armenios de
penitentia. Ad corneliū q̄p̄
vrbis rome ep̄m plima scri-
bit. In quibus etiā hoc m̄
dicauit. iūtatū se a multis
ep̄is. id est ab heleno tharso-
cilitie et firmiliano capado-
cie et theotisto palestine.
ut ad synodiū anthiochia p̄-
gat. eo qd̄ ibi nouati dogma-
ta quidā serere conarēt. Et
addit qd̄ et fabiano antiche-
no ep̄o defūcto. demetrianū
in ep̄atu successerit. **S**ed
et de iherosolimon ep̄o hys
verbis scribit. Admirabilis
autē maḡ vir alexander in
tarrere positus. beato fine
p̄cessit ad dñm. Est et alia
ip̄ius dyonisi eplā ad roma-
nos sc̄pta de misterijs. et alia
item ad ip̄os de pace et de

penitētia. et ad quosdam
confessores qui ad huc iur-
beroma nouatū sequebā-
tur. et rursum ad eosdē poste-
a q̄ ad etiam conuersi sūt
duas eplās scribit. **S**ed et
ad multos alios varia ac di-
uersa scribens studiosis q̄-
busq̄ instructionū et doct̄-
ne copiosissimā materiam
dereliquit. **Explicit liber sep-
tus. Incipit capla libri sep-
ti. Et tunc etiam huius.**

Dyonisio epo q̄d
dunt de romanis
p̄ncipib9. **D**e
cornelio et cypriano epis q̄d
sentiant de hereticis rebap-
tizandis. **I**tem de sucres-
sione romani pontificis et
de scriptis dyonisi et de q̄dā
visione eius. **Q**uid idē
dyonisius referat de quodā
fidei antiquo. **D**e sucres-
sione romani p̄ncipis vel q̄d
dyonisius de eodem disputet.
Quanta in p̄secutione
valeriani idē dyonisius ptu-
lerit vel quid memoret de
quibusdā confessorib9 eiusdē
temporis. **D**e q̄b9dā
martiribus qui sub p̄secuti-
one valeriani passi sūt. **D**e
marino martire. **D**e
astirio martire et de
quodā miraculo eius. **M**i-
raculū de statua saluatoris
apud panendē ciuitatē. **D**e
iacobi cathedra. **D**e sucres-
sione rōni p̄nci-

pis. **D**e sucresione pō-
tificū eiusdem t̄pis. **D**e
malis moribus alexandrino
rū ciuiū q̄d dyonisius deploet.
Et de pestilentia uel morbis
qui acciderūt. **Q**uod sub
galieni regno pax eccl̄is fue-
rit. **D**e opusculis dyo-
nisi et de scismate nepotis ul-
quid dyonisius contra dispu-
tet. **Q**uid dyonisius senti-
at de apocalypsi iohānis. **D**e
sucresione romani pō-
tificis et antiocheni ep̄i et d̄
heresi pauli samosatēni uel
ep̄oz consilio ob hanc causā
apud anthiochiā congregato.
De miraculis uel opus-
culis beati gregori ponti-
e-piscopi. **D**e transitu b̄i
dyonisi alexandrini ep̄i et
de sucresione eius maximino.
De sucresione romani
p̄ncipis. **D**e ultimo
ep̄oz concilio h̄isdem t̄pib9
apud anthiochiā ggregato.
in quo paulus cōuicit̄ h̄etic9
et cōdēpnat̄. **Q**uid dyo-
nisio romano et maximo alex-
andrino ep̄is ceteri sacerdotes
scribant de vita uel moribus
vel dāpnatione eiusdē pauli
heretici. **Q**uod dōpno in
ep̄atu apud anthiochiā sub-
rogato. paulus sacerdotio et
coione deiectus. etiā de eccl̄ia
manu publica sit expuls9.
De sucresione romanorū
p̄ncipū et romani p̄sulis.
De heresi manicheorū.

2 **D**e successione rōnōz pontificū **28** **D**e successio

ne antiochēsū epōz **xxix**

De successione laodiceū sacerdotū et de gestis ana-

tholij eiusdē urbis epī **xxx**

De opusculis eiusdē ana-

tholij vel quid de pascha sen-

serit qui etiā post eū eiusdē

ecclē epī fuerint **31** **Q**uod

theotigno apud cesaream

agnapius in epātū successit

et de pamphilo martire **32**

De nobilibus sacerdotibz

eiusdē tps **33** **D**e successi

one epōz iherosolimoz **34**

De alexandrimoz **Expli**

ciūt capla **Incipit liber**

septimz decimz ecclē hīl

3

Eptimū nobis et

desiasti

ce hystoie

libz sc̄p

toz suoz

sudat e-

logys.

nobilissimz patrū et darym

epīs dionisiū **Q**ui postea

q̄ de tuis non totis duobz ā-

nis p̄ncipatū rōni apicio mi-

nistrato. cū filiis parit̄ inter-

emptus est. et gallus susce-

pit imperiū. quo tpe etiam

origenes septuagesimo eta-

tis āno ad integrū nō exple-

to defunctus est. scribēs her-

manioni cuidā de gallo her-

refert **A**n ne gallus inquit

malū dec̄i. aut vidē potuit

aut cauere. **S**ed in eūdem

lapidē offensionis inpegit

Cui cū regnū florēt in mi-

tio et tūcta ei ex suā cedēt

sanctos viros qui p̄ pate r̄g-

ni eius deo sumo supplicabāt

p̄secut̄ est. cū quibz et p̄spe-

ritatē suā pariter fugauit

et parē **Caplin 2**

In urbe vero roma

cornelio epātū re-

gente et apud car-

taginē cypriano. ambobus

fide. virtute et pietate pres-

tantibus. questio exorta est

in affricē magis partibus

si oporteret hereticos r̄bap-

tizari **C**ūq̄ id a cypriano

et ceteris pene oībus p̄ affri-

cam sacerdotibus oportere

fieri decerneret. cornelius

et ceteri om̄s per ytaliam

sacerdotes. huiq̄ decretum

manētē sacerdotali concor-

dia refutarūt. statuentes

antiquitus a p̄fibus sup̄ h̄

traditā regulā debere ser-

uari. que continebat post ab-

iectionē p̄niū et confessionē

recti dogmatis. sola eos man-

impositione purgandos **in**

Sed post corneli-

z cōsirmationē qui

tribus circiter ānis

sacerdotio functus

est. epātus sedem lucius sus-

cepit **C**ui octo solis mēsibus

sacerdotio administrato stepha-

nus succedit **Q**uiq̄ filiz cor-

nelio de non rebaptizando

sententia tulit. Ad quē dyoni-
sius multa et sepe scripta di-
texit de multis ecclasticis
differens causis. In quibus
inter cetera etiam hoc indicat
quod omnis ecclie abiecta nouati-
fissione pace inter se inbi-
te seruent. **S**cribit ergo de
hoc hys verbis. **S**cito autē
frater omnis ecclias in oriente
que prius conturbabant nūc re-
dissem concordia. et omnes ibi-
dem vnanimiter coherere
gaudentes et exultantes de
pace que ultra spē ecclie redi-
ta est. id est demetrianus apud
antiochia et theotistus a-
pud cesareā mazabbenes i-
herosolymis. dormiente in
pace alexandro. madrianus
apud thirū. eliodorus apud
laodicia. helenus in tharso.
firmilianus in capadocia. **D**e-
rū ne sermo eplē longior fi-
eret. nobiliū tantūmō vbiū
tibi epōs indicaui. ut etiam
ceteros cū ipis pariter vniū
sentire nō dubites p vniūsa
syria uel arabiam. **S**ed et
hys quibus nūc scripsisti meso-
potamie epī idem sapiunt.
Ponthus quoque et bithynia
omnes pariter vnanimes et
concordes. multa sibi diuicē
caritate cōnexi glorificant
dñm nrm. **H**ec dyonysius
scribit. **E**t addit
stephano vero du-
obus annis impleto
sacerdotio rome

sixtus succedit. **A**d quē scribit
nichilominus dyonysius de bap-
tismate cōmemorans quod stepha-
nus quidē decessor suus scribēs
ad firmilianū et helenū cete-
rosque illarū partiū epōs. statu-
erit nō cōitandū esse hys qui
rebaptizant. sed debere consi-
dere magnitudinē rei. quia
nō quicūque sed p magni et no-
biles in epīs viri sūt quibus
hoc visū sit. **D**icit etiam quod sup
hoc scripserit plenius ad dyoni-
siū et philemonē pbrōs vrbis
rome. **I**ndicauit autē paritē
etiā de sabellij heresi. que tū-
bus suis exorta sit. scribēs hec.
Quid autē dicā de ea doct-
na que apud tholomaydam
penthapoleos ciuitatē nup-
exorta est plena blasphemio
in deū patrē et dñm nrm ih-
xp̄m. negans vere esse eū fi-
liū pr̄is nec p̄mogenitū oīs
creature. simul et scī spiritus
auferēs intellcū. **P**ro q̄bz
cū vtręq; partes ad me veis-
sent. et p̄ntibus scribis q̄ cō-
mota fuerāt discussissē. etiā
lris. put deus dedit puitati
mee persecutus sū. et scripsi
singula queq; diligenter expo-
nens. quorū tibi exemplaria
trāsmisi. **S**ed et in sc̄io libro
de baptismo quē scripsit ad fi-
lemone pbr̄m vrbis rome
etiā hec cōmēorat. **E**go
inquit et tractatus hēticorū
lego et traditiones eorū per-
scrutor. etiā si videant ad ho-

ram verbis eorum pollui. **S** multum michi confert hoc ipsum quod ex ipsorum verbis arguere eos possim. Denique cum aliquis ex scribis copresbiteris prohiberet me ne heretica lectione tamquam sceleris alicuius feto polluerer. visio michi quedam a deo ostendit que me confirmaret. et sermo ad me factus est. hec michi evidenter proloquens. **L**ege omnia quecumque in manibus tuis venerint. quia probare singula quecumque et discernere potes. quando quidem et ex initio hec tibi fuit causa credendi. **A**mplexus sum visio nem que apostolice iussioni quod dabant dicenti. omnia legite que bona sunt tenete. **I**n ipso quoque libello commemorat non tunc primum in affrica de hereticis rebaptizandis ab episcopis esse decretum. sed et antea iam in nonnullis ecclesiis et conciliis episcoporum vel in synodo vel in aliis locis de hoc fuisse tractatum. **S**cribit **Capitulum in** adhuc et in quarto de baptismo libro ad dyonisiu[m] urbis romae presbiterum plima de nouati impietate commemorans. **I**n quinto vero libro ad sextum urbis romae episcopum scribens. et aduersus supradictam heresim quedam differens. etiam tale aliquid accidisse commemorat hinc vobis. **V**ere autem frater consilium

inquit peto et requiro scire quid tibi videatur in ea causa que in ecclesia nostra exorta est. vereor enim ne forte fallar in aliquo. **E**rat apud nos frater fidelis antiquus animus meus ego etiam episcopus ordinaretur. immo et antequam decessor meus eradus. **I**s cum interesset hinc qui baptizant et audiret uel quid interrogarent. uel quid responderent. flens accessit ad me. et procidens ad pedes meos confiteri cepit se baptismum ab hereticis aliter suscepisse. quod tamen se cum ea que nunc videret a nobis ministrari nec baptismum duceret. eo quod esset repleta blasphemis omnis illa confessio. simul et hoc addebat sem tantum ab hoc errore simulari. ut nec oculos quod ad deum auderet dirigere. **P**ost quod exorabat mundari se et purificari ecclesiastico baptismate. ut et gratiam consequi posset spiritus sancti. **Q**uid ego facere ausus non fui. sed dixi posse ei sufficere tam multi temporis confirmatione quam in ecclesia consecutus est. pro eo quod a nobis eucharistie suscipiens donum runderit amem. ex quo et per singula potuisset ipsa sacramentorum virtute purgari. **C**ohortabar igitur eum debere confidere fidei sue et conscientie iam purgate. et animam omnia quod tam diu domini sacramenta nobiscum iam

particeps fuerit. **S**ed ille
neq; a luctu cessat et lacrimis
neq; ultra ad mēsam dñicā
audet accedere. ita ut vix a
nobis cohortatus et cōpulsus
orōni audebat intesse. **H**ec
et alia multa de huius quē-
tionibus per diversos libros su-
os dyonisiū scribit. **Cap. v.**

Ollus vero non
integris duobus
annis imperio de-
tento. rebus hu-
manis exemptus ē. **V**ult
quē valerianus cū filio gali-
eno suscepit principatū. **D**e
quo dyonisiū scribēs iterū
ad hermanionē hoc modo
refert. **S**ed et iohāni filiū
reuelatū est ut diceret. **E**t da-
tū est inquit ei os loquens
magna et blasphemias. et da-
tū est ei potestas per mēses q̄-
draginta duos. **U**trāq; au-
tem cōplēt in valeriano.
Vere enī mirandū ē quō
supra ceteros qui an se fuerūt
hic. et hūanus et benignus
extitit erga famulos dī. ita
ut in iūctis multo etiā illis
benignior videret. q̄ noīe
saltem xpīani dicebantur.
In tñ venerabatur seruos
dei. ut oīs domus eius esset
desia dei. **D**epravatq; aut
et a veritate delectus per
quēdā doctore pessimū ma-
gistrū et principē egiptiorū
magorū. ut iustos et scōs vi-
ros psequi et interimi iube-

ret. tamq̄ qui aduersarent
magicis artibus quib; se-
ip̄e subdiderat. **E**rāt enī re-
uera et sūt etiā nūc qui pos-
sent v̄tute meritorū suorū res-
tringere fallacias demonū.
Nā ille ut impuros ritus et
execranda misteria ac sacra
incesta conficeret. pueros
imberbes iugulari iubebat
et orbati liberis prēs atq;
in teneris visceribus hūanas
rimari per piaculū fibras.
et votē illuc querebat ubi fu-
gauerat vitā. **S**ed et multa
alia huiusmodi de valeriana
in piaculis mēorans addit
etiam hoc. qd̄ ip̄e a barbaris
captus et lūmibus orbatus.
filios sceleis et impietatis
sue reliquerit successores.

Ole vero **Caplin 6**
Dyonisiū quāta in
eius p̄secutione p-
tulit. et quib; af-
fectus sit cruciatibus. **A**pp̄ no-
mē dei. scribens ad quēdā
germanū ep̄m qui quasi ob-
trectator eius esse videbat.
refert. ubi et acta confessio-
nis sue inseruit apud emi-
lianū presidē gesta. **I**n qui-
bus cū dyonisiū vnū solū
deū qui celū fecisset et terrā
diceret adorandū. ceteros at
neq; esse deos neq; adorari
debere. in castrū quoddam
deserti qd̄ resto appellatur
in exiliū trudit. **O**b hoc p̄ci-
pue electū qd̄ loci incole ge-

tiles erant. et ydolorum supsti-
tionibus satis dediti. **Q**uip-
exule dyonisiū pmo hostili
animo et satis aduersa mēte
suscipuit. **P**ostmodū vero
cū paulatim p dñi grāz vbi
dei hys seminare cepisset. ps
maxima truci et barbari
populi relictis ydolis quer-
sa est ad deū verū xpōq sē-
iecta. **Q**uo cōperto rursus
eū ad aliū locū vicinū quidē
alexandrie sed incolis deser-
tū ac pene habitatorib9 va-
tinū transulerūt. **S**ed et
ibi cū pro vrbis vicinitate
nrōz eū ppli frequētarent
et tamq̃ odore pastoris re-
cepto. grex letior et constā-
tior agonib9 redderetur
rursū missis cū centurione
militaribus viris ipm dyo-
nisiū et cū eo gayū et petrū
cathenis constructos et diuis
cruciatibus afflictos in de-
sertū libie pertraxerūt. ibiq̃
eos in loco squalidissimo et
ōni usu hūanitatatis carente
aparetonio triū dierū iti-
nere in desertū portēto nex-
os vinctulis reliquerūt. **H**c
in diuersis suis eplis supra-
dictus vir scripta dereliquit.
In quib9 mēorat etiā
maximū pbrm et dy-
oscor. demetriūq̃ et lutiū
nec nō et faustū atq̃ aquila-
m satis claros et insignes
titulo confessionis effectos.
Sed et ex diaconis q̃sdā

in insula post penas cōfessi-
onis esse defunctos. sup fuis-
se vero ex hys faustū et eu-
sebiū. quibus etiā defert
tantū fiducie et magnanī-
mitatis p dei graciā datū.
ut cū ad eos qui in carcere
tenebant frēs nemo psh
hūanitatē et mīstern cau-
sa pmitteret accedere. ipsi
tamē mdesinent et reuise-
rent et nāria mīstrarent.
Et cū per dies singulos p-
sidis furor cresceret. iugulā-
do alios. alios supplicijs et
diuersis cruciatū gñib9
affligendo. squalore etiam
carceris cathenaz ponde-
ribus enecando. et super
ōnia p̃cipiendo. ne q̃s ad
eos prorsus accederet. ut et
media quasi aliud tormēti
genus adhibeat. concessit
tamē deus supradictis dia-
conis grām confessoribus
suis p̃uidēs. ut iuitis ōnib9
istis tamē nō negaret in-
gressus. **S**ciendū tamē est
qd̃ hic eusebius quē diacono
nū sup̃dixim9 postmodū
ep̃us apud laodiciā syrie
ordinatus est. **M**axim9 vō
quē pbr mēorauim9. ip̃i di-
onisiō apud alexandriā suc-
cessit in ep̃atū. **F**austus at-
qui cū ip̃is tūc confessor eni-
tuit. vsq̃ ad p̃secutionē q̃
nr̃is tēporibus facta est
grandemius et plen9 dier9
p̃durans. p̃fecto martirio

obtruncatione capitis consumatus est. Hec a dyonysio certissima fide memorantur.

Citur **Caplin vii** in valeriani persecucionibus apud cesaream palestine milita a diuersis martiribus consummata sunt. In quibus tres quidam admirandi adolescentes quorum unus priscus. alius martius. tertius alexander vocabatur. cum suburbanum agellum supradictae urbis habitaret. diuino fidei calore succensi ceperunt semetipsos segnitie atque ignauie accusare. quod cum celestes in urbe martiri proponerent coronam ipsi non desiderarent. non raperent. Cumque dominus saluator regnum celorum violenter diripi debere testatus sit. ipsi in gloriosos et desideratos annos huiusmodi gererent. Hys igitur semetipsos alloquens incitantes urbe petiit. et a dextro iudice truci lento. cum tantum sanguinem propter deserueret. incusat. Ille continuo nobiles annos iuueni quam dignis remunerat affatibus. Deuorandi inquit bestis subrigantur. quibus non placet propter sanguinem fidi. Sed et mulier quedam super dictorum iuuenum seruita fert audacie et magnanimitatis exemplum. silensque fortiter exitum pene. Quam tamen de merito mis scola fuit

se loquebantur. **Caplin viii**

Martium quoque virum militare iherosolymorum civem. honore et diuiciis claram cum in supradicta urbe inter collegas suos per ordinem gradus sui honoris quidem contingeret militaris. ut fieri solet in sequente collega suum subit inuidia. et exclamat non posse martium addipisci superiore gradum eo quod esset christianus. Interrogatur a iudice martius si ita se res haberet. Ille ita esse. et vere se esse christianum clarissima voce testatus est. Tres enim de liberandi honore decernunt a iudice. ut eligat utrum velit immolare dominum et viuere. an christianus interem. Cum a tribunalibus fuisset egressus. theotignus episcopus loci apprehensa manu eius producit eum ad ecclesiam. ibique multis verbis in fide confirmans ad ultimum in interiora producit altaris. gladiumque suum quo perunctus erat ostendens ei et rursum offerens euangelium. quid de duobus mallet interrogat. Martius vero purpurissima fide cum manum ad euangelium retendisset. optime inquit theotignus quod elegisti fili. et contempnens presentem vitam. eternam sperato. confidensque perge et suscipe coronam quam tibi dominus parauit. Regressus

continuo ad tribunal vocat²
p^{ro}cone. Aderat enī tempus
statutū. Ille vero nec moras
patitur nec expectat inter-
rogantem. sed continuo sibi
et deliberatū asserit et ex
paternis legibus confirma-
tū. qd̄ deo obtemperare oportet
magis q̄ hominibus. quē
iudex ilico capite p^{ro}nu^{ci}endū
p^{ro} tali responsione p^{ro}nu^{ci}at.

Ad mē *Capitulum ix*
eos cunctis clarior
et meritis fidei
supra ceteros in-
lignis memorat² astirius.
vir romane urbis senator
patritius nobilitate. facul-
tatibus p^{ro}pinq^{ui}tate etiam
regia. et omniū bonorū fama
satis clarus. Qui cū supra-
dicti m^uris extremis int^{er}isset
exequiis. et capite resū mada-
uer subiectis humeris suis
et substrata veste. qua indu-
ebatur extiperet. honorem
quē martiri detulit. q^{ui}nimo
ipse matir allequit². Sed et
multis alijs eū preclaris ges-
tis in fide xp̄i enituisse tra-
diderūt nobis. h^{ic} qui in cor-
pore eū adhuc positū vide-
rūt. In quibus etiā tale ali-
quid per eū gestū mēorabāt.

Apud cesareā philippi quā
paneadē fenices vocat. alit²
sub radice montis qui appel-
latur panius. ex quo fluu^{ius}
iordanis p^{ri}ma fluenta pro-
siliūt. morē fuisse gentiles

erroris certa ac solēpni die
imolare victimā. que victi-
ma certe quādā demonis sibi
ito nūq^{uam} comparebat. Et e-
rat hoc famosissimi miracu-
li genus. quo p^{ro}luaderi astā-
tibus videretur in celū hosti-
am inuisibiliter esse sublata.
Accidit igitur dū hec gerere-
tur adesse astirū. Qui cū
videret omis miraculi hui^{us}
stupore constirngi. hūanos
miseratus errores. cū gestū
et suspitio oculos ad celum
pariter tendit et palmas.
xp̄m q^{ui} est sup^{er} omnia deus
tota fide profusis lacrimis
inocat. ut prestigias fallacis
demonis arguat. miserisq^{ue}
mortalibus erroris hui^{us} sol-
uat archanū. Hec illo cū
fletibus supplicante. subito
victima que inuisibiliter cre-
debatur assumpta sup^{er} ferri
aquis videt². et conspectib^{us}
omniū reddit. nec ultra in ill^{is}
locis error hui^{us} n^{on} potuit pa-
rari. Ita vni^{us} xp̄iani p^{re}-
tantorū scilōz deceptionis
machina cū auctorib^{us} suis
demonib^{us} dissoluta est. *x.*

Uerū quia urbis
hui^{us} fecim^{us} men-
tionē. iustū videt²
cōmemorare etiā
illud in ea qd̄ h^{is}tor^{ia} dignū
duxim^{us}. Mulierē quā san-
guinis p^{ro}flu^{io} laboratē
a saluatore curatā enā-
gela tradide^{re} rūt. hui^{us}

urbis cuius constat fuisse. domusque eius in ea etiam nunc ostendit. **P**ro foribus vero domus ipsius basis quedam in loco ediciores collocata monstratur. in qua mulieris ipsius velut genibus saluatoris prostratae. palmasque suppliciter tendentis ymago ere videtur expressa. **A**stat vero alia ere nichillominus fusa statuam. habitu viri stola compecturata. et dexteram mulieris porrigentis. **H**uius ad pedem statue e basi harba quedam noua specie nascitur. **Q**ue cum exorta fuerit. ex crescere usque ad stola illius erei indumenti fimbriam solet. **Q**uam cum summo vertice crescens herba contigerit. vires inde ad depellendos omnes morbos languoresque conquirit. ut quaecumque illa fuerit infirmitas corporis. hausto exiguo madefacti salutaris gramini depellat. nichil oino virum gerens. si antequam eree fimbrie summitate crescendo contigerit decerpatur. **H**anc statuam ad similitudinem vultus ipsius formatam tradebant. **Q**ue permansit ad nostra usque tempora. sicut ipsi nostris oculis perspeximus. **E**t nichil mirum si hi qui ex gentibus crediderant pro beneficiis que a saluatore fuerant consecuti. huius velut munus videbantur

offerre. cum videamus etiam nunc et apostolorum petri et pauli et ipsius saluatoris ymages designari. tabulisque depingi. **S**ed et antiquas ipsorum ymages a quibusdam conseruatas nos vidimus. **Q**uod michi videtur ex gentili consuetudine idiferentem obseruatum. quod ita soleant honorare. quos honore dignos duxerint. **I**n signum etenim veterum reseruati ad posterorum memoriam. illorum honoris. horum vero amoris inditum est.

Denique **Capitulum xi** et iacobi cathedra qui primus in terris episcopus ab ipso saluatore et ab apostolis in iherosolymis est electus. quemque fratrem christi volumina diuina designant. usque in hodiernum mihi conseruat. atque in ea sedent omnes qui usque ad patris sedis illius sacerdotum sortuntur. **S**eruiatur ergo cum ingenti studio velut a maioribus tradita. memoria sanctitatis. et cum magna veneratione habetur. uel vetustatis vel primi sacerdotis sanctificationis obtentu.

Sed de his ista sufficiant. **Capitulum xii.** **A**llienus vero valeriani filius postea quam rex summa solus obtinuit. leuius ac moderatius erga nostros agere instituit. datisque decretis inhiberi supplicia persecutionesque cessare. et quod

quisque putat more exornare
quod diuinum est limit **Cap. xiii**

D Er idem tempus
cum romano adhuc
sacerdotio sextus
pesset et apud an-
thiochiam demetrianus. fir-
milianusque adhuc cesaree
capadocie supesset. ponti-
ectius gregorius. qui primus
theodorus dictus est ex ori-
genis discipulis cum fratre athe-
nodoro suscepit gubernan-
das. Apud cesaream vero
palestine post theotistum dop-
nus episcopatum sortitus et breui
defunctus. theotigno iam nostre
memorie viro sedem tradi-
dit. qui et ipse origenis audi-
tor fuisse dicebatur. In ihe-
rosolymis vero post zabba-
nem sacerdotium suscepit yme-
neus. Et hi omnes in pace ec-
clesias gubernabant **xiii**

S Ed apud alexan-
driam etiam si nul-
la extrinsecus ma-
li causa sit. eo ipso
quod genus hominum ferocis ac sedi-
tiosum et semper inquietum est.
civiles inter se motus et bel-
la non virtutis merito neque
ob defensionem sed ob necem
atque interitum civium commove-
bant. De quibus dyonysius
in epistolis suis commemorans re-
fert. ita a propriis civibus vas-
tatam deletamque urbem. ut
illa que constipatione populi
vix soleret digredientibus

incedendi spatium dare. nunc
eo usque pervenerit ut conspi-
tere in plateis hominem valde
rare sit. maderet omnis civium
sanguis. vias cadaueribus
obtegi. et ne ad sepeliendum
quidem sufficere qui supersunt
vni et post belli rabiem. fer-
ris vastatione corrupti ae-
ris ex fetore cadauerum pes-
tilentia increverit. ita ut si
quid ferro superfuerat. id mor-
bus absumeret. **S**cribit autem
de hiis idem dyonysius in e-
pistola paschali que solempni-
ter per annos singulos scribi so-
let hiis verbis. Aliis fortasse
hominibus non videbatur tempus
hoc. tempus esse festivitatis.
quoniam quidem luctus ubique et a-
terba lamentatio in plateis
cuncta circumstrepit. **G**emitus
vero mest et mugitus in do-
mibus propter multitudinem
moriencium. **S**icut enim de p-
mogenitis quodam egyptiorum
refertur. ita etiam nunc ingens
ubique clamor attollitur. **N**on
enim est domus sicut scriptum est
in qua non sit in ea mortuus.
Primo namque ipsi manibus suis
partem maximam et meliorem
populi occiderunt persequendo
sanctos. parte altera bella in-
testina rapuerunt. preterea vero
que superfuerat pestilens nunc
egritudo consumit. **S**ed
nos nec in persecutionibus cum
ingularemur a festivitate
cessavimus. nec unquam nobis

potest solemnitas impediri. quibus precipit in tribulacione gaudere. **D**is ergo nobis locus quicunque a tyrannis eligebatur ad penam. siue ager ille siue desertum fuit siue insula siue carcer. solemnitate nobis impedire non potuit. **R**etissima vero super omnes habuere solemnitate beati martires. qui cum sanctis angelis in celo pascha curarunt. **H**ec persecutores nostri in semetipsos manum ac tela verterunt. sed nec sic quidem nostrum festa turbata sunt. **I**nsecutus est hinc pestilens morbus et plaga terribilis. sed illis multo terribilior et grauior quos nec spes erigit futurorum. **F**lores vero hec omnia exercitia quedam virtutis et fidei probamenta ducunt. **C**uius enim densior semiorque paganos magis quam nostros morbus inuaserit. tamen ne a nostris quidem penitus abcessum est. **E**t per pauca addidit dices. **M**ulti namque ex fratribus nostris pro nimia caritate dum absque circumspectione infirmos visitare non desinunt. et non solum visitare. sed et ministrare et exhibere officia que dominus precepit. serpente morbi contagione cum illis pariter quibus ministrare voluerant interibant. affert quodam dilectionis attracti. et velut participare dolores cum

dolentibus cupientes. alienas in se mortes hanc segnititer transferebant. et effecti sunt eorum ut dicit apostoli sermo peripissima. **D**enique plurimi nostrorum precipui et electi viri. ut quos presbiteri nonnulli et dyaconi multique alij de plebe quatuordecimissima et ardentissima fide tamquam si martiri tempore instaret. miserando infirmos semetipsos huiusmodi moribus miserebant. multa ex hoc martiriū capere presumētes. **E**t dum curandis egris defunctis exportandis humanis corporibus opera dabant. insequēbantur pene eos quos suis humeris ad sepulchra ducebant. **P**agani vero eorum suorum continuo ut egrotare ceperant diserebant. parentes caros liberos uxore coniunx filij nichilominus parētes. statim ut tremē membra vidisset. et morbo ora pallē. domoque pullos in platea seminare eiciebant. ibique insepulta eorum cadauera relinquentes. vim morbi quam per hec effugere opinabantur dupliciter incurrebant. dum ad rabiem pestilentie fetor etiam insepulchorum cadauerum iungeret. **C**apitulum 14. **R**efert idem dyonysius de galieni temporibus. quod eo regnante ecclesie dei in pace durarunt. et quod medicis eius temporibus maximus velut

nubes quedā tenebrosa et
atra subito regni eius obscu-
rauerit lucē. Quo rursus ad
vitē estine nubis abolito. ga-
lien⁹ nouū ut ipse ait ex vete-
ri vniūso mūdo lumē effulsi-

Simul enī atrocē tyrānū
et regnā deherpauit et vita
Desiūt autē etiā temp⁹ qd'
nono āno regni galieni her-
scriberet. **Capitulum xvi**

Exstant et alia q̄ pli-
ma nātaria satisq̄
admirāda dponi-
tū opuscula. q̄ vti-
litatis plimū legētib⁹ cōfe-
rant. Inter que scribit etiā
de repromissionib⁹ futuris
existente causa hui⁹. **Ep̄s**
quidē erat in ptibus egipti
nepos noīe. Hic iudaico intel-
lū de futuris repromissioni-
bus sentiebat. easq̄ corpaliū
exhibendas dorebat. et mille
ānis in delictis corpaliibus in-
har. sū scōs regnāturos esse
cū xp̄o. hui⁹q̄ sui dogmatis
p̄hamēta sūptis ex reuelatōe
iohānis testimoniis conabat⁹
asserē. De quib⁹ etiā libellos
edidit in p̄tationē hui⁹ cō-
tinētem. Igit⁹ dponilius de
repromissionib⁹ scribēs ad
hūc nepotē stilū sūe intenci-
onis obuertit. et in p̄mo statū
libro suā sentētiā que ei d' di-
uini repromissionib⁹ vide-
batur exponit. In scōdo vero
volumīe de reuelatione io-
hānis differens facit mēlio-

nē nepotis hys verbis. **Ex**
cōmētario inq̄t quodā pro-
ferūt nepotis. quibus inuē-
plimū p̄ quos putāt ineffabi-
li quodā sacramēto ostendi
qualit̄ regnū xp̄i futurū sit
sūp̄ trā. **Sed** in alijs quidē
multis etiā ego āplector et
diligo nepotē. vel pro fide
sua. uel eruditione et studio
scripturaz et p̄cipue p̄ exer-
cicio p̄sallendi. qm̄ quidē pli-
mi fr̄m libent̄ p̄ hoc ei⁹ eli-
gere consortia. **Est** ergo etiā
michi multa erga eū reue-
rentia. et inde magis quia
p̄cessit ad dñm. **Sed** reue-
ntia plus ōnibus et amāda et p̄-
ferēda ē ueritas. Laudare o-
portet et absq̄ inuidia āplet-
ti. si quid rectū dictū est. dif-
ficuti uero et discerni si quid
min⁹ sane scriptū est. **Et** si qd'
p̄ns esset is de quo sermo est
sufficēt solo sermone discutē
que min⁹ recte dicta videbā-
tur. dñi inērogatione p̄cedē-
te responsio subsequēs in q̄-
cordiam qd' contrariū et dis-
crepans videbatur adducēt.
Ubi uero scripta edita sūt et
ut uidetur quibusdā suāsoia
satis. et ubi doctores p̄cedūt
qui legē et p̄phetas p̄ nichilo
ducant euangelia nō sequā-
tur. ap̄loz scripta despiciant.
hos autē solos libros atq̄ istā
doctrinā uelut magnū aliqd'
et occultū misterū uenere-
tur ac simplices quosq̄ fr̄m

mōz doreant nichil exrel-
 lū nichil magnificū sentire
 de aduentu et pſentia dei
 et ſaluatoris nſi ihū crīſti
 neq; de reſurrexionis glā
 et nŕe congregationis ī ipz
 ac ſilitudinis repromiſſe. ſ;
 pua quedā et ſemp mortā-
 lia. et nō alia q̄ ſūt ea q̄ nūc
 videm⁹. ſperā ſuadent ī
 regno dei. nŕatū videtur
 ad hec oīa reſpondere frī
 noſtro nepoti **Et p⁹ pauca**
ſurſū ſubiungit
Etenī cū marceno-
 nite eſſem⁹ vbi mlt⁹
 to iā tpe voluebat
 iſta doctna. ita ut ſcīſmata ī
 frēs et diſcordie fieret. quo-
 tū pbrōs et doctores qui
 erant ī ecclīa. et publice ce-
 pi habere tractatū. ſil' et co-
 hortatus ſū frēs. ut ſi quid
 eos moueret obiceret nich-
 il verentes **Tū** michi illi ut
 ſcutū validiſſimū et murū
 ī expugnabile codicē nepo-
 tis obiciūt **Suſcepi** paciēt
 et tribus continuis diebus
 reſidens a pma luce vſq; ad
 veſperā cū ipſis cepi ſingula
 eius ſcpta diſcutere. et vñ
 quodq; qd ī ſe abſurdi habe-
 ret oſtendere **Et** vere ſatis
 admiratis ſū paciētiā et cō-
 ſtanciā atq; intelligentiā
 frī. quia conſequēt et per
 ordinem de ſingulis queſti-
 onibus pponēbant. validiſ-
 ſime hys q̄ a nobis reſpon-

debant occurrētes **Post** hec
 cū quid eſſet ī vero patul-
 ſet. accōmodabant nichillo-
 min⁹ abſq; contēctione cōſen-
 ſū. iudicantes hoc qd nō cōti-
 nuo ſi qd ſemel aīmo viſū fu-
 erit. ōnī id ſtudio et contēctio-
 ne ſequēdū eſt. ſed eē recti⁹
 tūc mutare ſnīaz. cū eā me-
 lioz et rēioz ſuperauerit **Pa-**
 teſactis etenī cordibus ſuis
 deo audiebant verbū. cui⁹
 pbatio nō ex hūana pſuali-
 one neq; ex eloquētie ſuoc
 ſed ex diuinaz ſcpturaz af-
 ſertione veniebat **Et** ita e-
 uidens fuit aſſertionis nŕe
 pbatio ut is qui inter eos maxi-
 m⁹ doctoz et vite meritis pſ-
 tantioz habebatur coration
 noīe ſurgens ī medio cūctis
 audientibus proclamaret
 et pteſtaretur. neminē debē
 ul' e' doctnē facere mēſio-
 nē. ſufficē qd erratū eſt. de
 cetero nō ſolū nichil hōz te-
 nendū uel ſequendū ſed nō
 cōmēorandū quidē de talib⁹
 ſiquidē tā euīdens et tā ma-
 niſeſta contra hec de dīnis
 ſcpturis patuiſſet aſſertio
Omīs vero reliqui frēs gau-
 dio et letitia repleti corda
 p emēdatione ſua īexple-
 biles dño grās referebant

Post Caplin. 11.
Daliquanta vero
 veniens ad apo-
 calipſim iohānis
 hec de ea ſcribit **Flō** nulli

ex p̄decessoribus nr̄is libellū
hūc penitus refutandū a ca-
none sc̄pturaz atq; ab ic̄e-
dū putatūt. singula queq;
eius capitula arguētes. et
dixerūt p̄titulationē libri
non esse verā. sed aliene sc̄p-
ture iohānis tantū nomen
impositū. **U**n̄ neq; iohānis
hūc esse librū nec reuelatio-
nē videri posse. q̄ trallo quo-
dam velamine ignorantie
contegat. **A**ddiderūt etiā h̄
qd̄ nichil in ea dignū graui-
tate apl̄ica censeatur. **S**ed
ne alicuiq; quidē ec̄cl̄iasticorū
saltem viroz sc̄pturā cē dix-
erūt. sed cherintū quēdam
auctore cherintiane here-
seos volentem dogmatis
sui fidē apl̄ici nōis opinioē
firmare libello a se conscrip-
to iohānis titulū p̄notasse.
Deniq; inquit cherinti dog-
ma hoc cōtinet in tr̄is futurū
esse regnū xp̄i. **E**t qm̄ ipse
carnis et libidinis amicitissi-
mū dicebatur. ea in p̄missi-
onibus futuri regni sanctis
p̄benda censebat. que sui a-
nimi libido dictabat. vētris
et voluptatis opa māsura.
ciboz satietatem et habū-
dantiā poculorū nuptias
et cetera q̄ horū consequēti-
am seruāt. et reparari rur-
sū sperat festiuitates et sa-
crificia iudaica victimasq;
legales. **E**go vero quantū
ad meā sn̄az p̄tinet spernē

aut ab ic̄e sc̄pturā libri huius
nullatenus audeo. maxime
cū multi ex fr̄ibus ita mecū
sentiant. **S**ed hoc magis
eo iudico qd̄ excedat atq; e-
mineant q̄ in ea sc̄pta sunt
hūane auditionis modū. et
sit in eo arthamū quidā et cō-
ditus atq; admirandū oī-
bus sensus. quē et ego admi-
ror et veneror etiā si nō in-
telligo. **E**t ita sentio quod
diuina aliqua sacramenta
sermonib; contegant hūa-
nis. nō tā iudicio meo disc̄-
nens q̄ fide credens. **E**t idō
non reprobo qd̄ nō intelligo
sed tāto magis admiroz q̄nto
min⁹ assequor. **P**ost hec uō
totius libelli differēs corp⁹
et singula queq; discutiens
atq; audient ostendens nullo
mō fieri posse ut scdm̄ lr̄am
dign⁹ in eo intellectu appa-
reat. addit etiā hec dicens.
Cōsumata igit̄ om̄i p̄phetia
beatos dicit p̄pheta eos qui
hec custodiūt. **S**ed et sem⁹
ipm̄ b̄tm̄ dicit. **A**yt enī. **E**is
enī qui seruat verbū p̄phe-
cie libri huius. et ego iohā-
nes qui vides et audio hec.
Votari ergo eū iohānem
et esse hanc sc̄pturā iohā-
nis nō nego. **S**ancti nāq;
alicui⁹ est et sine vlla dubi-
tatione p̄ dei spiritū sc̄pta
etiā si non sit ille apl̄us io-
hānes filius zebedei frat̄
iacobi. cui⁹ euangelii sc̄oz

iohāne scriptū est. et eplā ca-
nonica. **U**titur ergo dyoi-
sius plima assertione. diui-
nitus quidē inspiratā reue-
lationē nō esse dubitandū
et iohānis esse. nō tamē libi-
liquido videri qd̄ illius sit io-
hānis qui euāgeliiū scripsit
quia ille nūq̄ nōis sui fecit
mētionē. ac se esse signaue-
rit nōiatim. hic autē q̄ apo-
calipsim scribit. tertio ferme
mētionē nōis sui facit. **S**z
ex ipso scripture stilo discreti-
onem faciens. dicit potul-
se fieri in illis temporibus
fuisse. et aliquē aliū iohāne
vnū ex sc̄is cui hec reuelauē-
rit dñs. **N**ulla vero et alia
mstructionis eccl̄astice mo-
nimēta nobis in libris diges-
ta. beatus dionisiū deliquit
quorū lēo magnope ab stu-
diosis quibulq̄ expetenda
sūt. **S**ed iā ad historie ordi-
nem redeam. **Capitulum 18**
Dixit romane et
eccl̄ie p̄ ānos vn-
decim sacerdotio
pcurato. succedit
dionisiū. et demetrio
apud anthiochiā defuncto
paulus de samosate sac̄do-
tū suscepit. **Q**ui paulū ab-
iecta satis et indigna d̄ xp̄o
sentiens. traditionē doc-
trine eccl̄astice corripēbat
dicens eū cōis nature hōi-
nem tantū fuisse. **T**ūc dio-
nisiū de alexandria roga-

tus venire ad cōciliiū. et se-
nectutis ipedimēto et imō-
moditate corp̄is inhibetur
p̄ eplām tñ p̄ntē se reddit.
et quid fidei ac veneratiōis
erga xp̄m teneret exposuit.
Ceteri vero eccl̄iaz pastoēs
diuersis e locis et vrbibus
velut aduersus latronē quē-
dā xp̄i gregibus insidiantē.
cōueniūt anthiochiā. in q̄b9
insignes et ceteris p̄cellētes
erant firmilian9 a cesarea
capadocie. gregoriū et a-
thenodorus fr̄es ponti pro-
uic̄ie sacerdotes. helen9 sar-
denis eccl̄ie ep̄us. et nipro-
mas ab pconio. theodolymoz
scripius sacerdos ymenius
et vicine vrbis hui9 cesaree
theotignus. sed et maxim9
hostiensis ep̄us. dign9 eorū
consortio coherebat. **N**ulla
vero et alij quos longū est
enūare p̄ singulos. **S**ed et
p̄bri q̄ plimi et dyacones
ad supradictā vrbem causa
compellendi p̄mo delendi
nouū hui9 dogmatis cōuene-
rūt. **H**ij ergo om̄s sepius in
vnū cōeuntes. paulūq̄ samo-
satenū statuentes in mediū
atq̄ eius heresim quā ille
nūc occultare. nūc etiā dissi-
milare conabatur. frequenti
tractatu et assiduīs disputa-
tionibus denudantes. argu-
ere blasphemā et publicare
nitebant. nec tamē vno id
aut sedō tñ concilio ad finē

produce potuerunt Sed conuen-
ti sepe est et absque opere pium.

discessit **Capitulum XIX**

Utrum quoniam beati gre-
gorii historie tex-
tus attulit memo-
riam. dignissimum puto tanti
viri gesta que sub orientali
et septentrionis axe victor
sermone celebratur. omissa
nescio quo casu huius narrati-
oni ad memoriam posteritatis
inserere. **S**tagnum quoddam erat
in ponti regionibus piscibus
copiosum. ex quorum captura pro-
diuites redditus dominis presta-
bant. **I**sta possessio duobus
fratribus sorte hereditatis obue-
nerat. sed pecunie cupiditas
que pene omnium corda morta-
lium superat. etiam fratrum nati-
vitatem violauit. **C**ohibebat
fratres tempore captationis non tam
ad capiendos pisces quam ad
homines decipiendos. cedes ac
bella mouebant. humanus san-
guis pro piscibus fundebatur.
Sed dei prudentia affuit a-
liquod auxilium aduentusque gre-
gorii. **V**idit filia et mores
virore furereque germanos
quod cause existeret pro qua in ex-
itium sui suorumque fratres accedere?
inquit. nulla nisi captura
piscium coeperit. **T**unc ille cum pro
honore aduentus sui utroque pro-
tes paululum siluissent. nolite
inquit o filii rationabiles ani-
mas pro mutis animantibus viola-
re. fratrum pacem questus cupi-

ditate dissolue. dei leges et
nature pariter iura violare
qui potius et vna merum ad-
ora sanguis exitialis accedi-
te. ego iam vos pro virtute domini
omni etiam contumacia absol-
ui. **E**t cum hec dixisset in con-
specu omnium virga quam tenebat
manu ad primas litoris undas
defigit. et ipse positus genibus
palmas tetendit ad celum atque
hinc verbis excessu supplicat
deo. **T**u domine deus patrum meo-
rum qui cum tibi primus homo ad-
peccasset. et mandatum tuum pre-
risset. penam culpe eius mode-
ratus ad fratrem maledictionis
sententiam detorsisti dicens. male-
dicta fra in opibus tuis. et
nunc ergo miseratus horum iu-
uenium fratrum sanguinem qui pe-
riculatur. precipere. ut maledic-
tione aque iste in opibus istorum
pro quibus furor succitatus fra-
terne pietatis oblitus sunt. ita
ut nunquam in hoc loco uel pisces
appareant uel aqua resideat
sed sit capus aratris patens
ac frugum ferax. et custos meo-
rum fratrum concordie. perseveret.
Sil' ut ille finem orandi fecit
statim se unda subducens et
 cursu velociore refugies a
conspecu superno iussa distendit
abyssis suis redditus. et aratrum
caput germanis iam concordia-
bus dereliquit. **S**ed et in ho-
diernum frugum ferax dicitur
esse solum. quod ante fuerat na-
uium ferax. **M**emoratur etiam

101
aliud illustrius et diuinus ab
eo gestū. **I**n quodā loco ruris
angusti cū res posset etiam
construi. rupis quedā vicini
montis ex pte orientis ob-
iecta. ex alia vero preflu-
ens fluuiū. spatium quātum
etie sufficeret denegabat. **E**t
cū alius oīno nō esset locus
oīlq; meliticiā gererēt. qd
solū ad construēdā etia nō
haberēt. ille fide plenq; pno-
tasse in orōne dicit. et dñm
ihm pmissionis sue admo-
nuisse fidelit qua dixit. **S**i
haberetis fidem sicut granū
synapis diceretis huic mō-
ti tollere et mittere in mare
et fieret utiq; Cūq; hec ple-
na fide ac deuotione depol-
teret. ad lucē cōeuntib; pplis
iuenta ē rupis īportuna tm
secessisse. quātū spaciū ad cō-
dendā etia querēbat. **T**ra-
dimus eius et alia q; plima.
sed ne in longū videam; apt
here sermonē. mīmissis ce-
teris vnū adhuc de eo gestis
adiciā. **I**ter ei fuisse quodā
per alpes dicit h̄yemis tpe
Et cū puenisset ad sūmū al-
piū iugū. niuib; repleta
erant oīa. nullū usq; diuiso-
rū. fanū ibi tm appollinis
erat. cui succedens trāfacta
nocte discessit. **S**acerdos ēat
quidā fanū illius. cui glule
simulachrū appollinis mos
erat. et reddere respōla pol-
centibus. ex quo etiā eius

alimoniae questus ēē videbat.
Igitur post discessū gregori
offerre consulta et responsa
poscere sacdos accessit ex mo-
re. nichil inde responsi venie-
bat. **R**epehit victimas. silen-
tiū pmanet. **I**ter atq; iter
litat. surdis ingerit fabulam.
Cūq; stupore noui silēti es-
tiaret sacerdos. noctu ei al-
listens demoniū dicit in sōp-
nis. **Q**uid me illic iuocas qd
iam venire nō possū. **P**erūctā
ti causā. aduentu se gregori
dicebat expullū. **Q**uid nūc
remediū daret cū pquiret
apt nō alit sibi licere ingredi
locū illū. nisi gregorius pmi-
sisset. **Q**uib; auditis sacdos
occupat viā. multa apud se-
metipm voluēs. atq; aīo re-
cusante ptractans puenit ad
gregoriū. adhorulūq; eū rē
pandit ex ordine. hūanitatis
sue atq; hospitalitatis admo-
nuīt. qrelā depulli nūmis po-
nit. ademptā facultatē sui
questus deplorat. ac reddi
sibi oīa in pristinū statū de-
poscat. **A**t ille nichil moratq;
scribit eplam in hec verba.
Gregorius apollini. **P**mit-
to tibi redire ad locū tuū et
agere que consuesti. **H**anc
epistolā sacerdos accepit et
ad fanū defert. **P**ositaq; iux
simulachrū affuit demō ac
dedit responsa poscētī. **T**ūc
ille in semetipm cōuersus
apt. **S**i gregorius iussit. et

deus iste discessit. nec potuit
redire nisi iussus. et rursum in-
bente gregorio est restitutus.
quō nō multo melior isto gre-
gorius. cuius hic obtemperat
iussis. **C**lausis igitur ianuis
fani descendit ad gregoriū
episcopū. secū quā acceperat re-
ferēs. omneque apud eū rei or-
dinē pandens. filius ad pedes
eius prostratus. rogat ut
illi se deo offerat. cuius virtu-
te dominus gentium gregorius in-
petrabit. **C**ūque emigrasset et phi-
natiū persisteret. cathecumē-
nus ab eo factus est. **E**t cū
se vite castissime et abstine-
tissime derelictis omnibus. nō
solū erroribus demonū sed
et sceleratibus maculasset. e-
tiam baptismā consecutus est.
et in tantis vite merito et fidei
virtute profecit. ut ipse beato
gregorio in episcopatu successor
extiterit. **S**ed et ingenij sui
idem gregorius in pino max-
ima monimenta dereliquit. **I**n
ecclesiasten namque metaphrasim
magnificentissime scripsit. et
catholicę fidei expositionem
breuiter editā dereliquit. quā
per edificationem ecclesiarum sociare
hinc commodū duxi. **G**regorij
epi et miris neocesarie.

Unus deus fides
pater verbi uiuē-
tis. sapientie subli-
tis et virtutis sue
et figure. perfectus perfecti ge-
tor pater filij unigeniti. **U**nus

deus solus ex solo deo. figura
et ymago diuinitatis. uerbum
penetrans. sapientia comprehen-
dens omnia. et uetus quia tota
creatura fieri potuit. filius
uetus ueri et uisibilis ex
inuisibili. et incorruptibilis
ex corruptibili. et immortalis
ex mortali. et sempiternus
ex temporario. **U**nus spiritus sanctus
ex deo substantiam habens. et
qui per filium apparuit. ymago
filij. perfecti perfecta. uiuentibus
causa scitatis. sanctificatio-
nis prestatrix. per quem deus
super omnia et in omnibus cognos-
citur. et filius per quem omnia. **E**t
trinitas ista perfecta. maiesta-
te et sempiternitate. et regno
nunc diuiditur neque abali-
enatur. **I**gitur neque factum quod
aut seruus in trinitate. neque
super inductum tamquam ante. her-
dem non subsistens. postea uo-
luntate ingressum. **N**eque itaque defui-
it unquam filius patri. neque fi-
lius spiritus sanctus sed inconvertibilis
et incommutabilis eadem trini-
tas. **S**ed de gregorio satis
dictum. nunc ad historie ordinem
redeamus. **C**apitulum vicesimum

Alterea dyonisiū
apud alexandriā
quiescit in pace du-
odecimo anno impe-
rii galieni. decem et septem
annis functus sacerdotio. suc-

Tredit ei uero maximus
Galerius galienus. **xxi**
cū panos quidem

romanū gubernasset impe-
riū. claudio regni successore
defunctus est. Qui duobus so-
lis annis in imperio tractatis
aureliano rerū apicē dere-

Nuq̃ *Capitulum xxii*
Dius tēporib⁹ vl-
timū apud anthi-
ochiā epōz consi-
liū congregat⁹. in quo paul⁹
arguit. manifesteq̃ cōuict⁹
heretic⁹ et dāpnatur ab oī-
bus que sub celo sūt eccl̃ie
xp̃i. insistente plimū et dis-
ceptationib⁹ validissimis p
urgente malchione pbrō an-
thiocene eccl̃ie. viro fidelissio
et omnibus virtutib⁹ adorna-
to. Cui amidebat etiā hoc qd
erat disertissim⁹ et potens
in verbo. atq̃ in om̃i erudici-
one pfectus. Deniq̃ orato-
riam in eadē ip̃a vrbe docu-
erat. Huic igitur ab om̃i epō
tū consilio pmittit⁹ disputa-
tio cū paulo. excipietib⁹ no-
taris. Que ita ab eo magni-
fice et accurate habita est
ut sc̃pta ederet⁹. et nūc quo-
q̃ in admiratione sit om̃ib⁹.
Solutus enī potuit dissimula-
tem et occultantē se paulū
confessionib⁹ ap̃ris publicis

Capitulum xxiii
Quia gestis cō consi-
lio vniuersi parit⁹
sacerdotes scribūt
ep̃lām ad p̃sonā dyonisi⁹ e-
p̃iscopei vr̃bis rome et maxi-
mū alexandrini que p om̃is

mitteret⁹ etiā. p quā cūctis
et suā diligentia cōprobarēt
et pauli heresim cōfutatam
esse atq̃ delectā in vniūsoz
noticiā pmulgarēt. Siml
etiā que cū eo questionēs ha-
bite sūt indicant. sed et vitā
ip̃ius intēperatā parit⁹ mo-
resq̃ describūt. Et quib⁹ pau-
ca aliqua inserē huic operi
nrō dignū iudicauim⁹. **O**-
nilio et maximo et om̃ib⁹
qui p vniūsu orbem sūt. sac-
dotibus et ep̃is vna cū pbr̃is
et dyaconib⁹ atq̃ om̃i eccl̃ie
que sub celo est. helens⁹ et hy-
menens. theophilus et the-
otignis. maxm⁹. p̃cul⁹. ni-
comas et elpianus. paulus
et dolasius. p̃tegenes et ie-
rax. euthirius et theodori⁹
malchion et lucius. pbr̃i et
dyaconi. et ceteri om̃is qui
nobiscū congregati sūt ex
vicinis vr̃bibus et gentib⁹
ep̃i et pbr̃i et dyaconi dilc̃is-
simis fr̃ibus in dño salutem.
Et post pauca addiderunt

Mittentes hāc ep̃is-
tolā de p̃cām om̃is
ut si qui forte tali
doctrina infecti
sūt curent⁹ a nobis. sicut et
beate mēorie vir dyonisi⁹
alexandrin⁹ et firmilian⁹
ex capadocia ep̃i iā p̃us sc̃p-
serant ad anthiochie plebē.
dedignati p̃mo potius dedig-
nantes ad p̃sonā ip̃ius scribē
qui erat auctor erroris. **I**p̃e

autē beate medrie firmilim-
nus cū adhuc supellet. scdo
affuit et pns eū arguit ac no-
tauit. sicut omīs nouim⁹ et
testam. qui sil' cū illo venea-
m⁹. **S**ed repromittēte eo
corrigerē se errorē credidit.
sperans posse fieri. ut absq
religionis nrē obprobrio et
dissensionū nota. res veiret
in melius. et ideo dissimula-
uerat. Cū tamē paul⁹ diff-
ret dolo. et hoīem quidē fal-
leret. deū autē negaret. ac
fidem in qua renat⁹ fuerat
violaret. Deniq et nūc be-
atus firmilian⁹ veniebat
anthiochiā. Et cū tharsum
vsq puenisset. et nos omīs
anthiochie positi. aduētū il-
lius optati rem. nūciatus ē
excessisse de mūdo. **P**ost ali-
quanta uo describētes vitā
eius moresq additiūt etiā h⁹

Doltea uēo q̄ dor-
tine regula ad
aliena se dogma-
ta et adulterina
cōuertit. nō opus est enū-
re actus eius pōres. quō cū
pns egens fuerit et paup-
rim⁹. et neq ex parētū suc-
cessionē. neq ullam questus
ocasionē habuerit honestā.
nūc ad sūmas diuitias pue-
nerit. non aliūde nisi ex sar-
legis et ex hīs que p fraude
diripuit. concutiens fratres
vendens patrotinia. et fidē
negocijs susceptoz. nec ac-

cepta mercede custodiens.
exultimās scdm qd̄ scptū est
questū ēē pietatē. **S**upbia
vero eius qui s̄ ferre posset
cū se magis dorenariū q̄ e-
piscopū videri vellet. **N**ā
et intedens p plateā tali q̄-
dam ābitione utebat⁹. pub-
lice eplās relegens. atq in
auditu cū et oculis dictans
assistentib⁹ sibi in platea no-
tarijs. **D**irectio quoq pēu-
tiū et conspiratio insequē-
tiū q̄ plima querebat⁹. ita ut
omīs qui videbant horresce-
rent et detestarent⁹. p illius
arrogantiā religionē dīmā.
Hec in publico. **I**ntra eccl-
iam uēo tribunal sibi multo
altius q̄ fuerat extrui. et
thronū sibi in excelssiorib⁹
collocari iubet. **S**ecretariū
quoq sterni et spārari sicut
iudicibus scđi solet. **V**erbū
vero faciens ad plebē. iacta-
re supra modū dexterā ac
palma femori illidere. pede
quoq subsaltare ac scabellū
ferire cū sonitu. **A**b auditori-
bus vero nō fauorē neq
plausū sperare solū. sed the-
atrāli more oraria sibi mo-
neri expectabat. et voces
tamq de muneris dari. **H**ec
nō solū a viris sed etiā a mu-
lieribus indecent⁹ expecta-
bant⁹. **S**i quis vero audito-
rū honestus et uerundus
agens a damore nimio tē-
perasset. uelut iniuriā facies

patiebat iuriā. **S**ed et an-
 tiquis ac defunctis iā tracta-
 toribus insultabat. et ill' de-
 rogans suis laudes inuēti-
 de impudentiq; iactabat. et
 rethorē se magis q̄ ecclie doc-
 torē laudari cupiebat. **P**sal-
 mos autē qui in dñm nr̄m ih̄s
 xpm dicebant' cessare fecit
 velut neotheritos et uirgī-
 uentos. in semetipm vō cō-
 positos dieb; pasche in me-
 dio ecclie canē mulieres. max-
 ime quas ip̄e prius ad canē-
 dū pro more instituerat facie-
 bat. ita ut horrescēt si q̄s au-
 daret. **N**ā cū ip̄e filiū dei ne-
 garet descendisse de celo sed
 a maria repisse et mirū ha-
 buisse de ira psalmi q̄ in ipm
 dicebant'. et quib; in psal-
 mō laudabat' angelū eū dicebāt
 descendisse de celis. **E**t her
 ip̄e assistens et audiens nō
 solū dici non phibeat. sed
 elato supercilio delectabatur
 audire. **D**e mulieribus vō
 que cū ip̄o sūl manebāt quas
 symfrās antiocheni appellāt
 quid opus est dici. **E**x quaz
 societate et cōtubernio ut
 sibi nulla questio moueret.
 ecclia pbr̄is et dyaconis suis
 h̄is dūtaxat qui ei morē ge-
 rebant habitandi secū mul-
 eres sūbz licentiā dedit. **S**z
 et congregandi diuicias tri-
 buit facultatē quo ip̄i in fili-
 bus obnoxii ingro nequaq;
 crimē impingerēt. **F**los at

idico her sc̄plm; fr̄es km̄i. q̄
 nouim; q̄ sacrosctm̄ debent ēē
 ep̄ale sacerdotiū qd̄ et deo et
 plebi ēē debet exemplo. **N**eq;
 enī ignoram; quosdā qui dū i-
 cautius sibi ad cohabitādū iū-
 gūt mulierulas recidisse. **Q**d
 etiā si nō fiat certe in suspitio-
 nē venire de talibus sacerdoti
 grauissimū crimē est. **Q**uō at
 vetare potest eos qui infirmio-
 res a muliez consortio. quib;
 ex h̄is que gerit auctoritatē
 prebet. **T**antus vero ac tam
 imit̄is fuit in potentatu et ita
 sp̄e quādā tyrānidis elatus ē.
 ut ne ad arguēdū quidē uel ad
 accusandū quisq; auderet ac-
 cedere. **S**ed her que dixim;
 condēpnari possent etiā i eo
 qui fidem catholicā seruat et
 in eccliaſtici dogmatis verita-
 te p̄durat. **H**ic vō qui abiura-
 to fidei misterio ad pollutissi-
 mā se artē ac heresim contulit
 n̄tariū enī fuit etiā patrē
 erroris ip̄ius designari. quō
 habendus uel quō exerrād;
 est. **E**t post multa in fine e-
 pistole addūt etiā h̄
Situr n̄tariū visū ē
 hūc resistentē deo ne-
 q; acquiescentē vere fidei ab-
 ici et abiurari. aliū vero pro
 ip̄o ecclie catholice constitui
 ep̄m p̄ dei grām p̄uulū filiū
 beate memorie demetriam
 qui hūc ip̄i ecclie inculpabili-
 ter p̄fuit. dōpnū noīe virū o-
 nibus bonis ornatū. **I**ndica-

uim? autē vobis de eo ut sci-
atis ad ipm vos scribere de-
bere. et ab ipso coionis scripta
suscepit. **H**ic autē qui indig-
nus habitus est esse in ecclia
catholica anathema scribat
et illius hereseos sectatores
ei coicent. **Caplin. xxiii.**

DOpno igitur i epa-
tu subrogato. pau-
lus et sacerdotio
abscisus et coione
cū de domo ecclie nollet exie-
re impellatq aurelianus ipera-
tor. religiose de hoc satis scēp
discernit. hys picipiens ecclie
domū tradi. quibus ytalie sa-
cerdotes et romani epūs se-
berent. **E**t ita predictus pau-
lus ad cetā mala etiā hoc de-
decoris acquisiuit. ut manu
publica de ecclia pelleretur.
Tūc quidē talis erga nos ex-
istebat aurelianus. processu
vero tps imitāe ppositi sui bo-
nū cepit. et malis concilijs d-
prauatus. psecutionē erga
dei ecclias meditari. eoulsq ut
dicat qd dictatis iā lris et scp-
tis cū si pisset sola subscriptio.
dina dextera intuenies sub-
scriptionē nephande dextere
deturbaueit. **M**orte etenim
subita condēpnat. qui de prior
morte tenebat. ut ostendēt
deus. quia nō cū volueit tyrā-
nus cruciam. sed cū probaue-
rit ipse corripim. **Caplin. 24**

Igit sex ānis aurelianus
cū gubernasset pncipa-

tū. probus post hūc suscepit
Cū cū totidē tempore exple-
set impēio. carus vna cū filiis
carino et numeriano succe-
dit. **A** quibus tribus ānis nē
plenis romano rēno admil-
trato diocletianus suscepit pū-
cipatū. **I**s vero maxias in
nostros psecutiones et ecclia-
rū subuersiones molitus ē.
Sed paulo ānq hīc impēiū
sumeret in vrbe roma defū-
to dponisio post nouē ānos
sacerdoti felix suscepit sedē.

Ovo tpe **Cap. 26.**
manes quidā scd-
nomē suū insani-
ens. et instinctus
demonis agitat. iūsa et
exetrabile oibus heresim
docet. **H**ic manes gēte par-
ses vita et moribz barbarz
fuit. tā acer ingēio. ut insa-
nire uel demone adimpleri
videret. **D**eniq rei exitus
docet xpi se nūc gerē formā
conabatur ostendē. nūc ip-
se esse paratitū predicabat
et elatus insania ad similitudi-
nē xpi duodecim discipulos
eligens ad pdicandū mitte-
bat. dogmata stulta et ipia
adiuersis hereticis qui iā
prius extincti fuerāt. multū
ata disseminās. et nro orbi
perlicita venena ppiās. **E**x
hoc manicheoz heresis vlsq
in hodiernū diffundit. eo
tpe exorta quo felix in vrbe
roma ecclie pēnt. **Cap. 27**

Ovisely p quāq ā
nos āmilitato sa-
cerdotio. eutychia-
no sedem reliquit
36 r. mēib sol transactis ga-
po epātū tradidit. Qui nrīs
iā tpibus quīdecim ānis sa-
cerdotio pfūctus. marcelli-
nū successorē reliquit. quē
iā tpus psecutiōis iueit. **29**

Antiochia sacdo-
ciū post dōpnū sus-
ceperat tymeus
post tymeū vero cyrillū. cy-
rillo autē succellit dorothe-
us. qui ad nrām vsq mēori-
am pdurauit. vir eruditis-
sim⁹ et in sēpturis dīnis sa-
tis intētus. qui pro multa
diligentia etiā hebreā lin-
guā didicerat. greca autem
eruditione liberali. a puēo
fuerat institutus. Is eūni-
ctus a natiuitate fuit. ex q^o
etiā imperator in admira-
tione eū habuerat et hono-
rem ei contulerat. purpūe
ppositurā. Hui⁹ etiā nos
cū in ecclīa sēpturas expo-
neret. auditores in pueicia
fuim⁹. Post hūc tyrānus
apud antiochiā sacerdotiū
suscepit. sub quo etiā pse-
cutio meruit. **Cap. xxix**

Aud laodiciā nō
post socratē euse-
bius alexandrin⁹
quē epūs fuit q^o
in causa pauli samosatēni

ad ptes syrie cū venisset qd
esset in sēpturis dīnis erudi-
tus. a fratribus studiosis ve-
lut theosaurus quidā repta
vltra nūq abire pmissus est
sicut dionisi⁹ in eplis suis
scribit. Huit quoq anatholi-
us successor ut ayūt bonus bo-
ni extitit. qui et ipē gnē alex-
andrin⁹. eruditione libera-
lū lēaz. et in phīs a puero
apprime eruditus est. ita ut
apud alexandriā dyalecticā
dotē ab oībus eruditis viris
et phīs cogeret. Hūc etiam
belli tpe qd mē ciues exortū
est. apud alexandriā ferūt
multa bona ciuib⁹ in cōsili-
is et puiſionib⁹ prestisse.
ex quib⁹ vnū tantūmō factū
breuitatis causa mēorabo
Frūmētū ayūt cū deesset
obſellis. et fames graui⁹ q^o
hostis vrgeret. tertia ps cū
due se invicē impūgnarent
erat ppli separata. q^o quali fi-
dem romanis seruabat. iā q^o
pte hūc etiā supradict⁹ ana-
tholius erat absq impūgna-
tione. Hic ad mēgm milicie
refert. eūq de famis nctitate
que obſellis acciderat edoz
et ipetratā grām ciuib⁹ de-
fert. eamq hoc mō distribuit
Pmo quidē vtrāsq ptes mē
se dissidentes alloquit ac ro-
manis in grām redire suadz
Sed cū reluctantēs videret
hoc saltē mēt credo vos libē-
ter accipē. ut onē vrōz ma-

nū inbellē. q̄ belli quidē vob
nequaquā abi tamē nēario
pticeps est. exire portas lina-
tis **C**onsiliū autē ab utraq; p-
te gratatē acceptū est. deter-
nūt inbellem manū egredi
castris debere **D**ata occasio
om̄s pene quos media cōsu-
mebat cū inbellib; erūpuit
p̄cipue nr̄i. quib; bellū gerē
contra p̄positū erat **C**is om̄s
anatholius suscipiens parē-
tis sil' ac medici fouebat affrū
Et ita militudini salutē per-
cibū p̄pere contulit **R**eliquis
vero qui pauci remāserant
formidinē belli et desiderii
paris incussit **A**tq; ita miseri-
cordi prudētisq; consilio. in vr-
bē maximā fame parit absol-
uit et bello **H**ūc ergo scdm d'
alexandria dei mūnē laodi-
renoz ciuitas accepit ep̄m
post transfactū qd̄ supra mēo-
raūm; bellū **Capitū xxx**
Multa quoq; opul-
tula supradicta a-
natholi magnifi-
ce cōposita ad nos
vlt̄p venerūt. ex quib; dignū
michi videt̄ de pascha qd̄ sen-
serit. ip̄ius verbis p̄ferri **E**
Est inquit in p̄mo āno iūtiū
p̄mū mēsis. qd̄ est derē et nouē
ānoz ituli p̄ncipiū. scdm e-
giprios quidē mēsis faminoth
vicesima sexta die scdm mace-
dones dysithy. id est may mē-
sis vicesima scda. scdm roma-
nos vero vnderio kalendas

aprilis in qua die iūenit sol
non solū conscendisse p̄mā p̄-
tē. verū etiā quartā iā in ea
diem habere id est in p̄ma ex
duodecim partib; **H**ec autē
pticula p̄ma ex duodeci ver-
nale est eq̄noctiū. et ip̄a est
miciū mēsiū et caput ituli.
et absolutio cursus stellarū.
que planete id est vage dicit̄
tur. ac finis duodecime p̄ticu-
le et totius ituli t̄min; **E**t
ideo nō p̄az delinquē dicit̄
eos qui añ miciū hoc noui ā-
ni pascha putāt esse celebrā-
dū **S**ed nec a nobis p̄mis ex-
ordiū sumit **H**ec rō antiq̄s
iudeis fuisse demonstrata cō-
probatur et añ aduentū xp̄i
obseruata sicut euident̄ edo-
cent filo et iosephus. sed et
hoz antiq̄ores agathobolus
et ab eo eruditus aristobolus
ex paneade qui vñ ex illis
lxx senioribus fuit. q̄ missi
fuerant a pontificibus ad
tholomeū regē hebreoz lib̄s
m̄pretari in grecū sermo-
nē. quip; multa ex tradicio-
nibus moysi p̄ponēti regi p̄-
cūtantiq; responderāt **I**p̄i
ergo cū questionēs exodi ex-
ponerēt. dixerūt pascha nō
p̄us esse imolandū q̄ eq̄nocti-
ū vernale transiret **A**risto-
bolus etiā hoc addit in diē
pasche nō solū obseruandū
esse. ut sol eq̄noctiū vernale
trāscendat. verū et luna **C**ū
enī duo sint inq̄t eq̄noctia

veris et antipni equis spa-
 tibus dñepta. et quarta decima
 die mēsis pñi sit statuta so-
 lēpnitas post vespēā. qñ
 luna soli opposita e regione
 dephendit. sicut etiā oculis
 pbari licet. iuenit utiqz vñal'
 equinoctij pñē sol obtinēs. lu-
 na vero e contrario antipna-
 lis. legi in eoz libris. et alia
 multa de hys validissimis asser-
 tionibz expolita. q̄ euidenter
 ostendunt pasche solēpnita-
 tem omi gñe post equinoctiū
 celebrandā. Multa et alia p̄-
 terea nō solū religiosi viris
 sed et pñis admiranda sc̄pta
 anatholius dereliq̄t. quibus
 salutaris eius eruditio scire
 volentibus inotescat. Huic
 pñi theotignus sacerdotiū
 cesaree tenēs. in ep̄atu ma-
 nus iposuit. et viues ip̄e sibi
 eū successore sue cathedre sta-
 tuit. Vnde et aliquāto ip̄e pa-
 trit cū ip̄o theotigno cesarie-
 si ecclie p̄fuit. Sed cū adūlū
 paulū famosatenū anthio-
 chianū cōueniret ad consiliū p̄-
 tergradientē anatholiū de-
 fūcto eusebio laodicensis ec-
 clēsia sibi vendicauit ep̄isco-
 pū. Post quē vltimū usqz ad
 p̄secutionis tēpus apud lao-
 ditianū stephanū ecclias gubna-
 uit. et ip̄e eruditioe et eloq̄-
 tia prioribus nō inferior.
 sed fidei virtute longe disti-
 milis. sicut p̄secutionis ignis
 p̄bauit. Nichil enī philoso-

phie in nēritate tēptationis
 exhibuit. Sed nō continuo
 illius infirmitate dei paup-
 tas ostenditur. Post hūc nā-
 qz casu p̄uidit deus ecclie illi
 ep̄m theodotū noīe. virū nō
 solū verbis sed et rebus et v-
 tutibus ornatū. Hic arte q̄dē
 medicus fuit. sed ad aīaz a do-
 mino trāslatus est medicina.
 vere icompabilis qui sup om̄s
 pene hoīes. fide mīa studio.
 vigilantia atqz om̄ibus opti-
 mis institutionibz dāruit. In
 sc̄pturis quoqz dñis laborē
 q̄plimū gessit. **Capitulum xxxi**

Interea apud cesareā
 palestine theotigno
 cū ep̄atū sollertissie
 p̄egisset. agapitius
 succedit. Qui et ip̄e multo la-
 bore militaqz diligentia in gu-
 b̄natione ppli adhibita p̄cipu-
 e erga indigētes. p̄cina p̄ui-
 dentia ferebat. A quo et vir
 p̄ om̄ia prudentissimū. vita e-
 ruditione. moribus adorna-
 tus. panphilus ecclie ip̄i p̄l-
 biter subrogatur. Sed iste
 panphilus quis quātus velit
 et vnde oriūdu. qm̄ nō erat
 dignū breuē transcurrē oēs
 eius vitā. institutionēqz a
 puero. et quāta in p̄secutio-
 bus p̄ diūsas cōfessiones p̄-
 tulerit. quosqz agones desu-
 dauit. et qualiter sup om̄ia
 coronā martirij indeptus sit
 ap̄rio id opusculo cōprehen-
 dū. De hoc ergo q̄ amira-

bilis fuerit illa lēio doreat **32**

Sed et alios q̄ plū-
mos p̄ illud tēp̄ ad
mirabiles in p̄bris
viros. n̄si iā mēōia
tenet ut apud alexandriā ihe-
rū miletū vero apud pon-
tū qui ep̄s postmodū factus
est **S**ed iherius quidē acer-
erat ingenio. in sēpturis autē
dimo nobiliter eruditus. vita
purissim⁹ atq̄ ad xp̄iā p̄hi-
am nudus et penitus expedi-
tus. doctor eccl̄ie in cōparabi-
lis. p̄uatim et publice mira-
biliter disputās **A**neletius uo-
tante fuit suauitatis in mor-
bus et tante dulcedinis. ut
melactici a sodalibus voca-
ret **I**n om̄i eruditione p̄fct⁹
In rethoricis talis erat ut a-
lijs studijs nūq̄ vacasse puta-
retur **I**n cūctis uero p̄hijs ge-
nerib⁹ que in quib⁹ diuidūt
disciplinas ita erat p̄ singulas
cōsumatus. ut cū in vnaquaq̄
quis experiri voluisset in h̄c
en̄ sola a puero habuisse ex-
ercitiū iudicaret **C**ūq̄ esset
eruditionū p̄rogatiua mag-
nificus. virtus t̄j animi et vi-
te sinceritas longe in eo mag-
nificētior habebatur **Q**uē
nobis in p̄secutionis tēpore
in fuga positū apud palestina
diligenti⁹ et plen⁹ agnos-

tere licuit **Cap 33**

Igitur theosolimus
post ymeneū de quo
paulo ante memora-

uimus. zabdas sacerdotiū
suscepit **Q**uō p̄uo tpe admi-
nistratū hermoni post se
tradidit **H**ic usq̄ ad n̄r̄i tē-
poris p̄secutionē. aposto-
licam mibi quā susceperat
cathedrā conseruauit **34**

Aud alexandriā
vero maxio qui
susceperat dyo-
nisiō. cū decē et
octo ānos in sacerdotio t̄s-
egisset. theonas succedit
Cui⁹ tpe athillas eiusdē
eccl̄ie p̄br̄ eccl̄iastice scole
magisteriū tenuit. erudit⁹
one. fide. cōuersatione mor-
bus insignis **T**heonas uo-
cū decē et nouē ānis sacer-
dotiū inculpabiliter m̄s-
trasset. sedē tradidit petro
viro m̄ p̄cipuos egregio
Hic duodecī ānos in ep̄a-
tu illius urbis exegit **Q**uā-
tres ante p̄secutionē. reli-
quos uero nouē diuersis
in tēptationū ḡnibus dux-
it **C**ūq̄ se semp in om̄i ago-
ne p̄secutionū posit⁹. arti-
oribus vinculis cōmentie
discrimineret. et ad utilitatē
atq̄ instructionē eccl̄ie in
verbo dei nobiliter m̄siste-
ret. satisq̄ vigilans erga
ōnem sacerdotū curā dieb⁹
studeret ac noctib⁹. nono
p̄secutionis āno. ep̄at⁹ uo-
sui duodecīo martirij coro-
nā capitis obtruncatiōe
p̄meruit **H**ic usq̄ **Eusebi⁹**

Hucusque successi-
ones episcoporum gesta-
que diuersa a domini
et saluatoris nostri
natiuitate usque ad tempus perse-
cutionis. in qua ecclesie quoque
destruite sunt historie manda-
uimus. de reliquo vero ago-
nes martirum quos ipsi per
nosmetipsos vidimus descri-
bentes. posteris ad memoriam
relinquamus. **Explicit ec-**
clesiastice historie libri septi-
mum. Incipit capitula libri oc-

Defacio **capituli. I.**
sequentis historie
De persecutione
diocletiani impera-
toris et diuersis suppliciorum
generibus. II. De his qui a-
pud neocomediam passi sunt. vel
qui de palatio imperatoris
martires effecti sunt. **De**
diuersis martiribus qui per
diuersa loca variis tormen-
torum generibus coronati sunt. E.
De phileas episcopo et marti-
re. I. Quid idem phileas
referat de martiribus eiusdem
temporis. **VI.** De his qui
apud frigidam gesta sunt. **VII.**
Item de diuersis martiri-
bus qui per diuersa loca va-
riis martirij genere consummati
sunt. VIII. De quibusdam
nobilibus martiribus qui
nomine et spiritualiter expri-
munt. **IX.** De celesti vindicta
super martires persecutores e-
missa. **X.** De pietate uel

religione constantij principis.
et bone memorie eius filio con-
stantino. **XI.** De impietate
uel crudelitate maximini et
maxentij tyrannorum. **XII.** De
dorothea sacra uirgine aliisque
nobilibus feminis suis et uirginibus.
XIII. Item de crudelitate ty-
rannorum et de uoluntate divina super
maximinum tyrannum dilata. **IX.**
Quemadmodum maximinus ty-
rannus celesti vindicta coactus
de commissis erga christianos
sceleribus penitudinem gesse-
rit. qualesque postmodum pro
eisdem christianis litteras uel de-
creta statuerit. Expliciunt ca-
pitula. Incipit prefatio li-
brum octauum ecclesiastice historie.

Postolo-
rum succes-
sionibus
inter septem
libros a
nobis co-
clusis. in
octauo vo-
lumine dignum credidi etiam
ea que multis temporibus gesta sunt
posterorum memoria dereliquie.
et hinc iam nobis sermo sumat
exordium. **E**tenim anni nostri temporis
persecutione que mirabiliter queque
magnifice et que manifeste per
universum mundum sermo christi et
pietatis doctrina profecerit et
in quantum sublimitatis ascende-
rit. enarrare vires nostras su-
perat. nosci tamen et ex hoc
possibile est. quod aliquanti ex

p̄ncipibus romanis et facili-
tatem regendi p̄uicias iuril-
q̄ dicendi nr̄is prebebāt. et
cōiugibus ac militibz atq̄ v-
niūse domui sue. nō solū cre-
dere in dñm nr̄m ih̄m. vez
et cū ōni fiducia ac libertate
in fide agere sinebāt. ita ut ī
illos sibi fideles ac familiares
dicerēt de quibz certi erāt. q̄
pro fide xpi nichil p̄fidū sape-
rent. Sicut fuit opinatissim⁹
ille dorotheus in cubiculo ē-
gri. qui p̄ fide dñi fidelissim⁹
in ōnibus habebat. vñ et q̄tis
p̄ferri et honore meruit et a-
more. Cū quo et gorgoni⁹ ce-
teri⁹ cū ip̄is in dño fideles ul-
qui in palatū in sumis hōi-
bus erant. uel q̄ ad p̄uicias gu-
bernādas p̄ferri ceteris fidei
cōtēplatione mēbant. Jam
vero multitudines cōeūtiū
intra eccl̄iaz p̄loz. et p̄cipue
in diebus festis inimitabiles ca-
teruas p̄ loca singula cōflue-
tes quis digne poterit expli-
care. cū ne ip̄a quidē antiqua
receptacula sufficerēt. sed co-
tidie oronū dom⁹ dilatarent.
ita ut amplitudo eaz q̄cludē
militar vrbū videret. Sic p̄
temp⁹ plimū eccl̄iaz stat⁹ in-
cremētis p̄superioribz auge-
bat. et gl̄a eaz fr̄is excedens
et cuncta supeminēs festinae
videbat ad telū. Nulla enī
occurrebat inuidia. nullus li-
uor nequissimi demonis ob-
uiabat. Quinidē celestis

dextere fultiebat auxilio.
Ip̄is etiā cū bene de deo pro-
prietatis cultu et iustitie ob-
seruatione p̄merit⁹. Verū
ubi ex mltā libertate militaz
indulgentia viciati s̄t moēs.
et disciplina corrupta ē. dñi
alter alteri inuidem⁹. et alter
alteri derogam⁹. dñq̄ nos
inuitē mordem⁹ et iculam⁹.
et aduersū nosmetip̄os itel-
tina p̄lia cōmouem⁹. dñ ver-
boz iaculis. p̄rimoz corda
terebram⁹. dñ p̄nceps cū p̄i-
ceps cū p̄ncipibz. ip̄i cū po-
pulis. seditiones et itamina
cōcitam⁹. dñ simulatio ī vol-
tu. dolus in corde. fallacia p̄-
fertur in verbis. et malorū
p̄ singula ciuili⁹ intumescit.
dñna p̄uidētia iacturā
discipline ip̄o suo illatā. ex
plima pace et nimia sui le-
uitate. p̄spiciens. aggredit⁹
p̄mo sensim refrenare lap-
santes. et integro adhuc es-
clesie statu cōgregationibz
q̄ manētibz. indulget inte-
rim eos tantū qui erāt in
militia gentiliū p̄secutioē
pullari. Sed cū nullus ex
hoc demētie eius intellc̄us
ip̄is redderet. qui potius
velut ignorātes deū absq̄
dñna p̄uidētia res agi dice-
rent. et p̄ hoc magis insiste-
rent in malis suis. atq̄ ip̄i
qui duces dicebant. et p̄nci-
pes. dñi mādati inēdres
effecti. aduersū se inuitē cō-

tentionib9 zelo. inuore. sup-
bia mimicitis atq; odys
inflamarent. ita ut tyrani-
de potius q; sacerdotu tenere
se crederent. et xpiane hu-
lilitatis ac sinceritatis obliti.
sacra misteria pphane me-
tibus celebraret. tu demu
scdm vocem iheremie pphete ob-
scutauit dñs in ira filia syo
et deleuit gloria israhel n-
rememoratus est scabelli pe-
dū suoz in die ire sue. Et sic
iteru dicit **S**ubmersit dñs
omne decorē israhel. et omnes
materias eius destruxit
Et rursum sicut dicit in psal-
mis **D**estruxit testamētū
serui sui. polluit in ira sac-
tificationē eius. perit aru
scilicet subuersionē. et des-
truxit omnes materias ei9.
polluit munitiones eius ti-
more. diripuerūt pslm ei9
omēs qui transierūt p viā
Pro quib9 cunctis obpbrū
facti sum9 victimis nrīs **E**x-
altauit enī dexterā iūmico-
rū nrōz. et auertit adiuto-
rū gladij sui. et nō adiunxit
nos in bello. sed et destruxit
eū ab emundatione. et thro-
nū eius elisit in irā. paucos
fecit dies nrōs. et sup omnia
effudit sup nos confusionē
Sūma nāq; nob malorū
omniū tūc affuit cū dom9 o-
nis et eccie dei vni ad solū
deducte sūt. atq; ab ipis sub-
uerse sūt fidamētis. dñe

uero scripture in medio plate-
arū igne cremate. **P**nephas
ipsi hec vidim9 oculis nostris
sacerdotes dñi et pastores
eccīaz publice denudatos i-
ueretūde et inhoneste hur-
atq; illuc ab impijs trahi. ita
ut impleret ille sermo pph-
eticus qui apt **E**ffusa est con-
tentio et cōtumelia sup pñci-
pes. et seduxit eos in iūio et
nō in via **S**ed nō est nostrū
describere qñta in sacerdotes
dñi iuriarū gñā collata sunt.
sicut ne illud quidē nrū duxi-
m9 exponere singillatim qñ-
ta pri9 mē nrōs rabies disse-
ctionis exarserit **H**oc solū hīl-
torie tradē licuit. qđ iusto dei
iudicio et necessaria correptio-
ne dñā sentim9 manu **F**lex
enī libet in mediū pferre p
quibus ul' turbo psecutionis
iunctus est. uel quos quātalsq;
infidelitatis prella submerse-
rit. sed illa sola cōmēorabo q
uel nos ipsos dicentes uel alios
edificent audientes **P**ter qđ
hinc iā dños agones bñssimo-
rū martirū breuit' mātum
possum9 explicabim9 **E**xpli-
cit pfatio **Incipit liber oc-**

tauius J.

Oñ9 de-
tin9 age-
bat ānus
īperñ di-
oletiani
mēsis m-
cuis et di-

es solēpnis pasche iminebat
cū edita p̄ncipis p̄onē trā
pponebant. ut om̄s q̄ v̄sq̄
ecclie ad solū v̄sq̄ destruerē
scripture sacre igne exurere
tur. si q̄s inter m̄os alicui
honoris p̄rogatiua mūire
tur. sublata hac manē infā
nus. si q̄s seruoꝝ p̄mālisset
xp̄ianus. libertatē consequi
non posset. **H**ec oīa h̄is que
p̄mo aduersū nos lata sūt
continebant. editis. **P**ost
nō multū vero tēporis ad
dimit. et alia. **I**ubetur ut os
qui p̄ loca singula eccl̄is pre
sūt. p̄mo quidē coniciant.
in vincula. tū demde om̄ibꝫ
supplicis simulacris imola
re cogant. **H**inc vero igēs
spectaculū sacerdotes deie
ferti sūt hūc mūdo et ange
lis et hom̄ibus. cū p̄secutoꝝ
crudelitate ad simplicitia ra
perent. et agones mirādos
in om̄ibus desudarēt. **I**llos
autē qui multo plures fuerūt
quos metus oppressit. et an
congressionē solus terror e
līsit. p̄terire melius puto. **C**e
teri vero quoz mēs promp
tior et fides validior fuit tor
mēta patiebant. flagris a
lii. discerpebant. alii vngu
lis fodiebant. alii ignitis
lamis vrebant. **E**x quibꝫ
nō nulli quidē fatigati cede
bant. alii v̄sq̄ ad finē paciē
tiā conseruabant. **E**x ip̄is
autē p̄secutoribus q̄dā tāq̄

miseratione v̄li adhibebāt
nōnullos m̄oz ad intersta
sacrificia. et quasi sacrificas
sent cōclamabāt. cū non sa
crificassent. **D**e alijs vero
cū ne appropriassent quidē
imūdis hostijs acclamabāt
ip̄i q̄d iā imolassent et absce
debant. in eo tantū culpabi
les q̄d crimē sibi obiectū cū
silentio paterent. **A**lii sei
uiui sublati tamq̄ mortui
p̄iciebant. alii pedibꝫ trac
ti int̄ eos qui sacrificassent
deputabant. **A**lii sane īgen
ti voce exclamabant et testa
bant se nō sacrificasse sed cē
xp̄ianos. tali se gaudentes
confessione decorari. **N**on
nulli v̄o maiore fiducia neq̄
imolasse se neq̄ v̄mq̄ imo
laturos esse testabant. **E**bi
tamē ab assistentibꝫ militibꝫ
ora cōtinuo atq̄ oculi cōtū
debant ut tacerēt. et violē
ter expellebant tāq̄ acqui
euissent. **T**antū erat imp̄is
quidē ut ap̄positū suū viderēt
implese. **S**ed nō aduersū
beatos m̄es ip̄ime h̄ facē
licebat. quoz paciēcie et
magnimitatis virtutē quā
uis nullus digne p̄sent ser
mo. tamē p̄ mediocritate
virū n̄oz que possumus
enarrabimꝫ. **Caplin. ij.**

Videtur p̄mo om̄m qm̄
sicut diximꝫ ignis
huiꝫ exordū inter
scolas militares p̄ua

scintilla conflauerat. cū dili-
 gerent si qui essent int' mili-
 tes xpiani. ut a' imolādū s'
 sciret. aut militia parit' vi-
 tās ponēdā. plim ex ipis
 militiā p' fide xpi pauciera
 am aīas posuerūt. **Cū** vērō
 inde flāma sumēs mitū.
 tota p' p'los et sacerdotes
 exaggerasset incendia. pos-
 sibile nō est nūc cōprehendi.
 quāti cotidie pene p' singu-
 las qualq' vrbes et p'uitias
 mīres efficiebant. **Etenī** a-
 pud nycomedīā vir qdā de
 nobilibus honore et digni-
 tate scli illustris. sil' ut vidit
 aduersū cultores dei in foro
 crudelia edicta pēdere. ca-
 lore nimio fidei ignitq'. pub-
 lica p'lo inspectante mīerta
 manu librū inique legis d-
 traxit. ac minutatim discerp-
 sit. augusto in eadē vrbe. sil'
 cū cesare constituto. **Ad** q's
 cū relātū esset religiosi et
 illustris viri factū. continuo
 in eū omī crudelitatis gñe d-
 sentientes. nequidē solū ef-
 ficere querūt. ut eū mēstrū
 aliq's videret in penis. sed
 leto atq' hilari vultu cū iam
 viscera in supplicis defecis-
 sent. spūs tamē lebāt in
 vultu. **Ex** quo tortores sui
 graui9 cruciabant. qd' omī
 supplicior9 gñā consumebat
 in eū. quē nec triste quidem
 ex hīs reddere poterāt
Post hūc ad unū ex doro-

thei sodalib9 qui in cubiculo
 regis erant. quip' semp in af-
 fectu fuerāt liberor9. intēcio-
 nis transtert' insania. **Etenī**
 cū de imēlis supra mēorati
 mīris supplicis liberius cau-
 saretur. educi ipse iubetur i
 mediū. atq' imolare cōpelli-
 tur. abnuens imperator ap-
 pendi et flagris toto corpore
 laniari. videlicet ut doloris
 nōitate faceret qd' p'cipiebat
 iuitus. **At** ille cū manet imo-
 bilis. viscerib9 iā pelle nuda-
 tis. iubetur aceto ac sale p-
 fundi. **Cūq'** etiā hoc tormē-
 ti genus constant' ac fortit'
 tollerasset. craticula primis
 substrata apponi iubetur in
 medio. ibi qd' reliquū fuerat
 in verberibus abscipti corpo-
 ris supponi. et nō ad subitū
 sed sensim paulatimq' succē-
 di quo scilicet pena p'elare-
 tur in longū. **Cūq'** mīstri se-
 lerū mō hinc mō inde corp9
 versantes. per mēbra singu-
 la corpus incitarent et sup-
 plicia renouaret. sperantes
 ab eo elicere se posse consen-
 sū. ille firm9 in fide et ouans
 in spe. consupptus iā et igne
 resolutis carnib9 suis. vltim'
 spm in fide letus exalat. **Tali**
 petrus hoc ei nomē est mar-
 tino decoratus. vere petri
 extitit et fidei heres et nōis
Hui9 institutor in disciplina
 et mō in officis q' intra pa-
 latii exhibebant. dorothē9

erat. cubiculi regis ippositus.
habens secū in officio fidei et
magnanimitate parem gor-
goniū. Quorū institutionibꝫ
optimis om̃is pene cubiculi
mīstri in fide dei vigilāter et
libere p̃sistebant. **D**orothe-
us ergo et gorgoniꝫ cū petrū
tā crudelibus atqꝫ immanibus
supplicijs viderent cruciari.
constant et libere curā p̃t
imperator p̃unis in petro
mētis sentētiā que et in nob̃
viget. **U**t quid et in illo cri-
mē ducit. qd̃ a nobis om̃ibus
confitetur. **H**ec nobis fides
hic cultus et vna aīmi eadē
qꝫ sña. Quos ille cū in medio
nichillominꝫ venire iussisset.
silibus pene ut p̃ores sup̃lici-
is affectos. ad vltimū laqueo
appēsos necari iussit. **T**unc
et anthimꝫ ip̃sꝫ vrbis ep̃us
in dñi nr̃i ih̃u xp̃i confessioe
p̃durās. martirij gloriā capi-
tis obtrūcatione p̃meruit.
Hūc autē tamqꝫ vere bonū
pastorē viā martirij p̃eūte
vniūsa pene gregis sui mili-
tudo p̃sequit̃. **A**ccidit nāqꝫ a-
pud mycomediā ip̃is diebus
p̃tē aliqꝫ palatij incendio con-
flagrare. **H**oc imperator a-
ntis factū falsa suspitione p̃-
sūpsit. **E**x quo inestimabili fu-
rore succensus iubet om̃es nr̃os
aceruati collēos alios quidē
gladio obtrūcari. alios ignibꝫ
conflagrari. **S**ed in illis per-
dinā grām maior fidei ignis

ardebat. **D**eniqꝫ cū assisten-
tes mīstri interrogarēt singu-
los si forte sacrificaturi vel-
lent dimitti tā viri qꝫ mulie-
res. ne interrogari quidē se pa-
tiebant. sed vltro uel flāmis
irruē vel cedentibꝫ gladijs
certatim obiectare se ruces.
Cūqꝫ iā illis ip̃is spectatori-
bus nimietas crudelitatis
horresceret. mīstri scelerū
partē p̃p̃i nauiculis miertā
in mediū pelagus abducit.
ibiqꝫ in sña fidei p̃sistentes
p̃cipitat in p̃fundū. **I**n tm̃
vero apud eos rabies cru-
delitatis exarsit. ut regiones
pueros m̃res effectos cū se-
cundū hūanitatis ordinem
fuissent sepulture mādati.
effoderent denuo et corpora
eorꝫ p̃icerēt in mare. hoc di-
centes ne forte dij efficiant
xp̃ianorꝫ. et illi qui deos ad-
orare nolūt. seruos nr̃os in-
cipiant adorare. **P**utāt enī
qd̃ dñs apud nos honor m̃i-
ribus deferat. **Capitulum t̃m̃**
Adm̃ her apud
mycomediā ge-
rerent. vir crue-
tus et ferox auc-
tor ip̃e crudelitatis. p̃ior car-
nibus inhiabat. hanc segm̃
etiā apud militenē. p̃uiciā
syriāqꝫ om̃es etiāqꝫ p̃ncipes
carteribus retrudi. et in vi-
tula conici edictis p̃ncipali-
bus urgebant. silqꝫ cū h̃ne
ex plebe viri ac mulieres no-

bilesq; et ignobiles rapiebā-
 tur. et fiebat ubiq; spectacu-
 lū miserabile et fedū. **S**ub-
 ito nāq; inueniebat in urbe
 silentiū. in carceribus cōsti-
 patio. in urbe p plateas hō
 nullus. in carcerib; vacuus
 locus nullus. ut nō tam rei
 ad ergastulū duci q̄ ciuitas
 tota migrasse videret ad car-
 cerē. **C**athene q̄ homicidis
 adulteris. venenariis. et se-
 pulchrorū violatoribus fue-
 rant fabricate. nūc epōz et
 pbrōz et dyaconoz et lēoz
 atq; omniū religiosoz hōm
 colla constingūt. ita ut nō
 criminosis vincula supessēt
 nec locus ergastuli resideret
Verū cū puenisset ad p̄nci-
 pē eluare carceres. et p̄mōre-
 tiū penas locū deesse crimi-
 nosis. noua rursū decreta mit-
 timt. ut ex hīs qui cōclusi e-
 rant si q̄s imolare vellent lib
 abscederet. qui vō abnuieret
 diuersis penaz grābus inte-
 rirer. **T**ū iā quante p singu-
 las pūcias multitudines
 martiriū et p̄cipue in affri-
 ce ac mauritanie. thebandis
 quoq; ac egipti regionibus
 extiterint. nūō cōprehēde
 quis valeat. **S**ed ne illoz
 quidē quoz agones apud
 palestina uel tyriū q̄ est urbs
 maxima fenicis p̄sentes in-
 spexim; ut dignū est mēora-
 re iustitiam. **T**anta etenim
 virtute p̄senerātie aduēsu

illata simplicitia pro pietate
 certatū est. ut nisi q̄s p̄us dño
 et saluatori nro credat dicēti
 quia ecce ego vobiscū sū oib;
 diebus usq; ad cōsumationē
 scli. et eius v̄ritē m̄rib; sciat
 esse p̄ntē. rebus gestis deroget
 fidem. **A**t nos ut dixim; non
 audita sed oculis nris insper-
 ta narram; **E**xquirebantur
 diuersa tormētōz grā sibi i-
 vitē succedentia. **F**lagris p̄-
 mo p̄ one corpus dei m̄res car-
 pebant. post her tradebant
 ad bestias. adhibebant leo-
 nes. v̄li. p̄di. atq; one ferarū
 genus. apri quoq; sed et tau-
 ri quibus ferro et igni feritas
 addebat. **P**reparabant her
 oīa aduersū cultores dei. et
 omīs contra eos hōm; bestia-
 rūq; et elemētōz crudelitas
 armabat. **A**d her dei cultōes
 denudati statuūt in medio
 arene loco. **A**ddit adhuc arte
 intra cauens bestis furoz et
 ita semetip̄s seuiiores efferte
 prouit daultris. **R**eplēt sub-
 ito stadiū. trūdantes etiā
 m̄z i medio sitā. **C**ircuūt
 sepi; et oblustrāt. et dñe vir-
 tutis adesse eis custodiā sen-
 tientes. procul ab eoz corpo-
 ribus abscedūt. **S**ed ilico fu-
 roz qui rep̄mebat in beluis
 transit in hōies. **N**emo p̄le-
 tē dei virtutē. nemo dñū p̄s
 adesse sentit auxiliū. sed mit-
 timt quib; hoc artis est isti-
 gare bestias aduersū eos q̄s

dina dextera defendebat
Verū ille ut ostenderet oī-
bus feritatem nō deesse besti-
is sed dīnā dei cultorib⁹ ad-
esse custodiā. illos ipōs q̄ ad
instigandū mittunt mēre-
dibili velocitate discerpūt
Et cū iā nullus ex hui⁹ ar-
tistib⁹ auderet accedē. iubē-
tur ipsi sancti mīres cōmotis
manib⁹ et velut p̄uocātib⁹
incitare aduersū se beluas
sed nec sic quidē pati aliqd
poterāt **V**erū et si forte fu-
isset aliqua ex beluis contu-
tata. cū venisset ad p̄miū
pting in semetipsā cōuersa
repedabat **T**unc uō stupor
ingens et paucorū omīs qui ī
spectaculis considebāt iū-
serat videntes hoīes nūdos
in quib⁹ plimi p̄me adhuc eta-
tē erāt ī medio tot ac tantarū
positos ferarū intrepidus os
et impavidus. extensis ad ce-
lū palmis et oculis ac mēte
totos cū deo. non solū nichil
curare trena. verū nec car-
nē suā magnipēdere. et ip̄is
iudicib⁹ pauore tremētib⁹
eos letos et hilari vultu ī me-
dio p̄sistere bestiarū **S**ed o-
dire et impie mortalū mē-
tes. **B**estiarū feritas dei vir-
tute māsuēscit. hūana vērō
rabies nec ferarū mītescit
exēplis sed tēptat adhuc ab
hoībus deus **I**ubentur alij
vere īminosi bestiis subrigi.
qui tamē illico ut apparuerūt

aliis a leone. aliis a pardo.
aliis ab vrsō exesus. aut a
tauro in arenā dispersus est.
et ita omīs intra momētum
t̄pis pereūt **S**ed nec sic q̄-
dem incitate bestie cultorib⁹
dei aliqd molestie genera-
bant dīno spū eos velut mu-
ris validissimis ambiente
Verax nāq̄ ille est qui dixe-
rat. vbi fuerint ex vob⁹ duo
uel tres ibi ero in medio eorū
Cū igit̄ nec sic quidē aliqd
egisset hūana sententia. iubē-
tur mutari fere et ablatīs
prioribus alie rursum dimitti
Que cū et ip̄e silit ut p̄ores
nichil triste dei cultorib⁹ in-
tulissent. amotis etiā hīs se-
uiore ferarū martirib⁹ hoī-
nes mittūt. qui soli possunt ī
manitate beluas crudelitate
feras. atrocitate bestias su-
perare **G**ladus igit̄ pagit
qd̄ bestiis nequiuērūt **E**t ut
in omībus se ostenderēt belu-
is esse nequiores. p̄hibebāt
etiā cadauera mandari fere
sed iubebant fluctibus dari
Hec apud tyriū venerandi
dei mīres qui ad illā urbē ab
egipti partib⁹ venerāt. mi-
rifica itamē desudarūt **I**n
sua vero p̄uitia apud egip-
tū inuābiles alij. non ī seio-
re glā tam viri q̄ fēse sed et
pueri ac senes. p̄ fide dñi n̄rī
īp̄i xpi p̄ntem vitā p̄uipen-
dentes future vite beatitudi-
nē quesuē **Q**uidā ex ip̄is

post verbera. post ungulas
post flagella. aliosq; diuersi
genis horribiles cruciatu flā-
mis traditi sūt. alij in mare
precipitati. nōnulli etiā capi-
te res. ita ut sponte ceruices
suis securibus darent. **F**lo-
nulli media conscripti. alij pa-
tibulis affixi. in quib; quidā
more puerulo. capite deorsū
presso et pedibus in sublime
leuatis. **H**ud thebaide uo-
dum narrationē superat a-
gitata crudelitas. **U**ngulis
testas fictiliū vasculorū adhibe-
bant tortores. quibus oē cor-
pus eousq; lacerabāt donec
totā carnis eraderēt cutem.
Mulieres quoq; nudas ita ut
ne pudenda quidē contege-
rētur. arte quadā cōpositis
machinis uno pede in extel-
lū suspensas et capite in trā-
diuersas. indignissimo spec-
taculo expostas. pendere p-
diem continue sinebāt. **A**li-
as sicuti vicine sibi due ar-
bores iuuebant. vi quadā
ab utraq; inflexis contra sei-
nitē ramis. easq; singulis lin-
gulos pedes in in obligātes
subito ramos quos vi inflige-
rant relaxabant. **Q**ui cū ad
litū suū naturali impetu re-
ferrent. disceptis displicen-
tisp visceribus. amissa serū
membra rapiebāt. **E**t hoc
nō paucis diebus aut p-uo-
tpe. sed p-ānos aliquot cotidi-
e quando nēmū decē. in dū

autē et centū in vna die vi ul-
milēs. s; p-uuli supradictis pena-
rū genibus trucidabant. **D**ez
et nos ipi p- idē tēpus cū in egip-
ti p-ib; iter agerem; oculis
nris inspexim; ut sedenti p-
tribunali senissimo iudici of-
ferebant inuū fidelū ppli.
quos ille singulos p- ordinē cō-
fessos se esse xpianos. capite
plesti iubebat. **C**ūq; h; itati
se et sponte gladio subiceret
cōfessione pmissa. ille in hūa-
nus et crudus. nec multitudi-
nis cōtēplatione. nē virtutis
eorū magnanimitate p-mot;.
duci nichillomin; omis et te-
di capite iubet. **E**grediunt;
cūti parit ad contiguū me-
nibus campū. nō carnicū
nexibus tracti. sed fidei vin-
culis colligati. **N**emo defuit
cū nemo seruaret. **S**pontē
omīs p-mo et alter alterū p-ue-
nientes. ceruices redentib;
obiectabant. **D**efecerūt car-
nicū man; et succedētes s-
in vicē fatigati sūt. **H**ebetata
est acies gladij. videbā fessos
residere carnifices. vires re-
sumere. aīos reparare. mu-
tare gladios. diem quoq; ip-
sū nō sufficere ad penā. **N**ul-
lus tamē ex omnibus ne p-uu-
lus quidē infans deterteri
potuit a morte sed hoc solū
singuli pauescebāt. ne forte
dū p-erū sol vergens claude-
ret diem. separatis a cōsortio
martirū remanēt. **S**ic con-

fidentia fidei constant et forti-
ter cū leticia et exultatiōe mor-
tem pſentē velut etne vite pī-
cipia rapiebant Deniq; cū pī-
ores quiq; iugularēt reliqui
nō desidia aut torpi aīos indul-
gebāt. sed pſallentes et ymnos
deo dicentes. locū quisp̄ sui mī-
tirij exspectabat. ut her agen-
tes etiā extremos spūs in dei
laudibus exalarēt **O** v̄e mi-
rabilis et ōni veneratiōe dig-
nus grex ille beatorū. turma
vīroz fortū. corona splēdois

N glē xpī **Caplm. 8.**
Nunc sane coronā
pretiosior ōmī la-
pis et gēma nobili-
or adornabat. hanc turmā pī-
ibat doctor illustrior. hūc gre-
gem pastor nobilior decora-
bat. Filēas hūc nomē est qui
erat epūs urbis ipūs q̄ appel-
latur thebais **H**ic nobilitatē
pīmi grūs scdm aī virtutē de-
celestibus trahebat. de tēris
vō quātū ad scīm ptinet pīmis
in frena re publica fuerat ho-
noribus finctus. eruditione
quoq; liberaliū lēz et ōnib; q̄
que ad aīmi virtutē ptinent
exctis apprime eruditus. no-
uissimā hanc q̄ p̄or est ōmī se-
cūdu deū phīam ita suscepit
ut ōmīs qui p̄resserant antei-
ret **C**ūq; et plimos p̄p̄mquos
ac cōsanguēos nobiles viros
in eadē vrbe haberet. frequē-
ter ad p̄sidē ducebat. eiusq;
monitis acquiescē tot et tātis

p̄p̄mquīs exorantib; respectū
habere vxoris et cōtēplatiō-
nē suadebat. suscipiē libēroz
neq; cepta p̄sūptione per-
sistere Ille velut si saxo imo-
bili vnda illideret. garriciū
dicta respuere. aīm ad celū
tendē. deū in oculis habere.
parentes et p̄p̄mquos scōs
martires et ap̄los dūcē **A**d-
erat tūc quidā vir agens tur-
mā militū romanorū philo-
romq; noīe. qui cū videt filēā
circūdātū lacrimis p̄p̄mquorū
et p̄lidiis calliditate fatigari.
nec tamē flecti aut infringi
vllatenq; posse exdānat. **A**d
manit et sup̄fluo constantia
viri tēptatis. **A**d eū q̄ fidē
deo seruat infidelem vltis
efficere. **A**d eū cogitis ne-
gnare deū ut hōib; acquies-
cat. **F**lū videtis qd aures eū
vrā verba nō audiūt. qd oculi
eius vrās lacrimas nō vident.
Quō potest tēris lacrimis
flecti. cuius oculi celestē glām
contuent. **P**ost her dicta
cūctorū ira in philoromū v̄sa
vnā eandēq; eū cū phileā
subire snīaz postūt **Q**uib;
libent̄ ānuens iudex vtrūq;
plecti capite iubet **Caplm. 9.**

Utrū qm philee
fecim; mētiōnē
et ingem; atq; e-
ruditionis ei; stu-
diū predictūm; nō videt
absit dū si aliqua ex opulē-
tis eius in quib; de mīrā pas-

lionibus memorat. historie
hinc que ad rem pertinet vide-
licet inferam. **S**cribes igitur
ad thebaitas idem phileas per
aliquam her refert. **H**orum uero
nobis bonorum exempla scribu-
erunt beati patres qui una no-
biscum in agonibus perdurantes
secundum quod ex divinis scripturis fu-
erant instituti. oculum mentis
sue in deo habentes defixum.
mortem per pietatem absque timida-
tione capiebant. **I**ndelinet
etenim considerabant dominum nostrum
Iesum christum propter nos homines fac-
tum. hoc nos docuisse ut usque ad
mortem oblectemur aduersus
patrem. **S**i quidem ipse non rapi-
nam arbitratus sit esse se equa-
lem deo. sed semetipsum exina-
nuavit formam serui accipiens
et habitu repletus ut homo.
humiliavit semetipsum usque ad
mortem. mortem autem crucis. **C**uius
exemplum secuti beati mi-
nistres omnes cruciatum et penas
susceperunt. ne fidei sue con-
stantiam macularent. quam
idem perfecta in eis caritas fo-
ras effundebat timorem. **Q**uorum
si velim nunc tolerantie e-
nuerare virtutes. exponere
roborem constantie. nec michi
copia tanta sermois est. nisi
puto aliis nisi hiis solis qui
oculis suis intuebantur que
gesta sunt videri credibilia.
Erant enim expoliti omnibus
volentibus per libidinem inferre
supplicia. et si quod aliquis per

oculum excogitans. novum pena-
rum genus detulisset. licebat
inferri. **V**erberabantur ergo
alii fustibus. alii virgis. fla-
gris quoque alii. nonnulli loris
districti. uel funibus appensi.
et erat studium per singulos pe-
ne novum genus invenire suppli-
cium. **P**ost tergum alii vincitis ma-
nibus appendebantur. et tro-
cleis distenti membratim divul-
lebantur. **I**am uero ungulis exa-
rari. vetus et leue supplicium
ducebat. **Q**uid et si forte genus
supplicii cuiusquam fuisset adhibi-
tum. non ut latronibus et ho-
micidis solet. latera tantum fodi-
ebantur. sed et venter et femo-
ra ac tibie et usque ad ungues
ungula pueniebat. **S**ed fa-
tues quidem et volens ac frons
a tormentis manebat immixta.
Addebat et hoc super omnia ut
postea quod fuissent humana cor-
pora absque omni humanitate la-
nata. exposita in publico et
nudata non solum veste sed etiam
cute. crudele cunctis pretere-
untibus spectaculum fieret. **Q**ui-
dam etiam columpinis distric-
tos et post tergum distortis
brachijs vinctos relinquebant.
Iam vero hi qui ante pre-
sidem suspendebantur. non id
solum temporis quo ab eis uel
discutebantur uel cruciabantur
sed totum pene diem cum alijs actibus
agerent. in eculeis exigebantur
si forte aliqui ex hiis iugis
pene continuatione appoliti

firmitate discederet. Tanta
uero in his crudelitas erat
et in tunc ab eis ois penitus hu-
manitatis sensus abfugerat. ut
postea quod donec corpus uel tor-
mentis uel verberibus fuisset
absumptum. trahi nudum pedibus
sursum iuberetur ad carcerem. atque
ibi nertuo pedibus conclusis.
revertentibus adhuc terga vol-
ueribus reuicerent. in solum
testarum fragmentis subter istra-
tum. Interea quod plerumque usque ad
mortem constant et fortiter
perdurantes. inuentoribus sceler-
um maniter intentate crude-
litas pudore non minus con-
ferebant. Alii vero irrepta
corpus sanitate ad reparan-
dos denuo agones dispen-
satores penarum sponte puoca-
bant. quos illi erubescerent
rursus ad tormenta reuocare.
ipsa eorum audacia perterriti ca-
pite eos cedi iubebant. Isti
sunt veri in deo philosophi be-
ati martires philae voces
quas in vinculis positus et
in carcere retrusus commisse
sibi etiam scribebat. quibus
una seruorum socios eos martirem
et confortes celestium faceret

coronarum. **Capitulum 6**
Iam vero illud quod ap-
pugnam gestum est quod
audeat perire in quo
et tota humanitatis. et ipsa ro-
ni regni iura violata sunt. V-
bi urbem quandam christianorum ci-
uium. in qua cum et plus ois et

honorati viri. et curator ac
magistratus christianos se esse
nec acquiescere ad sacrificandum
faterentur. et iudari militibus
iuberetur. cunctosque sicut cum mulieribus
viros. cum puillis senes. cum ci-
uib9 ciuitatem inecto igne con-
tremari. ita ut nullus petitus
ex illa urbe etiam cum optio vo-
lentibus daretur abscederet.
Et hoc in ciues pertratum est.
quod in hostes egisse. nota cru-
delitatis habuisset. Verum
beati huiusmodi miri pariter
ab omni plebe suscepti. auc-
tor et dux extitit vir pietate
et religione atque omni benigni-
tate clarus. ad auctus nomine
patria et gentis italicae. hono-
ribus palatii per gradus sin-
gulos usque ad officiorum magis-
terium perfunctus. rationes quoque
per illud tempus summas partium
amulstrans. in supradicta urbe
degebat. Cuius in confessione
christi constantia. ois populus secu-
tus. boni ductus exemplo su-
max vere peritum per martirium
consecutus est palmam. **capitulum 7**

Sed unde sufficiens
propria vniuersi
miris per singulos
enunare supplicia.
Cuius enim possit uel illa repe-
tere. quibus apud arabiam
sancti miris securibus resiliunt.
Aut quo quis rete xat quod in
capadocia gesta sunt. ubi cru-
ra frangi dei cultoribus iube-
tur. Quis mesopotamiae refe-

rat cruciatus. ubi xpianos
summitergoris more singul'
manib9 pedib9q9 suspēsos
amarissimo fimo subter i-
lecto indignis cruciatib9 e-
nemabant. alios vero lento
igni prope adhibito. tormen-
tis longiorib9 absumebant.
Illa autē qmō replicē q apd
alexandriā gesta etiā vete-
rū poetarū fabulas vinctū
ubi obtruncatis aurib9 atq9
inhonesto vulnere naribus
manuū quoq9 ceterorūq9
mēbroz summatib9 aputa-
tis. trūcū sinebant abire de-
visū ēl pud anthiochia vco
qmō recordaboz craticulas
primis impositas. qbz xpi-
ani suppositi torrebant.
Sed mē her nobiliū duoz
iuuenū factū mēorabile si-
lere equū nō puto. **Q**ui cū
comphēnsi simulacris im-
molare rogerent. apūt. **D**u-
cite nos ad arns. **E**t cū fu-
sent adducti. man9 suas ar-
denti igni supponētes. et
si subtraxerim9 inquit sa-
crificasse nos credite. **E**t
quondūq9 raro oīs in igne
deflueret imobilis pēdura-
rūt. **A**l9 cū ad sacrificandū
querent. sacrilegā polluci-
onē vitantes. mirū dū tu
ardente pēs a nullo fidelīū
equipabile vitā pūpitio
finierūt. minore quidē to-
lerantie fiducia sed conser-
uande fidei maiore caute-

la. **I**n quibus admirabil' qdā
et venerāda fēia pulchritu-
dine parit et pudicitia for-
mosa gñe nobilis et copiosa
facultatibus. cui erāt due fi-
lie virgines honeste satis. et
ad matne pudicitie regulā
nūtrite. specie sil' et morib9
emula sibi. pbitate certantes
quas religiosa mater scdm
pceptū dñi educauerat. **S**
p hīs que supradixim9 uel
nature uel institutionū bo-
nis prauoz hōm9 multa er-
ga virgines enūq9 matrē
contentio exagitabat. et
summo studio sumaq9 vi pqui-
rebant. **C**ūq9 dedinādi tur-
binis gratia sui absentia
pcurassent. agitur dñi intē-
tione ut eoz pūtia fieret.
Nisi in hoc nām milites
reptas eas venire anthio-
chia cogūt. **S**ed cū purgē-
tibus militibus vehiculo
imposite iter agerent. tali-
bus religiosa et pudica mīr-
ad filias vritur vbis. **S**ci-
tis dulcissime michi filie q-
modo vos in disciplina dñi
edocuerim9. scitis qdā pui-
lis deus vobis pater. deus
nūtritor. deus institutor ex-
titerit. et qd pudicitie et
castitatis bonū ita merū pa-
riter dilexistis. ut ne ocul9
quidē vtr' vniq9 sicut vobis
conscia sū. lasciuioze fuerit
maculatus aspectu. **Q**uid
igitur nūc agim9. **F**lunt

videtis quod omnis ista vis aut a deo
nos studeat. aut a pudicitia se-
parare. **P**rostituent ergo pub-
licis lupanaribus membra. que
aer pene publicus ipse habu-
it incognita. **N**e queso filie
quia nec tam pura nobis in deo
fides est ut mortem pertimescamus
nec tam despecta pudicitia ut
vivere etiam cum turpitudine cu-
piamus. **C**um potius si placeret
quod in omnibus tenetis. etiam in
sequimini matris exemplum. **P**re-
ueniamus impuras carnicum
manus et impudicos propriam
intus. mundumque hunc qui nos
ad impuram et impudicam compel-
lit et pertrahit vitam. puram et pu-
dicam morte dampnemus. **C**umque ali-
bus exhortationibus filias ad
sile. propositum videret accensas.
ad fluvium quendam in itinere po-
situm venerunt. **O**bi cum se huius-
modi necessitatis causa descen-
disse simulassent. et paululum
custodes togente naturali re-
verentia secessissent. adduc-
tis diligentius hinc inde ves-
tibus. minatis se fluvium rapi-
dis misererunt fluentis. **S**ed
et alie due virgines pro omnia
insignes sorores. gratie nobiles
et admirabiles. pro me adhuc
etatis specie. pulchre satis
sed anima pulchriores. ornate
moribus magis quam monilibus.
studiosius apprimere probabiles
non ferentes violari publicis
editis ac legibus castitate.
marinis se fluctibus immerse

Hec apud antiochia. **I**n
regionibus vero ponti cru-
deliora gerebant. **A**ridones
acule quibusdam sub unguitibus
digitorum infigebant. alios plu-
bui igni liquefactum. et dorso
diffusum usque ad loca pudenda
quibus naturalis egestio per-
curari solet infundebat. **F**er-
nis quoque verum cadentia et
reulte ardentes absque ullo
humanitatis miserationisque
respectu ingerebant pro pudenda
viscerum et naturalium secreta me-
brorum. **S**ed quid faciam quod ap-
pellationes ipse michi in ad-
missis facinoribus desunt. et
gestorum scelus nec vocabula
quibus enarrari queant iuveni-
ri possunt. **S**ustinebant tamen
omnia fortissimi et perissimum mi-
tires. cum optimi et perclari iudi-
ces in eo solo sapientiam suam om-
nibus futuram in admiratione
censerent. si aliquid nove crude-
litatis novique generis supplicium
invenissent. **S**ed cum aliquando iam
non ratione a humanitate cru-
delitatis cum nimietate satiationis
respicere ad immanitatem sceleris
sui cepissent. desolatam urbem
ciuibus. et optimis rura nudam
ta cultoribus. orbatos filios
patres et parentes liberis. ad
demeritum se bonitatemque converter-
tunt. **E**dictum principale. proponit
quoniam fas non esset tot truces. in
quibus fidei sue esset obstina-
ta persuasio morti tradere. placere
de reliquo. ut hoc genus hominum

nequaquam quidē subiret interitū. omnes tamē qui hāc spēs confessionis tenerent. dextris oculis ferro effollis. eisdemq; cauterio adustis. sinist' etiā pollice cauterio nichilominus debilitato. p' singulas quasq; puñcias in eris ferriq; metalla. uel operis uel pene grā deportandos. **H**ec fuit clemētia p'ncipalis qua optimis ciuibz consultū est. **S**ed illi quidē suis ut videbatur uel moribz ul' uitijs agebant. iustis uero et scis uiris corone uirtutis et patientie parabant a dño et saluatore nro. per her uel explorante fidem credētū sibi ul' merita merita t'munerante. **S**ed sicut omnes p' singulos enūare que tūc i passionibus carnis sue deo gloriā dederūt. nō solū difficile sed et impossibile est. ita omne penitus ommittere et ne paucorū quidē nōiati facere mētionē satis uidet' ingratū. **P**aucos ergo meo tabim' et maxime ecclesiā p'ncipes. p' loca sua singulos martirū glā coronatos. **cap**
Primus ergo **vi** nobis in medijs pioz. fulgens in regno xpi martir
 tribatur anthim' nymcomedie epus capite celsus. Post hūc uita et studijs semp mir lucian' pbr anthiochenus

sed tūc apud nymcomediam xpi regnū uerbis gestisq; p'dictans. **A**pud tyru uero nobilissim' in m'itiribz. et a p'ma etate in xpi eruditionibz enutritus. tyrāmo eiusdē urbis epus zenobius a sydone pbr. et siluan' emissenoz ecclie epus qui in sua ciuitate bestiaz detibus abscriptus. martir' sociatus est choris. **I**n palestina uero p'm' siluan' epus apud gazam cū plerisq; clericorū. **I**n metallo autē famensi sexaginta simul capite celi. **P**ileus uero et nilus epus cū plurimis clericis igne cōsumpti. **I**n eoz nūo habetur etiam cesariensis ecclie flos nobilissim'. et fructus domi celestis pāphilus. **A**pud alexandriā uero et p' onem egiptū uel thebaydā p'm' uelut lucifer quidā m'altra consurgēs petrus eiusdē urbis epus. doctrina moribus et uite p'puius. et cū eo pbr faustus. et dius et amonius. nec merito n' institutionibus nec m'io dispares. **P**hileas quoq; et ezuchius et paromius ac theodorus epus ex urbibus egipti. ceteriq; cū ipis inuicabiles nobiles nobilissima p'ulere martiria. **Q**uorū p' singula agones describere ne nos opus nostrū iusto longius dilatem'. suis ciuibz qui et addicēdū pbr pollent. et p'ntes tūc aderāt derelinquo. **Capitulu. ix**

Interea perturbati sta-
tutū nr̄m et crudeli
vbiq; n̄ aduersione
vastari. et n̄ p̄uigile
q̄ illū nō latuit oculū. Et qm̄
dñs tradiderat quidē familiā
suā castigari in paucis. crue-
ti nō immanitatis m̄stri dese-
merūt in m̄stris. adest cōtinuo
ultrix dei dextera. et illos qui
p̄mo dñi seruaret parē etrie
cū ōni prosperitate imperiū
gubernauerāt. in tāta rex p̄-
mutationē deducit. ut augus-
tus ip̄e in id vanitatis atq; a-
mentie pueniret. quo depo-
sitis cū collega parit̄. augusto
regni insignibz. p̄uati et ple-
bei post imperiū uiuerēt. Ille
vero qui ei sedis in honore
postmodū etiā in p̄mis succe-
sor fuit. qui et intentor ac sig-
nifer nr̄e p̄secutionis extite-
rat. tā multis varijsq; mor-
bis et corp̄is tabo atq; insana
mētis afficit̄. ut post longos
atq; inextirrabiles languōes
scelerz suorū furis agitatus
sponte vitā nephariā pderet.
Sed her postmodū **Caplx**

Tunc vero in octi-
dius p̄tibz qd̄ maxi-
mian⁹ qui et her-
culius deposuerat.
constantin⁹ regebat imperiū.
In diuis nāq; p̄turbationes
romanū regnū fuerat diui-
si. **Sed** is multa demētia er-
ga hoīes. erga deū vero reli-
gione maxima utebatur. **fleg**

vero ex consortij rabie regnū
suū pioz sanguine maculaue-
rat. neq; orōnū dom⁹ cōuen-
tacula nr̄oz imitatus maxi-
miani uesaniā hostili ual-
tatione destruxerat qui po-
tius cultores dei uenerationi
habuit et honori. vñ et mei-
to religiosus p̄ religiosiore
filiū constantinū regni bone
parti reliquit herede. **At** uo
constantin⁹ ut rōm̄ regni a-
p̄tē ex patina hereditate sus-
cepit. mira quidā dei gratia
ciuibz carus exercitui ac-
ceptus. uiris fortibus imita-
dus. facinorosis uero et ig-
nauis terribilis fuit. **In** ob-
seruantia quoq; religionis.
longe etiā patrē uincē stu-
diuit. **Sed** et licin⁹ cōi ōm̄
sua adscitus imperiū au-
gustus p̄nūciat. **Caplm̄ xi**
Que res maximū
vehementē offē-
derat. qd̄ h̄nc tūc
adhuc solū modo
cesar in orientis partibus
habebatur. **fleg** ultra id fe-
rens. vi captū sibimet au-
gusti nomē assumit. **Maxi-**
mian⁹ uero qui et herculius
quē paulo n̄ collegam fuisse
dyodetiani. et cū eo imperij
insignia deposuisse mēora-
uim⁹. cū a filio maxentio in
urbe roma tyrānidē tenēte
fisset expulsus. ad constanti-
nū tamq; ad genēz misera-
tionis causa confugiēs. m̄li-

diar ipſi a quo religioſe ſul-
ceptus fuerat molit. In q̄b;
turpiſ deſp̄henſus. turpiſ pe-
rit. ita ut etiā poſt interitū
ſtatue eius atq; ymagineſ
auſ rent. et in edib; pub-
licis vocabula eius noīſ mu-
tarent. **T**uiſ igit filius max-
entius qui in vrbe roma ty-
rānidē reperat. p̄mo velut
erga ſe invitande plebis grā
fidei m̄e veneratorē ſe eſſe
ſimulabat. et ob hoc perſecu-
tiones rep̄mi. om̄iſq; iuſticias
a xp̄ianis arceri iubet. ſed
nichil in reliq; actibus ſuis
nichil in vita ul' morib; quod
xp̄ianis p̄ximū videret of-
tendit. **I**n tāta etenū ſagiti-
or. et ſcelex fere. in tāto im-
puritatis cenio verſabatur
ut nichil p̄ſius facinor. pel-
limor. ab eius nō dicā vita.
ſed ne vniſq; ſaltem diei ac noc-
tis ſpatio eſſet alienū. **D**eni-
q; ſenator. et maxime nobi-
lū matronas publice abſtra-
hi. atq; ad ſuā libidine dēdu-
ti imperabat. et poſt conta-
minationē viris ſuis reddi
iubebat. nō tam expleta ad-
ulterij libidine q̄ immitata.
Tantus vero metus p̄ſes
plebemq; oppreſſerat. uti
ne hoc ipm̄ quidē qd̄ īmeti-
erant. palā oſtendē aude-
rent ſed ferebant inſuetā
ſeruitutē gemētes. et aliq;
pro libertate cogitare metu
inhibebant. cū ille iā nō ira

ſed libidine reſes agitatet. **D**e-
niq; quādā die imperat mili-
tibus ſuis exire per plateas
totius vrbis. et om̄s qui occurr-
iſſent cuiq; etatis et cuiq;
libet ſexus gladijs cedere. **I**n-
numereq; multitudines ipſi
rōm̄ nō hoſtū ſed ciuū telis
deſecte ſūt. **S**eniores v̄o
et hī maxime qui uel honori-
bus vel opibus clariores in
curia videbant. confictis cri-
minibus tamq; rei p̄miti p̄-
ſcripti ſūt. **A**ddit vero etiam
hoc faſtigiū ſceleribus ſuis et
artis magis indiſticiā ſūmis
ſtudijs extolit. **A**d que mille-
ria explenda p̄quirebantur
mulieres nobiles grauide.
et adhibite ſimeliſ ſacris me-
die ſcindebant. rapiebant.
p̄uili infantes. et eor. exta
viſceribus exiſſa p̄ſtrutabā-
tur. **I**ugulabant. et leones et
nephandis quibuſdā rōmen-
tis ac ſpirantationib; demoni-
aca arte cōpoſitis. bella p̄h̄
dicebant. arceri. et credebat
ius falſq; regni p̄ nephas poſ-
ſe ſeruari. **H**is vero malis
om̄ibus etiā illud addit qd̄ om̄s
qui p̄ ceteras vrbes uel agros
fuerāt. tyrānica crudelitate
deterriti. dū nichil ſibi ad vi-
tam tutū putāt. et relictis a-
gris p̄ lora abdita et lateb̄s
eunt. om̄i ſtudio arandi ſerē-
diſ ceſſante. tanta fames vr-
bem atq; om̄ia lora inuadeat
ut nichil reliqui ad vite ſubſi-

dum fieret. **I**n oriēis vero
atq; egypti p̄tib; maxime si-
milis om̄i crudelitate et vesa-
nia tyrānidē gerebat. ita ut
alter alterū utpote in tyrāni-
de socius etiā in scelerib; vi-
deret̄ imitari. et nescires cui
potissimū dare flagitior; pal-
mā deberes. **E**o sane maxi-
mū p̄ire sociū scelerib; vi-
debatut. qđ etiā publicos ho-
nores et maximos ingrie-
magor; et malay; artū dor-
toribus decernebat. **S**imu-
lathroz cultui quoq; satis lu-
p̄sticiose deditus erat. ita ut
ne ad p̄iū quidē momentū
sine augurijs ac diuinationi-
bus ac symbolis acquiesceret
vñ et vehemētior aduersim-
nos et grauior p̄orib; perse-
cutor fuit. **V**etera quoq; de-
lubra et olim etiā ab studiis
cultorib; derelicta. renoua-
ri om̄ia iubet. sacerdotesq; hys
et pontifices p̄ singulas p̄ui-
tias nobiles quosq; et alios
iam honoribus functos mīl-
tris militarib; et salarijs ad-
ditis decernit. **F**lec mīx qui
et manifestos maleficos uel
rectores p̄uiciaz uel duces
militū p̄moueret. **S**ed ob
huiusmodi vanitatis mīste-
riū qđ plime copie auri argē-
tiq; querebant̄. **E**x quo atti-
dit ut om̄is ubiq; p̄uicie diu-
diuersis modis et occasioib;
mūdarent̄. grauādo censū tri-
buta multiplicando. locuple-

tiores quosq; exquisitis aut
etiā confectis iuuijs con-
dēpnando. alios vero etiā
p̄scribendo. om̄s parit̄ bonis
paternis. autisq; familijs
euoluebat. vñ et mōtes au-
ri ut ita dixerim cōgregatos
familiarib; suis ac satelliti-
bus largiebat̄. **I**n cōuiuijs
vero tam p̄fusus erat tamq;
temulentq;. ut insanq; ac mē-
te captus vini furore puta-
retur. et ebrius fieri iuberet
que die postera se misisse nel-
citet. **D**elictis etiā luxu atq;
om̄i dissolutionū gñe fluitas.
turpissima sui militibus p̄-
bebat exempla. **D**eniq; qđ
quid lasciuie. qđq; peculante
quidq; luxuriose gestū a rō-
ribus uel militū uel p̄uicia-
rū fuisset. multū cedebat ob-
imperatoris exemplū. **C**ui
inter cetera etiā hoc singu-
lare studiū erat. ne ullā nō
dicā urbem sed ne vel breue
opidū absq; adulterio nobi-
liū m̄ronay; que plora fuil-
sent reperte vel corruptioē
virginū p̄teriret. **T**alis hic
tantusq; vir qui pudicitie
honestatis iusticie ac totius
equitatis hostis publicus e-
rat. qđ nisi etiā xpianorū
hostis ac p̄secutor existeret.
Aduersū quos tantū crude-
litate exerceuit. ut p̄cessores
suos vincē festinaret in scēle-
Ignes laminas. cruces bel-
tias. maris p̄fundū. obrū-

cationes mēbroꝝ: effossio-
nes oculorū: et singulis mē-
bris specialia inferri suppli-
cia gestiebat. cū tñ magis
illi constantes et fortes iue-
nirent in tolerando. q̄ ille
ingeniosus et callidus in ex-
quiriendo. **V**intebatur ete-
nī sepius nō solū a viris sed
etiā a fēis. que verbo dei et
calore fidei succense ut fēme
quidē comprehendebant. sed
ut viri fortes in certamine
conabant. mortē p̄miciū sub-
ire. p̄mo vero et ultio expe-
tere q̄ corpis maculā recipe-
malebāt. **Capitulum duode-**

Utrū cū duobꝫ g̃-
uissimis dñis libi-
dine et crudelita-
te p̄ceps ageret.
fuit apud alexandriā doro-
thea quedā satis nobili orta
familia. ingentibus diuitiis
et p̄p̄inquis nobilibꝫ pollens
sed in ea ingenij atq; indus-
trie bonū. retēatūq; honesta-
tū artū studia magis q̄ her-
vigebant. **F**orme vō et deco-
ris gloria tanta in ea fuit.
ut mirū ac speciale in ea di-
figmentū crederet. **S**ed il-
la que religione animi et ho-
nestate vite pulchrior q̄ vol-
tu corpis esse studeret. equi-
līmo mētis iuditio qd̄ pulch-
et decorū mē hoīes esse vide-
batur. id potius deo cōsecra-
re q̄ vliū hūano statuit indul-
gere. ut virgo deo sacra p̄-

sisteret. **A**t ille qui dīna atq;
hūana libidine sū et crudeli-
tate sedaret. cognito solius for-
me nō etiā ingenij ac p̄positi
bono ad temerādā virginem
ac polluendā ei castitatem
animū intendit. **C**ompto uō qd̄
xp̄iana esset q̄ scdm̄ suā edā
pene magis q̄ libidini subitiē-
da videret. in ābiguū positus
estuare cepit. et in quā se p̄tē
vertēt ignorare. **S**ed ubi du-
bios aīos libido q̄ elatū dīna-
batur obtinuit. et exspectan-
tē v̄ginē p̄ mirō ad simplicitū
rapi. per occultos nūcios de-
stupro interpellauit. illa eq̄
nephās sibi esse respōdit. tē-
plū corpis sui qd̄ semel dō cō-
secrauerat. ydoloz cultu a
libidinis contagione pollue-
p̄inde se quidē ad mortē pa-
tā esse. a crudeli vero tyrāno
nō decere blandū aliqd̄ aut
molle p̄ferri. nec esse dignū
resolui erga se truces aīmos
quos cotidie xp̄ianorū cruoz
vndatim p̄fusis obduraret.
Ad que rūsā cū ille libidine
attensus acutus intalescēt.
et nisi verbis acquiescisset
vi agere decerneret. omibꝫ
virgo pudicissima suis. do-
moq; ac familia derelicta.
noctū clam cū paucis fidis-
simis famulis. et cū amicis-
sima sibi comite castitate dis-
cedit. atq; illū tyrānū va-
nū amentēq; dereliquit. **S**
et alias plūmas nobiles mu-

heres fil' ac v'gines exēplo
illius adorsus. sed et exēplo
nichilomin' illius paratio-
res ad mortē q' ad servitu-
tē libidinis nactus. crudeli-
bus supplicis affici iubet
Que multo p'optius et le-
tius q' ceteri omīs mortē sub-
ibant. qd' duplices sibi coro-
nas a dño p'parandas. nō so-
lū pro pietate verū etiā p'
castitate credebāt. **S**ed in
hīs relationib' posit'. sile-
equū nō puto. etiā nobilissie
seine in urbe roma mirabi-
le factū suffronie. cui' vir
p'fectus urbis rome sub max-
entio tyrāno agebat. **Q**ui
cū de sup'dicte seie pulchritu-
dine cognouisset. ut ei mos
erat nullis stuproz mīstris
deduci ad se fecit iuber. **I**lla
rē ad maritū detulit. **Q**ui
cū cōperisset. multa serū vol-
uens. ad ultimū altius inge-
mīscens. et quid inq't facie-
m'. quib' aut hec tolerāda
sunt aut aīa ponēda. **T**ūc
illa ut maritū vidit metu
mortis p'territū p'didisse
pudicitia suā. paululū apt
hīs qui missi fuerant ex-
spectate. donec cōposita ut
deret et ornata. p'cedā. **D**e
hinc ingressa cubitilū. cū
prims defixis genibus oraf-
set tamq' pudicitia suā dō
imolatura. pectus ac visce-
ra correcto mītrone trās-
uerberat. extremos hui'

nūcios ad tyrānū perassil-
tentes famulas mittens. talē
apt magis placeat xpiane
seine tyrāno. **Capitulum xij.**

De modo moriē-
te simul atq' mor-
cidente. velut v-
no demonis spū
armati. et paribus hīs dēp-
viris accens. desemebant
tyrānū. cū tamē p' hoc xpiano
rū virtus aīmi et constātia
fidei p'batior et magnificē-
tior redderet. **S**ed cū p' de-
cem continuos ānos moriē-
tis p'hib' filis. etiā maximū
p'ncipis erga xpianos fuit
set grassata crudelitas. et i-
nūa milia hōm deū verū co-
lentū neri tradidisset. cūq'
vires crudelitatis sue ac libi-
dini indelinent. suggereret
temulentia. et neq' consiliū
neq' satietas finē ullū a' mo-
dū imponēt. adest cultorib'
suis dīna p'uidencia. et quos
p'ignē p'bauerat. educit ruit-
sus ad refrigeriū. **I**p'm nāq'
auctorē sceleris ultio dīna cor-
ripuit. et ille qui letis ac sa-
ginatis carnibus incedebat
sup'bus. inflatis subito visce-
ribus suppuratisq' distendit.
De hinc in p'fundiorib' pec-
toris partibus oborto vlnē
totus intrinsecus visce' se-
cessus tabo serpente depal-
tit. **P**ost etiā fistulis q'bul-
dā in superficie prurulentis
mentibus adaperitis. de ite-

rioribus putrefactis vlnis
venis ebullire vndatim ce-
pit inuicem verminum multitudo
feto: vero tam intolerabilis
erat. ut nullus homo ne medi-
corum quidem proprius posset acce-
dere. quod carnes satis lete et
in omni luxuria enutrite. quod
more ex corruptione nido-
re putredinis exalabant. De-
nique plerisque medicorum quod
nec morbo aliquid mederi. nec
vini fetoris tolerare posset
interfici iubet. In quibus cum
quidam iugulandi potius quam
medicantur assisteret. inspi-
ratus a deo. cum inquit impe-
rator erras. et quod deus infert
ab hominibus putas posse remou-
ri. **N**ec huiusmodi iste est morbus
nec a medicis curatur. sed re-
cordare quanta in seruos dei
egeris quam in religionem
divinam impius et impius ex-
titeris. et intelliges vnde tibi
sunt poscenda remedia. **N**am
et ego quidem mori cum ceteris
potero. tu tamen a medicis mi-

Tame curabis **XXIII**
Vnde primum se max-
imum hominem esse
intellexit. et sele-
rum suorum inamitatis recorda-
tus primo omnino errasse se et im-
pie egisse confitetur et velut sa-
tisfacere incipit deo. **T**um de-
inde conuocatis hijs qui in of-
ficio publico sibi parebant
legem scribi et confestim emit-
ti iubet. quia non solum a christiano

desinat

desinat profectio et arrent
omnis iuria. verum et reedifica-
ri eorum permitterentur etiam ut
solutis obsecrationibus vacan-
tes. etiam pro ipsius salute extel-
so supplicent deo. **I**n quibus deo
citius procuratis continuo per
singulas quasque urbes edicta
mittuntur continentia huius mo-
di. **I**mperator cesar galienus
maximus augustus. pontifex
maximus. germanicus. egyptia-
cus. thebaicus. sermanticus. bis
carpicus. sexies armenicus qui-
quies parsius. medorum et a-
gabeno-um victor tribunicie po-
testatis. vicies imperator. deci-
es nonies consul. octies patri-
e. proconsule. et imperator ce-
sar flavius. valerius. constanti-
nus. plus felix. iunctus augus-
tus. pontifex maximus. tribu-
nicie potestatis imperator. qui-
quies consul. pater patrie. pro-
consule. **I**nter cetera que pro rei
publice utilitate disponimus
nos quidem primo volueramus
secundum antiquas leges et pub-
licam rationem obseruatione discipli-
nae cuncta moderari. nunc que
etiam hoc addere. ut christiani que
patriam religionem reliquerant
ad eam rursus reuerterentur.
Verum quoniam iudicio quodam ani-
mi sui tanta eos obstinatio
rei huiusmodi habuit. ubi nullo modo
redire vellent ad ritum religi-
onis antiquae. que a maioribus
fuerat instituta. sed eo magis
pro voluntate sua unusquisque

ipse legem constituit. et in di-
uis locis plebs diuersa con-
ruit. cumque per hunc a nobis ap-
positum fuisset edictum ut ad pri-
as le-
ges redirent. et antiquitus
constitutis plerumque eorum peri-
culis se potius subicere. mor-
telisque inuincibiles tolerare. quam
obedire preceptis talibus malue-
runt. Et quoniam multos adhuc in
eodem animi iudicio perdurare
vidimus. ita ut nec deus celesti-
bus honorem debitum redderet
nec sue religioni satisfacere
viderentur. respicientes ad so-
lita mansuetudinem democrie-
norum. quia consueuimus omnibus
veniam dare hominibus. libenter
etiam erga hos indulgentiam
nostram credimus porrigendam
ut rursus sint christiani. et conue-
nitula in quibus orare consue-
uerunt extruant et reedifi-
cent. ita tamen ut nichil contra
disciplinam publicam gerant.
Aliis vero epistolis iudiciis
indicabimus quod eos oporteat
obseruare. **U**nica igitur hac
nostra indulgentia exorare de-
bent deum suum pro salute nostra et
pro rei publice statu. ut omnino
incolumi degente re publi-
ca etiam securi agere in propriis
laboribus possint. **Rufinus**
Hec de latino in grecum ver-
sa. nos rursus transfudimus in
latinum. **S**ed post hec quod con-
secutum sit videamus. **Explicit**
liber octauus ecclesiastice his-
torie. Incipit omnia nomina

De relaxatione con-
fessorum et restau-
ratione ecclesiarum
De sequenti
persecutione. **D**e synula-
tho nup apud antiochiam
consecrato. vel que responsa
dedisse dicitur. **D**e crude-
litate et nequitia maximi-
ni tyranni. et de actis falsis ad-
uersum christum confectis. **D**e
duce damasci quemadmodum
acta falsa aduersus christianos
composuerit. vel quali ex hoc
postmodum diuina ultione mul-
tatus sit. **Q**ui eodem tempore
mortes extiterunt. **D**e lu-
ciano antiocheno presbitero et in-
tore. **D**e his que aduer-
sus nos tabulis ereis conscripta
sunt. **D**e celesti vindicta
super gentiles et nostram persecu-
tores emissam. **D**e pietate
uel misericordia christiano-
rum super inimicis exhibita. **D**e
victoria constantini prin-
cipis aduersus maxentium
urbis romae tyrannum. **D**e
legatione constantini impera-
toris et licinii consulis ad max-
iminum tyrannum transmissam. **Q**uemadmodum maximinus
tyrannus aduersus licinium
consule bellum egerit. uel quem-
admodum in eodem bello deuit-
tus sit. **U**t idem maximi-
nus cum magno dederit et
ignominia ad sedes proprias
reuersus. nimis quoque furor ac
census. sacerdotes deorum su-

ox et diuos occiderit. ul' qua-
lis deinceps p xpianis lras
dina ultione coactus statue-
rit. **14** **D**e pessima vindicta
uel morte maximini tyrani
xvi **Q**ueadmodu post maxi-
mini interitu omis eius satel-
lites et impietatis uel crude-
litis eius milti. nec no et
fili a legitimis pncipib9 me-
fetti sint. **18** **D**e pace ul' cu-
quillitate xpianoz plegiti-
mos pncipes aucta. **19** **D**e
traquillo statu ul' ordine ecclie
alio eiusde tps. **19** **Q**uead-
modu licinius iudicia corrup-
tis aduersus egregiu et xpi-
anissimu pncipe constantinu
bellu comouerit. xpianozq
nimia crudelitate psecutus
sit. **20** **Q**ueadmodu constan-
tinus pssimu imperator de-
lecto licinio tyrano. statu ec-
clesie traquillu largius qfir-
mauerit. **Explicit cap Inci-**

pit non9

Diuire
modi e-
dictis i-
periali-
bz poez
locu alie
pontiq
ppositis
velut ex ingentib9 tenebris
subitu lumen refulsit. **S**z max-
imin9 qui in orientis pib9
cesaris tyranide potius q
locu tenebat tamq crudeli-
tatis sue materia sibi sctra-

hi non ferēs. cu ei displiceret
editu. nec tamen auderet ob-
sistere. pponi publice lege. et
omibus in notitia venire no
patit. verbo tñ iudicib9 pre-
pit inducias interī xpianis
dari. **S**ed sabini9 qui p illud
temp9 pfecture culme gere-
bat. om pūctiaz iudicibus
scribens. et platā impento-
ris inserēs lege. manifestu
efficit cūctis id qd maximin9
obscurare tēptauerat. **J**udi-
ces vō p singulas ciuitates e-
dicta mittentes. legeq pfe-
rentes. relaxari cūctos qui
tenebant in carce. quip in
metallis aut quibullibet om-
culis adseruabant. omis ab-
scedere liberos iubent. **Q**ui-
bus ita gestis velut post ni-
mia tempestatē si solis splē-
dor celo redditus fuisset ac
terris. duces ppli nri p singu-
las qualq vrbes frequētie
cōuentus. ecclias instruat.
concilia agere. sacerdotia
reparat. singulas qualq ec-
clesias. si cui qd deesse videba-
tur instruat. **Q**ue cū cūcta
ita gereret. stupor ingens
habebat infideles gentiliū.
de tanta tamq subita cōuer-
sione rerū. ita ut ammiratioe
ipā fateri cogerent. magnū
et solū verū deū esse quem
xpiani colūt. **N**ostroz vō
si qui in agonib9 fideliter et
viriliter pcurauerāt. cū oī
fiducia et leticia agebant

Si qui vero languidius et ignauius egerat cum omni humilitate et supplicatione medicinam poscere ab his qui incolumes persisterant sperabant et per eos reuerentiam sibi omnipotentem deum supplicabant. Jam vero illi qui de metallis fuerant relaxati. venientes per urbes singulas magnanimi sublimesque incedebant. et ineffabilem letitiam atque exultationem dei etiam exhibebant. toto itinere per plateas quoque civitatum et viros cum psalmis et ymnis digredientes. ita ut stuperet et magnificaret deum hic qui eos paulo ante victos atque catenatos trahi in metalla viderat. letos vero nunc atque exultantes cernebat ad propria remeare. Ex quo etiam ipsi qui prius infesti nobis videbantur et aduersi. nunc subite conversionis miraculo congratulabantur nobis et eorum sibi durebant letitiam nostram. **Cap. ii.**

Utrum cum heri ita magnis ac vicis et verbibus agerent et per redditam sibi pacem christianorum ipsi modesta exultatione gauderent. totique boni symitici tyrannus ferre non potuit. qui incita sibi nequitiæ rabie gaudia ista subrueret. Etenim maximamque in orientis atque egypti partibus tyrannidem tenere superdiximus. sex non amplius menses passus est noster in

pate persistere. et per tunc quod ad obturbandam eam nancisci potuit molit. Igitur primo prohibere nostros per occasionem quosdam temptat. ne ad civitatem conveniret. Tum deinde nequissimos quosdam antiochene urbis viros instigat. legationem mitti aduersum nos. deposcentes ne in propria degere liceat christianis. Cuius legationis initium facit per theotignum quendam curatorem antiochene urbis. primum regem hominem pessimumque propositum. Sed et alios per singulas civitates similiter terribilissimos viros ad sese facere impellit. et ex omnibus principibus huiusmodi legationem dirigi componit. multaque alia aduersum nos speciali quodam odio et obstinata contumelione machinatur. donec omnino mala que iam quieverant renovaret. Mala quippe mens malusque animus velut sitim quandam et famem se pati putabat. nisi laniari carnes civium et sanguinem eorum perfundi videret.

Uterea **Cap. liij. m.** occasionem repperisse se maximam ratus ex eo quod apud antiochiam simulacrum quoddam ionis annualis nuptiis consecratum. artibus quibusdam magicis et impuris consecrationibus ita compositum est.

ut fallere oculos intuentium
et portenta quedam ostendere
videretur. ac responsa perfre-
idque omnibus et ipsis imperato-
ribus per certo confirmat.

Quod postea quod ab universis
creditum est asseuerat. ite-
deus ille dedisse responsa.
ne christiani in urbibus habi-
tarent. neque in vicinis urbi-
locis sed quanto fieri potest
longius fugarent. Quibus
cognitis omnes qui ubique
tyranni regno erant per ur-
bes ac puercias singulas.
scientes gratum hoc esse apud
eum. silem de christianis sente-
ntiam ferunt. Et missis ad eum
legatis. ea de imperatore
impetrant. que ut peterent
ab ipso fuerant iurati. **cap. e.**

Um vero rursus
aduersum nos per
secutionis rabi-
es instauratur
maximam interea summa ista-
tia per urbes singulas sac-
dotes simulachrorum ac pon-
tifices statuit. multisque eos
honoribus et muneribus
affecit. et omnia proculs dil-
genter agit. quatinus iur-
dictos beneficiis suis praebeat
ut per hoc promptiores eos
efficeret in odia et necem
christianorum. Idque eos magis
obtinebat. quo gratiorem
sibi duceret eum quem erga
nostros seniore nequioresque
sensisset. Et quibus ei agere

118
cuncta ex summa liceret. quippe
qui iam sibi etiam augusti intorel-
sam praeiulerat dignitatem. vi-
deri tamen vult quod aliquibus ius-
tis. per rationibus agat. **Con-**

fingunt acta quedam ve-
lunt apud pilatum de salua-
tore nostro habita. in quibus
aduersus christum omnis blasphemiam
conscribit. que acta per omnes reg-
ni sui puercias perlato edicto
mitti precipit. et per urbes sin-
gulas. per vicos. per agros etiam
poni. **Preceptoribus** quoque
puerorum tradi iubet. ut pro
hijs que ad meditandum vel
ad discendum dictare solent. hijs
tradant pueris memoria con-
memoranda. **cap. v.**

Dum vero per hoc ita
per omnem locum dili-
genti nequitia
gererent. dux damasci cog-
nita imperatoris sui erga
christianos libidine et placere
ei in talibus studiis. indignis-
simas quasdam mulierculas
de trinitate conquisitas. sibi sibi
facit et agitari in hijs plurima
questionem. per quam cogeret eas
artis profiteri fuisse se quodam
christianas et scire quod inter ipsa
mritia eorum spurca quedam et i-
pura committerent. aliisque hijs
flagitia que ne audire quidem
bonus quisque pateret. muli-
erculas artis prosequi facit
easque scripta ad imperatorem
refert. At ille praeponi ea nichil-
ominus per singulas quasque ur-

bes ac puicias inbet. Quis
dux ille nō in longū tali fraude
gausius sit. Breui nāq; quādā
insania desperatiois incēsus.
in exitū vite sue p̄pas
sibi intulit man⁹. **F**los
troz vō rursū fuga. rur-
sū p̄secutio et supplicia re-
nouari. iudices puiciāz tāq;
gratū aliqd ex hoc imperato-
ri exhibentes in nr̄os atrociz
desenire reperūt. **Caplin 6.**

Licitur apud tyrū fe-
nicis urbem tres qdā
iuuenes correpti cū
se xp̄ianos eē cōfite-
rentur. belstis subtrūit. Cū
quib⁹ et siluan⁹ ep̄us quad-
ginta ānis finctus sacerdotio
vir māsuēdine aīmi et ip̄a
iam senectute venerabilis. **I**
idem tēpus etiā petrus de q̄
supra mēōraui⁹ alexand-
ne urbis ep̄us p̄ ōnia insignis
et ōnib⁹ virtutib⁹ adornatus.
in scripturis vō dīnis et in ōbo
dei nulli p̄oz inferior. prudē-
tia quoq; singularis et in ōni-
bus p̄fectus. vere et sacerdos
et hostia dei subito rapit⁹ et tū-
q; ex maximū p̄cepto capi-
te obtrūcat. Cū quo sil⁹ et ali⁹
plēs ex egipto ep̄i trucidant⁹.

Orian⁹ **Capli A**
Liquoq; vir morib⁹
continētia et eru-
ditione p̄cipuus
anthiochen⁹ p̄br cū ad t̄bu-
nal iudicis fuisset adductus
tur inq; ad eū p̄ses. vir rō-

nabilis et prudēs sequeris
sectā. cui reddere nō potes
rōnē. Aut si est aliqua au-
diam⁹. Tū ille data sibi licē-
tia dicendi. hui⁹ orōnē de
fide nr̄a habuisse dicit. In
occulto nō est q̄ nos xp̄iani
quē colūm⁹ vnus deus est.
p̄ xp̄m nobis ānūtiat⁹. et
p̄ sp̄m sc̄m nr̄is cordibus in-
spiratus. **N**on enī sicut vos
putatis hūane alicui⁹ p̄sua-
sionis errore constringim⁹
nec indiscussa ut ali⁹ parē-
tū traditione decipim⁹. **A**uc-
tor nobis de deo deus ē. **N**ep̄
enī posset sublimis illa ma-
iestas sensib⁹ hūane mentis
illabi. nisi uel sp̄us sui v̄tute
delata. vel verbi ac sapiētie
sue int̄pretationib⁹ indicata.
Fateor errauim⁹ etiā nos
aliqui et simulachra q̄ ip̄i fici-
m⁹. deos reli ac t̄re putaba-
m⁹ auctores. sed arguebat
eos fragilis substantie sue
a nobis prestita consecratio.
In quibus veneratiois me-
rit. quātū detoris manus
detulisset artificū. **V**erū
op̄s ille deus quē nō nr̄is
manibus fictū. sed cui⁹ nos
derebat esse figmētū. erro-
res miseratus hūanos. sa-
pientia suā misit in hūc mū-
dū carne vestitā. que nos
diceret deū qui fecisset reli
et terrā. nō in manufactis
sed in et̄nis atq; invisibilib⁹
requirendū. **V**ite etiā nob

legis ac discipline precepta
constituit. seruare p[er]mo-
nia. paupertate gaudere. ma-
luerudine colere. studere paci.
cordis puritate amplecti.
patientiam custodire. **S**ed
et o[mn]ia hec que nunc aduersu[m]
nos geritis. ventura nobis
esse p[re]dixit. eductendos nos
ante reges et ante tribunalia
iudicium statuendos. ac velut
victimam iugulandos. **I**nde
est denique q[uo]d et ipse qui erat
imortalis utputa verbum et
sapientia dei morti se tradidit.
quo nobis in corpore positus. pa-
tientie preberet exemplum.
Sed nec nos sua morte de-
cepit. quibus post diem factum
resurrexit. non ut ista que nunc
constribuntur continerentur
pilati. sed innocens immacu-
lus ac purus ad hoc solum mor-
tem suscepit. ut eam vinceret
resurgendo. **Q**ue dico non
sunt gesta in obscuro loco. nec
testibus indigent. pars pe-
ne mundi iam maior hunc vei-
tati astipulat[ur] vrbesque inte-
gre. **A**ut si in hys aliquid suspic-
tum videtur. contestatur etiam de
hys agrestis man[us] ignara
figmenti. **S**i minus adhuc
credit[ur] adhibebo vobis etiam
loci ipsius in quo res gesta e[st]
testimonium. **A**stipulat[ur] etiam
hys ipse in iherosolymis locus
et golgatana rupes sub pa-
tibili onere disrupta. antequam
quoque illud q[uo]d nullis inferni

ianulis corpus denique reddidit
animatum. q[uo]d purius inde flet[ur]
ad celum. **A**ut si adhuc vobis mi-
nus digna videntur hec que in terris
substantiam gerunt. accipite
etiam ex celo astipulatorem fide-
lem. **S**ole vobis ipsum horum
p[re]dicto testem. qui cum hec fieri
per impios videret in terris. lu-
men suum meridie abscondit in
celo. **R**equirite in animalibus
vris et invecietis quibus pilatus
xpo patiente. fugato sole in-
ruptum tenebris diem. **Q**uod
si fide. si celo. si sanguini eorum
a quibus veritatem per tormen-
ta perquiritis. fidem non acco-
modatis. quomodo meis verbis alle-
gationibusque credetis. **E**t cum
pene iam in hys verbis auditori-
bus suadere cepisset. abrupi
iubetur in carcere. ibique qua-
si absque tumultu ipsi necari.
Ed **Capitulum viii**
Sed palia nichilominus
loca tanta in bre-
ui crudelissimus
tyrannus aduersum nos extita-
uit. ut longe seuiora poribus
et duriora patirarentur. **C**um
enim aduersum nos legationes
pueriarum vel vrbium. que tot et ta-
ta imperialia edicta vene-
rant. ita ut etiam ereis tabulis
incidi leges que aduersum nos
date fuerant iuberentur. quando
pueris scolaribus meditatio
de pilato et ihesu cotumelie
ipse gratia. nulla est confictis re-
fertur blasphemis per totum diem.

decantari. In his vero legibus
quas aduersum nos ere incisas
velut incensum malarum. singulis
quibusque ciuitatibus appoluerat
inactanter satis et superbe desce-
serat quod ex quo christiani sedibus
suis urbibusque pelluntur. et acies
esset leta temperies. et terre
fecunditas habundantior. ac
segetum copia uberior. et ideo
satis recte consili ad deorum im-
mortaliu gratiam. quibus nulle
ita acceptabiles victimae lita-
rentur quam ut inuisum hoc hominum ge-
nus ex omnibus locis in quibus
eorum maiestas colitur pellatur.
Addit quoque etiam illud. ut quam-
tam pia tamque religiosa peticio-
ne hanc ab imperatore popos-
cisset. quicquid illud est quous dis-
ficile videntur quod suis com-
modis estimant. profuturum. per hac
gratia nichil sit quod impetrare non
possent. tantum ut hoc diligen-
tius obseruent. ne christianis
qualiterque urbium concedatur.
ingressus. Equidem quantum in
hominibus fuit satis in angustis
res nostre opesque coartate sunt
ut secundum illud quod scriptum est in his
scandalizari possent etiam electi.
Sed postquam nichil reliqui apud
homines rebus nostris superesse visum
est. omnipotentis dei prudentia
imbecilles hominum mentes pe-
richitari nostra desperatio non
patitur. **Capitulum nonum**
Continuo namque non
mora dum adhuc per
aliquas longius

positas ciuitates impia mit-
terentur edicta. arrogantiam
tyrannice vocis refrenans. qua
letas segetes per christianorum fu-
ga et vberes frugibus desce-
serat campos. ymbres resti-
git in nubibus. et effetas a-
rida sterilitate segetes dore
inquit. Crescit etiam herba
camporum. et non solum hominibus
fructum. verum etiam pecudibus
pabulum negat. famelique sita
et obsecra ubique grassatur.
Aeris quoque temperies quam
suis impiis actibus desce-
rat famulari. in tantam cor-
ruptionem versa est. ut huius-
modi corpora ulceribus pessimis
que ignis sacer dicitur. nec
non ex his qui dicuntur carbun-
culi replerentur. ita ut heri omni-
um hominum atque oculos occuparet
ut si qui forte ex his effugis-
sent mortem. libus orbaren-
tur. Sed et alijs. nichilomi-
nus pestilentibus morbis.
viroz ac mulierum imense mul-
titudines et precipue infatum
aceruatum cadebant. Addit
illud etiam his malis. ut ar-
meniorum gens olim et uti-
lissima et amicissima populo
romano. dum ab eo christiane
religionis ritum. cui deuotissi-
lime vniuersa dedita est. in
ydolorum cultum mutare cogit
et demones venerari per deo-
um inimici per alicuius. et per locis ad-
uersarij effecti. manu send-
uersum nepharia eius dicta

defensare parāt. ac sponte
bellū inferūt. **Q**ue sit ōnia
concernata stulte ab eo pe-
nas arrogantie deposcebāt
quia sibi p fugā psecutionē
p xpianoz pacē et rerū ō-
niū copias atq; ipsius etiā
aeris tēperie deservire in-
tauerat. **I**gitur cū ipse et ex-
ercitus bello armeno ve-
hement et acutē vrgeret.
iplos p vrbes et vicos qbus
dina atq; hūana prospere
tūta cessura legū suaz auc-
toritate pmisserat. fames
dura absq; ulla miseratione
vastabat. **I**n urbibus nāq;
tante p dies singulos multi-
tudines cadebant. ut nec
loca ad sepulturas invenire-
tur. in agris vō uel viciis pli-
me domq; penitq; vacue re-
mansere. **A**d et si aliqui im-
minētē videntes strigē
filios suos ad urbem veni-
daturi abduyerāt. dū ep̄tor
morat aut retrahat etiā
ipse moriturus accedere.
cū liberis suis quoz ex p̄cio
alendos se sperauerāt inte-
ribant. **A**liqui vō dū radices
herbarū semabant. earūq;
succis nām sustentare tēp-
tabant purgente media.
incauti haultu letali aliq;
corrūpebant. **C**ulies qq;
matres familias et honesto
loco nate. vi famis cogente
pudoris oblite. ad publicū
stipis petende grā descēde-

bant. et quas veterūdia aspicē
in facie homī nō sinebat. expe-
tere aliqd tibi vel etiā de manu
rapē fames cogebat. **P**lu-
rimū vō ita exhausti incedebāt
ut simulachra magis carētia
carne q; hoīes putarēt. colore
retro lūbus in p̄fundū dinner-
sis huc atq; illuc corpe nutabū-
di. et iā iāq; lapsuri ingredie-
bant. nec vore iā stipē sed vl-
timū trahendo sp̄m depolcen-
tes. ita ut nōnūq; si forte frag-
mētū panis aliq; quo frui nō
liceret acceperit. dū manū
conatur extendē. n̄ desiderū
vires corporis consequūt. in
medio conatus īvalidi ictu
frustrante concideret. **A**d
si quis forte locupletū misē-
tione p̄motus. inptiri aliqd
sibi indigentib; voluisset. cō-
strictus et p̄foratus multitu-
dine eoz in qbus nemo erat
qui replendus videret dese-
rebat inceptū n̄ mie. p̄positū
p vim eoz quos media impu-
dentes fecerat valebat exple.
Interea p plateas ōnis et an-
giportus. erant ōnia repleta
cadaveribus mortuoz. **N**ec
erat ōmo qui sepeliret. dū et
ip̄i qui adhuc supesse videbā-
tur morbo īvalidi essent. et q;
si continuo morituri. **E**x quo
fiebat spectaculū miserabile.
ita ut q; plimi canib; deuora-
rent. **I**gitur due pestes va-
lidissime fames et lues diui-
debant sibi ip̄līm. **E**t paupe-

riores quosq; quib; cotidiana
virtus opere manuū quēbat
velut vitinos sibi et p̄ximos
populabat fames. illos vero
qui locupletes et referti opi
bus videbant. lues sibi velut
ap̄rios defendebat. ita ut vide
res nūose familie domū. itra
breue temp; ex vno in aliter
contagione currete extinctis
ōnibus vacuā derelinq; Sic
discreitis quidē castris fames
luesq; sed vno mortis exitu
bellantes. vrbes agrosq; vas
tabant. **H**ec extitit legū max
imū et elationis atq; erro
gancie ei; et iudicij de xp̄ia
nis habiti remuneratio. hec
illius in deū pietas et religio
nis ut assererat celitus tradi
te maiestas. **V**erū ut sup̄ei;
dixim; cū et inhiata mortu
orū cadauera quos fames cō
sūperat in plateis iacerent
et quos lues vsq; ad vnū inte
remerat. nichilomin; inse
pulti in domib; maneret. q̄
uēo sup̄esse videbant. vorge
rent media. clamare ōnes
ac sponte xp̄ianorū pietatē
misericordiāq; imp̄ari repe
rant. quosq; paulo an̄ extor
res patria et domo egerant
nūc supplicē exorāte. ut moe
sibi solito viuētib; alimōie
auxiliū deferant. mortuis in
sepultis sepulture iura p̄sol
uant. **A**pud ip̄os t̄m̄io mise
rationes valere. apud ipsos
solos que hūanitatē s̄ pie

tatisq; seruari. n̄ tā verā reli
gionē tā sanctā tāq; in ōnibus
p̄fectā vllā esse. q̄ vniūsis hōi
bus cōsulē. tamq; ap̄m̄is et p̄
imis suadeat. nec esse vllū ali
ū p̄ter xp̄ianorū deū confite
bant. **Capitulum.**

Um vō n̄orū p̄li
quib; reuera p̄di
grām qd maxime
ōnibus mirabile
fuit. neq; fames in aliq; neq;
lues fuerat dñata. in nullo
proxiis iūrie mēores more
sibi solito. ad mīaz etiā iūmīco
rū p̄ceptis dñicis instituti. cō
ferre certatim vnusquisq; p̄
ut poterat cibos. et sustentac
atq; reficē pereūtes. et non
solū cibū cū eis sed etiā affer
tū p̄cipare. **E**x quo indigē
tibus etiā parua sufficē vide
bant. qd cū magna pietatis
affectione p̄beant. **I**llos q̄p
qui morbi contagione labora
bant. ad quos nullus gentiliū
vel ap̄m̄quorū quidē introibat
sedula et frequēti visitatiōe
curate. nec pati ōmo aliquid
p̄ contagiū. quippe quos grā
diuina circūdaret. **C**adaue
bus quoq; mortuorū sepulture
officiū deferre. et que sūt nē
iura complē. **I**n breui igrel
lu solo xp̄ianorū p̄ vrbes et vi
ros malorū facies imūtā. r̄b;
ip̄is atq; operib; verā esse et
equā religionē xp̄ianorū in
cordibus ōniū sēpsit. multo
tenacius q̄ tabulis ereis eā

falsā esse tyrānus intruderat
 Igitur cū her ita a mris gēre-
 tur. et p gestoz bonitatē taci-
 ta quadā p̄dicatione dei nri
 veritas nosceret. ita ut cōple-
 tū videret illud qd̄ scriptū ē in
 exodo. quia egiptijs erāt te-
 nebre palpabiles et crasse. fi-
 lijs autē israhel erat lux in o-
 nibus habitationib9 suis. p̄-
 gnt nichillomin9 dñs deus nr̄
 magnificari in sanctis suis.
 et cepte virtutis opus prospe-
 rioribus successibus p̄pagare.
 atq; iterū nobis in obscuro po-
 litis. splendore sui nois accē-
 dere. **E**tenī scdm̄ p̄pheticū
 dictū. cibavit nos pane lacri-
 maz et potū dedit nob̄ in la-
 crimis sed in mēsurā. **H**er ē
 ergo correctionis eius. emē-
 dationisq; mēsurā. ut nō īpe-
 tiū indignet neq; mēnū
 irascatur nobis. sed et reppi-
 tietur servis suis sperantib9
 in se. **Capitulum xi.**
Etenī cū religiosi-
 sim9 imperator.
 constantin9. con-
 stantin9 eqs moderatissimū et
 egregiū principis filius ad-
 versus maxentiū vrbis ro-
 me tyrānū. bellū pararet
 atq; exercitū deduceret. erat
 iam tūc quidē xp̄iane reli-
 gionis fautor. veriq; dei ve-
 nerator. nōdū tamē ut est so-
 lepnē nris mitiari. signū do-
 minice passionis acceperat
 Cū ergo anxius et multā

secū de imminētis belli nēritate
 puoliens iter ageret. atq; ad
 celū oculos sepius eleuaret
 et inde sibi dñm p̄raret auxi-
 liū. vidit p̄ soporē ad orientis
 p̄tē in celū signū crucis igneo
 colore rutilare. **C**ūq; tanto
 visu fuisset exterritus. ac no-
 uo p̄turbaretur aspectu. asta-
 re sibi videt angelos dicētes
Constantine ī q̄ nō n̄ i k x
 qd̄ est in hoc vñte. **T**ū vñde le-
 tis redditus et de victoria iā
 securus. signū crucis qd̄ in ce-
 lo viderat in sua fronte d̄sig-
 nat. et ita celitus invitatus
 ad fidē. nō michi illo videt infe-
 rior cū sibi dictū est. **S**aule
 saule quid me p̄sequeris. **E**go
 sū ih̄s nazaren9. **F**ili q̄a h̄c
 non p̄sequen9 adhuc. sed iam
 consequēs invitat. **E**xinde
 signū qd̄ in celo sibi fuerat de-
 monstratū. in militaria vex-
 illa transformat. ac labarū
 quē dicit in spēm dñice cru-
 cis exaptat. et ita armis vex-
 illisq; religionis instructus
 aduersus ip̄ioz arma p̄ficil-
 citur. **S**ed et in dextera ma-
 nu sua signū nichillomin9 ar-
 tis ex auro fabrefactū habu-
 ille p̄hibetur. **T**erū nō pu-
 to absq; re videri. si paululū
 excedentes etiā quid p̄positi
 religiosus dux in hoc bello
 gesserit. p̄feram9. **I**git vbi
 dñe virtutis auxilio certus
 de victoria effectus est. alio
 nichillomin9 estu religiosi

principis animi fluctuabat quod
scilicet imperator romanus et
pater patrie nominatus. et quod omnis
sibi fieri posset quam se principatum
gesserant pietate et religione
cuperet superare. non solum pa-
triae sed ipsi urbi rome quam romani
imperii caput est bellum cogere
inferre. nec sine oppugnatione
patrie quam tyranni obsederant
reddere poterat patrie libertatem
Angebatur hinc animi et die
nocturnus deum cui se iam familia
re senserat precebat. ne dex-
tera sua quam signo munierat
salutari. cruore romani sanguis
macularet. **H**ec ei die no-
cturnus poscenti prestitit divina
providentia. et cum iam non longe
a ponte mulvio castra posu-
isset. ecce subito velut vi divina
correptus maxentius agit
in occursum. et proruens urbi
rome portis. sequi se reliquum
exercitum iubet. pro ipse obuius
percurrit armatus. **I**usserat
autem navibus ad decipulam co-
positis fluvium sterminare. et super
positis pontibus exequari.
Ut ergo ipse eques ac percur-
sor oblitus operis sui cum pau-
cis ingressus est pontem sub-
sedere naues. et in profundum
demersus. totius belli futu-
ras sedes vniuersae nefandi capi-
tis sui dirimit interitu. atque
impollutam religiosi principis
dexteram a civili cruore ser-
uauit. **T**um vero michi illominus
in hoc quod in moyse atque he-

breorum populo gestum videres ut
digne etiam super his dici debe-
ret. **C**urruis pharaonis et
virtute eius deiecit in mare.
electos ascensores. tuos strato-
res demersit in rubro mare.
ponto adoperuit eos. **I**am
namque maxentius atque hinc qui
cum ipso erat armati satellites
dimeri sunt in profundum. pon-
tibusque his deuolutus est
quos ad religiosi principis
aptauerat exitum. **S**ed et
illud super eos competenter dicitur
latus aperuit et effodit eum.
et incidit in foueam quam ope-
ratus est. conuertetur dolor
eius in caput eius. et in ver-
tute eius iniquitas eius descen-
det. **H**ec impius competenter
aptant. **C**onstantino vero
tamquam famulo dei digne illa
iungentur. que moyses post vic-
toriam prostratis recinit mi-
nistris dicens. **C**antemus domino
gloriam enim honorificatus est.
equum et ascensorem precit in
mare. adiutor et pector me-
us est. et factus est michi in
salutem. **Q**uis filius tibi in dominus
domine. quod filius tibi. gloriosus
in sanctis. mirabilis in ma-
iestatibus faciens prodigia.
Hec etiam si non verbis. rebus
tamen gestisque constat in ipso
a quo metuerat excelsio co-
mines deo. urbem romam triu-
phaturus ingreditur. **T**um vero
leti omnes cum coniugibus et libe-
ris senatus populusque romanus

ingenti peste liberati. et in
go tyrannice inhumanitatis ex
empti. constantinū velut
salutis auctore ac restitu
tore libertatis excipiunt

Ille tamē nec in laudes ac
clamatis populi. nec in plau
sū tante verbis ac talis nōs
relaxabat. neq; sue virtuti
re gesta sed dīno muneri d
putabat. Statimq; deniq;
vbi ymaginē sibi ob honore
triumphanti senatus erexit.
 vexillū dñice crucis in dex
tera sua iubet depingi et li
ter ascribi. quia in hoc sin
gulari signo qd est vī virtu
tis inlignie urbē romā sena
tūq; et ipsū rōnū iugo tyrā
nice dñationis ereptū pri
tine libertati nobilitatq;

restituunt. **Cap. 12**

Et idem tēpus
conspiratē etiā
tū serū licinio.

D nondū enī in id vesanie in
ciderat. quo postmodū di
lapsus est. scientes et pfitē
tes auctore sibi bonorū dñū
deū. vna eandēq; sūa legem
statuūt in qua deū xpīano
rū plenissimis laudib; ple
quūt et ipm sibi auctore to
tius virtutis atq; pfitent.
ipm de tyrāno prestitisse
victoriā. et ideo ab omībus
huius venerationē cultūq;
deferendū. Hanc legē etiā
ad maximinū. qui tūc oriē
tis ptrib; dñabat. amicitiasq;

eorū expetere videbat. mittit
At ille ingentib; imperatorū
rebus gestis pterritus. tā et
si que scribebant contraria
sibi et aliena a mētis sue. po
sito viderent. tamē qm resis
tere nō audebat. et rursū ali
ene auctoritati cedens mobi
tus in hoc venisse videm eru
bescebat. metu sil' ac pudore
vltis miserrimis consiliariis
statuit velut ex suo arbitrio
atq; auctoritate legē p xpīa
nis filiis sūe pmulgare. i qua
assereretur maiorib; quidē
suis prioribus augustis. nullū
fuisse xpīanorū gentē tāq; de
orū cultū aduersā. penitq; ee
delendā. se quoq; aliquādiu
ratū sibi debere vti sūa. Sed
qm eo magis gens ista ppage
tur et crescat. quo maxie pu
tatut inhiberi. velle se potiq;
ut siquidem blandis. quis ad
deorū cultū pñasionib; acq
escat recipiat. nullus vō roga
tur inuitus sed habeat in ar
bitrio suo. quē quisq; velit ri
tu colere deū. neq; pro hoc cō
motionē vllā uel pñurbatio
nē pñitralibus inferēdā. **H**
maximin; ad sabinū pñertū
scribit. cū tamē omīs serret eū
non ita nō gerē; sed silata
het hūanitate deterne. De
niq; mōx nullq; audebat uel
concilia agere. uel in publico
quicq; qd ad religionē pñinet
cōmonere. id est uel ecclās
reparare. uel si qd hui' vsq;

nō poscebat explere. qđ fieri
lex ad eū ab imperatoribz
missa censebat. **S**ed ille ip-
sus et mēte ferorū hor solū qđ
metus extorquebat indul-
serat. nec in aliquo mutauit
affectū. donec digna in eū
verbera ultio dīna pferret.

Tenē **Caplin. 13**
Ecū contra meritū
et capacitātē mē-
tis sue ul' nomen
augusti uel imperiū psump-
sisset. vir in quo nichil prude-
tie nichil sobrietatis aut mo-
derationis merat. arrogan-
tia timidus. et supbia infla-
tus extolli et erigi etiā adū-
sū regni socios cepit. in qbz
regalis institutio morū pbi-
tate et sobrietatis ac religio-
nis grā refulgebat. Audet
igitur pmo se int' eos honore
constituere priore. ac non
multo post rupto sedē bellū
licinio conat' inferre. et bre-
ui oīa perturbās mō urbes
quare. mō exercitū fatiga-
re. ad ultimū fretus demoni-
bus et nocte deoz suoz cū in-
mēsa militū multitudīe p-
cedit ad bellū. **S**ed victoria
illū qui deo atqz hōibus inui-
sus erat refugiens ad partē
alterā transit. **E**t cū ferro
cecidisset eius c'atus. pauci
qui sup' hūc'ant. videntes eū
militū copia et dīno favore
denudatū manū fortioribz
tradit. **A**t ille simul ut se a

dñs suis deceptū. et ab hōi-
bus desertū videt. detrac-
tis imperij insignibz q' nec
decenter vniqz gesserat. tur-
bis se colonū fugitaciū pmul-
cens. turpiter atqz infelicit'
bello exemptus. p agros ac
vicos latitans. tandē ad ea
loca que hostibus curē vide-
bant euasit. vanis suis pua-
sionibus illud multo verius
esse p'sentens. qđ dīna scē-
tura p'nūciauerat dices. nō
sit saluus rex p multitudīe
virtutis sue. nec gigns salu-
erit in multitudīe fortitu-
dinis sue. falsus equus ad
salutem. in habūdancia at
virtutis sue nō erit saluus.
Ecce oculi dñi sup timētes eū
sperantes sup mīa eius. ut
liberet a morte aīas eoz.

Situr. **Caplin. xiii**
Icū omī dedecore atqz
ignominia tyrānus
postea q' regressus
est ad p'ria. pmo tamq' furo-
re quodā se digno accensus.
plūmos sacerdotes deoz suoz
et dīnos quos an' admirabat
et quoz respōsis confidens
bella cōmouerat. ut decepto-
res fallacesqz et qui salutem
suā regnūqz pdidissent int'
fici iubet. **P**ost hec gloriā
laudemqz deo xpīanoz re-
fert. et seram p'me cōuersio-
nē in ipā vite sue dāpnatio-
ne meditatus. cū grauissā
mortē morbis erga semet-

ipm certantib9 ducet. legē
 p libertate ac securitate xpi
 anoz scribit. cui9 exemplū
 infra scriptū est. **I**mpēator
 cesar galien9 maximin9. g.
 manicus. sarmaticus. pius
 felix. invictus augustus. In
 desinētem curā pūcialiū
 nroz gerētes. et utilitatib9
 eoz uel cōmodis consulētes
 q ad cōe et publicū bonū spec
 tant. queq; aīs cūctor9 cura
 et iocunda sūt nūq; desinim9
 puidere. **U**nde cognitū ēē
 ōnibus hōib9 nō dubito. ma
 nifeste9 cōpertū. ex eo fomi
 te qd iussū fuerat a diuis pū
 cipibus. dyodetiano et maxi
 miano parentib9 inhiberi
 cōuentus xpianoz. plimas
 direptiones et pōas ab offi
 cialibus factas. idq; p dies
 singulos in detrimentū nro
 rū pūcialiū proferisse. qz
 nos curā precipuā habere
 gestim9. ita ut bonis suis pe
 ne ac patrimonijs euoluere
 tur. **S**up hac re anno pteri
 to legē dedim9. ut si q; velit
 genti huic ul' religioni adhe
 rere. a nullo proslus volun
 tas eius ac ppositi libertas
 impediretur. sed satisfacēt
 aīmis suis. atq; haberet licē
 tiā absq; villo metu ul' suspi
 cione agere qd liberet. **D**e
 rū ne nūc quidē latere nos
 potuit. qd quidā ex iudicib9
 tēptauerūt rursum pmonie
 pūciales nros. et velut nra

eos auctoritate turbare. quo
 scilicet pigriores erga religi
 onē quā diligūt redderent.
Igitur ut in posterū ōis me
 tus uel ambiguitas auferat.
 hui9 edicti nri legē sancimus.
 ut cūctis inotescat licē hīs q
 xpianā sectam religionemq;
 venerant. hac nre indulgētie
 largitate ut vnusquisq; q ad
 modū vult et put aīmo libet.
 religioni huic solēpnitatq;
 deseruiat. **S**ed et oronū do
 m9 id est dñita sua ut instaurēt
 p voluntate pmittim9. **S**ane
 quo in ōnibus cumulation9 ha
 beat. hec nra largitio. etiā
 illud hac lege sancim9. ut si q
 dom9 ager uel quelib9 predia
 ex xpianoz bonis antea pa
 rentū nroz pceptis adfisci ius
 erant sociata. si qua etiā ab a
 liquo competita sūt. ul' si qua
 distracta aut dono in aliquā
 collata. hec oīa in antiquū ius
 xpianoz pceptim9 reuocari.
 dñisq; ppris vniūsa restitui.
 ut et in hoc ōis pietatis nre
 beneficiū capiant. **Cap x**

Alibus maximin9
 nūc demū vnt le
 gibus. qui aī annū
 nō integrū ereis
 aduersū nos tabulis tamq;
 meīnū pmanuras sanxeat
 penas. in quib9 nos velut i
 pios vrbibus et agris exules
 ac totius pene tre p fugos
 effici iusserat. **D**erū ne nūc
 quidē erat ei9 integra ex cor

de conuersio sed velut p̄ciū q̄ddā
huiusmodi leges offerebat
deo. Et qm̄ deoz suoz spes eū
prius in bello deceperat p̄ h̄
tamq̄ mutatis p̄orinjs bel-
lū tēptabat adoriri. ignorās
vanissimq̄ qd̄ ab hōibz neq̄
ad prauū m̄ceptū neq̄ offici-
is neq̄ p̄m̄js p̄t redimī deus
Igit̄ cū ōnibz copijs extrux-
isset exercitū. bellūq̄ para-
uisset iustū. doloribus m̄no-
rū viscerū correptus vehe-
ment̄ exagitari cepit. ita ut
ne stratis quidē recubare pos-
set. sed exiliens et cubili suo
sepius p̄mus elideret in t̄rā
Tū dem̄ homo edax et q̄ vmo
semp̄pleret. nūc se sūmis
quidē labris degustandū re-
ciperet cibū. aut odoretēq̄
vinū sūmeret. Ita carnibz
media et ariditate cōsūptis
hoc solū p̄ferit infelix. qd̄ in
vltimis vite positus. iustam
esse vindictam dei. et scelex
se penas merentē. p̄fiteretur
expendere. Ad vltimū tamē
morbo prius lūibz amissis
et tūc magis quid adūs q̄p̄m
impietatis admisit vidēs
vivēdi finē fecit. **Capitulum 16.**

Sed mortuo eo q̄
erga xp̄ianos nūc
iudita crudelita-
te. nūc simulata
venia agebat. aperta indul-
gentia legitimoz p̄ncipū
et absq̄ vlla iā suspitioe ec-
clesiaz status. multo etiam

clarior q̄ p̄ius fuerat repa-
rari cepit. Verbiū vero dei
et doctrina xp̄i. longe gl̄osiq̄
et liberius p̄pagnabat. Tū uo
inimicis fidei penitudo vltia
atrocitatis et crudelitatis
sue fiebat. ut ita pudēt eos
asp̄ctus ip̄e publicus. nec e-
leuare oculos in hōm̄ facie
auderet. Etenī cū p̄m̄ ip̄e
maximiq̄ imperialibz edit-
tis. tyrānus et impius et dō-
atq̄ hōibz iustus fuisset. p̄-
uiciatus. tabuleq̄ eius p̄te
uel ymagines eree. alie de-
iti atq̄ p̄cipitari viderent̄.
Alie uo atris fucate coloribz
oblitterari. tanta subito r̄tū
cōuersio facta est. ut eiq̄ qui
dudū aduersus xp̄ianos de-
pene efnitate censebat. nūc
etiā nomē aut euelleretur
de memoria hōm̄. aut tū op-
probrio aut dedecore serua-
retur. Iudices quoq̄ eiq̄ q̄s
ille in tyrānicis dñationibz
mīltros scelex habuēat. le-
gitimi p̄ncipes velut impietatis
eius et crudelitatis satel-
lites interfici iubent. In q̄bz
maximq̄ flagitioz eius sig-
nifer p̄cedius fuit. q̄ scdō
ab eo et t̄cio consul p̄uectus
est. ac p̄fecture tenuit culmē
Silit̄ et quicūq̄ primis
apud eū honoribz functus.
qui in egipti partibz adūs
xp̄ianoz sanguinē. inaudi-
ta seuitia et crudelitate ḡt-
satus est. Sed et alij q̄ plī

mī p quos maximini impietas
 comēta conceperat. In q̄b9
 et theotegnius ultorē tandē
 ap̄hanoy actū esse cōperit
 deū. Qui consecuturi apud
 antiochiā simulachri grā.
 etiā p̄sidalibus a maximo
 fastibus fuerat honoratus.
 Sed cū lucinus venisset a-
 tiochiā et magice artis stu-
 diolos ad penā iussisset inq̄-
 ri. sacerdotes illi atq; aru-
 pices nouelli simulachri. ho-
 rū ul' loch' uel etiā m̄gri de-
 p̄hendunt. Cūq; ab hys inq̄-
 reret. quo pacto ul' respōsa
 redderet simulachrū. ul' p-
 digna quedā facē videretur.
 dissimulauere p̄mū. postea
 tamē artius interrogati totiq;
 ludī cōpositā et cōpagina-
 tā machinā pandūt. et arte
 theotegni fatent' cūcta fu-
 tata. Igit' p̄mo om̄i ipm̄ tā-
 te deceptionis auctore the-
 otegniū. tū deinde ceteros
 magice artis m̄istros. quos
 ille sacerdotes nouelli d̄mo-
 nis atq; aruspices colloca-
 uerat. dignis extruciatos
 supplicis duci iubet ad mor-
 tem. Quibus addunt' etiā
 filij maximini. quos ille iā
 in imperio sorios assupse-
 rat. Sed et p̄m̄ quos eius
 qui se ob huiusmodi neces-
 situdine molestissimos er-
 ga ciues et p̄uiciales exhi-
 buerat patibus supplicis
 affecit. Stulti et vecordes

qui nō audierūt cōmonitio-
 nē d̄m̄az l̄r̄az dirētē. Noli-
 te cōfidere in p̄ncipibus ne-
 q; in filiis hoīm in quib9 non
 est salus. Exibit spūs ei9 et
 reuertetur in trā suā. in illa
 die peribūt om̄s cogitaciōs
 eoy. Nō autē quibus spes
 et salus in om̄ipotentē cōsistit
 et in rege om̄i xp̄o saluatore
 nr̄o ac redēptore n̄r̄az nr̄az
 et correptionē libent' ab ip̄o
 suscepim9. et patē veniāq;
 ab ip̄o sili' exspectam9. **xxii**

Eritur postea q̄ re-
 pente deo atq; hoī-
 bus inuisū sicut sup̄
 expositum9 interit
 impioy hoīm genus. ita ut
 merito in hys cōpletū videt'
 qd' p̄dixerat spūs scūs. vidi
 impiū sup̄exaltatū. et ele-
 uatū sicut cedros libani. et
 trāsiū et ecce nō erat. et q̄si-
 ui locū eius et nō iueni. om̄i
 nube deterisa letus iā dies
 et solito clarior illuxerat ter-
 ris atq; eccl̄is xp̄i splendor
 sui solis effulserat. nec vlg'
 qui heraliter aspiceret lip-
 pidus superat oculus. sed
 cūcti mortales tyrānice q̄
 p̄terierat crudelitatis hor-
 rore. etiā si nō fide votis. tū
 que nr̄a sūt amplectentes.
 vniuersi pariter deū verū
 p̄hs esse auxiliū fatebant'.
 firmāq; esse spem in xp̄o spe-
 rantū cōprobabant. Ex
 quo aderat cūctis velut di-

uino mune infusa leticia.
maxime videntib9 ea loca
q̄ paulo añ impijs tyrānoꝝ
machinis fuerāt destructa
rediuiua cōstructioē datio-
ra et celsiora cōsurgē. tem-
plaq̄ excelsa. p̄ hūilib9 con-
uenticulis eleuari. **I**uia-
bat enī xpianoz p̄ncipū fa-
uor. et legis latio religiosa
alacres mōꝝ aīos eo āpliq̄
aīabat. dū et ad p̄sonā epō-
rū frequētius scriberēt et
honorē sacerdotib9 cū sūma
veneratione deferret. sed
et impendioꝝ sūptis benigni-
us largirent. **Capitulum. xviij**

Iterea festiuitates
a nris frequētissime
gerebant. cū ōni le-
ticia et exultatione
p̄ vrbes et loca singula eti-
arū dedicationibus celebra-
tis. **C**ongregabant in vnū
sacerdotes. nec pigebat e-
tiā longe positos cōuenire
quia nullū longū videbat
spatiū caritati. **C**oncurre-
bant etiā ppli ad p̄p̄os et tā-
q̄ vere membra vni9 corpis
xp̄i iūgi sibi iūctē sociariq̄
gaudebant. ut videret in e-
is compleri. p̄phetia illa fi-
gura q̄ cū sacramēto quodā
predicta est dicens. quia con-
gregabatur os ad os. et iūc-
tura ad iūcturā. **Q**uib9 eri-
am vn9 spūs melle ōnib9 in-
fusis membris et vna aīma
merito dicit. quia et vna in

ōnibus fides. et vn9 ab ōib9
colitur deus. atq̄ ex vno ore
p̄nos ōnis cōtinūt deo. **I**am
vero ingens in sacerdotib9
et mīsterib9. atq̄ in ōib9 que
ad religionis obseruātiā
p̄tinet grā refulgebat. **A**sta-
bant hinc p̄sallentiū chori.
iuuenes et virgines senes
cū iunioribus laudabāt no-
mē dñi. hinc mīstra mīstera
ordinatis ac dispositis vicib9
agebant. **P**ontificū quoq̄
et sacerdotū confessus ip̄a
canicie venerabilis. emīn9
p̄fulgebat. **I**am uo si q̄s per
grām dñi inspiratus. sermo-
nē p̄ferret ad pplm. cū ōni
silencio ora cūctoꝝ in eū o-
culis cōuerſi tāq̄ celitus sibi
p̄ eū denūciari aliqd̄ exſper-
tabant. **T**anta auditorū rue-
rentia. tantus ordo in sacer-
dotibus seruabat. **H**inc aliq̄
atq̄ inde alius. et nō solū duo
uel tres sicut aplūs dixit. ce-
teris examinātib9 loquebā-
tur. sed et quātiscūq̄ dabat
sermo in aptiōnē oris sui.
ut magis constaret in eis i
qd̄ moyses dixerat. **D**ñs da-
bit ōnē etiā p̄phetiā dñi.
Nulq̄ enī liuor aderat. nullū
pulsabat iūdia. dei dona.
dei pplis mīstrabant. **O**nu-
quisq̄ scdm̄ qd̄ sc̄ptū est. ad
edificationē eccl̄ie habūdāe
querabat. et ōnia hec in ca-
ritate gerebant. ita ut se ho-
nore mōre p̄uenirent. et

alter alterū sese duceret me-
liorem. **F**lā simpliciōes q̄p
āmirabant et suscipiebāt
eos qui sapiētiā verbi p̄p̄os
instruebāt. Sapiētes vero
et eruditi viri p̄ferebāt eos.
quibus pura vita ac sincera
simplicitas offerēdi deo hos-
tias maiore fiduciā dabat.
eisq̄ imolandi sacrificij p̄mit-
tebatur officiū. quos famili-
arior vite sinceritas in cordis
puritate seruabat. **S**ic summo
studio p̄quirebat alt̄ in alt̄o
quod preferret. **Caplin. xix.**

Igitur cū tali simpli-
citate etiā gloria
apud deū hōinesq̄
p̄ficeret. et ymago q̄dā
celestiū haberet in tris. sup
oīa quoq̄ religiosus p̄nceps
constantin⁹ exultaret in tali-
bus. ac p̄ dies singulos fide et
religione crescens in exple-
bili gaudio in eternā p̄fectib⁹
repleret. sacerdotibus etiā
dei nō credebatur sufficere si se e-
qualē p̄beret. nisi eos et lon-
ge p̄ferret. et ad ymaginem
quādā venērēt dīne p̄ncie.
Cūq̄ p̄ hīs oībus iā nō ut
imperator. sed ut pater tolē-
tur a cūctis nō tulit infelix i-
vidia ul' n̄fōz patē letis suc-
cessibus crescere. uel illi⁹ er-
ga nos studia incassata diuā-
re. **E**tenim licet i⁹ qui p̄mo q̄li
p̄bitate mor et vite integri-
tate ac merito virtutū non
solū ab eo in societate r̄gni

fuerat adscitus. verū et in p̄-
pinq̄uitate ex cōiūctione sus-
ceptus. sorore nāq̄ cōstāntini
in m̄rimoniū acceperat. vidēs
īperatore nō tā vi et metu q̄
amore et religione oīb⁹ īpe-
rare. atq̄ in summa venētiōe
cūctis esse mortalibus et p̄ci-
pue xp̄ianis. hūano vitio pul-
satus. p̄mo in hūane invidie
clade p̄cussus. occultis insidi-
is p̄mo decipere egregiū p̄nci-
pem parat. idq̄ q̄ maxime
p̄ familiares ac m̄istros molit.
Sed ille nichil quidē de eius
dolis ac fraudibus suspicatus.
tamē quia totus erat confidēs
in d̄no ad oīa se illo signo qd̄
ei relitus monstratū fuerat mū-
nebat. nec ullis p̄ hoc insidijs
fieri obnoxius poterat. **D**ex-
trin⁹ ubi neq̄ b̄nficior⁹ mēo-
ria neq̄ affinitatis gr̄a īpri-
mere īmanitatē concepti sce-
leris poterat. neq̄ tamē ei p̄
occultas machinas insidie p̄-
tendebant. ratus qd̄ xp̄ianor⁹
imperator p̄cibus iuuaret.
et ideo tutus manēt. **S**ulta-
tracūdia p̄motus īpeatori
quidē apertū bellū indicit.
regniq̄ fidem ac societatem
contaminat. n̄os vero p̄ua-
to et speciali odio p̄sequi pa-
rat. hoc in querelā deuocōis
qd̄ non ita p̄ se sicut p̄ cōstāti-
no xp̄iani in solēp̄nibus et ex
p̄cepto sibi traditis orōnibus
excubaret. **D**ersa igit̄ vice
is qui paulo ant̄ acerrime in

eos vindicauerat. q̄ tyrānoꝝ
tēpore aduersū xp̄ianos ali-
qd̄ crudele moliti sūt. nūc in
nr̄os tela contorquet. et tyrā-
nidis sue p̄ma sacrilegia nr̄o-
rū cruore delibat. **P**rimo nāq̄
om̄i de palatio suo si q̄s xp̄ia-
nus esset exire iubet. tū et de
om̄i militia. **P**ost hec proferit
pestis et tyrānicis edictis sta-
tuit. om̄s qui se xp̄ianos p̄fi-
terēt in carcerē trudi. **S**tati-
tamē inuenit aliqd̄ in quo po-
tes crudelitate superaret. **A**d-
dit edicto ut ne quis alicui mis-
so in carcerē cibū uel potū de-
ferat. dicens nuquā esse mīas
fieri. atq̄ hūanitatē p̄be hīs
quos ip̄e suis legibus cōdep-
nasset. **E**t ita multitudines i
carcerē retruse media neca-
bant. **S**ed p̄ hoc putabat adh̄
occultiorē esse tyrānidē suā.
Verū crescente aīmi senectia
etiā hoc pax uidet. **C**ontinuo
nāq̄ in ep̄os ceterosq̄ sacerdo-
tes dei rabiē crudelitatis ex-
tendit. et p̄mo om̄i nobiliores
quosq̄. et quos fama clarior
extulerat. et sapie ul' doctrine
optimo cōmēdauerat. callida
arte circūuenit. et eos aut i-
uriarū reos fieri aut ciuilibz
alterius facti criminis p̄cipiēs
nulla negotij questione habi-
ta. hoc p̄misi solo qd̄ defere-
batur iubebat. **I**am vō post
hec inaudito om̄ibus sc̄lis cru-
delitatis mō. om̄s qui cōtami-
natis sacrificijs acquiescere

noluissent. nō tortoribz aut
p̄cessores sui tyrāni faciebāt
neq̄ cruciatibus neq̄ suppli-
cijs tradi iubebat. sed lamio-
nibus dari. ut eos porcorū
more suspensos despicatol-
q̄. et roditibus suppositos p̄-
frusta cederent. et in p̄tes
diuisos in mare ad pabulū
piscinū p̄icerent. **E**t ias q̄p̄
quos suis iā temporibz cōi-
bus edictis extrui iā fecerat.
viri sū ip̄e subuertere. et p̄ oīa
satis agere. quati nō cūctos
qui aī se fuerāt tyrannos
crudelitate superaret. **P**re-
rea et leges si que apud rō-
nos bñ et honeste a maiori-
bus late fuerant in barba-
rū ritū cōvertere. auaricie
quoq̄ insatiabiliter stude-
rens inouare. et agros
cultoribz vacuos tributis
replere. **P**reterea si quos i-
quis factionibz circūuētos
in exiliū misisset. horū ux-
ores legitimis mīmionis
auullas. seruis suis ac latel-
litibus iūgere. ip̄e vero etiā
contra etatis sue vires ad-
ulterns et corruptionibus
virginū delatari. **Capitulum xx.**

Utrū ubi huiusce
modi armis et
viribus instruc-
tus tyrānidē fē-
tius cepit agitare. cōstan-
tin⁹ qui erat veris virtuti-
bus adornatus. et p̄fecta
in deū pietate munit⁹. tot

tantisq; flagitijs ire obuiā
parat. **F**let difficultas aliq
victorie fuit. ubi et causa
iustior et fides purior. et v-
tius eminētiōz habebatur
Derectoq; licinio atq; ōni
meoria tyrānice dūationis
ablata. soliditatē rōni rēmi
cū filijs solus obtinuit. **T**ū
vero status quidē rei publi-
ce equali moderatione et
censura dignissima romaī
noīs habebat. in natiōibus
autē barbaris metū ingens
In pūitralibus vero metus
et deuotio aīni maior erat
Quieta ōnia et trāquilla
ab hostibus bellisq; ciuilibus.
leti secutiq; cūcti mortales
pacē agitabāt. **E**tiāz vō
gloria incredibilis memoā-
ti est. quāto religiosi īpera-
toris studio adoluerit. qū-
tāq; eius cum etiā erga sup-
tū negligentū fuerit. **A**rdēs
nāq; eius in fide di aīni et
benignū ingenū atq; clemēs
bonis operibus pascēbatur
In tū vero pūitiū rerū boī-
tas et trāquillitas obtinebāt
ut obliuionē pteritoz parēt
maloz. **E**dictis nāq; frequē-
tibus p ōnē locū ppositis nō
solū tyrānicis aduersū xpī-
anos depulerat leges. iulq;
ciuile reddiderat. verū et p-
uilegia pma ecclīe. ac sumos
honores sacerdotibz detulit
Ita deo atq; homībus carus
lūmā rōni regni cū religioe

pura. tū etiā virtute aīni ac
moderatione supra omīs qui
pūs fuerant. pcurabat. **Verba**

Hausq; nobis **rufini**
Eusebius cesariēsis ecclī-
m etiā gestaz meoria tradi-
dit. cetā vero usq; ad pūs tps
p ordinē subsecuta sūt. qūel in
maioz lris reperimz. vel mīa
meoria attigit pīs religiosi
pceptis et in hoc pntes q pote-
rimz breuiter addemz. **E**x-
plicat liber nonz ecclīastice hī-
storie. **I**ncipit capla libri de
cūni eiusdē. **Cap. I**

Earū herese. **¶**
De concilio pīm
apud nyrēā congre-
gato. **¶**
De cōuersione philo-
sophi dyalectici. **¶**
De paphū-
tio epō et cōfessore. **¶**
De
spiridione epō et miraculis
eius. **¶**
De gestis nyrēni con-
sili. **¶**
Exemplū fidei nyrēne
et mīlilitoz eius. **¶**
De cru-
celuatoris in iherosolimis ab
helena reperta. **¶**
Quēadmo-
dū constantinū religione fretū
barbaras sibi nationes armis
subegerit. **¶**
De anthonio
pimo heremita. **¶**
De mpti-
uitate edilij et frumētij et cō-
uersione mdoz ab ipīs gesta.
¶
De cōuersione gentis
hyberoz per baptisā frā. **¶**
De constātia sorore constā-
tini pīcipis. et de presbitero
arriano pēā frī mīnuato. **¶**
De obitu venerabilis cōstā-
tini pīssimi imperatoris. **¶**

Qui eo tpe eccliarum principes fuerunt. et de alexandria et eusebio ul' arrh conflictu. **16** De pbroso arrh interitu. **17** Qd apud alexandriam defuncto alexandro ep'o athanasius suscepit sedem. **18** De eiusdem athanasii principis. **19** De concilio hereticorum apud tyrum contra athanasium congregato. et de exciso brachio arsenii cuiusdam ceterisque hereticorum dolis contra athanasium confectis. **20**

De fuga et latebris athanasii. **21** Ut constans imperator pro athanasio fratri constantino scripserit. eiusque ecclesie sue reddi iusserit. **22** Ut constantinus imperator defuncto fratre constantino rursus athanasium de ecclesia expulsus persecutus sit. et d' gestis mediolanensis ul' arminensis concilii. **23** De lugubri statu ecclesie eiusdem t'p'is. **xxm**

Qui eodem tpe ep'i fuerunt. **24** De scismate arrianorum qd in tres partes diuisum est. et quidam eorum eunomiani. alii macedoniani. alii vero p'masenerunt arriani. **26** De fine constantii imperatoris et ortu iuliani cesaris. **27** De epis ab eodem in sano exilio relaxatis. **28** De concilio sanctorum confessorum apud alexandriam. et de statutis eiusdem concilii. **29** De eusebio et lucifero atq' hilario epis. **30** De persecutionibus iuliani blandis et callidis. **31** Ut

idem athanasium persecutus sit. **32** De sepulchro mris babilie et de quodam theodoro confessore. **33** De crudeli interfectione iuliani. **34** De iudeorum conatibus qui iuliano decepti templum in iherosolymis aggressi sunt reparare. Ut terremotus mibi et igne dimita accenso iudei ab illicitis deturbati essent. **35** Expleuit capla. **Incipit liber**

Decimus. **36** Omni apud alexandriam post actum q' petro mitti succedat alexander sacerdotum suscepisset quia pax mris et quies a persecutionibus erat. atq' ecclesiam gl'ia confessorum meritis gaudebat. prosperitas rerum n'rarum domestica contentione turbatur. Et pbr quidam apud alexandriam nomine arrius. vir specie et forma magis q' virtute religiosus. sed gl'ie laudis q' et nouitatis improbe cupidus. praua quedam de fide xpi proferre. et que antea in questione nunq' venerant. cepit abscondere videlicet ac separare ab illa eterna et ineffabili pris substantia ul' natura filii dei. **37** Que res plimos in ecclesia conturbabat. **Sed cum alexander epus nra**

lenis et quietus. assiduus cō-
monitionib⁹ arriū cupēt
a prauo incepto et assertio-
nibus impijs reuocare. nec
tamē res ex suā procedēt.
et qd̄ plerōq; iā contagio
pestifere assertionis infere-
rat. nō solū apud alexandri-
am verū et p̄ alias vrbes. p̄-
nitiasq; dispersa. p̄nitiosū
fore credens si dissimularet
a talibus. plūmis consacerdo-
tibus suis rem indicat. **Q**ues-
tiolatus inotescit. sermo ul-
q; ad aures religiosi p̄ncipis
quippe qui om̄i studio diligen-
tia curaret q̄ m̄ra sūt puenit

Tom **Caplin scdm**
ille ex sm̄a sacdo-
tū apud urbē nite-
am sacerdotale cō-
cilium cōuocat. ibiq; arriū tre-
centis decē et octo epis resi-
dentibus adesse iubet. et de
eius ap̄ositionib⁹ et questio-
nibus iudicari. **S**ed in eo cō-
cilio admirabile factū p̄ncipis
nō puto reticendū. **E**tenī cū
ex om̄ibus pene locis ep̄i cō-
uenissent. et ut fieri solet di-
uersis ex causis inter se qd̄a
iurgia detulissent. impella-
bat frequentē a singulis. offe-
rebant libelli. culpe p̄ferebā-
tur. et magis ad her q̄ ad id
p̄ quo ventū fuerat aīos da-
bant. **A**t ille videns qd̄ p̄ hui⁹
iurgia causa sumi negotij ē
frustraret. diem certū statuit
qua vnusquisq; ep̄os si quid

q̄rimonie habē videret defer-
ret. **E**t cū resedisset. suscepit
a singulis libellos. **Q**uos siml'
om̄s in sinu suo continens. nō
in eis qd̄ contineret aspiciēs
ad ep̄iscopos apt. **Exhorta.º**
cōstāmi ip̄entoris **D**eus
vos constituit sacerdotes. et
potestātē vobis dedit de nob⁹
quoq; iudicandi. **E**t ideo nos
a vobis recte iudicam⁹. vos
autē nō potestis ab hominibus
iudicari. **P**ropter qd̄ dei solū
inter vos expectate iudiciū.
et vr̄a iurgia quēcūq; sūt ad
illud dñū reseruent. examīe
vos enī nobis a deo dati estis
dñi. et cōueniens nō est ut hō
iudicet deos sed ille solus de
quo scriptū est. **D**eus stetit in
congregatione deorū. in medio
autē deos discernit. **E**t ideo
hīs om̄ibus omīssis. illa que ad
fidē dei p̄tinēt. absq; vlla aīoz
contentione discernite. **C**ū
hec dixisset. om̄s siml' queriō-
niaz libellos iussit exuri. ne
inotesceret vlli hom̄i simula.
sacerdotū. **V**erū cū p̄ dies mil-
tos in ep̄oz concilio de fide q̄s-
tio verteret. et nōnulli diuisa
sentirent. ac vehementē repts
arriū fauerent. plures tñ erāt
qui impiū execrarent. inrep-
tū. **C**ūq; in eodem cōcilio esset
confessor magn⁹ nūs sacerdo-
tū. om̄s arriū nouitatib⁹ adū-
labant. **F**auēbat vō ei viri
in questionibus callidi. et ob
id simplicitati fidei aduersi j

Quanta **C**apitulum
vero virtutē ha-
beat simplicitas
fidei ex hijs q̄ eci-
am mihi gesta referūt ag-
noscim⁹. Etenim cū pro studi-
o religiosi imperatoris ex
ōni trā sacerdotes dei cōsistēt
opinionē cōmoti. p̄hi quoq;
et dyalectici valde nobiles et
opinatissimi cōuenerūt. In
quibus quidā insignis arte
dyalectica p̄ dies singulos cō-
fictū sūmi itamē cū ep̄is
m̄is. viris adēq; in dyalecti-
ca nō et improbabili erudi-
tis mouebat. et fiebat in-
gens spectaculū. cōuenien-
tibus ad audiendū doctis et
l̄atis viris. nec tamē vllō
ḡne p̄hiis concludi a quoq;
poterat ul' cōstringi. Cāta
enī dicendi arte obiectis q̄-
tionibus occurrebat. ut vbi
maxime putaret astrictus
velut anguis lubricus labē-
tur. Sed ut ostendēt deus
quia nō in sermone regnū dī
sed in virtute consistit. quidā
ex confessoribus simplicissi-
me nature vir. et nichil ali-
ud sciens nisi xp̄m ih̄m et hūc
crucifixū. int̄ ceteros audito-
res ep̄os aderat. Qui cū vi-
disset p̄h̄m insultantē m̄is.
et callida se disputationis
arte iactantē. posuit ab oib⁹
locū velle se paucis cū p̄ho
sermotinari. Tū vero m̄i
qui simplicitatē viri et ipe-

ritiā in sermone dūtaxat
noscent. pauere et velut pu-
dorem quēdā pati reperāt
ne forte apud callidos hōies
risu efficeret scā simplicitas.
P̄sistit tñ senior et hinc mo-
uit sermonis exordium. In no-
mine m̄q; ih̄u xp̄i p̄he audi-
que vā st. Deus vn⁹ est qui
fecit celū et terrā. quiq; hōi
quē de tre limo formauerat
sp̄m dedit. vniūsa que vidē-
tur et que nō vident virtute
verbi sui creauit. et sp̄s sui
sanctificatione firmavit.
Hoc verbū et sapiā quē nos
filiū dicim⁹ hūanos misē-
tis errores. ex virgine nal-
citur. et p̄ passionē mortis
a p̄petua nos morte libera-
uit. ac resurrectione sua et
nā nobis contulit vitā. Et
exspectam⁹ iudicē oīm que
gerim⁹ esse venturū. Cre-
dis hec ita esse o p̄he. At
ille velut si nūq; vllū sermo-
nē contradicendi didicisset
ita obstupefactus virtute
dictor et mut⁹ ad oīa hoc
solū potuit r̄ndere. ita sibi
videri. nec aliud verū esse
quā dixerat. Tū senior si h̄
ita ēē m̄q; credidisti. surge
et sequere me. ac dūcū et
hui⁹ fidei signaculū suscipe.
Et p̄hiis cōsiliis ad discipu-
los suos ul' ad eos qui audie-
di grā cōuenerāt. audite iqt
o eruditissimi viri. Donet
verbis merū gesta res est.

verba verbis opposui. et q̄
dicebant dicendi arte subū-
ti. **U**bi nō. p̄ verbis virtus
p̄cessit ex ore dicentis. non
potuerūt resistere verba v̄-
tuti nec hō aduersari potu-
it deo. **E**t ideo si quis vestrū
potuit in hīs que dicta sūt
sentire que senti. credat x̄p̄o
et sequat̄ hūc senē in quo lo-
cutus est deus. **I**ta p̄h̄s x̄p̄i
am̄us effūs tandem gratula-
tus est se virtū. **Capitulum. iii.**

Fuit p̄terea in illo
concilio et paphū-
tius homo dei. e-
piscopus ex egip-
ti partibus. confessor ex illis
quos maximian⁹ dextris
oculis effollis. et sinistro po-
plite succiso. p̄ metalla dāp-
nauerat. **S**ed in hoc tanta
virtutū gr̄a merat. ut signa
p̄ eū non min⁹ q̄ dudū per
ap̄los fierent. **I**am et de-
mones verbo t̄m fugabat.
et egros sola orōne curab̄t.
sed et cecis visū dicit̄ reddi-
disse. et paraliticos ad stabi-
litatē corp̄is euocasse. **Q**uā-
constantin⁹ in tanta vene-
ratione et affectu habuit
ut sepius eū intra palatū
euocatū complecteret̄. et
illū oculū qui in confessione
fidei fuerat euulsus. auidi-
oribus osculis demulceret.

Ex eorū nūo. **Capitulum. v.**
et si quid adhuc emi-
nentius fuisse dicit̄.

etiā spiridion cypr̄ ep̄us. vir
vni⁹ ex ordine p̄ph̄arū. quātū
etiā nos eorū qui eū viderant
narratione cōperim⁹. **H**ic pal-
torum etiā in ep̄atu positus
p̄mansit. **Miraculū.** **Q**uadā
vero nocte cū ad caulas fines
venissent. et man⁹ improbas
quo aditū educendis ouibus
faceret̄ extendissent. inuisibi-
libus quibusdā vinculis īstrie-
ti usq̄ ad lucē velut traditi tor-
toribus p̄māserūt. **C**ū vero
oues ducturus ad pascua ma-
turn⁹ se ageret senior. videt
iuuenes absq̄ hūanis vincu-
lis caulis pendē districtos. **C**ū
q̄ causā noxe cōperisset. ab-
soluit sermone quos meritis
vinxerat. **E**t ne hīs man⁹
nocturna cederet occupatio.
tollite m̄q̄ o iuuenes vni⁹ vob̄
arietē ne sine causa venisse vi-
deamini. quē meli⁹ p̄tere q̄
furto quesisse cōuenerat.

Tradit̄ de hoc etiā illud fac-
tū mirabile. filiā habuit here-
nen noīe. que ei cū b̄n m̄lstrat̄
set virgo defimcta est. **P**ost
eius obitū venit quidā dices
se ei quoddā depositū cōmen-
dasse. **R**em gestam ignorauē-
rat pater. **P**erquisitū est in tota
domo nūlq̄ qd̄ poscebat̄ iue-
tū est. **P**ersistebat ille qui cōmē-
dauerat. et fletu ac lacrimis
p̄urgebat. vite quoq̄ sue illa-
turū se esse exitiū. nisi cōmē-
datū reciperet testabat̄. **M**-
motus lacrimis eius senex

ad sepulchrū filie pperat. atq;
eam p nomē clamitat. Cum
illa de sepulchro. Quid vis ait
pater. Comendatū inquit illi
ubi posuisti. At illa locū desig-
nans. illic ait iuuenies defossū
Regressus ad domū. rem sicut
filia de sepulchro respondeat.
reptā tradidit repolcenti. S;
et multa alia eius ferūtur ges-
ta mirabilia q̄ etiā nūc ore o-
mīū celebrant. Tales igitur
adhuc in illis t̄pibus p multi-
viri in eccl̄is dñi refulgebāt
ex quibus plimi in illo conci-
lio fuerūt. Sed et athanasius
eodem t̄pe alexandri ep̄i dy-
aconus aderat. concilio senē
q̄ plurimis iuuans. **Cap vi**

Iterea p dies singu-
los agebat. cōuentus
nec facile aut teme-
dere tanta statuere
audebant. Euocabat frequē-
ter arrius in conciliū. et assi-
duo tractatu assertiones ei⁹
discutiebant. et quid adu-
her teneri deberet aut statui
sūma cū delib̄atione q̄rebat.
Verū post diutīnū multūq;
tractatū placet om̄ibus. ac ve-
lut ex vno ciuitoz ore et corde
determit. homousion scribi
debere. id est ei⁹dē cū patre
substantie filiū confiteri. idq;
firmissima om̄i sūa p̄nūciat.
Decē et septē solitū fuisse
dicunt. quib⁹ arrii fides ma-
gis placeret. extrinsecus cre-
atū dei filiū ex nullis subsistē-

tibus. et nō ex ip̄a pr̄is de-
itate. p̄genitū confirman-
tes. Defertur ad cōstanti-
nū sacerdotalis concilij se-
tentia. ille tamq̄ a deo pla-
tam venerat. Cui si q̄s tēp-
tasset obniti velut contra
diuina statuta venientē in
exiliū se p̄testatur acturū.
Sex igitur solitū arrio se-
patumt⁹ excludi. reliq̄ uero
vndecim. consilio inter se
habito. acquiescūt ad subs-
cendū manu sola nō mēte.
Cui⁹ simulationis auctor
p̄cipue extitit nycomedie
ep̄us eusebius. Interi quo-
quomō alijs veritate. alijs
simulatione sicut post exi-
tus docuit subscribentibus
et de singulis quib⁹q; etiā
astutis obseruationib⁹. ita
statuta fingentibus cōciliū
direptū est. **Exemplū at-**
expositionis fidei eoz qui
quenerāt infra scriptū est.
Exemplū fidei nycēe. vii
Quedim⁹ in vnū
deū patrē oīpo-
tentē om̄i visibi-
liū et invisibiliū
factorē. et in vnū dñm nr̄m
ih̄m xp̄m filiū dei. de pr̄e na-
tū vnigenitū. hoc est de sū-
stantia pr̄is. deū ex deo. lu-
mē ex luīe. deū verū ex dō
vero. natū nō factū. homo-
usyon patri. hoc est ei⁹dē
cū patre substantie. p̄ quē
oīa fr̄a sūt q̄ in celo. et que

in fide. qui propter nos et populum
 nostram salutem descendit et
 incarnatus est. hoc est homo
 factus. passus est et resur-
 rexit tertia die. et ascendit
 in celos. inde venturus iudi-
 care vivos et mortuos. et in
 spiritum sanctum. **E**os autem qui dicunt
 erat aliquis qui non erat. et an-
 qui natus esset non erat. et quia
 ex nullis subsistentibus factus
 est. aut ex alia subsistentia vel
 substantia dicunt esse. a mu-
 tabilem vel convertibilem filium
 dei. anathematizat catho-
 lica et apostolica ecclesia. **S**tatu-
 unt propterea observandum esse
 in ecclesiis. ne quis ex hiis qui
 semetipsos impatientia libi-
 dinis exciderunt. veniret ad
 clericum. **E**t ne quis nunc assump-
 tus ex vita vel conversatione
 gentili. accepto baptismo
 antequam cautius examinetur
 clericus fiat. **E**t ut ne quis
 episcoporum ceterorumque clericorum
 cum extraneis mulieribus ha-
 bitet. propter cum matrem vel sororem
 vel amitam. vel si que sunt hu-
 iusmodi necessitudinum per-
 sone. **E**t ut episcopus si fieri pos-
 sit a totius provincie episcopis ordina-
 tur. si hoc difficile est non mi-
 nus a tribus. ita tamen ut
 metropolitani episcopi maxime
 vel presentia vel auctoritas
 habeatur. absque qua ordina-
 tionem irritam esse volue-
 runt. **E**t ne quem alius episcopus
 ecclesia expulerit siue clericum

siue laycum. suscipiat alter
Sane ne hoc aut iracundia
 aliqua aut contumelione. ut
 fieri solet iniuste factum. reme-
 dium non haberet. decernunt per
 singulos annos quibus provinciis
 sed ab omnibus episcopis provinciali-
 bus concilia agi debere. et de
 huiusmodi negotiis iudicari
 ut si forte ab uno magis aliquid
 gestum est a ceteris emendetur
 si recte ab omnibus confirmetur.
Et ut apud alexandriam vel
 in urbe roma antiqua consue-
 tudo servetur. ut vel ille egypti
 vel hic suburbitanarum ecclesiarum
 sollicitudinem gerat. **E**t ut si
 forte in ordinando episcopo duo
 vel tres per aliquam contumelione
 dissentiant. reliquorum aucto-
 ritas et precipue metropolita-
 ni cum ceteris firmior habeatur.
Et ut episcopo iherosolymorum an-
 tiquitus tradita honoris pro-
 gressiva servetur. manente nic-
 hillominus et metropolitani
 ipsius provincie dignitate. **E**t
 catharos qui apud nos nova-
 tiani sunt. si forte penitentes
 ad ecclesiam convertantur. confes-
 sos ecclesie hanc dogmata cleri-
 cos in ordine quidem suo susci-
 pi debere. sed ordinatione
 data. **S**ane si episcopus ipsorum ve-
 niat ad episcopum nostrum debere eum
 in presbiterorum loco sedere. episcopi vero
 nomen manere apud illum so-
 lum qui catholicam semper tenuit
 fidem. nisi sua voluntate ipse
 eum tali nomine honorari voluerit.

uel si placuerit ut querat ei
epi locū vacantē. hoc sit in ip-
sius potestate. **E**t ne in vna
ciuitate duo sint episcopi:
Et si qui forte indiscrete ad
sacerdotiū pueri. postmodū
uel ipi aliquid de se crimino-
sū confessi sūt. uel ab alijs re-
uicti. ut abiciant. **S**ed et si
qui ex hys qui lapsi sūt. et p
ignorantiā forte ordinati. r
cogniti ut abiciant. **E**t ut
si qui absq̃ tormētis in psecu-
tionibus lapsi sūt. et ex corde
agūt penitentiā. quīq̃ ānos
inter cathecuminos satiant
et duobus ānis post hoc fide-
libus in orōne tantū iūgant
et ita postmodū suscipiantur.
Qui vero ppter confessionē
malitiā abiecerant. et rursum
ad hanc ambierūt. hos trede-
cim ānis penitentiā gerere.
et postea suscipi. si tamen ex
corde penitentiā gerāt. esse
tamē in p̃tate epi moderan-
di facultatē. si eorū fructuosā
et aptā penitentiā viderit.
De hys vero qui vita exce-
dūt penitentibus. decernūt
vacuū. nullū debere dimitti.
Si quis sane accepta coō-
ne sup̃vixerit. debere eū ip̃a
statuta complere. vel certe
p̃ut ep̃us moderari voluerit.
De cathecumīs qui p̃lap-
si sūt. statuerūt eos tribus ā-
nis a cathecumīorū orōne
separatos. postea recipi de-
bere. **E**t ne de ciuitate iſe-

riori ad maiore eccl̃iam tran-
sire quis ambiat. siue ep̃us
siue etiā alius clericus. **E**t
ne quis clericus qui derelic-
ta eccl̃ia sua. nulla existente
causa p̃babili vagant̃ et ober-
rat p̃ alias eccl̃ias. suscipiat̃
in coōnē. **E**t ut nemo eū
qui ad aliū p̃tinet subripēs.
in sua eccl̃ia ordinet clericū.
absq̃ consensu illius ad quē
p̃tinet. **E**t ne quis clericus
aut vsuras accipiat. aut fru-
menti ul' vni ampliationē
qd̃ solet in nouo datū uel sex-
tuplū uel etiā duplū recipi.
Nō si faciat tamq̃ turpis
lucri abiciendū. **E**t ne dy-
aconi p̃bris preferant̃. ne
ve sedeant in conseſſu p̃bro-
rū. aut illis p̃nitibus eucar-
istiam diuidāt. sed illis agē-
tibus solū mīstrent. **S**i ṽcō
p̃br nullus sit in p̃nti. tūc de
mū etiā ip̃is licere diuidē.
aliter vero agentes abici
iubent. **E**t ut paulianiste
qui sūt fotiniani rebapti-
zantur. **S**ed et dyaconiſ-
cas quīquidē manū impo-
sitionē non accipiant. etiā
ipsas inter laycas eē debē.
Igitur cū de hys. p̃ut dīma-
rū legū reuerētia poposte-
rat decreuissent. sed et de
obseruatione pasche anti-
quū canonē per quē nulla
de reliquo veritas oriret̃
eccl̃is tradidissent. omnibus
rite dispositis. eccl̃iarū pax

et fides in orientis atq; in
occidentis partibus vna
atq; eadem seruabat. **Cap 8**

D Et idem tpus he-
lena constantini
matr feina mco.
parabilis fidei
ligione animi ac magnificen-
tia singulari. cuiq; vere con-
stantini et esset filius et cre-
deretur. diuis admonita vi-
sionibus iheosolyma petit.
atq; ibi locu in quo sacrosq;
corpus xpi patibulo affixu
pependerat. ab incolis per-
quirat. Qui idcirco adiuui
endiū difficilis erat qd ab a-
tiquis persecutoribus simila-
thru in eo veneris fuerat
defixu. ut si quis xpianoz
in illo loco xpm adorare vo-
luisse. venerē videret ado-
rare. et ob hoc infrequēs et
pene obliuioni datus fuēnt
locus. **Sed** cū ut sup̄ dixim;
religiosa feina pperasset ad
locu celesti sibi indicio desig-
natu. ciūta ex eo pphana et
polluta deturbans in altu
purgatis rudibus tres
confuso ordine repperit cru-
ces. **Sed** obturbat reperti
muneris leticia vniuscuiq;
q; crucis indiscreta appietas
Ad erat quidē et titulus ille
qui grecis et latinis atq; he-
braicis lris a pylato fuerat
conscriptus. **Sed** nec ipse sa-
tis euidenter dñici pdebat
signa patibuli. **Hinc** iā hūa-

ne ambiguitatis incertū. di-
nū flagitat testimoniū. **Acci-**
dit in eadem vrbe pmariam
quādā loci illius feina graui
egritudine cōfecta. seminare
iacere. **Thacharius** p idē tem-
pus ecclie loci illius epūs ēnt
Is vbi cūctantē reginā. atq;
omīs pariter qui aderāt vi-
det. afferte huc inq; totas q
repte sūt cruces. et que sit
que portauerit dñm nūc vob;
adaperiet deus. **Et** ingressa
cū regina parit et pplis ad
eam que decūbebat. defixis
genibus huiusmodi ad deū
prece profundit. **Tu** dñe q
p vnigenitū filiū tuū. salutē
gnū hūano p passionē crucis
conferte dignatus es. et nūc
in nouissimis tpsib; asspiras
ti in corde ancille tue pqrē
lignū beatū. in quo salū nra
pependerit. ostende euidentē
ex hīs tribus que crux fue-
rit ad dñicā gloriā. uel que
extiterit ad seruile suppliciu
ut hec mulier que semiuua
decūbit. statim ut eā lignū
salutare contigerit. a mor-
tis ianuis reuocet ad vitā.
Et cū hoc dixisset adhibuit
pmo vnā ex tribus. et nichil
pferit. **Adhibuit** scdā. nec
sic quidē aliqd artū est. **Ut**
vero admonuit terciā. ipēte
adapertis oculis mulier cō-
surrexit. et stabilitate viriū
recepta. alacrior mltō q;
cū sana fuerat. tota domo

discurrere. et magnificac
dñi potentia cepit. Sic eu
denti iudicio regna voti cō
pos effecta. tēplū mirificū
in eo loco in quo crucē repe
rerat. regia ambitione con
struxit. **C**lauios quoq; q̄b;
corpus dñicū fuerat affixū
portat ad filiū. Ex quib; ille
frenos cōposuit quib; utē
ad bellū. Et ex alijs galeam
nichillomin; belli vlibus ap
tam fertur armasse. Ligni
vero ipius salutaris partē
detulit filio. p̄tē thetis argē
teis conditā dereliquit in loco.
que etiā nūc ad memoriā
sollicita veneratione seruā
tur. Reliquit etiā hoc idiciū
religiosi aīni regna veneā
bilis. v̄gines quas ibi repe
rit deo sacratas inuitasse ad
prandū. et tanta eas vene
ratione curasse dicit. ut in
dignū crederet. si famulor
vterent. officijs. sed ipa ma
nibus suis famule habitu
succincta cibū apponeret. et
porculū porrigeret. aquam
manibus mīstraret. et r̄gīa
orbis ac mater imperij fa
mulaz xpī se famulā depu
taret. **H**ec quidē iherosolimis

gesta. **Capitulu. ix.**
Literēa constātin; pietate fretus. sar
matas. gothos alias
q̄ barbaras nationes. nisi q̄
uel amicitijs uel deditiōe
sui pacē p̄uenerant. in solo

aprio armis edomuit. Et
quātomagis se religiosius
et hūilius deo subiecerat. tā
to amplius ei deus vniūsa

Asubdebat. **Cap. x.**
Danthoniū q̄p
p̄mū heremi ha
bitatorē velut ad
vniū et p̄phetis lrās supplicē
mittit. ut p̄ se ac liberis suis
dño supplicaret. Ita nō solū
meritis suis ac religione ma
tris. sed et intercessione scōz
gmēdabilē se deo fieri gesti
ebat. Sane qm̄ tanti vni
anthonij fecim; mētiōē.
de virtutib; eius atq; insti
tutis et sobrietate mentis
vtp̄ in solitudine vitā degēs
vlus solūmō consortio fuit
bestiaz. et de demonib; cre
bros agens triūphos placu
erit deo supra cūctos morta
les. vtp̄ institutionis sue p̄
data usq; in hodiernū mō
dis exempla reliquit. vo
lentē me aliqua exponē. ille
libellus exclusit. qui ab atha
nasio scriptus etiā latino ser
mone editus est. **O**ter qd
omissis hys que ab alijs
iam dīa sūt. ea mēorabim;
que q̄uis gestoz continent
fides. ab hys tamē qui lōge
positi sūt. obscurior fama

subtraxit. **Cap. xi.**
In ea diuisione or
bis tre q̄ ad p̄dicā
dū vbi dei sorte p̄
aplos celebrata est. cū alie

alios punitie obuenissent.
 thome parthia. et mattheo
 ethiopia. eius adherens ex-
 terior india bartholomeo
 dicitur sorte decreta. Interea
 pthiaque media. sed longo in-
 terior tractu india ulterior
 iacet. multis variisque linguis
 et gentibus habitata. quam
 velut longe remotam. nullus
 apostolice predicationis vomer
 impresserat. Que tamen tri-
 bus constantini tali quadam
 ex causa secula fidei prima
 suscepit. **C**etrodorus
 quidam phis inspicierum
 loco et orbis perscrutan-
 di gratia ulteriorem dicitur indi-
 am penetrasse. Cuius exem-
 pli imitatus etiam metropi-
 us quidam tyrius phis sili
 ex causa india adire voluit
 habens secum duos puerulos
 quos liberalibus literis utpo-
 te propinquos instituebat. **Q**-
 rum unus qui erat iunior e-
 dilus. alter frumetius vo-
 cabatur. Igitur pueris et in-
 notitiam captis hiis quibus
 animus pascebat. cum phis re-
 dire cepisset. aque vel cetorum
 necessarios cum ad portum quedam
 navis qua veherebat applicu-
 it. **M**oris est mihi barbaro-
 rum ut si quando fedus sibi
 cum romanis turbatum vicine
 nuntiaverint gentes. omnes
 qui apud eos ex romanis
 iuveni fuerint iugulentur
 Invadit navis phis cuncti

cum ipso pariter perimunt. **Q**ue-
 ruli reperi sub arbore medi-
 tantes et litiones suas pan-
 tes. barbarorum miseratione
 reservati ducuntur ad regem
Hor ille alter id est edilius
 sibi pincernam fecit. frumetio
 vero quem quasi perspicacem de-
 prehenderat et prudentem. roces
 suas scripserat et comisit. **E**x quo
 et in honore magno apud re-
 gem habitus sunt et amore. **A**t vero
 moriens rex uxorem cum puulo
 filio regni reliquit heredem.
 adolescentibus autem quod vellent
 agendi dedit liberam facultate-
 tem. **Q**uos tamen regina simpli-
 citate exorat tamquam que nichil ha-
 beret in toto regno fidelius.
 ut secum usquequo adolesceret
 filius. regendi regni sollicitu-
 dinem pertinerent. **E**t precipue fru-
 metius cuius prudentia ad mo-
 derandum sufficeret regnum. **N**am
 et alius fide pura et sobriam
 mentem simplicitate exhibebat.
Idem dum ageretur et regni gu-
 bernacula frumetius haberet
 in manibus. deo mentem ei et
 animos instigante. regere solli-
 citus cepit. si qui inter negotia-
 tores romanos christiani esset
 et ipsis potestate maximam
 dare ac monere. ut consuetu-
 la plota singula faceretur atque
 romano ritu orationis causa
 confluere. **S**ed et ipse mul-
 to magis eadem facere et ita
 ceteros cohortari ac fove-
 re et beneficiis invitare. quicquid

etiā oportuniū fuisset. loca
edificijs. alia nāria p̄bere
et oīmodo gestire. ut xp̄iano
rū mibi semē exurgeret. **S**
cū adoleuisset regius puer
cuius p̄curacionē regni gere-
bant. expletis oībus et ex
fide traditis. multū licet de-
tinentibus et rogantib⁹ ut
manerēt cū regina ul' filio.
ad orbē tamē m̄m denuo
reuertunt. et edilio festinā-
te tyrū. parentes p̄pinq̄sq̄
revisere. frumētus alex-
andriā pergit. dices equū
non esse opus occultare dñi
cū. **I**gitur rem oīē ut gesta
est exponit ep̄o. ac monet
ut p̄uideat virū aliq̄ dignū.
quē congregatis iā plimis
xp̄ianis et eccl̄is construc-
tis in barbarico solo ep̄m
mittat. **T**ū vero athanasio
nā is nup̄ sacerdotiū susce-
perat. attentius et p̄pensio
frumētū dicta gesta q̄ cōsi-
derans in consilio sacerdotū
Et quē aliū inveniēti⁹ vi-
rū talem in quo sit sp̄s dei
sicut in te. qui hec ita possit
implere. **E**t tradito ei sac-
dotio redire eū vñ venerat
iuber. **Q**uiq̄ cū ep̄us prex-
isset ad indiam. tanta ei gr̄a
data esse virtutū a deo dī. ut
sū p̄ eū apl̄ica fierēt et infi-
nitis nūis barbaroz cōuer-
teret ad fidem. **E**x quo in
indie partibus et ppli xp̄ia-
noz et eccl̄ie fr̄e sūt et sacer-

dotiū cepit. **Q**ue nos ita gel-
ta nō opinione vulgi. sed ip̄o
edilio tyri p̄bto postmodū
facto. qui frumētū comes
prius fuerat referēte cog-

nouim⁹. **Capitulum xii**

Et idem tēp̄ gēs
etiā hiberoz que
sub axe pontico

iacet. verbi dei sedē. et fidē
futuri suscepit regni. **S**ed
hui⁹ tanti boni prestat cāz
mulier quedā captiua. que
apud eos reperta. cū fide-
lem satis et sobriā ac pudī-
cam duceret vitā. totisq̄
diebus ac noctibus obsecra-
tiones deo p̄uigiles exhibe-
ret. in admiratione eē ip̄a
rei nouitas barbaris cepit
et quid hoc sibi vellent curio-
sūs p̄quirebant. **I**lla ut
res erat. simplicit̄ xp̄m se-
dē hoc ritu colere fateba-
tur. **N**ichil ex hoc barbari
amplius pref̄ nouitatem
noīs mirabant. **V**erū ut
fieri solet et ip̄a p̄seueran-
tia curiositatem quādā mu-
lierculis inferebat. si quid
emolimenti ex tanta deuoti-
one caperet. **M**oris apud eos
esse dicit̄ ut si puulus egrotet
circūferatur a m̄re p̄ singu-
las domos. quo scilicet si quis
experti aliq̄d remedi⁹ noue-
rat conferat laboranti. **C**ūq̄
mulier quedā puulū suū p̄
oīs domos circūtulisset ex-
more. nec aliq̄d remedi⁹ q̄-

tas domi glustrando cepisset
 venit etiā ad captiuā ut si
 quid sciret ostenderet. Illa
 se hūani nichil se scire testa-
 tur. deū tamē suū xp̄m quē
 colebat dare ei desperatā
 ab hōibus salutē posse con-
 firmat. Cūq; cilicio suo par-
 uulū supposuisset. atq; ipsa
 desup orōnē fudisset ad do-
 minū. sanū m̄ri reddidit in-
 fantē. Sermo deferitur ad
 plures. factiq; fama magni-
 fice usq; ad aures regine p-
 labit. que dolore quodā gra-
 uissimo corpis affluta. i des-
 peratione maxima erat.
 Rogat ad se captiuā deduci.
 Illa ne abnuū. ne p̄sumē
 amplius aliqd q̄ sexus sine-
 ret videret. Ipsa regina
 deferri ad captiue cellulā
 iubet. Quā siliter sup cili-
 ciū suū positā. iuocato xp̄i
 noīe cōtinuo post pretem
 sanā et alacriē facit exurgē
 xp̄inq; esse deū dei summi fi-
 liū qui salutē hanc contule-
 rit docet. eūq; quē sibi auc-
 torem sue sciret esse incolū-
 tatis et vite cōmonet iuocā-
 dū. ip̄m nāq; esse qui et rēgi-
 bus regna distribuat et mor-
 talibus vitā. At illa cū leti-
 tia domū regressa. marito
 p̄cūctanti causā tā subite sa-
 nitatis aperuit. Qui cū p
 salute cōiugis letus mulier
 munera deferri iubet. illa
 horū regina inq̄. o rex nūc

hil captiua dignat. aurū rel-
 puit. argentū despicit. ienu-
 mo quali cibo pascitur. Hoc
 solū ei muneris dabim. si eū
 qui me ilico iuocante illa sa-
 nauit. xp̄m deū colam. Ad
 hec tūc rex segnior fuit. et
 interim distulit sepius licet
 ab vxore cōmonitus. donec
 attridit quādā die venāte eo
 in siluis cū comitibus suis ob-
 scurari densissimis tenebris
 diem. et p̄ tette noctis horro-
 rē luce subducta ceteris iter q̄
 sibus denegari. Alius alio di-
 uersis ex comitibus oberrāt
 ip̄e solus densissima obscuri-
 tate circūdatur. Quid ageret
 quo se verteret nesciebat. cū
 repente anxio salutis despen-
 tione aīmo cogitatio talis al-
 cendit. Si vere deus est xp̄us
 ille quē vxori sue captiua p̄di-
 cauerat. nūc se de hīs tenebris
 liberet. ut ip̄m ex hoc omissis
 oībus coleret. Illico ut hec nō
 dū verbū sed sola mēte deuo-
 uerat. reddita mūdo dies re-
 gem ad urbem p̄ducit incolu-
 mē. Quisq; regine rē p̄tinuis
 ut gesta est patens. euocata
 rī iāq; captiuā et colendi
 ritū ut sibi tradat exposcit. n̄
 se vltra aliū deū q̄ xp̄m vene-
 ratū esse confirmat. Ad
 hec captiua. edocet ih̄m xp̄m
 supplicandi ritus. venerādiq;
 modū. inq̄itū de hīs aperire
 femine fas erat pandit. Sa-
 bricari tamē etiā monet.

formamq; describit. Igitur rex
totius gentis populo conuocato
rem ab initio que erga se ac
reginam gesta fuerat exponit
fidemq; edocet. et nodum initi-
atus sacris sit sue gentis apud
Credunt viri per regem femine per
reginam. cunctisq; idem volentibus
eciam exstruit. et eleuato iam
punititer murorum habitu. tempus
erat quo colupne collocari de-
berent. Cumq; erecta prima ul-
terius ventum fuisset ad triam. con-
suptis omnibus machinis et bonis
hominumq; viribus. cum media iam
in obliquum fuisset erecta. et
pars reliqua nullis machinis
erigeretur. repetitis scdo et ter-
tio ac sepius viribus. ne loco
quidem moveri. attritis omnibus
potuit. Admiratio erat totius
populi. regis assiduas hebescebat
quid fieri deberet omnis sil-
tebat. Sed cum in fine noctis
omnes abcessissent. cunctisq; mor-
tales et ipsa opera cessarent.
captiua sola in oratione pno-
tans mansit intrinsecus. Cum
ecce matutinus et anxius cum
suis omnibus ingrediens rex vi-
det colupnam quam tot machinae
ac tot populi mouere non querant
erectam et super basim suam libra-
te suspensam nec tamen suppositam.
sed quantum vni pedis spa-
tio in aere pendentem. Tu vero
omnes populi contuentes et mag-
nificantes deum veram esse regis
fidem. et captiue religionem
punitis vite miraculo testimo-

nium prohibebant. Et ecce mi-
rantibus adhuc et stupentibus
cunctis in oculis eorum sensim
super basim suam nullo continuo
gente colupna deposita. su-
ma cum liberatione consedit.
Post hoc reliquias nuntius calup-
niaz tanta facilitate suscep-
tus est. ut omnes qui super fuerant
ipsa die locarentur. Postea vero
quod etiam magnifice construc-
ta est. et populi fide dei maiore
ardore siciebant. captiue
monitis ad imperatorem con-
stantinum totius gentis lega-
tio mittitur. res gesta exponit.
sacerdotes dei mittere exo-
ratur. qui ceptum erga se dei
munus implerent. Quibus
ille cum omni gaudio et honore
transmissis. multo amplius
ex hoc letatus est. quod si in cog-
nitas romano imperio ge-
tes et regna ignota vinxisset.
Hec nobis ita gesta fidelissi-
mus vir betturius gentis ip-
sius rex. et apud nos domes-
ticus comes. cui summa erat
cura et religionis et verita-
tis exposuit. cum nobiscum pa-
lestini tunc limitis dux in ihe-
rosolymis satis vniuersimiter
degeret. Sed ad ceptum rede-
deamus. **Capitulum xiii**
Postea quod religio-
si principis mater
helenus. summis ro-
mani regni honoribus affec-
ta. ex hac luce discessit. constan-
tia tunc licet derelicta. fructus

augusti solaciū utebat. Hinc
accidit pbr̄m quēdā venire
in noticiā. latentē p̄tribus
arrii fauētē. Sed is primo
nichil oīno de hīs apud soro-
rem p̄ncipis apire. ubi uēo
multa familiaritas copiam
tribuit. paulatim sermonē
cepit aspergere. iūdiā dīcēs
arrio generatā. et simulta-
tibus p̄uatis ep̄m suū rē cō-
tentiose exagitauiſſe. emu-
lationis stimulo confixū qd̄
arrius apud plebem satis
clarus haberet. Hec autē
huius alia frequentē sugge-
rens aīos constantie suos
efficit. Que cū diem obitu-
ra uisitare. a fr̄e. atq; ab eo
blande religioſeq; cōpellā-
tur. extremā dicit ab eo gra-
tiam popoſciſſe. ut pbr̄m in
familiaritatē reciperet et
que ſibi ab eo p̄ſpere et ſalu-
bre ſuggerent audiret. ſe
quidē iam ex luce diſcenden-
tem nichil curare. pro fr̄is
vero ſtatu eē ſollicitā. ne for-
te. p̄ innocentū penis regni
ſui pateret exidū. Quib; 9
ille monitis a ſorore ſuſcep-
tis et fidelem. p̄ ſe germane
ſollicitudinem credens. ac-
commodauit autē pbr̄o. et in-
terim acceſſi de exilio ar-
riū iubet. ut quēadmodū d̄
fide ſentiret exponēt. Tūc
ille fidem conſp̄ſit. que nō
quidē ſenſū n̄m. tū ūba n̄m
continere. p̄feſſionēq; vidē.

chyratus quidē eſt impēa-
tor. et putauit unā eandēq;
in ip̄ius et conſilij dudū geſ-
ti expoſitione. ſn̄az q̄tneri.
Et tū in nullo relaxat aīu
vigore. ſed rurſū eū ad con-
ſilij remittit examē. qm̄
quidem ad dedicationē ihe-
roſolymoz. ex ōni orbe corre-
ſacerdotes iuitabant. h̄ ad
eos de noīe eius ſcribēs. ut
ſi expoſitionē fidei eius p̄ba-
rent. et eū ul' per iūdiā ut
aſſerebat tūc cōuentū di-
noſcerēt. uel nūc ab errore
correptū demēt. erga ip̄ſū
iudicio uterent. qm̄quidem
tanta fuerit conſilij modēa-
tio. ut nō in p̄ſona ei; ſed in
dogmatū prauitate fuerit
lata ſn̄a. ſed tū et ep̄i eius a-
lexandri cōmodaret aſſen-
ſus. Sed ab hīs quidē qui
p̄mo ceptis eius fauentes
cū ſimulatione ſubſc̄pſerāt
facile receptus eſt. Cū uēo
alexandriā prexiſſet. ibi ōe
eius frustrat inceptū. qm̄-
quidē dolū apud ignorātes
locutus eſt. ſcientib; uō dolū
intendere. non aliud eſt q̄ ri-
ſū mouere. **Capitulum xiii.**

Iterea dū her apud
alexandriā frustra
agitant. venerabil'
augustus constanti-
nus in suburbana villa mpto-
medie. tricesimo p̄mo ip̄erij
ſui āno defunctus eſt. liberis
de ſucceſſione romani orbis

testamēto heredib9 scriptis
Quo in tpe qm̄quidē cōstan-
tius cui orientis regnū dñe
uerat pñs non erat. dicitur
secreto accersiens pbr̄m quē
a sorore cōmēdatū sup̄dixi-
m9. et exinde familiarit̄ e-
habitū tradidisse ei testamē-
tū qđ sc̄pserat. et obtestatus
sub sacramēto ne ulli nisi cō-
stantio cū venisset in man9
traderet. **C**ui etiā eimūch9
qui erant de palatio fauebāt
arte indicio de imperatoris
suppresso morte. ut ad cōstan-
t9 imperatoris pñciā. multis
noua tēptantibus oppressis
res tute integre9 mansere.
Cū uō constantius affuisset
depositū pbr̄ restituit. **C**ui9
beneficij grā. imperator rē-
ni cupidus ita ei deuictus ē
ut qui ip̄ernie cūctis ambiēt
ab illo sibi ip̄erari eq̄mūit
pateret. **E**x quo deuicto sibi
ip̄eratore cepit de arr9 res-
titutione suggerē. et nolen-
tes acquiescere sacerdotes
vni coheret p̄suadē. **Cap xv**
Et tēpestare apud
alexandriā alex-
ander in iherosoli-
mis maxim9 con-
fessor apud cōstantinopoli
eque alexander ut ex atha-
nasy sc̄ptis cōperim9. sacer-
dotio fungebāt. **S**ed euse-
bius qui apud nycomedīā
erat. de cui9 silatione in s̄-
scribendo sup̄radixim9. am-

plam occasione t̄p̄is nact9.
et p̄ncipi p pbr̄m familiaris
effectus. reuoluere oīa atq̄
in utilitū reuocare consili9
gesta molit̄. arrū nequāq̄
apud alexandriā cōmoran-
tem venire fecit. et ip̄eriali-
bus edictis cōsiliū denuo cō-
stantinopolim cōuocari. qđ
cōuenere illi maxie qđ arrū
atq̄ eusebiū sectabant. **C**ap
sepe cū alexandro cōgressi
ut arrū susciperet. nec tñ
aliqđ p̄ficiētes. ne ab iuri-
is quidē eius tēperabāt. **A**d
ultimū certā ei diem statuē-
tes denūciant. ut aut ip̄e ar-
rū suscipēt. aut si reniteret
se etiā pulso et in exiliū tra-
so. ab alio suscipiendū sc̄ret.
Cū ille noctē que ad cōstitu-
tam intererat diē. sub altari
iacens atq̄ in orōne et lacri-
mis totā puigilā ducēs. ecclē
causā dño cōmendabat. **C**ūq̄
lux fuisset exorta. nec tñ a-
lexander ab orōne cessaret
eusebius cū suis omib9 velut
heretici belli signifer domū
arr9 matutim9 ascendit. eū
qđ p̄pere sequi ad ecclēz iub9
p̄testatus qđ alexand̄ nisi
pñs acquiescēt expulsi9.
Itedēt loco. **Cap xvi**
Situr oīm summa
expectatio quo ul-
alexandri p̄seue-
rantia ul eusebi9 arr9q̄ in
stantia declinaret. **C**ūq̄
cūcto9 anni essent. ut in ta-

his rei exspectatione suspē-
 si. arrius ad eccliam pgenis.
 epōz et p̄p̄loz frequentia
 constipatus. hūane nēti-
 tis causa ad publicū locū
 declinat. Ibiq; cū sederet
 intestina eius atq; oīa vil-
 cera in secessus cūmulū d-
 fluxere. Et ita tali in loco
 dignā mortē blasphemie et
 fetide mētis exsoluit. Qd
 postea q̄ in ecclia nūciatū
 est eusebio. hys qui vna se-
 cū sc̄m et innocentē virū a-
 lexandrū de arrio recipi-
 endo fatigabant. superati
 pudore et ad operti confu-
 sione discedūt. Tūc cōple-
 tus est sermo ad glām dñi
 quē in orōne sua alexander
 ad deū p̄clamauerat dicens
 Iudica dñe inter me et euse-
 biū minas et arriū. Sed ad
 p̄ns quidē paululū pudoris
 habuere. Conuenientes vero
 inter se heretici veriti ne for-
 tes ut res gesta est integro ad
 imperatōrē constantiū pue-
 nisset. nō solū a p̄fidia eoz ī
 qua callide irretitus tene-
 batur abscederet. verū et in
 auctores deceptionis sue se-
 uerius aliqd et regia aucto-
 ritate decerneret. cōponūt
 p̄ eunichos quos iā in per-
 fidia deceptos tenebāt. uti
 de arrii morte īperator quā-
 tū fieri posset cōposite et cō-
 ter nosceret. neq; iā aliquid
 qd̄ dei vīdictā indicare vi-

deretur audiret. Quibz ita
 gestis de causa fidei ut ceperāt

p̄sequūt. **Cap. xvii**

Situr apud alexan-
 driam defūcto alexā-
 dro. athanasius susce-

perat sedem. Qd̄ vero esset
 idem vir acris ingenij. et in
 ecclasticis negotijs apprime
 vigilans. satis iā cū hereticis
 īnotuerat. cū ad consiliū īp-
 reā cū epō suo sene alexan-
 dro venerat. cuius suggestio-
 nibus hereticorū doli ac fal-
 latie vigilanti detegebant.

Statiutē ep̄m factū cog-
 nouere. rati id qd̄ res indica-
 bat. sua negotia p̄ illius solli-
 citudinē nō facile p̄cellura.
 oībus modis querē aduersus
 eū machinas deceptionū
 parabant. **De athanasij a pu-**

ero institutione. 16

Uerū nō michi abl-
 q; ordine videtur
 pauca d̄ huius viri

origīne sup̄ repetere et cuius
 a puero institutionis fuēit.
 sicut ab hys qui cū ip̄o vitam
 duxerant accepim⁹ memo-
 rare. Tēpore quo apud alex-
 andriā petri martiris diem
 alexander ep̄us agebat. cū
 post expleta solēpnia quen-
 tuos ad cōuiuiū suū clericos
 exspectaret. in loco mari vi-
 cino videt eming p̄uorū
 super orā maris ludū imita-
 tū ut fieri solet ep̄m. atq; ea
 quem eccl̄is geri mos ē. Sed

cū intentius diutius pueros
inspectaret. videt ab hīs ge-
ri quedā etiā secretiora et
militia. **P**erturbatus ilico vo-
cari ad se clericos iubet. atq;
eis quid eming ipse videret
ostendit. **T**ū abire eos. et cō-
prehensos ad se pducē omīs
pueros imperat. **C**ūq; ad-
essent. quis eis ludus et qd
egissent ul' quō pūctatur.
Illi ut talis habet etas pau-
di negare pmo. de hī re ges-
tam p ordinē pandūt. **E**t
baptizatos a se esse quosdā
cathetūminos confitentur.
p athanasū qui ludi illius
puerilis epūs fuerat simu-
latus. **T**ū ille diligēt inqres
ab hīs qui baptizati dicebāt
quid interrogati fuerint. qd ve-
responderint. sū et ab eo qui
interrogauerat. ubi videt scdm
religionis mēritū cūcta con-
stare. collocatus cū consilio
clericorū statuisse tradit illis
quibus integris interrogatio-
nib; et rñsionib; aqua fuit
infusa iterari baptismū nō
debere. sed adimpleri ea que
a sacerdotib; mos est. **A**tha-
nasū vō atq; eos quos lud; **I**-
lle ul' pbrōs habere visus fu-
erat uel mīstros. cōuocatis
pntibus sub dei obtestatiōe
tradit ecclie nutriendos. **P**-
uo autē tempe exacto cū a
notario integre et a grāma-
tico sufficienti athanasius
fuisset instruct; cōtinuo tēp

fidele dñi cōmēdatū. a parē-
tibus restituit. sacerdoti. ac ve-
lut samuel quidā in tēplo dñi
nutritur. et ab eo pergēte. ad
prēs in senectute bona. ad por-
tandū post se. ephod sacerdo-
tale deligitur. **S**ed hui; tāti
in ecclia pro fidei integritate
agones fuerūt. ut etiā de hoc
videatur dictū esse illud qd
scptū est. ego enī ostendā ei
quāta eū pati oporteat pro
noīe meo. **I**n hui; etenū ple-
cutiones vniūsus orbis con-
iurauit. et cōmoti sūt principes
terre. gentes regna exercit;
conierūt aduersus eū. **I**lle at
dñū illud conseruabat eloqū
dicens. **S**i consistant adūsū
me castra. nō timebit cor meū.
Si insurgat in me preliū. i
hoc ego sperabo. **V**erū quā
tanta ac talia eius gesta sūt
ut magnitudo quidē rerū
nichil me pterire patiatur.
multitudo vero gestorū qpli-
ma cogat omittere. incerto
estuat aīm; dū deliberare
nō valet qd teneat qd omit-
tat. **E**t ideo pauca q ad rem
ptinent memorabim;. **R**e-
liqua eius fama narrabit.
sine dubio minora uō nūci-
atura. **N**ā nichil qd addere
possit inueniet. **xix.**
Situr cōstantius
ubi orientis regnū
solus obtinuit. con-
stantino frē nō longe ab aq-
leia apud alphū flumiū a

militibus interfecto. cōstans
 vtriusq; germaniq; occidentē
 satis industrie gubnabit. **F**lā
 cōstācius nā et aīmo regio
 dū p̄mis illis regni sui fauto-
 ribus satis indulget. p̄ eū
 hos arte in p̄fidia decipit.
 a pueris sacerdotibus. et in-
 tento satis studio prauis eoz
 intētionibus obsecrādāt. **S**
 illi verentes ne forte adeim-
 di regē copia quādoq; fiet
 athanasio. et p̄ eū de verita-
 te fidei quā pueriebāt. scdm
 sc̄pturas edoceret. oīmodis
 insimulare eū apud p̄ncipē
 et velut oīm scelerū ac flagi-
 tiorū reū aggredunt. expo-
 nere. vsquequo hūani corpo-
 ris brachiū loculo delatū im-
 peratori ostendūt. qd ab atha-
 nasio excisū. magicę artis
 grā de arsenij cuiq; dā corpe
 confirmabāt. **S**ed et alia
 q̄plima criminosa sil' et fla-
 gitiosa cōponūt. **Q**uib; ex
 causis imperator iubet quo-
 tato consilio athanasium con-
 dēpnari. **I**dq; apud tyrum
 misso elatere suo. vno ex co-
 mitibus. anuente quoq; ar-
 chelao tūc comite orientis
 nec nō et eo qui senitē p̄u-
 tiam gubernabat cōgrega-
 ri iubet. et eo ducit athana-
 sium. loculus cū hūano bra-
 chio circūfert. **I**nvidie er-
 ror nō solū religiosas. sed et
 viles aīmas pueriebāt. **H**ic
 arsenij cui; brachiū diceba-

tur excisū. lector athanasij a-
 liqñ fuerat. et ob culpā correptionē
 veritus frequēte sese
 subtraxerat. **C**ui; latebras
 oportunas sibi ad huiusmodi
 cōmētū flagitiosi hoīes rati.
 initio cōpositi crimis occul-
 tatū eū apud quēdā quē fide-
 lissimū sceleribus suis credide-
 rant retinebāt. **V**enit tñ
 ad hūc in latebris positū. qd
 suo noīe cōmis intentaretur
 athanasio. **E**t siue eū ipsa
 hūanitatē cōtemplatio siue
 dīma pepulit. p̄udentia. dā
 p̄ noctis silentia euadēs clau-
 stris enauigauit. tyrum. et pri-
 die q̄ adesset dicende cause
 vltimq; dies athanasio sese
 arsenij obtulit. et q̄ sererū
 gestarū series haberet edo-
 cuit. **I**lle domi esse hoīez nō
 īmotescē cuiq; de eius p̄sen-
 tia iubet. **I**nterea consiliū
 cogitur. in qd aliquāti cōtinu-
 ate calūpnie consilij. oīs pene
 mēlo aio aduersus athana-
 sium. p̄iudicatoq; cōueniūt. **I**dē
 temp; paphūcius cōfel-
 sor de quo supra mēbrauim;
 aderat athanasij innocentie
 conscius. **I**s cū vidisset maxi-
 mū iherosolimoz ep̄m. q̄ vna
 secū effosso oculo et poplite
 succiso confessor extiterat. vi-
 rū p̄ nimia simplicitate nū-
 hil de sacerdotū scelē suspicā-
 tem. quos factionis macula
 sociauerat consedis. mediū
 confessū adire nō veritus. te

inquit maxime cum quo michi
vnu atque idem confessionis in-
signe est: cum quo michi vnu
pariter mortale lumen effossum
dariores divi luminis conciliant
aspectum: te inquit non patiar se-
dere in consilio malignantium.
et cum iniqua gerentibus intro-
ire. Iniecitque manu elevans
eum de medio eorum: ac de signi-
lis instruens. perpetua de hinc
athanasio ratione satiauit.
Sz interea cum dicitur. Prima
introducitur accusatio mulie-
ris cuiusdam: que se dicit aliquam
athanasii hospitio recepisse.
et ab eo noctu nichil suspi-
cantes vim corruptionis esse
pressam. Introduci ad her-
iubetur athanasius. Ingre-
ditur cum thymotheo presbitero
suo: cuiusque monet ut postea
quod mulier dicendi finem fecis-
set. se tacente. ipse ad ea que
dixerat responderet. Cuius mu-
lier ei que edocta fuerat pro-
orasset. thymotheus conuer-
sus ad eam. vere inquit muli-
er ego mansi apud te aliquam-
aut vim tibi ut asseris feci.
Cum illa ut mulierum setaliu
primitas habet. obiurgans
thymotheum. tu inquit michi vi-
fecisti. tu in illo loco comatu-
lasti castitatem meam. Simul
et conversa ad iudices obtel-
tari fidei dei cepit. vera se di-
cere. Tunc omnis ridiculosus
pudor habere cepit. quod tam faci-
le tacere eo. fictio compositi

crimis patiulset. **F**lectantem
promissi sunt iudices habere de
muliere questionem. Vnde her-
vel per quos aut quomodo fuisset
optata calumpnia quam iudici-
di libertas penes accusato-
res erat. **H**inc transitur
ad aliud crimine. Profertur
factumque sceleris mauditum.
est inquit. ubi nemo possit
verborum prestigis decipi. res
oculis agitur. verbis testan-
tibus. **B**rachiū hoc te aperit
athanasii accusat excusum. Et
te arsenii dextera. quam tu
quomodo vel ad quos usus excide-
ris indicato. Tunc ille. Quis
enim vestrum inquit arsenium nove-
rat. ut hanc ipsius esse dex-
teram cognoscatis. Exurrex-
erunt aliquanti qui se dicerent
optime scisse arsenium. in quibus
nonnulli erant absque quacumque
factionis. **O**rat de hinc audi-
entibus athanasius ut hostes
suum quem negotium deposceret
iubeant introduci. Cuius in-
troducitur fuisset arsenius.
elevato eius vultu. athana-
sius consilio et iudicibus ait.
Hic est arsenius. Et elevans
eius nichillominus dexteram.
hic est etiam inquit dextera eius.
hic est et sinistra. **H**ec autem
quam isti offerunt manus. vnde sit
vos requirite. Tunc velut nox
quedam et tenebre accusatorum
oculis infuse. quid ageretur
se verteretur. nesciebant. **I**psi
etenim esse arsenium. testes qui

paulo ante scire se dixerāt
confirmabāt. Verū qā nō
iudicandi sed opprimendi
hoīs causa consiliū gerebat.
fragoz oīm repente attollit.
magū esse athanasii et deri-
pere intuentiū oculos attla-
mat. nec debere villo modo
ultra talē hoīem viuere. Itē
q impetu suus eū deterpere
manibus parant. Sed ar-
chelaus qui cū ceteris ex p-
cepto imperatoris consilio
psidebant. ereptū eū ex dis-
cerptū manibus p ocul-
tos exitus eduxit. ac fuge q
solū posset habere salutem.
monuit cōmēdare. Cōsiliū
tamē rursū veniens tūp nūc
hil oīno deprehensū fuisset.
ut confessū de intentatis cri-
minibus athanasii condep-
nat. Et gesta in hūc modū
ficta per orbem terre mittē-
tes ad scelus sui consensū
imperatore rogente ceteros
epos pepulerūt. *Capitulum xx*

Int in toto orbe
pfugus agitur a-
thanasius. nō ullū
ei tutus ad latē-
dū superat locus. Tribū p-
positi comites. exercitus
quoq ad iuestigandū eū e-
dictis imperialibus cōmo-
uent. pīma delatoribz appo-
nūtur. si qis vniū maxime li-
ning. caput certe athana-
si detulisset. Ita totis rēni
viribus frustra aduersus eū

cui deus aderat certabatur.
Interea lex continuis ānis
italatuisse fertur in lacu cil-
terne nō habentis aquā. ut
solem nūq viderit. Sed cū
p ancillā que sola conscia do-
minoz officijs qui ei latebō
prebuerāt indicatus fuisset.
tūp dei spū admonitus ipsa
nocte qua ad eū cōprehēdē-
dū cū iudicibus veniebat.
post ānos sex emigravit ad
aliū locū. Ita illi qui venerāt
frustrati. dñs quoq in fugā
versis. de ancilla ut falsa indi-
ce penas sumūt. *Capitulum xxi*

Utrū ne graues ali-
cubi latebre sue fie-
rent. et occasio culp-
nie inoventibz que-
reretur. nichil sibi oltra iā tutū
in constantij regno psimēns.
ad constantis partes pfugus
abscedit. a quo satis honorifi-
ce religioseq susceptus ē. Qp
causa eius quā fama cōperat
diligentius cognita. scribit ad
fratrē pro certo se comperisse.
qđ sacerdos dei sumi athana-
sius iuste fugas et exilia pa-
teretur. Hūc itaq rē facēt.
si absq vlla molestia loco suo
restitueret. Sūd nollet. sibi
cure futurū. ut ipē id implēt.
regni eius intima penetrās
et penas dignissimas de auc-
toribus sceleris sumēs. Qui-
bus scptis perterritus qstā-
tius. qđ posset facē ea q mini-
tabatur conscius erat frēm

simulata benignitate vltro ve-
nire ad se athanasium iubet. et
leui increpatione p'strictum
ad ecclesia sua p'mittit. re se-
curu. **A**dmonitus tu imperator
ab impijs consiliarijs. no est
inqt magnu athanasii qd epi
poscut de te. vtruna ex multis
que sunt apud alexandria ec-
clesijs concedas pp'is eoz qui
tibi coicare nolunt. **T**u ille deo
sibi suggerente. paratu in te-
pore conciliu repperit. **E**t qd
est inq't imperator qd posce-
ti tibi liceat denegari. qui po-
testate omni habes iubendi.
Sed vnu est qd oro. ut mea
quoq' petuicula libenter ad-
mittas. **C**uq' se oia que vellet
q'uis essent difficilia p'mit-
teret prestaturu. si hoc vnu
cederet libens. apt' athana-
sius. **H**oc est qd rogo. ut q'a
etia hic. na apud antiochiam
res agebatur. sunt nri ppli q'
illis coicare nolunt. vna eis
tenere cotendant etia. **E**q'
simu sibi videri. et valde pl'
tandu letus spopodit impe-
rator. **S**ed cu rem detulisset
ad eos quoz consilijs utebat'.
neq' ibi se velle accipere etia.
neq' hic dare respondet. q'
plus singuli quq' pntibus
q' absentibus consulebat'.
Ita imperator admiratus eius
prudencia pperare otius ad
sua suscipienda etia
iubet. **Caplin 22**
Ed cu maneti sceler

imperator constans regno
simul et vita fuisset exep't'.
rursu in athanasium veteres
illi intentores pncipis odia
resuscitare ceperunt. fugato
q' de etia in locu eius geor-
giu queda pfidie et imani-
tatis sue locu mittunt. **F**la-
prius queda gregoriu mi-
serant. **R**ursu igit' fuge rursu
sua latebre. et edicta aduersus
athanasium pncipis p'onem
locu ponuntur. p'mia et hono-
res delatoribus pollicentia.
Ipe quoq' cu ob vindicta ne-
tis fraterne. regnuq' recu-
perandu ad occidentis pres-
venisset. et extincto tyrano
regni solus arte potiretur.
fatigare occidentales ep'os
et per deceptione ad conse-
su arriane hereseos cogere
aggredit'. athanasii prius co-
depnatione p'missa. et ve-
lut obicis validissimi obier-
tione sublata. et ob hoc ap'
mediolanu ep'oz consiliu
conuocat'. **P**lures decepti
Dionisius vero eusebius
paulin'. thodoalys et luci-
fer doli esse in negotio pro-
clamantes. asserentesq' quod
subscriptio in athanasium non
alia ob causa q' destruende
fidei moliretur. in exiliu
truli sunt. **H**is etia hilarius
iungitur. ceteris uel ignoran-
tibus uel no credentib' frau-
dem. **S**ed tali consilio gestu
fuisse negotiu rei exitu do-

cuit Illis namq[ue] de medio sub-
latis. continuo synodus apud
ariminū congregat[ur] Ibiq[ue]
scdm ea q[ue] orientales apud
seleutiā cōposuerūt callidi
hoīes et versuti. simplices
et imperitos occidentaliū
sacerdotes facile cōuenerūt
hoc modo p[ro]ponēdo eis. quē
magis colere et adorare vel-
lent homou[er]son an xp̄m
Illisq[ue] virtutē verbi quid
homou[er]son significaret ig-
norantib[us]. velut in fastidiū
quoddā et exectationē ser-
mo deductus est. xp̄o se cre-
dere. nō homou[er]son confir-
mātib[us] Et sic multor[um] p[ro]-
pauos qui scientes. p[ro]plū
sūt animi derepti. cōtra ea
q[ue] p[re]s apud mycea cōscip-
serant venientes. omou[er]sō
quali ignotū. et ab scripturis
alienū sermonē auferri de
fidei expositione decernūt
cōtioneq[ue] suā hereticor[um] loci-
tate cōmaculat **Cap xxiii**
Et cōpeltate facies
ecc̄ie feda et ad-
modū turpis erat
Non enī sicut p[ro]-
ab externis. sed a p[ro]p[ri]is val-
tabat Fugabat aliis. aliis
fugabat Et vterq[ue] de ec-
clesia erat Ara nūlq[ue] nec
imolatio nec libamina p[ro]-
uaricatio tamē et lapsus
erat ac ruina multor[um] Silis
pena sed imper victoria
Siliter cruciabant[ur]. sed nō

siliter gloriabant[ur]. q[ui]a dole-
bat ecc̄ia etiā illius casū q[ue]
impellebat ad lapsū **xxiii**

Situr liberius qui
post iulii marti. q[ue]
siluester p[re]cesserat suc-
cessorē in vrbe roma

p[er] idē temp[us] sacerdotio fuge-
batur in exiliū trudit[ur]. inq[ue] ei
locū felix dyatōn[is] ei[us] ab here-
ticis subrogatur et nō tā sette
diuersitate q[ue] cōtōnis et ordi-
nationis cōmuentia macula-
tur Theosolimis vō cirill[us] p[ro]-
maximū sacerdotio confusa
iā ordinatione suscepto. aliq[ui]n
in fide. sepius in cōtione vari-
abat Apud alexandriā vero
georgius satis p[ro]p[ri]is vi rap-
tū ep̄atū gerebat. ita ut ma-
gis libi iuris dicendi falces q[ue]
sacerdotiū ministrādū religi-
osis officiis estimaret Apud
antiochiā sane diuersis t[em]p[or]ib[us]
multa et admodū confuse gel-
ta sūt **I**ā defuncto eudoxio cū
multi diuersar[um] vrbiū ep̄i ad
illā sedē summa ambitione nite-
rent[ur]. ad vltimū meletius d[omi]-
n[us] sebastia armenie ciuitate cōtra
decreta consilij illuc trāsserūt
Qui tamē ab ip[s]is rursum in ex-
iliū trudit[ur]. q[uo]d contra opinio-
nē ep̄or[um] nō ar[chi] sed nr̄az fidē
cepit in ecc̄ia p[re]dicare Quē
magna plebs ecc̄ia depullū
secuta ab hereticor[um] cōtione di-

uellitur **Cap xxv**
Iterea ut aliq[ui]n etiā
in semetip[s]am p[re]diues

malitia desensisset. sacerdotes
et ipsi qui arrio dicitur pmitus
fuerant ab ecclesia decessi. in
tres denuo sectas partesque fi-
dunt. **N**am illi quos paulo su-
perius dixeramus non acquies-
centes eusebio. ceterorumque sila-
tionibus. cum arrio exilium petul-
se postmodum nec ipsi arrio re-
gresso de exilio coitate volue-
runt. eo quod silata confessioe con-
tasset hys qui de ipsa substantia dei pa-
tris filium confiterentur. quia ipsa
ea que primo docuerat arrius
ex nullis extantibus creatum et
factum. non natum filium satis libe-
ra seu potius impudenti blas-
femia confirmabant. **Q**uod per
illoz obitum aetius quidam. per
aetium validius et edacius id
assererebat eunomius vir et
torpe et anima leprosus. et ite-
rius exteriusque morbo regio
corruptus. **A**rte tamen diale-
ctica impotens. plima contra
fidei nostram scripsit. et disputan-
di leges sectatoribus suis de-
dit. **A** quo etiam nunc eunomia-
na heresis appellatur. **A**lius
quoque macedonius nomine que
nostris expulsis primo potius ne-
catis apud constantinopolim
statuerant episcopum. quia silem
patris filium fatebatur. licet spiritum sanctum
equie ut illi blasphemaret. **T**amen
ab illis expellitur quia filia
ut de patre etiam de filio predicat-
ret. **N**am legem vero nostris coniungit
a quibus de spiritu diversa senti-
ret. **I**ta pestifera illa bestia

que patrum primo quasi de infe-
ris extulerat caput. subito tri-
formis apparuit. per eunomia-
nos qui dicunt per omnia filium dissi-
mule patri. quia nullo genere si-
milis possit esse factura patri.
per arrianos qui dicunt silem quod
posse dici filium patri sed lar-
gitate gratie non proprietate na-
ture. inquit scilicet potest a
creatore creatura conferri.
per macedonianos qui dicunt
silem quidem per omnia filium patri.
scilicet vero spiritum cum patre et filio
nichil habere commune. **H**ec quidem
inter illos ita gesta sunt. **S**ed
sicut de talibus scriptum est. dis-
cissi sunt et non compuncti. **P**lu-
rimi sane eorum qui videbant
attentiorē vitam gerere et
monasteria multa apud co-
stantinopolim vicinasque p-
uicias et episcopi nobiles. mace-
donij sunt magis errore secuti.
Capitulum xxvi
Sed constantinus im-
perator dum iuliano
quem cesarem apud
gallias reliquerat. dignatio-
nem sibi augusti sponte plurime
ti armis re obuiam parat. vi-
cesimo et quarto post octalium
patris imperij sui anno in oppi-
do cilicie. mopsocrenis die
defunctus est. **P**ost quem iulia-
nus prescriptum prius de hinc
ut legitimum romani regni
Iulius obtinet principa-
tum. **Capitulum 21**
Iulius velut arguens prope

ram gesta constantij. epōs
iubet de exilio relaxari. **P**
vero aduersū mōs tota no-
tendi arte consurgit. **I**nte-
rim qui supfuerant epī de
exilio relaxantur. **I**n lā libe-
rius urbis rome epūs cōstā-
tio viuēte regressus est. **S**
hoc utrū acquieuerit volū-
tati sue ad subscribendū an
ad ppli romani grām. a quo
pficiscens fuerat exoratus
indulserit. p̄ ito compertū

nō habeo **xxviii**

Difer autē cū ex-
oraretur ab euse-
bio. q̄ vterq̄ in p-

hibus victimis egypti fuerat
relegatus. ut ad vidēdū atha-
nasiū alexandriā pergerēt.
cōq̄ tractatu cū hīs q̄ supfi-
erant sacerdotibus de statu
ecclie decernerēt. p̄sentiam
suā abnegans. legatū prole-
diaconū suū mittit. atq̄ ip̄e
intento aīo antiochiā p̄git.
ibiq̄ dissidentibus adhuc p-
tibus. sed in vnū tamē reuo-
cari posse sperantib⁹. si sibi
talīs eligeret epūs. erga q̄
nō vna plebs sed vtraq̄ gau-
deret. p̄p̄erius catholicū
quidē et scīm virū ac p̄ omnia
dignū sacerdotio paulinū
epm collocauit. sed tñ in q̄
acquiescere plebs vtraq̄ nō
posset. **V**ergit interea euse-
bius alexandriā. ibiq̄ cōfes-
sōz consilio congregato. pau-
ci nūo. sed fide integri et me-

ritis multi. quo pacto post
hereticorū p̄cellas et p̄fidie
turbinēs tranquillitas reuo-
caretur ecclie. omī cura et li-
bratione discutiūt. **A**līs vi-
debatur. fidei calore seruēt
bus. nullū debere ultra susci-
pi in sacerdotiū. qui se utrū-
q̄ heretice cōionis cōtagio-
ne cōmaculasset. **S**ed qui
imitantes apostolū q̄rebāt
non qd̄ sibi vtile esset sed qd̄
multis. vel qui imitarent
xp̄m qui cū esset omī vita p̄
salute cūctorū hūilians se. des-
cendit ad mortē. quo scilicet
iueniretur et in mortuis vi-
ta. dicebant melius esse hūi-
liari se paululū. p̄pter deier-
tos. et inclinari p̄pter elisos
ut eos rursus erigerēt. nec
sibi met solis puritatis mei-
to celoz regna defenderēt.
sed esse glōsius si cū plibus
illuc mererent intrare. et
ideo rectū sibi videri. ut tñ
p̄fidie auctoribus āputatis.
reliquis sacerdotibus daref-
optio. si forte vellent abiu-
rato errore p̄fidie ad fidē
p̄m statutūq̄ cōuerti. nec
negari aditū redeūtib⁹ qñ
potius de eoz cōuersione
gaudere. quia et ille euāge-
licus iunior filius paterne
depopulator substantie in
semetipm reuersus nō so-
lū suscipi meruit. sed et dig-
nus paternis cōplexibus
deputatur. et anulū fidei

recipit et stola circumdatur
Per que quid aliud q̄ sac-
dorch declarant insignia?
Nec p̄babilis extitit apud
prēm senior filius qd̄ iudic
recepto. nec tñ meriti habu-
it nō delinquēdo. qñtū noxe
contraxit nō indulgendo ger-
mano Cū igit̄ huiusmodi
lūas ex euāgelica auctoita-
te. platas. ordo ille sacerdotalis
et ap̄licus approbasset. ex cō-
siliū decreto asterio. ceterisq̄
qui cū ip̄is erant orientis in-
iūgitur p̄curatio. occidentis
vero eusebio decernit̄ Addi-
tur sane in illo consiliū decre-
to etiā de sp̄u scō plenior dis-
putatio. ut eiusdem substantie
ac deitatis cui⁹ pater et fili⁹
etiā sp̄us sc̄us crederet̄. nec
quicq̄ proslus in trinitate
aut creatū aut inferius pos-
terius ve diceretur Sed et
de differētia substantiarū et
subsistentiarū sermo eis p̄
scripturā motus est. qd̄ greci
ociax ex yē us ac yē vocant
Quidam etenim dicebant sū-
stantiā et subsistentiā vnū
videri. et quia tres substanti-
as non dicim⁹ in deo. nec
tres subsistentias dicē debe-
am⁹ Alij vero quib⁹ longe
aliud substantia q̄ subsisten-
tia significare videbat̄. dice-
bantq̄ substantia ip̄am rei a-
licui⁹ naturā rōnēq̄ qua
constat designet. substantia
autē vni⁹ cui⁹q̄ plone hoc

ip̄m qd̄ extat et subsistit ostē-
dat Ideoq̄ p̄pter sabellij he-
resim tres esse subsistentias
confitendas. qd̄ quasi tres sū-
sistentes p̄sonas significare
videret̄. ne suspicionē dare-
m⁹ tāq̄ illius fidei sectatores
que trinitatē in nomib⁹ tñ.
et nō in rebus ac subsistentiis
confitet̄ Sed et de incarna-
tione dñi cōprehēsi est. q̄
corpus qd̄ susceperat dñs.
neq̄ sine fine sensu neq̄ sū-
aia suscepisset Quib⁹ oib⁹
caute moderatēq̄ cōpositis
vnusquisq̄ itinere suo cū pa-
te prexit **xxix**
Sed eusebius cū
redisset antiochi-
am et iuuenisset ibi
a lucifero contra pollicitati-
onē ordinatū ep̄m. pudore
simul et indignatione cōpul-
sus abstulit. neutre parti
cōionē suā relaxans. q̄a di-
grediens inde p̄miserat se
acturū in consilio ut is eis
ordinaretur ep̄s. a q̄ ps neu-
tra desisteret Ille nāq̄ ip̄s
qui meletū dūdū de etiā
pullū quasi p̄ fide r̄m fuerat
secutus. nō se iūxerat ad p̄o-
res catholicos. id est qui cū
eustachio ep̄o uel eusebio
fuerant. ex quibus etiam
paulin⁹ erat. sed suū p̄nci-
patū suūq̄ cōuenticulū te-
nuit Hos ergo cū in vnū r̄-
uocare voluisset eusebius
nec tñ p̄uent⁹ a lucifero

potuisset abscellit. Tunc re-
gressus meletius de exilio.
quia cum eo niosior populus erat
ecclesias tenent. et ex eo iam
propria synodus cum ceteris ori-
entalibus episcopis habuit. nec
tamen athanasio uictus est.
Interim lucifer iunior do-
lens. quod episcopum a se ordinatum
apud antiochia non recepisset
eusebius. nec ipse reci-
pere cogitat alexandri
decreta concilii. Sed con-
stringebatur legati sui vi-
tulo. qui in consilio ipsius
auctoritate subleptus erat.
Abicere namque eum non poterat
quia auctoritatem eius tene-
bat. Si vero recepisset. oem
suum frustrandum videbat in-
ceptum. Diu de hoc multumque
deliberans cum ex utraque par-
te concluderetur elegit ut
legato suo recepto erga ce-
teros sanctas disparere. sed sibi
placitam custodiret. Ita re-
gressus ad sardinie partes
sive quia scitata morte pro-
uentus tempus sive muta-
de non habuit. etenim temere
cepta corrigi spatium solet
sive hoc anno immobilis sede-
rat parum scit. Verum ex ipso
interim luciferianorum scilicet
ma quod licet per paucos adhuc
voluit supplet exordium. Eu-
sebius vero circueiens ori-
entem atque italiam medicum
pariterque sacerdotem fuge-
batur officio. Singulas

quasque ecclesias abiurata in-
fidelitate ad sanitatem recte
fidei reuocabat. maxime quod
hilarium. quem dudum ceteris episcopis
in exilium trusum memorauimus
regressum iam et in italia po-
situm. hoc eadem erga instau-
randas ecclesias. fideque primam
reparandam repperit moli-
entem. nisi quod hilarius vir
natura lenis et placidus
siquis eruditus. et ad persuade-
dum commodissimus. re diligenti-
us et aptius percurabat. Et
etiam libros de fide nobiliter
scriptos edidit. quibus et here-
ticorum versutias et nostrorum decep-
tiones et male credulam sim-
plicitatem ita diligenter exposu-
it. ut et presentes et longe positos
quibus ipse per se dissere viua
voce non poterat perfectissima
instructione corrigeret. Ita
duo viri isti velut magnifica
quedam mundi lucina illuriciam ita-
liam galliasque suo splendore
radiarunt. ut omnis de abscon-
ditis angulis et abstrusis he-
reticorum tenebre fugerent.
Sed **Capitulum xxx**
iulianus postquam
ad orientem per-
bello pulsaturus
aduenit. et publica quam prius
occultauerat erga perdoctos
cultum ferri insania. callidior
ceteris persecutor non vi neque
tormentis sed primis honori-
bus. blanditijs persuasionibusque
maiores pene populi parte

quā si atrocitē pullasset elisit
studia auctoz gentiliū xpi-
anos adire phibens. ludo
lēz illis solis qui deos deas
q̄ venerarent patere de-
cernit. milicie angulū non
dari nisi imolantib⁹ iubet
p̄turbationē p̄uitiaz iurilq̄
dicendi xpianis statuit non
debere cōmitti. utpote quib⁹
lex ppria gladio vti vetuisset
Et p̄ficiebat cotidie in hui⁹
cemodi legibus exquirēdis
quibus si quid versutū uel tal-
lidū. tñ qd̄ min⁹ videret cru-
dele decerneret 31

Sed nō erga atha-
nasū fide phie te-
nere ymaginē po-
tuit Etenī cū velut tetri ser-
pentes de cauernis tre ebul-
lientes ad eū p̄cessissent. ma-
gorū phoz aruspiciū. augu-
rūq̄ man⁹ pphana om̄s pa-
riter allegant nichil suis ar-
tibus succellirū. nisi p̄us a-
thanasū velut hoz om̄s ob-
staculū sustulissent Iterū
ergo mittit exercitus itez
duces. itez oppugnat ecclia
Cūq̄ eū mesti et flentes p̄li-
cūstaret. p̄phetico apud
eos vsus sermone phibet
Nolite inq̄ o filij conturba-
ri. quia nubecula est et cito
p̄transit Cūq̄ discessisset
et nauī p̄ nilū fluvii iter a-
geret comes qui ad hoc ipm̄
missus fuerat. cognito eius
itinere instans eū insequi

cepit Et cū forte applicuisset
athanasū nauicula ad q̄dā
locū. cōperit a p̄tereuntib⁹
post tergū esse p̄cussorē suū.
etiā iamq̄ nisi prospiceret
iminere Conterriti om̄s
qui simul aderant locū hē-
mū suadebant ad fuge p̄li-
diū petendā Tū ille nolite
inq̄ o filij deterreri. eam⁹
magis in occurū p̄cussori
nro. ut sciat quia longe ma-
ior est qui nos defendit q̄
qui p̄sequitur Et cōuersa
nauicula iter agere obuius
ei qui se insectabat⁹ aggres-
sus est Ille qui nullo gñe
suspitari posset. in occurū
sibi venire quē queret t̄p̄
p̄tereuntes aliq̄s interroga-
ri iubet ubi quidissent esse
athanasū Cūq̄ respondis-
sent vidisse se eū nō longe
eūtem. tota celeritate p̄rā-
liens p̄perat iuanū. festinās
capere quē at̄n oculos posi-
tū videre nō potuit Ille uō
dei virtute munit⁹ alexan-
driā redit. ibiq̄ tutelateb⁹
vsquequo p̄secutio cessaret

Dixit et aliud iuli-
anus vecordie
sue et leuitatis
indiciū Flā cū dafnus in sū-
urbana antiochie iuxta fō-
tem castaliū litaret appolli-
ni. et nulla ex hys que q̄re-
bat responsa susciperet cau-
salq̄ silentij p̄cūtaretur

a sacerdotibus. demones
 apert babilie mris sepulchz
 ppe assistere et ideo respōsa
 non reddi. Tū ille venire
 galileos. hoc enī noīe nros
 appellare solitus erat. et
 auferre sepulchz martiris
 iubet. Igitur etiā vniūsa
 cōueniens matres et viri
 iuuenes virginēsq imēsa
 exultatione succincti. tra-
 hebant longo agmine ar-
 tham martiris. psallentes
 simis clamoribus et cum
 exultatione dicentes. Cō-
 fundant omīs qui adorant
 sculptilia et qui cōfidūt in
 simulachris suis. **H**ec iau-
 ribus. apiani pncipis per
 septē milia passū tāta ex-
 ultatione psallebat oīs ec-
 desia ut relū clamoribz
 sultaret. **V**n ille in tantā
 iracūdie rabiem deductz
 est. ut altera die cōprehēdi
 xpianos passim et trudi iu-
 beret in carcerē ac penis
 et cruciatibus affici. **A**d
 salustius prefectus ei nō
 probans licet esset gētilis
 tamē iussus exequit. et ap-
 prehensū vniū quēdā ado-
 lescentē qui pma occurrit
 theodoz noīe a pma luce
 vsq ad horā vnderimā tā-
 ta crudelitate et tot muta-
 tis carnificibus torlit. ut
 nulla etas simile factū me-
 minerit. cū tamē ille in e-
 culeo sublimis. et hinc ide

lateribus instante tortore
 nichil aliud facēt nisi vultu
 securo. et leto psalmū quē
 p die oīs etiā tecmerat ite-
 raret. **C**ūq omī expēsa cri-
 delitate salustius nichil se
 egisse pspiceret. recepto i
 carcere iuvene abisse fert
 ad imperatorē et qd egeit
 nūciasse. ac monuisse ne
 tale aliqd tēptare vellet
 cetero. alioqn et illis gloriā
 et sibi ignominia qteret. **H**ūc
 theodoz nri nos postmodū
 apud antiochia vidimus
 Et cū requirerem ab eo
 si sensū doloris habuisset.
 ex integro dicebat dolores
 se quidē parū sensisse. asti-
 tisse autē quēdā iuvenē q
 sudanti sibi lintheos candidis-
 simo sudores extergeret et
 aquā frigidā frequēt infu-
 deret. et ita se esse delecta-
 tū. ut tūc melior factz sit qn
 deponi de eculeo iussz est.

Dominatus **xxxiii**
 igitur imperator
 post victoriā per-
 citā melius se xpi-
 anos debellaturū pfectus
 quidē est sed nullus reditq
 Ibi nāq incertū a suis an
 hostibus confossis post annū
 et octo menses pscripti au-
 gustialis imperij et vite

finē fecit **xxxiii**

Anta vero eius
 ad decipiendum
 subtilitas fuit et

calliditas. ut etiā infelices
iudeos vanis spebus illectos
ut ipse agitabatur illuderet
Quos p̄mo om̄i cōuocatos
ad se interrogat. cur non
sacrificaret. cū eis lex sua
de sacrificijs imperaret
Ut illi occasione se inuēit
se t̄p̄is rati non possum⁹
inquūt nisi in solo iherosolimo
templo Ita namq̄
p̄cipit lex **E**t accepta ab
eo reparandi tēpli licētia
in t̄m insolentie puenert
ut alijs eis p̄p̄iaz reddit⁹
videret **I**git̄ ex om̄ibus
locis atq̄ p̄uicis cōueni-
entes iudei. locū templi olī
igne consumpti aggredi cepe-
comite. p̄perandi operis ab
imperatore concessio. s̄ptu
publico et p̄uato res om̄i instā-
tia gerebat **I**nterea insulta-
re m̄is et velut reparatis
regni t̄p̄ibus cōminari acris
ac senitiā ostentare. proisq̄
in magno timore et supbia
agere **C**irillus post maximū
confessorē in iherosolimis epis-
copus habebatur **A**pertis igit̄
fundamētis m̄ltes semē-
tag⁹ adhibita nichil om̄o de-
erat. quī die postera veterib⁹
deturbatis noua interēt fū-
damēta **C**ū tamē ep̄us dili-
genti consideratione habita-
uel ex ip̄is que in danielis. p̄-
phetia de temporib⁹ legent
vel que in euā. dñs p̄dixēat
p̄sisteret. nullo gnē fieri pos-

sent illuc a iudeis lapis sup
lapidē poneret **R**es eāt in
expectatioē **E**t
Et t̄p̄e nocte q̄ ad
incipiēdū op̄iā
sola restabat. t̄re
motus ingens oborit̄ et nō
solū fundamētōz saxa lon-
ge lateq̄ iactant. verū etiā
totius pene loci edificia cō-
planant **P**orticus quoq̄
publice in quibus iudeoz m̄l-
titudo q̄ operi videbat̄ m̄l-
tere cōmanebat ad solū de-
ducte. om̄s iudeos qui repti
sūt opprellere **L**uce v̄eo orta
cū se mala crederēt effugisse
adquirendos qui oppressi
fuerant reliqua m̄ltitudo
concurrit **E**des erat quedā
inferiorib⁹ tēpli demersa
habens aditus inter duas
porticus q̄ fuerāt cōplanate
in qua ferramēta et alia q̄
operi erant necessaria ser-
uabant **D**e qua subito glo-
bus quidā ignis emicuit. et
p̄ mediū platee p̄currēs. ad
ultis et examinatis iudeis
qui aderant ultro citroq̄ fe-
rebat **H**or itez sepius et
frequētissime p̄ totā illā diē
repetens. pertinacis ppli te-
meritatē flāmis vlticibus
cohercebat **C**ū interī pau-
re ingenti et trepidatione
om̄s qui aderāt deterriti.
solū verū deū ih̄m xp̄m con-
fiteri cogebant̄ inuiti **E**t
ne hec casu fieri crederent̄

sequenti nocte in vestimentis o-
nium signaculum xpi in eis
apparuit. ut etiam qui diluere
per suam infidelitatem voluissent nil
loquere valerent abolere. Sic
deterriti iudei atque gentiles lo-
cū simul et cepta reliquere. Ex-
plicit liber decimus. **Incipit**
capitulum libri vnderimi Cap. 1

De ortu et religiosa
mente principis io-
uianiani et de fine
eius. **De** ortu
valentiniani et valentis. **De**
de dormitione athanasii
epi et persecutionibus lucii here-
tici. **De** virtutibus et mi-
raculis sanctorum qui erant in egip-
to. **De** persecutione que fuit
apud edissā. **De** statu ec-
clesie eiusdem temporis. **De**
moyses quoque regina sarrace-
norum gentis sue poposcit episcopum.
De didimo vidente a-
lexandrino. **Quot** sanctorum
ex discipulis anthonii etiam
tū in heremo habitauerunt
virtutes et signa facientes qui
etiam in mesopotamia. **De**
basilio et gregorio impa-
dotie episcopis. **De** fide et re-
ligione valentiniani principis
et de damaso papa vel vrsi-
ni subreptione. **De** am-
brosio episcopo. **De** valenti-
niani fide et filiis eius here-
dibus regni. **De** gotho-
rū per trachias irruptione et
nere valentis. **Ut** grati-
anus imperator theodosium

regni principem constituerit. et
post multa religiose et fortiter
gesta maximi tyranni insidiis
succubuerit. **De** valenti-
niano puero utque mater eius
iustina heresim arrianā dīfē-
dens etiam perturbare conata
sit. **De** ebenioli magistri fi-
de et constantia. **De** am-
brosio episcopo et de maximo ty-
ranno. utque theodosius impera-
tor necē gratiani ultus de eodē
maximo triumphauerit. **De**
theodosii commissio in tes-
salonicenses et de prima eius
publice apud sacerdotes ges-
ta. **De** fide et religione
theodosii principis utque pullis
hereticis etiam catholicis res-
tituerit. **De** appollinari
et heresi eius. **De** episcoporum
successionibus per orientem. **De**
paganorum motibus apud
alexandriā. **De** situ tē-
pli serapis et de subuersione
eius que etiam de origine eius
feratur opinio. **De** frau-
dibus que in tēplis paganorum
detecte sunt. **De** saturni
sacerdote tyranno. totius pe-
ne alexandrie adultero. **De**
canopi initio vel interi-
tu. **De** etiam uel martiris
quā in ydolorum locis constructe sūt.
De iohannis sepulchro
violato et reliquiis apud a-
lexandriā conseruatis. **De**
Troia per egiptū delubra
uel edicule vel etiam fana usque
ad solū sunt diruta. **De**

thoracibus serapis apud alexandriā abralis. et signo crucis in loco eorū reddito. et de eiusdē signi p̄sagio apud sacerdotales antiquorū egip̄tiorū litteras reperto **xxxii**

Ut mēsurā aque nili flūis que ad tēplū serapis quasi ad aquarū largitorē deferri solebat. ip̄o destructo ad ecclēsiā iusta sit deferri **xxxiii**

Ut religiosissim⁹ p̄nceps theodosius hec gesta audiēs magno gaudio exhilarat⁹ sit **32** **D**e valentiniani iunioris interitu et ortu eugenij tyrāni. et responsis iohānis monachi ad theodosiū principem **34** **D**e apparatu belli aduersus eugenij theodosij et de victoria eius orōnibus magis q̄ virtute facta **36** **D**e fine theodosij post victoriā. et de archadio et honorio liberis eius atq̄ heredibus regni **E**xplēuit capitula **Incipit**

liber vnderim⁹ ecclēstice historie

Dicit iulianus necem tandem ciuile nobis iouiniani reparatur imperiū **I**s namq̄ sub vno eodem tpe imperator et cōfessor et male illati extitit depulsoꝝ erroris **F**lam cū

in p̄cinctu esset et exercit⁹ urgeret barbaris. et diuitiores nri de sūmis rebus cōsiliū trahentes. ut iouiniano calculū darent. cūq̄ apphēsus ad suscipienda imperij traheretur insignia ad exercitū iuliani sacrilegus pphānatū dicit p̄damasse. nō se posse imperare eis q̄ esset xp̄ianus **T**ūc om̄s pari eadem voce respondisse p̄hibetur **E**t nos xp̄iani sūm⁹ **N**e prius q̄ hanc vocē audiret acquiescere ad imperiū voluit **D**eniq̄ statim affuit ei dīna demētia contraq̄ oēm sp̄e cū clausi vndiq̄ hostibus tenerent. nec euadendi facultas vlla suppeteret. subito missos a barbaris oratores adesse vident parēq̄ depoltere. exercitū quoq̄ in media consupto. cibos ceteraq̄ necessaria in mercimonijs polliceri. om̄q̄ hūanitate nroz temeritatē emēdare **S**ed ubi viginti et nouē ānos p̄te cōposita ad romanū regressus est solū. clarioꝝ lux nro se orbi ex orientis p̄tib⁹ aborta diffundit. rē publicā quasi post nimias p̄cellas dñi moderatione aggress⁹ est reparare **E**tiaꝝ vero curam nō in secundis habere nec tamē incaute ut constātius egerat. sed lapsū p̄decessoris admonitus honorificis et officiosissimis lris

athanasium requirit. ab ipso
formam fidei et ecclesiarum dispo-
nendam suscipit modum. **Sed**
hec tam pia tamque leta pinci-
pia mors imatura corrumpit.
Post octo etenim menses oratio
sua apud ciliam diem obijt.

D **Ost hinc Cap 2^m**
valentinianus
imperium suscepit
qui per fidei nam a
iuliano militia fuerat ex-
pulsus. **Sed** complenit in illo
dominus quod promissit. plus etiam quam
centupla in panti solo restitu-
ens ei. Nam quia militiam
per christum reliquerat. suscepit im-
perium. Idem in consortio regni
assumit fratrem valentem. et
quidem occiduas partes de-
legit. illi autem orientales
reliquit. **Sed** valens fauē-
do hereticis abiit in viam
perim suorum. Nam et episcopos e-
git in exilium. et presbiteros et dia-
conos et monachos tationo
alexandrie presidente usque
ad tormenta deduxit et igni-
bus tradidit. multaque nefa-
da et crudelia in ecclesia di mo-
latus est. **Sed** hec omnia post
athanasii obitum. Nam illo
supersite velut divina virtute
quidam prohibitus. cum deba-
charet in ceteros. in illum nichil
auius est triste committere.

Ost hinc Cap 3^m

Ien tempore tate cum qua-
dragesimo et sexto
anno sacerdotij sui

athanasius. post multos a-
gones multasque paciencie co-
ronas quieuisset in pace.
solicitatus de successore petz
tribulationum suarum participem
et socium delegit. **Sed** lucius
arriane partis episcopus. continuo
tamquam ad ouem aduolat lupo.
Et petrus quidem nauem pri-
mus conscendens ad urbem
romam profugit. Lucius vero
tamquam materia sibi crudelita-
tis ablata. senior erga ceteros
efficiebatur. Et ita ibat in
sanguinem. ut nec spem quidem
aliquam religionis seruare
videretur. Cuius primo ingressu
tanta et tam turpia in virgines
et continentis ecclesie gesta sunt.
que nec in persecutionibus ge-
tilium memorantur. Inde post fu-
gas tuum et exilia. post cedes
et tormenta. animasque quibus
inimicos condempnauit. ad mo-
nasteria furoris sui arma
conuertit. Vastat heremum.
et bella quiescentibus indi-
cit. Tria milia simul. aut eo
amplius viros per totam hemispha-
secreta et solitaria habitati-
one dispersos. oppugnare
parit aggreditur. Mittit
armata equitum ac peditum
manum. tribunos ac prepositos
et bellos duces. tamquam aduersum
barbaros pugnaturus ele-
git. Qui cum venissent nouam
belli speciem vident. hostes
suos gladiis obiectare cer-
uices. et nichil aliud dicere

nisi amice ad quid venisti.

D Er idē *Caplin*
tempus prius mona-
chorum vita et anti-
quitatis merito.

matharius et ysidorus aliusque
matharius atque heraclides
et pambus anthony discipu-
lus egypti. et maxime in ni-
trie deserti partibus habeban-
tur viri qui consortiū vite et
actuū nō cū ceteris mōribus
sed cū supernis angelis habere
credebant. *Que prius vidi lo-*
quor. et eorum gesta refero quia
in passionibus locutus esse pro-
merui. *Hic* ducebant exercitū
dñi non mortalibus telis sed
fide religionis armati. mo-
riendo vincentē. et q̄ sanguis
sui profusione victor xpm se-
querebatur ad celū. *miraculum*

Q uisq̄ dñi in tabernaculo
positi et orantes
expectaret inter-
fectores suos. dela-
tus est ad eos homo olim me-
bris omnibus et precipue pedi-
bus aridus. Sed cū ab eis in
noīe dñi oleo fuisset pinctus
statim confirmate sunt plantę
eius. Et dicentibus eis in no-
mine ihu xpi quē lutiū pfe-
quitur surge et sta in pedibus
tuis. et redi ad domū tuā. cō-
tinuo exurgens et exiliens
bñdicebat dñm. ostendēs q̄

H vere erat in eis deus
Alte Aliud de ceto
aliquātū vero tps

cetus quidā rogavit deduci
se ad cellulā matharii q̄ erat
in deserto itinere dierū triū
Quo postea q̄ cetus multo
ductantiū labore puenit ma-
thariū domi nō repperit. Cō-
tristatus valde nullatenus
mestitiā mitigare potuit.
sanitatis solacijs carēs. Tū
vero calore fidei cōualescēs
depictor inquit ad eos qui eū de-
duxerant. applicate me ad
illam pte parietis ubi tuba
senior solet. Et cū fuisset ad-
motus. parū luti aridi vnde
paries illius videbat assu-
mens. palme sue supposuit.
Rogat etiā ut aquā de puteo
ex quo bibere solebat hauri-
rent. Quo hūmore resoluēs
glebam. eodemq̄ luto oculos
suos pingens. et lauans de
aqua que hausta fuerat. rē-
pit visū. ita ut nullo indigēs
āminiculo rediret ad sua.
Sed ne secūdū leprosos illos
ageret. quos a se curatos in
euāgelis migratos dñs potat.
cū omni domo sua regressus est.
et deo grās referens rem ut
gesta fuerat indicauit. *Aliud*

I dem vero *de leena*
ipse matharius leene
speluncā habuit. sue victimā
celle. Et quadā die catulos
suos cecos ad eū belua pducit
atq̄ ad pedes eius ponit. At
ille cū intellexisset p cecitate
catulorū bestiam supplicare.
rogauit dñm ut eis redderet

visū. **Q**uo recepto. mīrem
 sequētes redeunt ad spelū
 tam. **E**t paulo post ip̄a cū
 catulis suis egrediens. pelles
 om̄iū lanatas plurimas ve-
 lut mīnq̄ pro suscepta gr̄a
 ad senē defert morsu oris
 euertans. et ante fores eas
 deponens abscedit. **D**ez si
 singulorū mirabiliū gesta. p-
 sequim̄. excludim̄ a. pposita
 breuitate. maxime cū hec nar-
 rationē. ap̄rii operis habere
 mereant. **S**ed in hys om̄i-
 bus lutiū nō erubuit. nec a-
 liquid reuerentie virtutim
 mirabilibus detulit. quī mō
 iubet prēs ip̄os ablatos a g-
 ge suo. p̄mo clam rapto. in in-
 sulā quādā egypti paludū
 deportari. in qua cōperat
 neimē proxius esse xp̄ianū
 quo p̄her uel absq̄ solac̄is
 vel absq̄ consuetis actibus
 vincerent. **S**enes igitur cū
 duobus solis pedissequis noc-
 tu ad insulā deducim̄. in q̄
 templū quoddā sūma vene-
 ratione a loci incolis obser-
 uatū. **C**ūq̄ p̄mū nauicula
 senū ora loci illius contigiss̄
 ecce subito sacerdotis illius
 templi virgo filia correpta
 spū cū ingenti vociferatioē
 et cū clamoribus usq̄ ad celū
 datis. p̄ medios agi. p̄p̄os ce-
 pit. et crebros ducens rota-
 tus. stridens huc atq̄ illuc
 rabida ore vibrare. **C**ūq̄ ad
 spectaculū ingentis mōstri

maxime cū esset sacerdotis
 filia. qui in honore p̄cipuo a-
 pud illos erat. ip̄li cōuenissēt.
 p̄p̄as eā raptā sequentes
 pueniūt usq̄ ad nauiculā se-
 nū. **I**bi vero p̄iecta eorū pedi-
 bus et p̄strata clamare cepit.
Quid venistis o serui dei sū-
 mi. antiq̄s nos et veteruolus
 euoluere domicilijs. **I**n hoc
 loco depulsi vndiq̄ latebam̄
 quō vos nequaq̄ latere po-
 tuim̄. **C**edim̄ antiq̄s sedi-
 bus. p̄p̄os vr̄os ter-
 rasq̄ vel-
 tras recipite. **C**ū hec diceret.
 increpatus ab eis. erroris
 spūs effugatur. **E**t puella
 sana vna cū parētib̄ suis ia-
 cebat ad pedes nr̄i t̄pis ap̄lo-
 rū. qui talibus exordijs p̄di-
 cantes eis fidē dñi nr̄i ih̄u xp̄i.
 in tantā cōuersionē repente
 eos p̄duerūt. ut statim ma-
 nibus suis antiquissimū tē-
 plū. et in veneratione ha-
 bitū destruerent. et et̄iaz
 confestim edificaret. **F**lec
 ad deliberandū spatio t̄pis
 eguerūt quibus fidē rerū
 fecerant non verba sed vr̄q̄
Sed cū hoc fuisset alexan-
 drie nūciatū. veritus lutiū
 ne forte etiā suorū in eū odia
 iusta consurgeret. qui ap̄te
 iam bellū non homib̄ sed
 deo indiceret. occulte eos re-
 uocari et in heremū remitti
 iubet. **D**ū hec in egypto ge-
 runt. nec in alijs locis p̄secu-
 tionis flāma cessabat. **Cap v**

Essa nāq̄ melopo-
tamie urbis fide-
liū p̄loz est. thome
ap̄li reliquis deco-
rata. **U**bi cū imperator vidis-
set. eccl̄is electos in cāpo ha-
bere cōuenticulū. tanta di-
citur iracūdia accensus. ut
p̄fectū suū pugno p̄citeret.
cur nō fuissent inde quoq̄
sicut iusserat deturbati. **A**t
ille licet esset paganus et
iur̄s ab imperatore fuisset
affectus. tamē cōsīdē-
tione. hūanitatē altera die
ad vastandū p̄līm p̄cessurū
facit hoc ip̄m ciuibz p̄ocul-
ta iudicia clarescere. quo scī-
licet ca- uere se possent ne
invenirent in loco. **H**anc
p̄cessurus terrorē solito ma-
iorē per officiū mouet. agit
oīa quo q̄ minimi vel si fieri
posset nulli periclitarent.
Videt tū frequētiore solito
p̄līm ad locū tendere. curre-
p̄cipes et festinantes t̄p̄
vererent. ne quis deesset
ad mortem. **I**nterea videt
quādam mulierculā ita festi-
nā et p̄perā domo sua pro-
rūpere. ut nec claudē ostiū
nec operiri ut mulier h̄itū
deret diligentius potuisset
infantē quoq̄ p̄uulū secū
trahentē. cur suq̄ rapido
irrupto eccl̄a officiū agmīe
festinantē. **T**ū ille ultra nō
ferens. apprehendite inq̄t
mulierē et huc deducite

Cūq̄ fuisset adducta. quo
inquit infelix mulier. p̄pe-
ras tā festina. **A**d campū
ap̄t. quo catholicorū p̄līs cō-
uenit. **E**t non audisti inq̄t
quia p̄fectus illuc pergit
ut om̄s interficiat quos inue-
nerit. **A**udiu inq̄t et ideo
festino ut ibi inueniar. **E**t
quo inq̄t parvulū istū tra-
his. **U**t et ip̄e ap̄t marti-
riū consequi mereat. **Q**ue
cū audisset vir moderatī-
simq̄ redire officiū et con-
uerti vehiculū ad palatū
iubet. **E**t ingressus ap̄t. **I**m-
perator subire mortē si mi-
hi iubeas paratus sū. opus
vero qd̄ p̄cipis implē non
possum. **C**ūq̄ edocuisset q̄ta
de muliere repressit īpera-
toris infantiā. **Capitulum vi**

Dridē tēpus et
clēlia velut p̄secu-
tionis igne cōflā-
te. putrior auri

metallo cōfulgebat. **N**on
enī in verbis vniuscuiq̄
fides probabat. sed in exi-
liis et carceribz. quia non
honori erat catholicū esse
sed pene p̄cipue apud alex-
andriā ubi nec sepeliendis
quidē corporibus mortuorū
libera facultas fidelibus.

Qerat **Capitulum vii**
Um her lutiū
ōni arrogantia
et seuitia gerēt
mauiū sarracenorū gēis

regina vehementi bello palestini et arabici limitis oppida atque urbes quatere vicinasque simul praeclatas vastarecepit. Cumque frequentibus bellis romanum attrivisset exercitum et plurimis promptis reliquos vertisset in fugam. orata pacem non aliter se amplexaturam praeponit. nisi monachus quidam moyses nomine gentis suae ordinaretur episcopus qui in heremo partibus suis victima vitam solitariam ducebat. meritis et virtutibus ac signis quae faciebat deus. per illum magnifice notus erat. **P**etitione eius principi indicatur romano. ac sine ulla dilatione iubetur impleri a ducebus nostris qui ibi infeliciter pugnauerant. Captus ergo moyses. ad sacerdotium suscipiendum alexandriam ex more deducitur. **I**dest luitius cui ordinandi deferrebat officium. **Q**uo viso moyses precibus ducebus qui purgebant et populus ait. Ego quidem me non esse dignum tanto sacerdotio iudico. **V**erumptamen si aliquis in me licet indigno divina dispensatio putatur explenda deum nostrum celi ac terre dominum testor. quod luitius scorum sanguine pollutus et cruentus super me non mictet manus. **C**um luitius tam graui nota iustum se videret in oculis plurimorum. quare inquit o moyses tam facile

condempnas eum cuius fide ignoras. **A**ut si tibi aliquis de me aliter indicauit. audi fide meam. et tibi quoniam magis quam aliis crede. **T**um ille. Desine inquit o luiti dolosis tuis. me quoque imaginibus aggredi. **S**ed mihi nota est fides tua quam praestatur serui dei per metalla dampnati. episcopi in exilium trahi. presbiteri. diacones extra christianum nominis habitacula relegati. alii bestiarum. alii etiam ignibus traditi. **N**am quod potest verior esse fides quae auribus capit quam quae oculis prauidetur. **A**pud me certum est quod qui in christo recte credunt ista non fatiunt. **E**t ita maiore de decore deformatus quam purgebat nequitia rei publice consilendi compulsum est acquiescere ut ab episcopis quos in exilium traxerat sacerdotium sumeret. **Q**uo suscepto et gentis ferocissime pacem tenuit. et fidei catholice custodiuit intemerata consuetudine.

Utia **Capitulum octauum**
Erum cum apud alexandriam populos et urbes nebulosi doctoris terra perfidie caligo suffunderet. velut lampadem quandam divina luce fulgentem didimus dominus accendit. **D**e qua vita atque institutis quam ad ecclesie gloriam dei munere concessa creditur. licet in transcurso necessario tamen commemoranda nobis pauca videntur. **I**s namque in pueri etate cum adhuc etiam

prima lra ignoraret elemēta
lūibus orbatu. maiore deside-
rio scie veri lūis inflāmba-
tur. **F**let desperationē cupita
addipiscendi passus est. cū au-
disset scptū in euāgelio. qd a-
pud hoies impossibile est. pos-
sibile est apud deū. **H**ac igit
dīna pollicitatione confusus
in desinent dīm pēbatur.
nō ut oculorū carnaliū visū.
sed ut illuinationē cordis acci-
peret. **M**iscebat tamē pētibz
studia ac laborē. et iuges cō-
tinualp vigilas nō ad legē-
dū sed ad audiendū adhibebat
ut qd alijs visus. hoc illi confer-
ret auditus. **C**ū vero post
lucubrationis laborē sopnq
ut fieri solet. legentibz adue-
nisset. didimq silentiū illud
nō ad quietē. uel otii datū du-
cens tamq mūdū aīal rimi-
nans. cibū q reperat ex ite-
gro reuocabat. **E**t ea q dudū
percursētibus alijs ex librorū
lectiōe cognouerat. memoriā
et aīo reuoluebat. ut nō tam
audisse que lra fuerāt. q de-
scripsisse ea mētis sue pagi-
nis videret. **I**ta breui deo-
dorente in tantā dīnaz hūa-
narūq rerū eruditiōē ac
scīaz venit. ut scole ecclāstice
doctor existeret. athanasio
epō ceterisq sapientibz in
ecclā dei viris admodū pba-
tus sed et in ceteris siue dia-
lectice siue geometrie. astro-
nomie quoq uel arismetrie

disciplinis ita esset paratus
ut nullus vniq pphoz aliq
ex hīs artibus pponēs opti-
nere eū uel concludere que-
rit. sed statū ut responsiones
eius acceperit. ingm eū e-
tiam illius de qua pposuit
set crederet discipline. **H**uius
aliquāti dicta uel cōiter dis-
putata uel pponentibz res-
ponsa adhibitis notarijs de-
scripsere. q etiā nūc in mag-
na admiratione habentur.
Flos tamē qui et viue voces
eius ex parte aliqua sumq
auditores. et ea que a non
nullis docēte eo descripta sūt
legimq. longe maiore grās
et dīmū nescio qd ac supra
hūanā vocē sonans in illis
magis sermonibz qui de oē
hīs pferēbant agnouimq.
Hūc etiā beatus anthoni
cū fidei athanasij testimoniū
laturq. aduersū arrianos
descendisset. magnificis cō-
solatus est verbis. **F**luctil-
te mqt offendat o didime.
qd carnalibz oculis videris
orbatu. **D**esūt enī tibi illi
oculi. quos mures et mūscē
et lacerte habēt. sed letare
qd habes oculos quos āgeli
habent. e quibz deus videt
p quos tibi magnū scientie
lūmē accendit. **C**ap nonū

Hlorebat igit egip-
tus ea tempestate
non solū eruditie i

xpiana phia viris verū e-
tiam hys qui sup valtā hē-
mū cōmanētes. signa et p-
digna aplica simplicitate
vite et cordis sinceritate fa-
ciebant. Ex quib9 inter m-
quos ipi vidim9 et quoz bñ-
dicti manibus meruim9 hñ
sūt Macharius de superio-
ri heremo. aliulq machari9
de inferiori. psydorus in sy-
chis. pambus in cellulis. mo-
yses et beiam9 in nitria. sa-
trion et helias et paulus in
apiliote. alius paulus in fo-
tis. poemē et ioseph in spil-
piti qui appellabatur mons
anthoni9. Sed et alios q-
plimos hui9remodi viros
in egipti partibus habitae
fidei cōperim9 auditu. ut
vere cōpleretur apli dictū.
quia ubi habūdauit pccm
sup habūdauit grā. Habu-
it autē per idem tempus
etiā mesopotamia viros
nobiles eisdem studiis pol-
lentes. quoz aliquātos ipi
per nos apud edissā. et in
tarrax vidim9. plēs auditi-
one didicim9. **Cap decimū**

Sed neutra har-
um fecundior capa-
dotia fuit. fmo
aliquid letius g-
goriū nobis cū basilio ger-
minauit. Tulit et ipa mul-
to9 sanctor9 segetē. satilq
letam. pduxit copiolā pio-
rū vineā. oliuaz quoq9 dñi

germinauit nouellā. Sed
isti pcpue duo filij pingue-
dimis assistentes dextra le-
uaz candelabro. instar duo-
rū celi luātū refulgebant.
Vnde dignū puto de hys
pauca supra repetē. Ambo
nobiles ambo athenis eru-
diti. ambo college. ambo de
auditorio digressi. ad pfitē-
dam rethoricā rognabantur.
Ad opus magnifice quidē
implebat basilius. gregori9
vero magnificentius qtep-
nebat. Quisq cū se totū dei
seruitio mancipasset. tātū
de college amore presūpsit
ut sedentem basilū de dorto-
ris cathedra deponēt. ac se-
cū ad monasteriū manū in-
iecta pduceret. Ibiq pānos
ut apūt tredit. cōmibus gre-
co9 scđariū libris remotis
solis dñe scpture volūbus
operā dabant. eazq intel-
ligentiā nō ex ppria p̄sūp-
tione sed ex maior9 scriptis
et auctoritate sequebant9.
quos et ipos ex aplica suc-
cessionē intelligendi regu-
lam suscepisse constabat.
Quoz pcpue in prophetas
cōmentarios discutientes
thesauros sapie et scie rō-
ditos in vasis fictilibus per-
quirebant. Verū cū iā ipi
sufficienti instructi dīna dis-
pensatione ad imbuendos
iplos vocarent9. et alius alio
itnere ad idem tamē opus

uterq; traheret. basilius pō-
thi urbes et rura circueēs de-
sides illius gentis aīos et pa-
rū de spe futura sollicitos sti-
mulare verbis et p̄dicatione
surrende. callemq; ab hīs lō-
ge negligētie cepit absolue
subiectis abiectis manū r-
rū et salariū curis summet
notitiā rectpere in vnū corre-
monasteria construere psal-
mus et p̄mis et orationibus
docuit vacare pauperū cu-
ram gerē. eisq; habitacula
honestā et que ad virtū ne-
cessaria sūt prebē. virgines
instruere. pudicā castamq;
vitam omnibus pene deside-
rabilem facere. Ita breui
pmutata est totius p̄uitie
faties. ut in arido et squalē-
ti campo videret leges sctā
arleta vinea surrexisse. **G**-
regorius vero bonū semē
non patiebatur aut sup spinas
iacere aut int saxa disp̄gē.
sed bonā t̄ram cordis sui in-
gi cultu et ex cūq; indelimen-
tibus excolebat. Et multo
amplius hic in semetipso q̄
ille in ceteris p̄ficiēbat. **S**ul-
tipere ille que renūciantes
scto. deferēbant ad pedes
suos. et diuidere ut quisq;
eguisset curā gerebat. iste
nichil habendi contentus
sacramēto erga solas sapiē-
diuitias auarus et multū
cupidus inherebat. Ille co-
ire p̄les in vnū et sui dōtē

in necessariis habere solli-
citudinē docebat. hic sui ex-
emplo qd erat absolutq; et
liber a cūctis. sermone apli-
co predicabat. **E**go autem
volo vos sine sollicitudine
esse. et dñs in proximo est
nichil solliciti si tis. sed tāq;
xpi serui hoc solū estote solli-
citi qñ dñs redeat a nuptiis.
Ille delinquentibus miseri-
corditer condolere. et a delin-
to reuocare satagebat. hic
p̄ dñi eloquiū grām delinq;
di incitamenta p̄uenire nō
sinere labi eū qui difficultē
erigeret. elisus. Ille in fide
putus. hic in p̄dicatione li-
berior. Ille deo hūilis. hic
etiā hōib; erat. Ille arro-
gantes com̄ptu. hic rōne
vincebat. **S**ic in utroq; diu-
sa grā vnū opus p̄fectionis
explebat. **I**gitur basilius
nō multo post cesaree ep̄a-
dotie ep̄us. cū a valente in
exiliū p̄ fide rogeretur. ex-
hibitus ad tribunal prefetti
terroribus ut illi moris est
potestati et minis maximis
agi cepit. Et nisi p̄ceptis
p̄ncipis obediret. interitū
sibi iāiāq; speraret. **I**mpēdē.
Tū ille intrepidus et absq;
vlla aīmi p̄turbatione. hec
sibi minitanti prefetto res-
pondisse fertur. **A**tq; vtmā
aliquid michi esset digni mi-
neris qd offerre huic. q̄ ma-
turius basilium de nodo fellis

huius absolueret. Cūq; dare-
tur ei nox que erat media ad
spatiū deliberandi. rēdisse
denūo phibetur. Ego crasti-
no ipse ero qui nūc. tu te uti-
nā nō mutares. Et illa qdē
nocte vix imperatoris ve-
lut tortoribus tradita cruci-
atur. filius vero qui eis erat
vnicus extinctus. paterne
impietatis creditur exsolui-
se supplicia. Itaq; ante lucē
missi sūt qui rogarent basilium
et fratribus suis mīteret. p-
eis. ne etiā ipsi et quidē mīto-
iustus siliē interirent. Sic
accidit ut cū omēs catholicos
expulerit valens. basilius
usq; ad vite exitū intemēto
torionis sacramēto in ecclia
pduraret. **G**regorius vō
apud nazaron opidū in lo-
co p-riis epūs subrogatus hē-
tiorū turbīnē fidelit̄ tulit.
Reddita vero pace qstanti-
nopolim ad eccliam docēdā
venire exoratus nō abnuīit
vbi breui tpe tantū ad emē-
dandū p-riū vetustis hēro-
rū infectū venenis. pferit
ut tūc p-riū xpiani sibi fieri
viderent. et nouellā lucem
veritatis aspicere. cū religi-
onis doctor multa quidē ver-
bis plura tamē doceret ex-
emplis. nec viderent ab eo
discipuli aliquid imperari
qd non p-rius ipse fecisset. **S**z
vbi gloriā iūdicia subsecuta
est. obniti quidā et p-criptio-

nibus mun9 sanis uti repe-
ut ipso ad ppria remeante
aliis ordinaret epūs. **E**d
ille susurrari nū et sub den-
te sentiens ruminari ipse
pferit qd ei nullus dicere au-
debat. Absit inq; ut mei cū
aliqua simultas in dei sacer-
dotibus oriatur. **S**i ppter
me est ista tēpestas tollite
me et mittite in mare. et
desinet a vobis quassatio.
Tūc regressus in ecclia sua
qd sup fuit vite tempus ex-
egit. Et qm fella iā etate
simul et corpe invalid9 erat
successorē sibi ipse delegit.
quo eccliam gubernāte de-
bilitatis et senectutis otio
frueret. Extant quoq; vtri-
usq; ingenij monimēta mī-
nifica tractatū. quos ex
tpe in ecclis dedamabāt. Ex
quibus nos denas ferme sin-
guloz oratiūculas translu-
dim9 in latinū. basilij p-riā
instituta monachoz optan-
tes si potuerim9 et dei fauor
adiuuerit eoz plura trāsser-
re. **F**uerūt pterea frēs duo
basilio. gregorius et petrus
quoz alter in verbo doctri-
ne. alter in operibus fidei
frēm ita exequabat. ut vtrq;
vel basilium vel gregoriū rō-
deret. Extant etiā ipsiq; gre-
gorij minoris aliqua opul-
cula luculenta. **S**ed de hīs
satis dictū.

Capitulum vnderimum

Illo tempore vobis p[ro]p[ri]is
valentinian[us] fidei
religione illelus.
veteri romani ipe-
rii censura rem publicam gu-
bernabat Damascus post
liberum p[er] successionem in urbe
roma sacerdotum suscepit
Quem plat[us] sibi non ferens vr-
sim quidam eiusdem ecclesie dia-
conus in tantum furoris erupit
ut persuaso quodam satis impe-
rito et agresti ep[iscop]o. collata tur-
bulentorum et seditiosorum ma-
nu in basilica que siciniana ap-
pellatur ep[iscop]um se fieri extor-
queret legibus et ordine
et traditione puerilis Quo
ex facto tanta seditio primo
vero tanta bella orta sunt
alterutrum defendentibus populis
ut replerentur humano sanguine
omnium loca Que res factio-
ne maximi p[ro]fecti seu hois
ad invidiam boni et innocentis
versa est sacerdotis ita ut cum
ad derictorum usque tormenta de-
duceret Sed assertor inoce-
tie deus affuit et in caput
eorum qui intenderant dolum pe-
na conuersa est **Capitulum xii**

Iterea defuncto a-
pud mediolanum aux-
entio hereticorum ep[iscop]o
vtriusque partis populi
diuersis studiis ferebantur dis-
sentio grauis et periculosa
seditio urbi p[ro]p[ri]e maturum
parabat exitum si p[ro]p[ri]e vtriusque
cum diuisa vellet nequaquam quod

apposuerat impetraret Am-
brosius tunc consularis eius-
dem p[ro]uincie fasces gerebat Jo-
cum p[ro]uinciam ciuitati videret
impedire pro loco atque offi-
tio suo confestim etiam sedi-
tionem populi mitigaturus ingre-
ditur Cumque mihi multa secundum
leges et publicam disciplinam
per quiete et tranquillitate
porasset pugnantis inter
se et dissidentis populi subito
clamor et vox una consurgit
ambrosium ep[iscop]um postulantem
baptizari hunc p[ro]p[ri]um clamant
erat enim catheticus et sibi
ep[iscop]um dari nec aliter unum po-
pulum fore atque unam fidem nisi
ambrosius sibi daret sacer-
dos Obluctante illo et populi
multum resistente ad imperato-
rem relatum populi desiderium om-
ni maturitate iubetur impleri
Dei autem auxilium esse quod discor-
dantem populi fidem et animos dis-
sidentes conuersio subita in
unum consensum atque in unam
sententiam reuocasset et hoc et di-
grum consecutus et inuitatus
sacerdos effectus est

Iterea **Capitulum xiii**
cum ad bellum sarmati-
cum valentinianus de
gallie partibus venis-
set illuricum et ibi vix nondum
repto bello egritudine subi-
ta oppressus diem obiit relic-
tis heredibus in imperio filius
gratiano augustus valentin-
ianusque admodum puulo et non

147
dū regis insignis initio
Quē tamē nūcitas eoz qui
tamq̃ vacuū impij locū co-
nabant invadere cōpulit
etiā absente frē purpurā
indui. probō tūc p̃fecto fide-
liter rem gerente **Cap. xiii**

D E idē tēpus mo-
rientis regno go-
thoz gens sedibz
suis pulsa. p̃ om̃e
se trancas infudit. armisq̃
urbes et agros vastare fero-
citer cepit. Tūc vero valētis
bella que etiā inferebat in
hostem cepta cōverti. seraq̃
p̃mā ep̃os et p̃bros relaxari
de exilijs. ac de metallis re-
solui monachos iubet. Ipse
tamē ab hostibus circūuēt.
in p̃dio quo ex bello trepidus
confugerat. impietatis sue
penas igne exustus dedit. ā-
nis in īperio cū fratre p̃mo.
et post cū fr̃is filijs quatuor
decim parit exartis. Que
pugna initū mali romano
imperio tūc et deinceps fuit

S itur **Cap. xv**
gracianus cū frē
admodū puulo. p̃
patrum necē orien-
tis quoq̃ suscepit īperū. Is
pietate et religione os pene
qui ante fuerant p̃ncipes
superabat. vlu armoz strē-
nuus. velox corpe et ingēio
bonus. sed iuuenili exultati-
one plus fere letus q̃ suffici-
ebat. et plus vereturindus q̃

rei publice mēerat. Quisq̃
videns vtile virū ānis matu-
rū in tantis regni curis habē
participē. et quia ut sermo
dinus monet. melius duo q̃
vnus. cōsortē adsciscit theo-
dosiu. eiq̃ oriētis p̃curatio-
ne cōmissa. partes sibi ac fr̃i
occiduas reseruauit. Verū
is postq̃ multa religiose ac
fortiter gessit a maximo ty-
rāno apud britānias exorto
p̃ andratatū ducē lugduni.
suoz magis p̃ditione q̃ vi-
hostiū pemptus est. **Cap. xvi**

E Valentinianus
in ytalīa degens
fr̃is necē atq̃ hos-
tis metu p̃territus
simulatione oblata pacē a
maximo simulās. ip̃e quoq̃
libent̃ amplectit̃. Cū interī
iustina mater eiusdē arria-
ne hereseos alūpna īpieta-
tis sue venena que viuente
viro supresserat filio facile
decepto fidenter aperuit. I-
gitur apud mediolanū poli-
ta conturbare aggreditur et
clisaz statū. et cōminatur
sacerdotibus depulsionis exi-
lia. nisi animūis consiliū de-
creta quibus fides temerata
fuerat renouaret. Quo bel-
lo eccl̃ie murū vturim vali-
dissimā pullabat ambrosiū.
eiq̃ minis terroribz atq̃ oī
oppugnationū gr̃ie fatigās
p̃mū sibi aditū debellāde ri-
matur eccl̃ie. Sed q̃uis illa

uezabel spū pugnaret arma-
 ta resistebat tamē ambrosi-
 helve virtute repletus et g-
 tia. Ipsa autē in ecclesijs gnr-
 rie strepere. aūmare et illā-
 mate ad discordiā ipsos ce-
 pit. sed quo min⁹ res ex sua
 cederet iuriā putare et p
 hoc apud filiū cōqri. **U**n
 et adolescentulus p contu-
 melie invidia. quā falso cō-
 flauerat mater. accensus. ar-
 mator⁹ globū ad eccīaz mit-
 tit cōfirmgi ianuās. oppug-
 ri sancta scōz. sacerdotē p-
 trahi. atq in exiliū agi. pti-
 nus iubet. **S**ed tanta fuit
 pseuerantia fidelū pplorū
 ut aīas prius amittere q-
 epīm mallet. **xvii**
Terī dictanda adū-
 sū fidem pīm ipēi-
 alia decreta mādā-
 tur. beniuolo tūc mēorie scri-
 nys pudente. **S**ed ille cui
 ab incunabilis sacra fides
 venerabilis fuit. abnegat se
 impia verba posse pferre
 et contra deū loqui. **T**ū vō
 ne inceptū regni frustrari
 videretur. celsior ei honor
 pmittit si impletet iūcta.
Ille autē qui nobilior esse
 in fide q in honorib⁹ cupe-
 ret. quid michi apt p ipieta-
 tis mercede altiorē pmitti-
 tis gradu. **H**ūc ipm quē ha-
 beo tollite. tantū michi con-
 scientia fidei dūret illesa.
Hec dices an pedes impia

pipientiū cingulū soluit
Ambrosius **xviii**
 vero aduers⁹ re-
 gine furorē nō se
 manu defensasbat
 aut telo. sed ieiunijs cōtinua-
 tisq vigilijs sub altari posit⁹
 per obsecrationes defensorē
 sibi ac eccīe deū parabat. **C**ū
 q hec in longū diuersis ma-
 thymis et oppugnationib⁹ n-
 quit q pfitiens iustitia moli-
 retur. maxm⁹ qui se exuere
 tyrāni infamia et legitimū
 pncipē gestiret ostendē. datis
 litteris imperiū ptestat in-
 celsū. fidem dei impugnari
 et statuta catholice eccīe sub-
 rui. et mē hec appropinquāe
 ytalīā cepit. **Q**uo iustitia cō-
 pecto. hoste simul atq ipieta-
 tis consciētia purgente i fu-
 gam versa cū filio. exilia que
 dei sacerdotibus parabat p-
 ma sortitur. **A**ffuit tamē the-
 odolius ppter regni fidē boni-
 tatis atq bñficioz grām me-
 mor. et in vindictā totis viri-
 bus orientis insurgens ult⁹
 est sanguinē iustū. **V**alenti-
 nianoq atq impia mē hec
 matre defuncta. fidē catholi-
 cam quā ipā violauerat. et
 regnū tyrānde pulsa resti-
 tuit. atq ipē postea q romā
 illustri triūpho inuictus est
 ad ppria rurū regna reme-
 auit. **Capitlm xix**
Et idem temp⁹ sub-
 reptione quadā de-

monis turpis macula reli-
giolo pñcipi iuncta est. Ete-
nī cū apud thessalonica sedi-
tione exorta. quidā ex mili-
taribus vir ipetu fuisset po-
puli furentis extinctus. repē-
tini nūcū atrocitate īperator
accensus. ad ludos circēses in-
vitari pñcipi. eiq; ex īpromiso
circūfundi milites atq; ob-
truncari passim quisq; occurr-
isset gladio iubet. et vñdic-
tā dare nō ēminis sed furoris
Ob hoc cū a sacerdotib; pñ-
cipi argueret agnouit delictū.
culpāq; cū lacrimis pñfessus.
publicā penitētiā in cōspē-
tū totius ecclīe exegit. et ad hō-
sibi tēpus ascriptū absq; ī-
gali fastigio patientē imple-
uit. Quibus omnibus illud
mirabiliter adiecit. lege saxe-
it in posterū. ut sine pñcipi
sup animadūiones prolate.
in diem tricesimū ab execu-
toribus differēt. quo locū
misericordie. vel si res tulisset
penitētie nō periret. **xx**

Venit ad orientē
regressus. ibiq; ut
ab exordio pñcipa-
tus sui. summa cura
sumoq; studio. pulsis here-
ticis ecclīas catholicis tradi-
dit. Idq; ea moderatione
agere cepit. ut vltione con-
tepta. tantū catholicis dñi res-
titutione ecclīaz consuleret
quos fides recta absq; pñdica-
tionis impedimēto pñficeret.

Cōem se pñbere curabat. er-
ga sacerdotes dei fidei reli-
gione et munificentia cūc-
tis regū nūm exhibē. accē-
su facilis. et absq; imperiali
fastu ad colloquiū se hūilib; **H**ortatu eius et
largitionibus. ecclīe plurimis
locis ornate satis magnifi-
ceq; constructe sūt. **P**resta-
bat multa poscentibus sed
frequētius vltro offerebat.
Adoloz cultus qui cōstan-
tini institutione et demitpō
negligi et destrui ceptū fue-
rat. eodē imperate collap-
sus est. **P**ro quib; in tantū
deo carus fuit. ut spāle ei
mūn; dīna contulerit. pñ-
dencia. **E**tenī in thebayde
partibus mōchū quēdā io-
hānē noīe spū pñphetico re-
pletū. cui; monitis atq; res-
ponsis pacē retinere an bel-
lū gerē esset melius sciscita-

batur. Capitulum xxi
Alterea apud laod-
iticiā syrie añ idem
tempus apollima-
ris epus vir sane in ceteris
instructus. sed dñi contētio-
nis vitio nimis agitatur. et
aduersū dñe qd quisq; dix-
erat ire obui; delātatur. iac-
tatione ingentī male fortis
heresim ex contētiōne ge-
nerauit. asserens solū cor-
pus nō etiā nīmā a dñō in
dispensatione susceptam.
In quo cū euidentib; euā-

gely testimonijs vrgeretur
quibus ipse dominus et saluator noster
habere se animam profiteretur. et
ponere eam quando vult. et iterum as-
sumere eam. quod quibus turbata et tris-
tem dicit esse usque ad mortem.
vertit se post. Et ne ex toto
vinci videretur. ait eum habuisse
se quidem animam sed non ex ea par-
te qua rationabilis est. sed ex
ea solam qua vivificat corpus.
Ad supplementum vero rationabi-
lis partis. ipsum verbum dei fuisse
se prohibebat. **Que assertio**
primum in urbe roma a damaso
et petro alexandrino episcopo con-
silio congregato tali sententia de-
pulla est. ut decerneretur si quis
filium dei. qui sicut verus deus
ita et verus homo fuit. vel hu-
manitatis aliquid vel deitatis
minus diceret habuisse. alienum
ab ecclesia iudicaretur. **Que sententia**
et apud alexandriam confirma-
ta est. et apud constantinopoli
decreto consilii. Ex illo appol-
linariste ab ecclesia derelinquentes
et episcopos sibi sue partis et dog-
mata propria ecclesiamque defecerunt.

Fitur in urbe xxii
Litur in urbe roma post damasum
spiritus ecclesie suscepit sacerdotium apud
alexandriam vero defuncto pe-
tro thimotheus. et post hunc
theophilus. In iherosolymis
autem post cyrillum iohannes a-
postolicus repat sedes. Apud
antiochiam vero defuncto me-
letio substituitur flavianus. **Sz**

quod paulum adhuc sperat. qui
in catholicorum societate semper
primaserat. multa ibi iurgia
et multe controuersie sepe
commote sunt. nec tamen summa
vinitentibus alijs et alijs ob-
nitentibus. ipsique in hoc ele-
mentis terre marisque fatigatis
potuit aliquam pacis vllus ob-
tineri modus. cum vtrique fidei
iam nulla videretur superesse dis-
cordia. **Hoc idem apud tyrum fuit**
ubi cum dyodorus vnus sane
ex antiquis catholicis vir. et
temptationum documentis proba-
tus cum athanasii testimonio
a confessoribus esset episcopus fac-
tus modestia contempta. alius
a melitum partibus ordinatus.

Sed et in multis alijs vrbi-
bus orientis huiusmodi confusio
contemptio genuit sacerdotum.
Apud constantinopoli vero
nectarius ex pretore urbano
cathecumenus et nupur baptis-
ma consecutus. sacerdotium

Lulcepit. **Capitulum xxiii**
Uterum apud alex-
andriam noui motus
et contra temporis fidei
aduersum etiam concitantur.
ex occasione huiusmodi ob-
orti. Basilica quedam publi-
ci operis vetusta et admo-
dum neglecta fuit. quam consta-
tius imperator donasse episcopo
pfidia sua pfidantibus fereba-
tur. que longa incuria nichil
validum preter parietes ha-
bebat. **Visum est episcopo qui p**

idē tempus gubnabat ecclē-
 siā. hāc ab imperatore depol-
 cere. ut crescentibus fidelū
 p̄lis orōnū quoq; crescerent
 domo. **Q**uāq; cū accepta vel-
 lent excolere. repta sūt i loco
 antra quedā latentia et fere
 defossa. latrocinijs et sceleri-
 bus magis q̄ ceremonijs ap-
 ta. **I**gitur gentiles qui reteri-
 minū suoz latebras et flagi-
 tior suoz cauernas viderāt
 nō ferentes obiecta tot salis
 mala et tenebris operta re-
 serari. vel draconū calice po-
 tati. insanire om̄s ac palam
 furere ceperūt. nec vocibus
 iam et seditionibus ut solebāt
 sed manu ferroq; decertare
 nitunt̄ et crebros conflictus
 agere in plateis. belloq; ap-
 to. vterq; p̄lis inter se coire.
At n̄r̄ nūo et potētia multo
 plures sed modestia religio-
 nis min⁹ feroces erant. **E**x
 quo frequēter m̄or̄ plim̄is
 vulneratis. aliquātis etiā m̄-
 fectis. ad templū quasi ad ar-
 tem quādā refugiebāt. quo
 nō nullos ex xp̄ianis captos
 secū abducentes attensis a-
 ris imolare cogebant. **R**eni-
 tentes nouis et exquisitis
 supplicijs excruciatos nera-
 bant. alios patibulis affigē-
 tes. alios confractis crurib⁹
 in speluncas precipitantes.
 quas ob sacrificior̄ sangui-
 nē reterasq; impiritates
 delubri recipiēdas. vetusta

curiositas construxerat. **V**e-
 rū hec per singulos dies cū
 p̄mo metu. deinde cū fiducia
 et desperatione gerē repe-
 rūt atq; intra tēplū clausi
 rapti et p̄da viuere. **A**d pol-
 tremū grassantes in sanguine
 ciuū ducē sceleris et audacie
 sue diligūt olimphū noīe q̄-
 dā habitu suo philosophum
 quo aī signo artē defenderēt
 et tyrānidē tenerēt. **A**t h̄i q̄-
 bus romanar̄ legū custodia
 iurisp̄ vtrisp̄ dicendi cura p̄-
 missa est. cognitis q̄ gesta fu-
 erant. turbati atq; p̄territi
 ad tēplū cōuolant. causasq;
 audacie p̄cūtant. et quidē
 vellet ille cōcur̄sus. in quo cū
 tanto scelē aī aras sanguis
 ciuū funderet̄ inquirūt. **S**
 illi obfirmato aditu. confu-
 sis et dissonis vocib⁹. rōnē
 facti nullā sed clamorē red-
 debant. **N**ulli tamē ad eos
 nūti de romani īperij po-
 testate. de vindictā legū et de
 h̄ijs que talia solerēt subleq;
 cōmonebāt. **C**ūq; loci mūni-
 tio nichil aduersū vesaniā
 molientes agi. nisi vi maio-
 re timeret. res gesta ad impe-
 ratore refertur. **I**lle q̄ inge-
 nita mentis demētia errā-
 tes mallet emēdare q̄ p̄de-
 restribit illoz quidē vindic-
 tā. quos aī aras sanguis
 fulus martires fecit nō eē
 poscendā. in quibus dolorē
 interitus superauerat glā

meritorum de cetero vero ma-
lorum causas radicesque discordie
que pro simulachrorum defen-
sione veniebant penitus de-
bere siccidi. quibus extimi-
natis etiam bellorum causa pite-
conquiesceret. Cumque hec scrip-
ta venissent. et velut post in-
dutus prius temporis ad audiendum
utrumque populus convenisset ad te-
plum. statim ut prima epistle pa-
gina recitata est. in cuius ex-
ordio vana gentium superstitio
culpabatur. clamor a nostris im-
mensus attollitur. stupor ac pa-
uor gentium populos invadit.
latebras unusquisque querens. an-
gustos fuge calles rimari. a-
nostris se latentem immergere. ut ab
omnibus qui aderant dimoveretur.
dei precia populo suo audaciter
tribuente. furor demonis
qui in illis prius debachatus
fuerat effugatus. **Cap. xxiii**

Serapis apud alex-
andriam templum au-
ditum ab omnibus quod
puto. plerisque vero
etiam notum. locus est non nam
sed manu ac constructione pre-
sentum et eo amplius gradus
in sublime suspensus. quod in-
his et ingentibus spatibus omni-
ex parte dissentis. Cuncta vero
que ad summa pavimentorum
evadatur ope formosissimo
constructa. que immensis de-
super luminibus et occultis a-
ditibus iuncte in semetipsis
distinctis. visu diuisis multis-

rimis et clandestinis officinis ex-
hibebant. Jam vero in superio-
ribus extrema totius ambitus
spatia occupabant. exedre
et pastoforia. domusque ex-
cellsi porrecte. in quibus vel
editum vel hi quos appella-
bant. **Ans. p. e. a. t. n.** id est
qui se calificant commanere
soliti erant. Vortitibus quoque
post hec omne ambitum quadra-
tis ordinibus distincte intri-
secus circuibant. In medio
totius spatii edes erat precio-
sis edita columnis. et mar-
moreo saxo intrinsecus ample
magnificeque constructa. In
hac simulachrum serapis ita
erat vastum. ut dextera unum
parietem. alterum leuam perstrin-
geret. Quod monstrum ex om-
nibus generibus metallorum ligno-
rumque compositum ferebatur. In-
teriores delubri parietes.
laminis primo aureis vestiti.
super has argenteis. ad post-
erum ereis habebant. quod mini-
mum pretiosioribus metallis
forent. Erant etiam quedam ad
stuporem admirationemque vi-
dentium. dolis et arte compo-
sitae. fenestra scilicet per exigua
que ab ortu solis ita erat ap-
tata ut die qua institutum fu-
erat simulachrum ad serapim
salutandum introferri dilige-
ter temporibus observatis
ingrediens. in simulachrum
radius solis per eandem fe-
nestram directus. os et labra

serapis illustraret. ita ut
inspectante populo osculo salu-
tatus serapis videretur a
sole. **E**rat et aliud fraudis
genus huius. **N**atura lapi-
dis magnetis huius virtutis
esse prohibetur ut ad se rapi-
at et attrahit ferrum. **D**ignum
vero solis ad hoc ipsum ex fer-
ro subtilissimo manu artifi-
cis fuerat fabricatum. ut la-
pis cuius naturam ferrum ad se
trahere diximus. desuper in la-
quearibus fixus cum tempera-
te sub ipso radio ad librā po-
situm fuisset simulacrum. vi na-
turali ad se rapere ferrum ut
assurrexisset populo simulacrum
et in aere pendere videretur.
Et ne hoc lapsu spero perire
multis fallacie surrexit ale-
bant sol. ut valedicens sera-
pi discedat ad propria. **S**ed et
multa alia describendi causa
a veteribus in loco fuerant
constructa. quoniam nunc longum est
enumerare per singula. **V**erum ut
dicere ceperamus rescripto e-
titato pati quidam erant infor-
mum populi ad subvertendum errorem
auctorem. persuasio tamen quidam
ab ipsis gentilibus fuerat dis-
persa. quod si humana manus si-
mulacrum illud contigit. illi
terra dehiscens ilico solue-
retur in chaos. celumque repe-
te rueret in precipitium. **Q**ue-
res paululum stuporem quendam
in populo dabat. cum ecce unus
ex militibus fide quod armis

magis munitus. insurgens cor-
reptam bipennem omni nisu ma-
xille veneratoris dirigit.
Clamor tollitur utrorumque
populorum. neque tamen aut celum ruit
aut terra adhiscit. **I**nde ite-
rum atque iterum repetens putris
ligni fumosum genuum cedit. **A**d-
que delectum igni adhibito. tam fa-
cile quam lignum aridum conflagra-
uit. **P**ost hoc revellum cernici-
bus et depressum medio trahit
caput. cum pedes aliaque membra
cesa securibus et rapta fimbriis
distrahunt. ac per singula loca
membratim in conspectum cultri-
cis alexandrie senex veter-
nosus exurit. **A**d ultimum tru-
tus qui super fuerat in amphite-
atro concremat. vanique super-
stitionis et erroris antiqui
serapis hic finis fuit. **D**e cuius
origine diversa fertur opi-
nio paganorum. **A**lij iouem pu-
tant. cuius capiti modius super-
positus. vel cum mensura modo-
que cuncta indicet moderari.
vel vitam mortalibus frugum
largitate preberi. **A**lij virtutem
nili fluminis. cuius egiptus opi-
bus et fertilitate pascatur.
Quidam in honore nostri ioseph
formatum. prohibent simulacrum
ob dimensionem frumenti qua
famis tempore subueit egiptiis.
Alij repertum in historiis ge-
corum veteribus ferunt. **A**ppm
quendam patrem familias seu
regem in egipto memphis po-
situm cum famis tempore frumenta

apud alexandriā defecisset
ex proprio affatu ciuib⁹ alime-
ta prebuisse. Quo defuncto
in honore eius constituerūt
apud mēphis templū in quo
bos quasi in ditū optimū agri-
cole nutrit⁹ hñs quedā mlig-
nia qui ex noīe eius apes ap-
pelletur. Soron vō id est se-
pulchrū in quo corpus ei⁹ in-
erat alexandriā deduxerūt
et soron apīs pmo ex pposi-
tione serapim noīarūt. Quid
verū sit aut si nichil oīmo de⁹
viderit. Sed ad ceptū redea-

Pmus *Caplin xxv*
Ost hec capite ipso
ydolatrie deietto
studys vigilantis-
simi sacerdotis q̄cuq; fuerāt
p totā alexandriā portenta
potius q̄ simulachra pari ex-
itu et sili dedecore publicant⁹.
Horet aūq; dicē qui miseris
mortalibus laquei a demoni-
bus pparati sūt. q̄ funera que
scelera in illis que dicebant⁹
ad ista que tegebant⁹. Quot
ibi infantū capita deserta in-
auratis labris iuenta sūt. q̄
miserorū cruciabiles mortes
depicte. q̄ cū proderetur in lu-
cem. ac sub aras. plata ferrēt
licet confusione ip̄a gentiles
et pudore diffugerent. tñ si
quis adesse potuit mirabat⁹
tot seculis se illis tā nepharijs
et tā pudendis fraudib⁹ irre-
titū vñ et plimi eorū ex hinc
cōdepnato errore et scelere

depresso fidē xpi et cultū vē
religionis amplexi sūt

Am Caplin xxvi
ut omittā cetera
flagitia que ī alijs
locis vī nectatis p-

uulis despiciatisq; ob fibraz
inspeccionē virginib⁹ mfe-
rebant. vñū solūmō qd in tē-
plo saturni geri ad oīm ve-
nit noticiā memorabo. ex
quo etiā cetera que omili-
m ppendant. Sacerdos
erat apud eos saturni. tyrā-
nus noīe. Hic quasi ex res-
ponso nimis adorantibus
in tēplo nobilibus quib⁹q;
et pmaris viris quoz sibi
matrone ad libidīnē platu-
issent. dicebat saturnū sibi
pcepisse. ut vxor sua pnot-
taret in templo. Tū is qui
audierat gaudens q̄ vxor
sua dignatione nimis vo-
cicaretur. exornatā cōptius
insup et donatis omittā.
ne vacua scilicet repudiare
cōiugē mittebat ad tēplū.
Tūq; in conspēu oīm con-
dula intrinsecus matrona
tyrānus clausis ianuis et
traditis clauibus discedebt.
Demde facto silentio per
ocultos et subterraneos
aditus. intra ip̄m simulachrū
saturni patulis repebat
cauernis. Erat enī simula-
chrū illud a tergo exesum
et parieti diligenter anexū
ardentibusq; intra edem

lūbus intente ac supplicā-
ti mulieri. vocē subito p li-
mulachz eris cōtāui pro-
ferebat. ita ut pauore et
gaudio infelix mulier tre-
pidaret. qđ dignā se tanti
nūmis putaret alloquio
Postea vero qđ q libitū fu-
erat ul' ad cōsternationem
maiorē uel ad libidinis
incitāmētū differuisset
nūmē impurū. arte quādā
lineolis obductis repente
lūa extinguebant vniūsa
Tū vero descendēs obstupe-
facte consternateq; mulier-
cule adulterij fucū pphānis
cōmētationib; inferebat
Hec cū p omīs miserorū ma-
tronas multo iā tpe gererē-
tur. accidit quēdam publi-
ce mētis femā horruisse fa-
ctū. et attentij aūscultātē
cognouisse vocē tyrāni. ac
domū regressam viro frau-
dem sceleris indicasse Ille
de iuria cōiugis pmo poti⁹
sua inflāmatu. inscriptū ty-
rānū ad tormēta deducit
Quo cōiuncto atq; confesso
ceterisq; fraudibus reuela-
tis. pudor omīs et dedecus
paganorū puaserat domū.
adulteris matrib; iustis
patribus. liberorū spuris d-
prehensio Quibus divulga-
tis et pditis raptim cū simu-
lachris et edibus exidebā-
tur et crimina **Capl. xxv.**
Septimū decimū libri hui⁹

Iam uero canopi qđ
enūmeret supstitio-
sa flagitia. vbi sub p-
textu sacerdotaliū lra-
rū. ita etem appellāt antiq̄s
lras egyptiorū magice artis
erat pene publica scola. **Q**u-
locū velut fontē quēdā atq;
originē demonū in tātū ve-
nerabant pagani. ut multo
ibi maior celebritas qđ apud
alexandriā haberetur. **S**z
de hui⁹ quoq; monstri errore
cui⁹ modi originē tradāt ab-
surdū nō erit paucis exponē
Ferūt aliqñ caldeos ignem
deū suū circūferentes cū omī
pūitiāz dñs habuisse cōflictū
quo scilicet qui viciisset. hic eē
deus ab omibus crederet **Re-**
liquaz pūitiāz dñeris aut
auti argenteis aut ligni aut
lapidis vel ex quacūq; mate-
ria constabāt. qđ p ignē pcul-
dubio corrūperetur **E**x quo
fiebat ut ignis locis omibus
obtineret. hec cū vidisset ca-
nopi sacerdos callidū quoddā
extogitauit. pdris fieri solēt
in egypti partibus. fictiles vn-
dig; crebris et minutis admo-
dū forātib; patule. quib;
turbida aqua desudās defeca-
tior atq; purior reddebatur
Hanc ille vnā tera forātib;
obturatis desup. etiā varijs
coloribus pictā. aqua impletā
statuit ut deū. et ex ciliū vete-
ris simulachri qđ menelai gu-
bernatoris ferebat. caput

desuper positū diligentē apta-
uit. Assunt post hec caldei.
itur in conflictū. circa ydriā
ignis accendit. Cera qua fu-
erant obturata foramina re-
soluit. sudante ydria ignis
extinguit. sacerdotis frau-
de canopus caldeoꝝ victor
ostenditur. Vñ ipm canopi
simulachrū pedibus pexi-
guis. attracto collo et quasi
singillato ventre tumido in
modū ydrie cū dorso equa-
liter tereti formatur. et ex
hac p̄sualione velut de y vic-
tor om̄i colebatur. Sed fere-
rit hec fortasse caldeis aliqui.
Fluc vero aduentante sac-
dote dei theophilo nullq̄ p̄-
fuit sudor. nec eris fraus ob-
tecta subuenit. Vastata sūt
oīa atq̄ ad solū deducta. **Cap**

Sed nichil **xxviii**
gestū est qd̄ in sca-
lorem verteret lo-
cū flagitioꝝ cauer-
ne ac veteris busta deiec-
ta sūt. et veri dei tēpla ecclē-
q̄ constructe. Flā et in sera-
pis sepulchro p̄fanis edibꝫ
complanatis ex vno latere
martirū. ex altero consur-
git ecclē. Causa autē constru-
endi martirꝫ vñ data sit. dig-
nū arbitror mēorare **xxix**

Iliani tēporibus
velut relaxatis fre-
nis efferbuit in oēz
seuiciam feritas pa-
ganoꝝ. Ex quo accidit ut

apud sebasten palestine vr-
bem sepulchꝫ iohānis bap-
tiste mēte rabida et finel-
tis manibꝫ invaderēt ossa
dispergerēt. atq̄ ea rursum
collā igne cōcremarēt. et
scōs cineres pulueri imie-
tos p̄ agros et rura disper-
gerent. Sed dei p̄videntia
sc̄m̄ est quodā ex iherosoli-
mis ex monasterio philip-
pi hōis dei orōnis causa illuc
p̄ idem tempus venisse. Cū
tāntū nephas hūanus q̄-
dem manibꝫ sed ferma mē-
te fieri viderent. mori gra-
tius habentes q̄ huiꝫ remōi
piaculo finelstari mē eos
qui ossa ad exutendū lege-
bant mixti. et diligentius
inquitū eis res patiebat̄ ac
religiosius congregātes.
furtim se uel stupentibꝫ ul-
insanientibꝫ subtraxere et
ad religiosū prēm philippū
venerandas reliquias p̄tu-
lerūt. Ille supra se dicens
tantū thesaurū p̄p̄ris ser-
uare vigilijs. ad pontificē
maximū tūc athanasium
hostie immaculate reliquias
p̄ iulianū diaconū suū post
etiā palestine vrbis ep̄m
mittit. Quas ille susceptas
et paucis arbitris subtraha-
to sacrarij pietate inclusas
p̄phetico sp̄u p̄ futuras gñā-
tioni postere conseruauit
quibus nūc deiectis et pro-
stratis ydolatrie vestigijs

in edibus quondā pphānis
aurea tecta cōlungerent

Sed post **Cap 30**
occasū serapis
qui nūq̄ vixeat
que iā alteriq̄ de-
monis stare delubra potu-
erūt. **Wax** dixerim si om̄s
que erant alexandrie per
singulas pene colūpnas cūq̄
demonis editule ifulte
ceiderūt sed p̄ cūctas egip-
ti vrbes p̄ castella p̄ viros.
p̄ ōnerus. p̄ ripas flūmīs.
per heremū quoq̄ si qua fa-
na seu potius busta repe-
riri potuerūt. inlātia vni-
uscuq̄q̄ epi subtruta. et ad
solū deducta sūt. ita ut rus
denuo cultire redderetur
qd̄ iuste fuerat demoib̄us

deputatū **xxx**
Sed et illud qd̄ ap̄
alexandriā gestū
est qd̄ etiā thora-
ces serapis. qui p̄ singulas
qualq̄ domos in parietib̄
in īgressibus. et postib̄ et
am̄ et in fenestris erāt. ita
abscisi sūt om̄s et abradi. ut
ne vestigiū quidē vsq̄ uel
noīs appellatio aut ip̄s a
cuiq̄libet alterius demoīs
remaneret. sed p̄ hīs cru-
tis dn̄ice signū vnusquisq̄
in postibus. in īgressibus
in fenestris. in parietibus
colūpnisq̄ depingeret. **Qd̄**
cū factū hī qui superāt ex
paganis viderēt in rector-

dationē rei magne ex tradi-
tione sibi met antiquitus cō-

mēdate venisse p̄hibentur
Signū hoc dn̄ice crucis in
illas quas dicūt hierogelif-
tas vel iheōfanitas vel ihe-
ratitas idest sacerdotales
lras egip̄ti habere dicunt
velut vnū ex ceteris lras
que apud illos sūt elementis
Cui lre vel vocabuli hāc ēē
asserūt inēpretationē. vita
ventura **Dicebant** ergo hī
qui tūc amiratione rex gel-
taz cōuertebant ad fidē. ita
sibi ab antiquis traditū. quod
hec que nūc colunt rādū sta-
rent donec viderent signū
istud venisse. in quo esset vi-
ta. **Wnde** accidit ut magis hī
qui erant ex sacerdotibus et
mīstris templor̄ ad fidē cō-
uerterent q̄ illi quos error
prestigie et deceptionū ma-
chine delectabāt. **Cap xxxij**

Sane qm̄ moris erat
in egipto ut mēsu-
ra ascendentis nili
flūmīs ad tēplū se-
rapis deferretur. velut ad
incrementū aquar̄ et inunda-
tionis auctore subuerso ei
simulachro. ignisq̄ cōsumpto.
om̄s simul negabāt serapim
iurie mēorē. aquas ultra
et affluentia solutā largitu-
rū. **Sed** ut ostenderet dn̄s
nō serapim qui multo erat
nilo posterior. sed se ēē qui
aqua flūmīs tēpib̄ suis in-

beret excreſcere tanta ex eo
et demceps fuit inundatio
quāta fuiſſe prius etas nulla
meminerat. Et ideo vna
illa id eſt aque meſura quā
poethi id eſt cubitū vocant
ad aquarū dñm in ecclia cepit

deferri *Capitulum 33*

Sed ubi hec geſta r-
ligioſo principi nūci-
ata ſūt. extenſis ad
celū palmis cū ingenti fert-
exultatione dixiſſe. Grās
tibi ago xp̄e. qđ abſq; urbis
illius magne pñcie tā ve-

tulſt error extitit.

Alterum Cap. xxxm

Iterum valētinianū in oti-
diis partibus ani-
mis quātū etas patiebatur
ardentib; rē publicā gerēs
cauſis etiā nūc latentib; la-
queis vitā finiuit. Sed hoc
quidā dolo ducis ſui arbogaſ-
tis factū confirmabāt. idq;
qua maxie publica tenebat
opinio. Alij a cōmiſſo quidē
ſcelē ducē alienū dicebant.
ſed cauſas preſtititſſe quib;
in hoc adoleſcens aī indig-
natione cogereſ. qđ min;
ei tamq; p etatē nondū va-
lido libera de ōnib; indul-
geret imperia. Fuere tñ
nōnulli ſacerdotū. q; paucis
ab eo qui poſt creatus eſt le-
gatione ſuſcepta. imūnē eē
ducē a mortis ſcelere apud
theodoſiū teſtarent. S; ille
nichil ſegnius inflāmatuſ

ad vltionē arma contra eu-
geniū qui in locū deſūcti ſū-
ſtitutus eſt corripit. dei pmo
volūtatē p iohānē mona-
chū de quo ſupra mēorau-
im; ſciſcitatuſ. Cū ille qui
pmū ei de maximo victori-
am pmiſerat inſtruentā.
etiā hanc licet nō abſq; pli-
ma vtriuſq; ſanguis inon-

Indatione pmittit
ſit ut ſpara *xxxv*
tur ad bellū nō tā
armoz telozq; q;
ieiunioz oronūq; ſubſidie
net tā excubiaz vigilie
q; obſecrationū pñortatio-
ne mūniti. Circubāt cū
ſacerdotib; et p̄lo. ōma
oronū loca. aī martiz et
aploz theſaſ inſtebat in ci-
licio pſtratuſ. et auxilia ſi-
bi fida ſcōz interceſſione
poſcebat. At pagani q; er-
rores ſuos nouis ſemp er-
rorib; aīmāt. inouare ſa-
crificia. et romā funeſtis vir-
timis cruetate. inſp̄te exta
pecudū. et ex fibraz pſciē-
tia. ſecurā augenio victoriā
ſupſtitioſius nūtiare. Hec
agentes cū ōni aīoſitate
flauiano tūc p̄fecto cui;
aſſertionib; magna enī
erat ei; inſipientie p̄ro-
gatiua. eugeniū victorem
fore p̄fecto p̄ſp̄lerant.
Sed ubi vere religionis
fretuſ auxilio theodoſiuſ
alpiū fauces cepit vrgere.

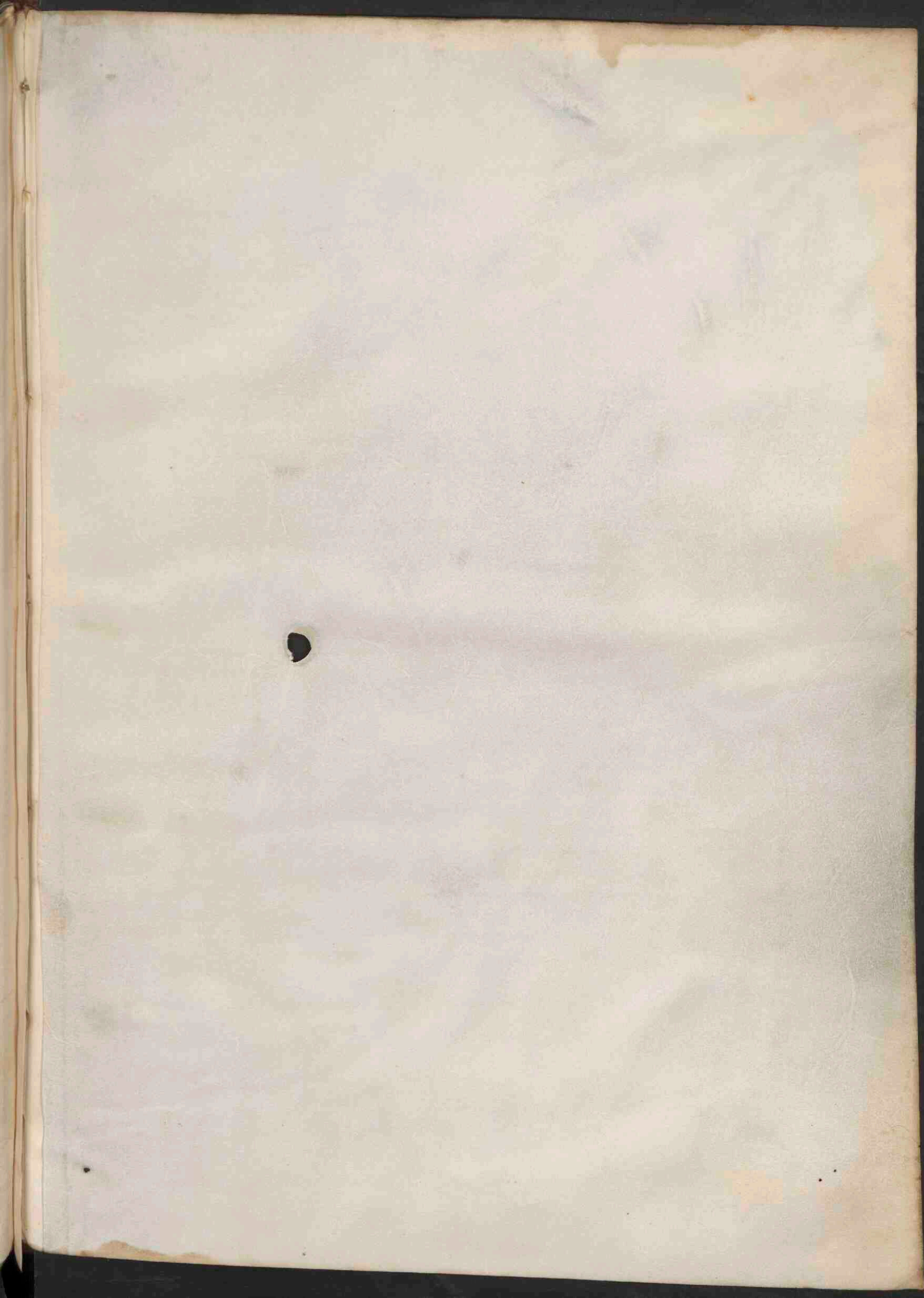
pmi illi quibus nec quicq;
 lictate tot victime de fal-
 latie gra trepidi demoēs
 in fugā verli sūt. posteriā
 ingri hoz et doctores erro-
 rū p̄cipue flauian⁹ pl⁹ pu-
 doris q̄ sceleris reus cū
 potuisset euadere. erudit⁹
 admodū vir. mereri se mor-
 tem. per errore iustus q̄ pro
 cūne iudicauit. ceteri vō
 acie instruit. et collocatis
 in superiori iugo insidys ipi
 pugna in decellu mōtis ex-
 spectant. Verū at vbi ad p̄-
 mos ventū est. ilico se legiti-
 mo p̄ncipi tradiderūt. cū ce-
 teris p̄mis vallibus dep̄hen-
 sis conflictus acerrim⁹ geri-
 tur. Stetit aliquādiu āceps
 victoria. fundebant auxilia
 barbaroz et terga iā hostib⁹
 dabant. sed fiebat hoc nō ut
 theodosius vinceret sed ne
 p̄ barbaros vincte videretur.
 Tū ille ut cōuersas suorū a-
 ties vidit. stans in edita ru-
 pe. vnde et conspice et cōspi-
 ci ab utroq; possit exercitu
 p̄iectis armis ad solita serō-
 uertit auxilia. et p̄stratus
 in consp̄u dei omnipotentis
 inq̄t Deus tu noli quia in
 noie xpi filij tui vltiois iuste
 ut puto ista prelia suscepi.
 Si secus in me puero tuo
 vindica. Si vero cū causa
 p̄babili et in te confisus huc
 veni. porrige dexterā tuā
 ne forte dicant gētes vbi ē

deus eoz. Quā supplicatio-
 ne p̄ncipis certi a deo ēē
 suscepti. hñ qui aderant du-
 ces animant ad necē. Et p̄ci-
 pue bacurius vir fide et pie-
 tate ac v̄tute animi et corp̄is igni-
 et qui comes esse et socius the-
 odoli meretur. p̄ximos q̄sq;
 conto telis gladio passim ster-
 nit. agmīa hostiū cōferta et
 constipata p̄cipit. iter p̄ mi-
 lia ruentiū ad ipm tyrānū
 pruptis agmīb⁹. et acerua-
 tim fulis tragibus agit. Dix-
 fortasse ab infidelibus credā-
 tur que gesta sūt. Etenū cōp-
 tū est. qd̄ post imperatoris
 illam pr̄erē quā deo fiderat
 ventus ita vehemēs exort⁹
 est. ut tela hostiū in eos qui
 iecerant retorq̄ret. Cūq;
 magna vi p̄sistente vento.
 ōne iaculū missū ab hostib⁹
 frustraret. fracto adūsario
 rū aīo seu diuinitus potius
 repulso. armogaste dūce n-
 quicq; deo aduerso fortiter
 faciente. eugeniq; aī theo-
 doli pedes vinctis post ter-
 ga manibus adducit. ibiq;
 vite eius et certamīs finis
 fuit. Tū vero religioso p̄nci-
 pi gloriosior victoria defrus-
 tratis opmionib⁹ paganorū
 q̄ de tyrāni interitu fuit. q̄b⁹
 spes vana et falsa dīnatio
 nō min⁹ in interitu cōtulit
 pene q̄ pudoris seruauit
 in vita.

Capitulū tricesimū sextū

Quoniam post hec ut
futurorum prestatius
imperator dispone-
re rei publice solli-
citudine stringeret. ad ori-
entem partem mittit. ubi ve-
niturus ad bellum tanta liberos
custodia committeret. Ibi
archadium augustum regnum
sibi dudum traditum servare pre-
cepit. Honorium vero pari
dignatione perditum. ad occi-
dentis imperium venire oti-
us iubet. Quo suscepto et
paternis osculis amplexi-
busque constricto. traditis oc-
cidentalibus regni gubernaculis.
ipse romano imperio per annos
decem et septem feliciter gubna-
to ad meliora migravit. cum
piissimis principibus prepa-
ratus summa meritorum. Amen

ExPLICIT ECCLESIASTICA HISTORIA

Christ Church
Travellers' reference

